

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Hallituksen vuosikertomus 2013

Osa 4/4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien
ja kannanottojen johdosta

Hallituksen vuosikertomus 2013

Osa 4/4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien
ja kannanottojen johdosta

VALTIOEUUVOSTON KANSLIA
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIOEUUVOSTO
Puhelin 0295 16001 (vaihde)
Internet: www.vnk.fi
Taitto: Valtioneuvoston kanslia / Anja Järvinen

Kuvailulehti

Julkaisija ja julkaisu-aika	Valtioneuvoston kanslia, 2014	
Tekijät	Valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö	
Julkaisun nimi	Osa 4/4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta	
Julkaisun osat / muut tuotetut tuotteet	Osa 1/4: Hallituksen vaikuttavuusselvitys Osa 2/4: Ministeriöiden tuloksellisuusselvitykset Osa 3/4: Tilinpäätöslaskelmat Del 1/4: Regeringens redogörelse för de samhälleliga verkningarna Del 2/4: Ministeriernas resultatredogörelser Del 3/4: Bokslutskalkylerna Del 4/4: Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden	
Asiasanat	vuosikertomus, tilinpäätös	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Hallituksen julkaisusarja 4/2014	
Julkaisun jakaja	Julkaisu on saatavissa pdf-tiedostona osoitteesta www.vnk.fi/julkaisut .	
Painopaikka ja -aika	Edita Prima, 2014	
ISBN 978-952-287-083-4 (Nid.) ISBN 978-952-287-084-1 (PDF) ISBN 978-952-287-100-8 (EPUB) ISSN 0782-6028 (Nid.) ISSN 1799-7828 (PDF)	Sivuja 244	Kieli Suomi
Tiivistelmä <p>Valtioneuvosto antaa eduskunnalle Hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä, valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä ja valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 §:ssä säädettyinä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Kertomus koskee vuotta 2013.</p> <p>Vuodelta 2013 annettava Hallituksen vuosikertomus muodostuu neljästä osasta Osa 1: Hallituksen vaikuttavuusselvitys Osa 2: Ministeriöiden tuloksellisuusselvitykset Osa 3: Tilinpäätöslaskelmat Osa 4: Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta</p> <p>Tavoitteena on, että kertomuksen eri osat muodostavat kokonaisuuden, joka osaltaan edistää yhteiskuntapoliittista keskustelua, ja jota voidaan käyttää aineistona politiikkatoimien suunnittelussa.</p>		

Sisältö

Johdanto	9
1 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta	11
1.1 Ulkoasiainministeriö	11
1.2 Oikeusministeriö	16
1.3 Sisäministeriö	24
1.4 Puolustusministeriö.....	41
1.5 Valtiovarainministeriö.....	42
1.6 Opetus- ja kulttuuriministeriö.....	47
1.7 Maa- ja metsätalousministeriö.....	69
1.8 Liikenne- ja viestintäministeriö	84
1.9 Työ- ja elinkeinoministeriö.....	101
1.10 Sosiaali- ja terveysministeriö	120
1.11 Ympäristöministeriö	154
2 Toimenpiteet talousarviolausumien sekä kehyspäättöselonteosta annettujen kannanottojen johdosta	163
3 Tilimuistutuskertomus	179

Johdanto

Hallituksen vuosikertomuksen osassa 4 selostetaan kootusti toimenpiteet, joihin hallitus on ryhtynyt kertomusvuoden aikana vireillä olevien eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta. Suunnitteilla oleva eduskunnan ja valtioneuvoston käyttöön tarkoitettu lausumarekisteri tulee edistämään osaltaan tiedonvaihtoa hallituksen toimista eduskunnan päätösten ja lausumien johdosta.

Eduskunnan lausumalla tarkoitetaan valtioneuvostoon kohdistuvaa eduskunnan tahdonilmausta. Lausuma on vakiintunut eduskunnan reagoititavaksi hallituksen suuntaan. Lausuma sisältää mietinnön perusteluja vahvemman kannanoton hallitukselta siinä asiassa edellytettävistä toimenpiteistä. Lausumamenettelyä pidetään tärkeänä parlamentaarisen ohjauksen ja valvonnan välineenä. Vastauksissa hallitus pyrkii antamaan eduskunnalle mahdollisimman ajantasaisen ja oikean tiedon lausumien toimeenpanosta. Eduskunta päättää lausumien vireillä olosta kertomusta käsittelevien erityisvaliokuntien kannanottojen perusteella.

Eduskunnan valiokuntaoppaan mukaan kertomuksesta ja selonteosta laadittavassa mietinnössä ehdotetaan hyväksyttäväksi eduskunnan kannanotto selonteon tai kertomuksen johdosta. Yleensä mietinnössä ehdotetaan hyväksyttäväksi kannanotto, jonka mukaan eduskunnalla ei ole kertomuksen tai selonteon johdosta huomautettavaa. Jos valiokunta kuitenkin pitää asiasisältöisiä huomioita tai huomautuksia aiheellisina, otetaan kannanottoon ehdotukset niistä.

Tarkastusvaliokunta antaa kertomuksesta mietintönsä ja mietinnössä todetaan ne eduskunnan talousarvion käsittelyn yhteydessä esittämät lausumat ja kannanotot, joihin eduskunta haluaa hallituksen vastaukset. Eduskunta on edellyttänyt, että hallitus sisällyttää kertomukseensa selvitykset niistä eduskunnan lausumista ja kannanotoista, joiden osalta kertomusvuonna on toimenpiteitä suoritettu tai toimenpiteet ovat keskeneräisiä sekä syyt toimenpiteiden puuttumiseen.

Kertomukseen on erillisenä kertomuksena liitetty, siten kuin eduskunta on vuosittain kannanotoissaan edellyttänyt, tilimuistutuskertomus sekä hallituksen vastaus eduskunnan talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä esittämiin lausumiin sekä kehyspäätösselonteon johdosta annettuihin kannanottoihin.

Hallituksen vuosikertomuksen valmistelussa kertomusvuodelta 2013 on noudatettu vakiintunutta käytäntöä siitä, että vastaukset tilimuistutuskertomuksen eri toimenpidekohtiin ja talousarviolausumiin viimeistellään valtiovarainministeriön budjettiosastolla, ja muiden eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta tehtyjä koskevat tiedot on koordinoitu valtioneuvoston kanslian istuntoyksikössä.

1 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

1.1 Ulkoasiainministeriö

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012

EK 6/2013 vp — VNS 6/2012 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 8.5.2013 seuraavat ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaiset kannanotot:

1. Eduskunta edellyttää, että selonteosta kehitetään kokonaisvaltainen turvallisuusstrategia, joka ohjaa tasapainoisesti kaikkia turvallisuuden alalla toimivia hallinnonaloja ja niiden voimavarojen kehittämistä, ml. kyberturvallisuus, huoltovarmuus ja energiaturvallisuus,

2. Eduskunta edellyttää, että turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä kehitetään niin, että linjausten toteutuminen ja ohjausvaikutus yli hallituskausien vahvistuu ja että valtioneuvosto ryhtyy yhteistyössä eduskunnan kanssa toimenpiteisiin menettelyn kehittämiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että selkeään toimeksiantoon perustuva laajapohjainen parlamentaarinen seurantaryhmä asetetaan tukemaan selonteon valmistelua alusta saakka.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selvityksen pohjoismaisen turvallisuus- ja puolustusyhteistyön etenemisestä.

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selvityksen kyberstrategian toimeenpanon etenemisestä vuoden 2014 alussa.

6. Eduskunta edellyttää, että sotilaallisen kriisinhallinnan järjestelyjen kehittämisessä tavoitteeksi tulee asettaa kansallisen kriisinhallintaveteraaniohjelman laadinta.

7. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin, jotta seuraavan vaalikauden alussa eduskunnalla on käytössään selvitys puolustuksen pitkän aikavälin haasteista ja niihin vastaamisesta, jotta puolustusjärjestelmän toimivuus varmistetaan vuoden 2015 jälkeisellä kaudella. Tämä edellyttää,

että puolustusvoimille taataan edellytykset täyttää lakisääteiset tehtävänsä myös 2020-luvulla, josta lopulliset päätökset tekee seuraava hallitus ja eduskunta.

Vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa käsiteltiin eduskunnassa keväällä 2013. Eduskunta hyväksyi selontekoa koskevan eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 1/2013 vp) ja mietinnön mukaisen kannanoton, joka esitetään eduskunnan erillisessä kirjelmässä (6/2013 vp). Eduskunnan kirjelmässä esitettyihin toimenpiteisiin on ryhdytty valtioneuvostossa. Myös tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta ovat käsitelleet eduskunnan kirjelmässä esitetyn kannanoton.

1–3. Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on valtioneuvoston kokonaisvaltainen ohjausasiakirja, joka muodostaa perustan Suomen politiikan ohjaamiselle ja toiminnan vahvistamiselle maan etujen ja tavoitteiden edistämiseksi. Selonteot pohjautuvat jatkossakin laaja-alaiseen turvallisuuskäsitteeseen, ja tarkastelun aikajänne ulottuu yli hallituskausien.

Vuoden 2012 selonteon laadinnassa toteutettu yhteistyö eduskunnan kanssa oli hyödyllistä, ja vastaavanlainen järjestely on perusteltua myös tulevien selontekojen valmistelussa. Eduskuntaa informoidaan selonteon toimeenpanosta perustuslain § 97 nojalla. Lisäksi selontekojen toteutumisesta raportoidaan osana talousarvion toimeenpano- ja seurantamenettelyjä. Myös jatkuvuuden turvaaminen selonteon linjausten toimeenpanossa yli hallituskausien on tärkeää. Erityisesti puolustuksen kehittäminen edellyttää materiaalihankinta-, suunnittelu- ja elinkaaripäivitysten pitkäkestoisuuden vuoksi hallituskausien yli ulottuvaa tarkastelua.

4. Pohjoismaista turvallisuus- ja puolustuspoliittista yhteistyötä kehitettiin edelleen vahvan ulkopolitiittisen yhteistyön rinnalla. Pohjoismaiden puolustusministerit hyväksyivät puolustusyhteistyön pitkän aikavälin tavoitteet joulukuussa 2013. Pohjoismaiden parlamenteissa järjestettiin myös kertomusvuonna täysistuntokeskustelut turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alan pohjoismaisesta yhteistyöstä. Eduskunnassa teemakeskustelu järjestettiin kesäkuussa. Keskustelun pohjaksi ulko- ja puolustusministeriö valmistelivat muistion pohjoismaiden turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta yhteistyöstä. Eduskunta saa jatkossakin perustuslain § 97 perusteella säännöllisesti tietoa yhteistyön etenemisestä. Valtioneuvosto on ryhtynyt toimenpiteisiin selvityksen laatimiseksi pohjoismaisen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan etenemisestä. Selvitys on tarkoitus antaa keväällä 2014.

5. Turvallisuuskomitea on antanut selvityksen kyberturvallisuusstrategian valmistelusta vuoden 2013 lopussa eduskunnan valtiovarainvaliokunnan turvallisuusjaostolle, ulkoasiainvaliokunnalle ja puolustusvaliokunnalle. Seuraava selvitys annetaan kevätkaudella 2014 kyberturvallisuusstrategian toimeenpano-ohjelman julkaisemisen jälkeen.

6. Puolustusministeriö antoi kesäkuussa 2013 poikkihallinnollisena yhteistyönä valmistellun ohjauskirjeen, jolla käynnistettiin kriisinhallintatehtävissä palvelevien ja palveluiden tukitoimia kehittävän kriisinhallintaveteraaniohjelman laatiminen. Toimenpiteissä korostuu erityisesti kriisinhallintatehtävissä toimivien henkilöiden psykososiaalisen tuen kehittäminen. Asiakirjassa luetelluilla toimenpiteillä vastataan tuen välttämättömiin kehittämistarpeisiin, ensi vaiheessa vuosina 2013–2014. Toimenpiteet, joista tärkeimpänä voidaan pitää sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuulla olevan sotilastapa-

turmalainsäädännön uudistamista vastaamaan kriisinhallintaoperaatioiden koventuneita palvelusolosuhteita, toteutetaan puolustusministeriön, Pääesikunnan ja asiaan liittyvien hallinnonalojen poikkihallinnollisena yhteistyönä. Samalla jatketaan uusien tarvittavien toimenpiteiden selvittämistä ja suunnitelmallista toteuttamista. Kriisinhallintaoperaatioiden olosuhteiden muuttumisen ja tehtävien jatkuvan monimuotoistumisen johdosta pidemmälle aikajänteelle ulottuvan, yleisluonteisen ohjelman sijaan suunnittelussa todettiin toimivammaksi yksityiskohtaisiin, selkeisiin ja toteuttamiskelpoisiin tehtäviin perustuvan kriisinhallintaveteraaniohjelman laatiminen.

7. Valtioneuvoston toimintalinjan mukaisesti eduskunnalle annetaan aktiivisesti ja kattavasti tietoa puolustuksen pitkän aikavälin haasteista ja niihin vastaamisesta. Informointi linjattiin käynnistettäväksi syksyllä 2013 ja toteutettavaksi puolustusministeriön johdolla. Toiminnassa ei ole kyse yhteisen kannan muodostamisesta vaan informoimisesta.

Eduskunnan informointi käynnistettiin lokakuussa, kun puolustusministeri asetti (10.10.) parlamentaarisen selvitysryhmän, jonka tehtävänä on tuottaa eduskunnalle tietoa puolustuksen pitkän aikavälin haasteista ja niihin vastaamisesta. Selvitysryhmän puheenjohtajana toimii kansanedustaja Ilkka Kanerva ja siinä ovat edustettuina kaikki eduskuntapuolueet, suuret puolueet kahdella jäsenellä ja pienemmät yhdellä edustajalla. Ryhmän työskentelyä tukemaan on nimetty pysyviä asiantuntijoita puolustushallinnosta ja ulkoministeriöstä, mutta käytännössä ryhmä kuulee eri alojen asiantuntijoita huomattavasti laajemmassa mitassa.

Informointia toteutetaan teemakeskusteluina kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa syksyn 2013 aikana tavoitteena oli puolustuksen ratkaisuihin vaikuttavien tekijöiden syventävä esittely ja käsittely. Toisessa vaiheessa keväällä 2014 tavoitteena on käsitellä puolustusjärjestelmän osatekijöitä sekä puolustuksen ratkaisuvaihtoehtoja vaikutuksiin erityisesti huomioiden voimavarat. Tilaisuuksia järjestetään keskimäärin 1–2 kuukaudessa sekä molempien vaiheiden lopussa laajempipohjainen seminaari. Tavoitteena on saada prosessi toteutettua syksyyn 2014 mennessä. Tarvittaessa työtä kuitenkin jatketaan myös sen jälkeen.

Jalkaväkimiinat

HE 15/2011 vp — EV 47/2011 vp

Ulkoasiainvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 25.11.2011, että valtioneuvosto toteuttaa jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamiseen tarkoitettujen ohjelmien puolustusmenojen leikkaamisesta huolimatta.
2. Eduskunta edellytti, että jalkaväkimiinojen korvausohjelman toteuttamisesta annetaan vuosittain selvitys ulkoasiain- ja puolustusvaliokunnille.
4. Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto edistää Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä, muun muassa Euroopan unionin kautta.

Valtioneuvosto päätti 21.12.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Hallitus linjasi vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä Suomen liittyvän Ottawan sopimukseen vuonna 2012 ja hävittävän jalkaväkimiinansa sopimuksen määräysten mukaisesti vuoteen 2016 mennessä. Tehtyjen linjausten yhteydessä puolustusvoimille myönnettiin 200 miljoonan euron (sis. alv) lisärahoitus korvaavien järjestelmien rahoittamiseen. Lisäksi sovittiin, että puolustushallinto käyttää korvaushankkeeseen 100 miljoonaa euroa omia määrärahojaan. Vuonna 2004 tehdyt linjaukset vahvistettiin uudelleen vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa. Jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamisen suunnittelu aloitettiin puolustusvoimissa vuonna 2004. Korvaavat hankinnat käynnistyivät vuonna 2009 ja ne päättyvät suunnitelman mukaisesti vuonna 2016.

2. Jalkaväkimiinojen korvausohjelman toteutumisesta annetaan vuosittain selvitys ulkoasiain- ja puolustusvaliokunnille. Vuoden 2013 selvitys annettiin 30.4.2013 päivätyllä puolustusministeriön kirjeellä n:o 86/50.06.04/2010.

4. Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä on tuettu sekä Suomen kansallisissa puheenvuoroissa että EU:n puheenvuoroissa kaikissa tavanomaisia aseita käsittelevissä kokouksissa ja konferensseissa. Ottawan sopimuksen kattavuus on ollut yhtenä aiheena EU:n kahdenvälisessä asevalvontadialogissa kolmansien maiden kanssa. Suomi on tukenut EU:n työryhmätasolla Ottawaan sopimuksen kattavuuden tärkeyttä keskusteluaiheena. Suomi edistää Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä myös jatkossa sekä kansallisesti että EU:n kautta.

Ulkoasiain-, puolustus- ja sisäasiainministeriön yhteisen vakausrahaston perustamismahdollisuuden selvittäminen

K 5/2010 vp — EK 56/2010 vp

Perustuslakivaliokunta

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.3.2011 käsitelleessään hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2009:

4. että valtioneuvosto selvittää seuraavan vaalikauden alussa ulkoasiain-, puolustus- ja sisäasiainministeriön yhteisen vakautusrahaston perustamismahdollisuuden.

Valtioneuvosto päätti 24.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Hallitusohjelman mukaan selvitetään mahdollisuutta voimavarojen joustavaan käyttöön vakauttamisrahaston perustamisen kautta. Huomiota kiinnitetään kriisinhallinnan ja kehitys yhteistyön johdonmukaisuuteen kokonaisvaltaisen lähestymistavan mukaisesti. Resurssitilanteesta johtuen vakauttamisrahaston perustaminen ei tällä hetkellä vaikuta mahdolliselta.

Afganistanin tilanne

Afganistan, sotilaallinen kriisinhallinta

VNS 2/2011 vp — EK 4/2012 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellytti 30.3.2012 valtioneuvoston ryhtyvän seuraaviin toimenpiteisiin:

1. Valtioneuvosto valmistelee vastaisuudessa eduskunnalle annettavat kriisinhallintatilanteita koskevat selvitykset tai selonteot kokonaisvaltaisesti, mukaan lukien Suomen osallistumisen kaikki osa-alueet kattaen diplomatian, kehityksen, rauhanvälityksen, siviilikriisinhallinnan ja sotilaallisen kriisinhallinnan sekä toiminnan vaikuttavuusarvion.

2. Valtioneuvosto antaa eduskunnalle säännönmukaisesti selvityksen Afganistanin kehityksestä ja Suomen kokonaispanoksen toimeenpanosta ja vaikuttavuudesta, mukaan lukien kriisinhallintaoperaation kehitys.

3. Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hyvissä ajoin laaja-alaisen selvityksen suunnitelmista Suomen mahdollisiksi osallistumismuodoiksi ISAF-seuraajaoperaatioon vuoden 2014 jälkeen.

Eduskunnalle tiedotettiin vuoden 2013 aikana useita kertoja sekä Afganistanin tilanteen kehittymisestä että Suomen sille antamasta kokonaisvaltaisesta tuesta. Afganistanissa on käynnissä samanaikaisesti poliittinen, sotilaallinen ja taloudellinen transitio. Eduskuntaa informoitiin sekä yleiskehityksestä että Afganistaniin liittyvistä erityiskysymyksistä.

Eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa informoitiin 28.2.2013 Suomen ja Afganistanin välille solmittavasta kumppanuussopimuksesta. Samassa yhteydessä päivitettiin tiedot neuvottelutilanteesta EU:n ja Afganistanin välillä neuvoteltavan kumppanuus- ja kehitys-sopimuksen osalta.

Eduskunnalle tiedotettiin 2.5.2013 EUPOL Afganistan –poliisioperaation tilanteesta ja 31.5.2013 Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan, sekä erikseen samanaikaisesti laajemmin Afganistanin ISAF-operaation joukkovähennysten tilanteesta. Tasavallan Presidentti päätti 26.6.2013 vähentää sotilaiden kokonaisvahvuutta Afganistanin ISAF-operaatioissa 145:sta enintään 100 sotilaaseen maaliskuussa 2014.

Afganistanin rauhanneuvotteluista toimitettiin ajankohtaiskatsaus ulkoasiainvaliokunnalle 25.6.2013.

11.11.2013 ulkoasiainvaliokuntaa informoitiin laajemmin Afganistanin tilanteesta ja Suomen tuesta Afganistanille. Tässä yhteydessä esitettiin arvio Afganistanin tilanteen kehitysnäkymistä erityisesti vuoden 2014 vaaleja ja turvallisuustilannetta koskien samoin kuin arvio maan talouden ja ihmisoikeuksien tilasta. Suomen kontribuutio katettiin tässä selvityksessä laaja-alaisesti. Selvitys annettiin eduskunnalle samassa yhteydessä kuin ulkoasiainvaliokunnalle annettiin syksyn kriisinhallintakatsaus 8.11.2013.

Syksyn kriisinhallintakatsauksen yhteydessä ulkoasiainvaliokuntaa informoitiin ISAF- ja EUPOL Afganistan-operaatioiden ajankohtaisesta tilanteesta. Puolustusministeriö ryhtyi Tasavallan Presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen valiokunnan

7.11.2013 linjauksen perusteella Resolute Support-operaation valmistelu- ja varautumistoi-
menpiteisiin. Suunnittelun lähtökohtana on noin 80 sotilaan joukko. Eduskuntaa informoi-
ttiin erikseen huhtikuussa ja joulukuussa 2013 pidetyistä Naton ISAF-operaation kumppa-
nimaiden ulkoministerikokouksista, joihin Suomi ministeritasolla osallistui.

Edellä kuvatun lisäksi ulkoasiainministeriö on toimittanut Afganistaniin liittyvää
tausta-aineistoa mm. eduskunnan puhemiehen tapaamisiin ja ulkoasianvaliokunnan Yhdys-
valtojen matkaa varten, sekä antanut lisäselvityksiä Suomen Afganistanille suuntaamasta
kehitysrahoituksesta vastaamalla kansanedustajien kirjallisiin kysymyksiin. Niin ikään
yksittäisten kansanedustajien esittämiin Afganistan-aiheisiin tausta-aineistopyyntöihin
on vastattu määrääjassa.

Ulkoministeriö seuraa Afganistanin kehitystä ja arvioi Suomen läsnäoloa sekä toimin-
nan vaikuttavuutta säännöllisesti. Suomi on sitoutunut tukemaan Afganistania pitkäjän-
teisesti ja kokonaisvaltaisesti kehitysyhteistyön, sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan kei-
noin. Afganistan on noussut yhdeksi Suomen tärkeimmistä kehitysyhteistyökumppaneista.

Tarkoituksena on jatkaa eduskunnan tiivistä informoimista Afganistanin tilanteesta ja
Suomen kokonaisvaltaisesta osallistumisesta.

1.2 Oikeusministeriö

Korvausten takaisinperintä

HE 36/1992 vp.

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 2.6.1992, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla lainsääd-
äntömme eri aloilla olevat korvausten takaisinperintää koskevat säännökset
yhtenäistetään siten, että säännökset velvoittavat yhtenäisillä perusteilla takai-
sinperintään.

Takaisinperinnästä säädetään eri tuki- ja korvausmuotojen omissa säännöksissä. Sään-
telyyn takaisinperinnästä liittyy eri hallinnonalojen erityispiirteiden takia perusteltuja
eroavaisuuksia. Esimerkiksi maatalouden rakennetukia on perustuslakivaliokunnan kan-
nan mukaan pidettävä maatalouselinkeinon harjoittamisen kannalta erittäin merkittä-
vinä varallisuusarvoisina etuina, jopa tosiasiallisina edellytyksinä elinkeinon harjoit-
tamiselle, sillä tuet muodostavat keskeisen osan tilojen perustoimeentuloa. Sen vuoksi
sääntelyyn näiden tukien maksamisen keskeyttämisestä ja takaisin perimisestä kohdis-
tuu perustuslain 18 §:ssä turvatusta elinkeinovapaudesta johtuvia vaatimuksia (ks. esim.
PeVL 16/2007 vp, s. 3). Toisaalta esimerkiksi sosiaaliturvaetuuksien maksatuksen kes-
keyttäminen ja takaisinperinnän sääntelyssä on otettava huomioon erityisiä kohtuusnä-
kökohtia (ks. esim. PeVL 34/2006 vp, s. 2–3). Joillakin aloilla sääntely tukien tai korvaus-
ten takaisinperinnästä pohjautuu Euroopan unionin oikeuteen. Takaisinperintää koskeva
sääntely ei siten näytä olevan eri tukien erilaisen luonteen ja niihin kohdistuvien erilaisten
oikeudellisten vaatimusten vuoksi yhtenäistettävissä siten kuin vielä 1990-luvun alussa

ajateltiin. Kunkin ministeriön toimialaan kuuluvaa lainsäädäntöä kehitettäessä on sen sijaan huolehdittava siitä, ettei sääntelyyn eri hallinnonalojen sisällä muodostu tarpeettomia eroavaisuuksia.

Vuonna 2001 annettu valtiovastustuslaki (688/2001) sisältää yleiset säännökset harjunnanvaraisten valtiovastustusten takaisinperinnästä. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Yhdenvertaisuuslaki ja perusoikeudet

HE 44/2003 vp — EV 95/2003 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 5.12.2003, että hallitus valmistelee esityksen sellaiseksi yhdenvertaisuuslainsäädännöksi, jossa lähtökohtana on suomalainen perusoikeusjärjestelmä ja kaikkien syrjintäperusteiden asettaminen samanlaisten oikeussuojakeinojen ja seuraamusten piiriin.

1. Oikeusministeriö asetti 25.1.2007 toimikunnan uudistamaan yhdenvertaisuuslainsäädäntöä. Uudistuksen tavoitteena on selkeyttää ja mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaistaa nykyistä yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjintää koskevaa sääntelyä. Lähtökohtana on yhdenvertaisuuden suojan vahvistaminen siten, että lainsäädäntö kattaa nykyistä selkeämmin eri syrjintäperusteet, soveltuu yhdenmukaisemmin eri elämänaloihin ja asettaa erilaiset syrjintätilanteet mahdollisimman samanlaisten oikeussuojakeinojen ja seuraamusten piiriin. Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamisen yhteydessä tarkistetaan tarvittavassa määrin myös syrjintäasioita nykyisin hoitavien viranomaisten asemaa, tehtäviä ja toimivaltuuksia. Tämä tehdään ottaen huomioon Suomen nykyinen perus- ja ihmisoikeusvalvonta kokonaisuutena sekä tällaiselle valvonnalle asetetut kansainväliset vaatimukset.

Uudistuksen yhteydessä otetaan huomioon voimassa olevaan yhdenvertaisuuslainsäädäntöön, erityisesti naisten ja miesten tasa-arvosta annettuun lakiin (609/1986) ja yhdenvertaisuuslakiin (21/2004) liittyvät erityispiirteet. Lähtökohtana on, ettei yhdenmukaisempaa lainsäädäntöä valmisteltaessa nykyisen lainsäädännön mukaista suojan tasoa heikennetä eikä nykyisiin lakeihin kirjattuja seuranta-, valvonta- ja edistämismittareita ja niihin liittyviä toimivaltuuksia kavenneta, vaan niitä pyritään edelleen vahvistamaan.

Toimikunta antoi toimeksiantonsa mukaisesti välimietinnön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistustarpeesta ja -vaihtoehdoista 31.1.2008. Toimikunnan määräaikaa jatkettiin 14.4.2008 ja 3.11.2009. Toimikunnan mietintö valmistui 15.12.2009. Mietintö sisälsi ehdotuksen uudeksi yhdenvertaisuuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Valmistelutyötä jatkettiin mietinnön pohjalta, mutta uudistuksen vaatimia lisäresursseja ei saatu järjestetyiksi.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan hallitus valmistelee yhteistyössä työmarkkinaosapuolten ja kansalaisjärjestöjen kanssa esityksen uudeksi yhdenvertaisuuslainsäädännöksi, jossa otetaan huomioon eurooppalainen lainsäädäntökehitys ja

joka turvaa tehokkaasti yhdenvertaisuuden syrjintäperusteesta riippumatta sekä vahvistaa valvontaa ja tehostaa hallintoa lainsäädännön toimeenpanemiseksi. Yhdenvertaisuuslaki ja tasa-arvolaki säilyvät jatkossakin erillisinä lakeina. Työ- ja elinkeinoministeriö selvittää ja valmistelee työelämän syrjintä- ja yhdenvertaisuussäätelyä koskevat muutokset. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 28.9.2011 kansalaisjärjestöjen edustuksella täydennetyn kolmi-kantaisen työryhmän valmistelemaan asiaa. Työryhmän sai työnsä päätökseen kesäkuussa 2012. Hallitus on yhteistyössä työmarkkina- ja kansalaisjärjestöjen kanssa jatkanut asian valmistelua. Luonnos hallituksen esitykseksi on ollut laajalla lausuntokierroksella kesällä 2013. Hallitus viimeistelee esitystä saadun lausuntopalautteen pohjalta.

Isyyslain voimaanpanolain säännös kanneajasta

HE 56/2004 vp — EV 27/2005 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 12.4.2005, että hallitus selvittää, millaisia ongelmia isyyslain voimaanpanosta annetun lain (701/1975) 7 §:n 2 momentista aiheutuu, ja antaa eduskunnan käsiteltäviksi tämän selvityksen perusteella mahdollisesti tarpeelliseksi osoittautuvat lakiehdotukset.

Isyyslainsäädännön uudistaminen on kirjattu pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan. Oikeusministeriö asetti 25.4.2012 työryhmän valmistelemaan isyyslain kokonaisuudistusta. Työryhmän tuli valmistella ehdotus myös isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentin muuttamisesta. Työryhmä luovutti mietintönsä 12.11.2013. Mietintö lähetettiin laajalle lausuntokierrokselle, jonka määräaika päättyi 15.1.2014. Hallituksen esitys isyyslain uudistamisesta on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2014.

Biometriset tunnisteet

HE 25/2005 vp — EV 92/2006 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus käynnistää biometrisiä tunnisteita ja niiden käyttöä koskevan yleisen henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön valmistelutyön.

Tarvittavat yleiset säännökset biometrinen tunnisteiden käsittelystä valmistellaan oikeusministeriössä osana henkilötietolain (523/1999) yleistä tarkistamista ottamalla huomioon liikenne- ja viestintäministeriössä tehty asiaa koskeva selvitystyö.

Sakon muuntorangaistuksen kehittäminen

HE 164/2007 vp — EV 79/2008 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.6.2008 hallituksen huolehtivan siitä, että poliisin sako- tusohjetta päivitetään ensi tilassa ottaen huomioon muun muassa viimeaikainen oikeuskäytäntö sekä tarpeen mukaan muutoinkin selkeytetään, ja että valmistel- laan tarvittavat ehdotukset sääntelyksi, jolla rajataan rangaistusmääräysmenette- lyn käyttö pois tilanteista, joissa tekijä on menettelyllään osoittanut piittaamatto- muutta lain kielloista tai käskyistä, annettavaksi eduskunnalle rikesakko- ja ran- gaistusmääräysmenettelyn kokonaisuudistuksen yhteydessä taikka tarvittaessa erillisenä esityksenä niin, että esitys on mahdollista saattaa voimaan samanaikai- sesti nyt hyväksytyin lakiehdotuksen kanssa.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus käynnistää viipymättä yhdyskuntaseu- raamuksen kehittämistä koskevan kokonaistarkastelun ja huolehtii, että sen yhte- ydessä tai erillisenä työnä valmistellaan oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysto- ministeriön, valtiovarainministeriön, kuntasektorin sekä muiden asiaan kuuluvien toimijoiden yhteistyönä vuoden 2009 loppuun mennessä eduskunnalle antamista varten tarvittavat ehdotukset sakon muuntorangaistusjärjestelmän ulkopuolelle jääville soveltuvaksi yhdyskuntaseuraamukseksi tai muuksi muuntorangaistuk- sen korvaavaksi toimeksi.

3. Eduskunta edellytti, että oikeusministeriö seuraa ja arvioi sakon muunto- kiellosta aiheutuvia vaikutuksia kiinnittäen huomiota muiden seikkojen ohella sakkovankien määrän kehitykseen, sakkotulojen määrään, sakkorangaistuksen uskottavuuteen rikosoikeudellisena seuraamuksena sellaisissa tapauksissa, joissa henkilö syyllistyy toistuvasti vähäisiin rikoksiin, vaikutuksiin rikollisuuteen kokonaisuutena, vaikutuksiin kaupan alan yritysten kannalta sekä käräjäoikeuk- sien, kuntien ja muiden asianomaisten viranomaisten toimintaan ja että oikeus- ministeriö antaa asiasta selvityksen lakivaliokunnalle vuoden 2010 loppuun men- nessä.

1. Oikeusministeriön asettama työryhmä selvitti sakon muuntorangaistusjärjestelmän uudistamista 30.10.2009 valmistuneessa mietinnössä. Työryhmä ehdotti muun muassa sakkorikosten toistuvuuden ottamista muunterusteeksi rangaistusmääräysmenettelyssä määrättyjen sakkojen muuntokiellosta huolimatta. Tämän järjestelyn arvioitun vanki- määrän kasvun vuoksi työryhmän ehdotuksen mukaisen esityksen antamisesta luovut- tiin. Oikeusministeriön tammikuussa 2010 asettama yhdyskuntaseuraamustoimikunta selvitti asiaa ja otti siihen kantaa ehdotuksessaan maaliskuussa 2012. Edellä todettujen ehdotusten sekä toimikunnan ehdotuksista saadun lausuntopalautteen perusteella oike- usministeriössä on keväällä 2013 laadittu sakonmuuntorangaistusjärjestelmän kokonais- selvitys, johon liittyy myös rangaistusmääräysmenettelyssä annettujen sakkojen muunto- kelpoisuuden osittaisen palauttamisen selvittäminen. Selvitykseen sisältyy ehdotus tois- tuvasti sakkorikoksiin syyllistyvien sakkojen saattamisesta muuntokelpoiksi. Asiassa on

tarkoitus tehdä linjauksia jatkotoimenpiteistä kevään 2014 aikana ottaen huomioon poliisihallinnossa käynnissä oleva, rikoksen toistuvuuden mahdollisesti nykyistä selkeämmin huomioon ottava sakotusohjeen uudistaminen.

2. Kohdassa 1 mainittu työryhmä selvitti myös mahdollisuutta ottaa käyttöön nimenomaan sakkovangeille tarkoitettu yhdyskuntaseuraamus. Toteuttamiskelpoista vaihtoehtoa muuntorangaistuksen täytäntöönpanolle vankilassa ei kuitenkaan löydetty. Kohdassa 1 mainittu toimikunta jatkoi tätä selvitystyötä ja ehdotti niin kutsutun sakkopalvelun käyttöönottoa. Kysymystä sakkopalvelun käyttöönotosta on edelleen arvioitu kohdassa 1 mainitun kokonaistarkastelun yhteydessä. Selvityksessä on päädytty siihen, ettei sakkopalvelun käyttöönotto ole tarkoituksenmukaista, mutta sen sijasta vähävaraisten sakotettujen ohjaaminen esimerkiksi päihdekuntoutukseen vankilasijoituksen sijasta voisi soveltua osalle sakotetuista. Ehdotuksen pohjalta on käynnistetty pilottihanke, jossa muuntorangaistukseen tuomittujen ohjaamista päihde- ja asumispalveluihin parannetaan Rikosseuraamuslaitoksen ja muiden toimijoiden yhteistyönä.

3. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimus sakon muuntorangaistuksen vähentämisen vaikutuksista valmistui joulukuussa 2010. Tutkimus on toimitettu eduskunnalle alkuvuonna 2011. Tutkimuksen mukaan rangaistuspäättämismenettelyssä annettujen sakkojen muuntokelpoisuuden poistamisella ei ole ollut vaikutuksia rikollisuuteen ja yhteiskunnalle sakon muuntorangaistuksesta aiheutuvat kustannukset ovat kokonaisuutenaan alentuneet.

Valmiuslakia koskeva kokonaisarvio

HE 3/2008 vp — EV 71/2010 vp

LJL 1 /2011 vp — EK 28 /2011 vp

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellytti 9.12.2011, että valtioneuvosto laatii kokonaisarvion valmiuslain suhteesta perustuslain uuteen 23 §:ään perustuslakivaliokunnan esittämät näkökohdat huomioon ottaen.

Valtioneuvosto päätti 29.12.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Uusi valmiuslaki ja perustuslain 23 §:n muutos tulivat voimaan 1.3.2012. Valmiuslaissa säädetään viranomaisten erityistoimivaltuuksista poikkeusoloissa. Perustuslainmuutoksen myötä poikkeusoloissa voidaan tilapäisistä perusoikeuspoikkeuksista säätää vastaisuudessa paitsi lailla myös soveltamisalaltaan täsmällisesti rajatun valtuuden nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

Valmiuslain uudistamista valmisteltiin kaikkiaan yli kahdeksan vuoden ajan. Valtioneuvoston piirissä uudistuksen valmisteluun osallistuivat kaikki ministeriöt ja eduskuntakäsittelyn aikana kaikkiaan 11 valiokuntaa antoi lausunnon lakiehdotuksesta. Valmiuslain uudistaminen oli näin ollen poikkeuksellisen laaja ja pitkäaikainen lainsäädäntöhanke.

Uuden valmiuslain ja perustuslain 23 §:n välistä suhdetta koskevan kokonaisarvion laatiminen on mittava selvitystyö. Sitä ei ole vielä ollut mahdollista käynnistää.

Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit

HE 277/2009 vp — EV 355/2010 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 11.3.2010, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain (266/1961) kumoamiseksi siten, että lainsäädäntöehdotus annetaan eduskunnalle viimeistään vuonna 2017.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää pohjavesialueiden kartoitukseen, luokitukseen ja käyttöön sekä suojelusuunnitelmiin liittyvät lainsäädännölliset ja menettelylliset kehittämistarpeet.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus pitää huolta ympäristöhallinnon toivuudesta turvaamalla sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi riittävät resurssit ja ryhtyy toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista vesilain valvontatehtävissä.

1. Eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain (266/1961) kumoaminen merkitsee vesilain mukaisen käyttöoikeuksien perustamista koskevan järjestelmän uudelleenarviointia, joka ulottaa vaikutuksensa myös vesilain mukaiseen lupaharkintaan. Asian valmistelu on tarkoitus käynnistää vuoden 2014 aikana.

2. Ympäristöministeriö asetti 28.9.2011 työryhmän, jonka tehtävänä on pohjavesien suojeluun liittyvän sääntelyn kehittäminen. Työryhmän tavoitteena on selvittää pohjavesialueiden kartoitukseen, luokitukseen ja käyttöön sekä pohjavesien suojelusuunnitelmiin liittyvät lainsäädännölliset ja menettelylliset kehittämistarpeet ja tehdä ehdotuksia kehittämisvaihtoehtoiksi pohjavesien suojelun tehostamiseksi ja eri toimijoiden oikeusturvan parantamiseksi. Työryhmä on jättänyt 17.12.2012 raporttinsa Raportin pohjalta valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi on tarkoitus lähettää lausunnolle tammi-helmikuussa. Viimeistelty esitys on tavoitteena antaa eduskunnalle keväätistuntokauden aikana.

3. Ympäristöministeriö asetti 30.11.2011 ympäristönsuojelulain ja -asetuksen sekä eräiden muiden säädösten uudistamista valmistelevan hankkeen. Valvontamaksun käyttöönottamista vesilain mukaisissa valvontatehtävissä oli tarkoitus tarkastella tässä yhteydessä, mutta se ei aikataulusyistä ollut mahdollista. Erillinen selvitystyö on tarkoitus käynnistää syksyn 2014 aikana.

Pikaluottojen sääntely

HE 24/2010 vp — EV 89/2010 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 9.6.2010, että hallitus seuraa uuden lainsäädännön vaikutusta niin sanottuja pikaluottoja tarjoavien yritysten toimintaan ja ryhtyy tarvittaessa lisätoimiin näiden luottojen aiheuttamien sosiaalisten ongelmien vähentämiseksi.

Pikaluottoja ja muita pieniä kuluttajaluottoja koskevia säännöksiä tiukennettiin kesäkuussa 2013 voimaan tulleilla kuluttajansuojalakiin tehdyillä muutoksilla. Velkaongelmien vähentämiseksi säädettiin korko- ja kulukatto pienille, alle 2000 euron suuruisille kuluttajaluotoille, minkä lisäksi tiukennettiin luotonantajan velvollisuutta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus ennen luoton myöntämistä. Lausuma ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Vaikutusvallan väärinkäyttö

HE 79/2010 vp — EV 373/2010 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti hallitus selvittää lainsäädäntövaihtoehdot vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi. Selvitys tullaan laatimaan vuoden 2014 aikana.

Esitutkintaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen

HE 222/2010 vp — EV 374/2010 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus selvittää, tulisiko nykyisen salaisten pakkokeinojen käyttöä koskevan valvontajärjestelmän lisäksi perustaa asiantuntijoista koostuva toimielin, joka valvoisi esitutkintaviranomaisten toimintaa ja pakkokeinojen käyttöä.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää ja harkitsee, tulisiko salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva ratkaisutoimivalta osoittaa tuomioistuinten toimivaltaan.

Uusi esitutkintalaki (805/2011) ja pakkokeinolaki (806/2011) tulivat voimaan 1.1.2014. Samaan aikaan tulivat voimaan niitä muuttavat lait, jotka perustuvat hallituksen esitykseen 14/2013 vp. Yhteistyössä oikeus- ja sisäasiainministeriöiden kesken on valmisteltu näihin lakeihin sekä poliisilakiin liittyvä valtioneuvoston asetus esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta. Asetuksella säädettäisiin yksityiskohtaisesti muun muassa salaisten pakko- ja tiedonhankintakeinojen käytön kirjaamisesta. Asetuksen mukaan Poliisihallitus asettaa salaisten pakko- ja tiedonhankintakeinojen käyttöä seuraamaan ryhmän, joka koostuisi sisäasiainministeriön, poliisin, rajavartiolaitoksen, puolustusvoimien ja Tullin edustajista.

Sisäasiainministeriön on syyskuussa 2013 asettanut työryhmän, joka arvioi suojelupoliisiin hallinnollista asemaan, tulosohjausta sekä valvontaa. Työryhmän tulee myös arvioida suojelupoliisin toiminnan kehittämistarpeet vastaamaan tuleviin turvallisuusuhkiin. Työryhmän toimikausi on 1.10.2013 – 31.5.2014.

Ennen uusien salaisia pakko- ja tiedonhankintakeinoja koskevien hankkeiden käynnistämistä on tarkoituksenmukaista saada kokemuksia vuoden 2014 alussa voimaan tulleiden uusien esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilakien toimivuudesta. Samoin on tarpeen, että suojelupoliisin asemaan, ohjausta ja valvontaa selvittävän työryhmän työn tulokset olisivat ensin käytettävissä.

Adoption ikärajojen vaikutukset

HE 47/2011 vp — EV 84/2011 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2011, että oikeusministeriö seuraa ja arvioi adoptionhakijan enimmäisikää koskevan vaatimuksen samoin kuin adoptionhakijan enimmäisikää sekä adoptionhakijan ja adoptoitavan lapsen enimmäisikäeroa koskevien vaatimusten yhtäaikaisen voimassaolon vaikutuksia ja antaa lakivaliokunnalle vuoden 2014 loppuun mennessä selvityksen asiasta.

Adoptiolaki tuli voimaan 1.7.2012. Selvityksen tekeminen lain vaikutuksista edellyttää mahdollisimman kattavaa kokemusta lain soveltamisesta. Asian valmistelu on käynnistetty ja selvitys annetaan lakivaliokunnalle määräaikaan mennessä.

Ylivelkaantumisen seuranta

HE 78/2012 vp — EV 3/2013 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 12.12.2013, että hallitus kehittää keinoja kotitalouksien velkaantumisen syiden ja kehityksen seurantaan ja ryhtyy tarvittaessa lainsäädännöllisiin ja muihin tarvittaviin lisätoimiin velkaantumiskehityksen hillitsemiseksi.

Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa käynnistettiin laaja kaksivuotinen tutkimus nuorten velkaongelmista syksyllä 2013. Tutkimuksesta tullaan saamaan tärkeää tietoa nuorten velkaantumisen syistä ja kehityksestä. Samanaikaisesti oikeusministeriö käy keskusteluja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja muiden tahojen keinoista, joilla kotitalouksien velkaantumisen syitä ja kehitystä voitaisiin yleisesti seurata nykyistä tehokkaammin.

Salaisen pakkokeinin käytöstä ilmoittaminen

HE 14/2013 vp — EV 203/2013 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 30.12.2013, että hallitus antaa selvityksen salaisten pakkokeinoiden käytöstä ilmoittamista koskevan sääntelyn soveltamisesta vuoden 2014 loppuun mennessä.

Tällainen selvitys laaditaan oikeusministeriössä yhteistyössä niiden ministeriöiden kanssa, joiden hallinnonalalle esitutkintaviranomaiset toimivat.

1.3 Sisäministeriö

Henkilötietojen suojaa koskeva yleissääntely

HE 25/2005 vp — EV 92/2006 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus käynnistää biometrisiä tunnisteita ja niiden käyttöä koskevan yleisen henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön valmistelutyön.

Valtioneuvosto päätti 20.7.2006 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Biometristen tunnisteiden tai muiden sähköisten tunnistamiskeinojen ja -välineiden käyttöä on arvioitava henkilötietolain (523/1999) mukaan. Biometrisiin tunnisteisiin ja niiden käyttöön liittyvän henkilötietojen suojaa koskevan yleislainsäädännön valmistelu kuuluu oikeusministeriön toimialaan ja tarkempi vastaus tältä osin löytyy oikeusministeriön hallinnonalan osasta.

Sisäasiainministeriössä valmisteltiin hallituksen esitys passilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 234/2008 vp), joka annettiin eduskunnalle 29.1.2009. Ehdotuksessa esitettiin muun muassa passin haltijan sormenjälkitiedon lisäämistä passin tietosiruun. Laki astui voimaan 29.6.2009. Mahdolliset esitykset biometristen tunnisteiden käyttöönotosta henkilökorteissa tehdään myöhemmin. Biometristen oleskelulupakorttien käyttöönottoa koskeva hallituksen esitys (HE 104/2010) ulkomaalaislain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta annettiin eduskunnalle 16.7.2010 ja lait tulivat voimaan 1.1.2012.

Oikeusministeriö on ottanut vetovastuun identiteettivarkauden kriminalisoinnin osalta (identiteettivarkaus SM:n Identiteettiryhmän raportin tapauksissa) suunnitellun mukaisesti tietoverkkorikosdirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Työryhmän esityksen pohjalta tehdään vaadittavat muutokset kansalliseen lainsäädäntöön ja sitä kautta myös poliisin henkilötietolakiin.

Selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittäminen

HE 90/2005 vp — EV 94/2006 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 5.9.2006 hallituksen selvittävän mahdollisuudet edistää selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittämistä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin kanssa.

Sisäasiainministeriö on yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa asettanut 3.11.2009 päihtyneiden kiinniottamista, kuljettamista, kohtelua ja hoitoa selvittävän työryhmän. Työryhmän tehtävänä on muun muassa selvittää toimivaltaan liittyvinä kysymyksiä viranomaisten toimivaltuuksien rajat sekä erityisesti päihtyneiden säilyttämiseen ja kuljettamiseen liittyvät ongelmat. Työryhmän tehtävänä on myös selvittää mahdollisuudet perustaa selviämisasemia. Hankkeen tavoitteena on selvittää kokonaisvaltaisesti päihtyneiden kiinniottamiseen, kuljettamiseen, säilyttämiseen ja hoitoon liittyvät vastuu-, toimivalta- ja resurssikysymykset ja tehdä asiassa konkreettiset esitykset. Työryhmän loppuraportti on luovutettu 17.2.2011.

Päihteisiin ja päihdetyöhön liittyvät kysymykset, kuten lainsäädäntö ja ohjaus, kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan. Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla kehitetään III sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti toimintatapoja ja -malleja. Oikeusministeriö on asettanut työryhmän vankien kuljetusten mahdollisesta uudelleen järjestämisestä. Tällä ratkaisulla voi olla vaikutuksia myös päihtyneiden hoitoon ja säilöönnottoon poliisin näkökulmasta. Selviämisasematoiminta ja muu akuutti päihdehuolto on kunnan toimialaan kuuluvaa ja suurin ongelma on saada kunnat perustamaan tarvittavia selviämisasemia.

Rahankeräykset

HE 102/2005 vp — EV 203/2005 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 12.12.2005 hallituksen huolehtivan uudistuksen tehokkaasta tiedottamisesta sekä tarkkaan seuraavan uuden rahankeräyslain soveltamista ja toimivuutta ottaen huomioon muun ohella rahankeräyksen määritelmään samoin kuin yleishyödyllisen toiminnan määritelmään liittyvät rajanvetotilanteet, rahankeräysten tehokkaan valvonnan ja väärinkäytösten torjunnan sekä arvioivan erikseen mahdollisuutta erityisestä syystä myöntää evankelis-luterilaiselle kirkolle tai ortodoksiselle kirkkokunnalle taikka niiden seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle rahankeräyslupa.

Valtakunnallisiin rahankeräyksiin liittyvät tehtävät siirrettiin 1.1.2010 lääninhallitusten lakkauttamisen yhteydessä rahankeräyslain muuttamisesta annetulla lailla (505/2009) Poliisihallitukselle. Paikallisten poliisilaitosten toimivalta myöntää lupia omalla toimialueellaan toimeenpantaville rahankeräyksille pysyi uudistuksen yhteydessä ennallaan.

Eduskunnan edellyttämä seurantatyö aloitettiin jo ennen organisaatiouudistusta sisäasiainministeriön poliisiosaston arpajais- ja asehallintoyksikössä ja seurantatyötä on jatkettu uudistuksen jälkeen Poliisihallituksen lupahallintoyksikössä. Rahankeräyslain soveltamiskäytäntö ei ole ollut yhtenäistä luvansaajayhteisöltä vaaditun yleishyödyllisyyden yksinomaisvaatimuksen osalta. Lupakäytännössä hankalasti ratkaistavaksi kysymykseksi on noussut esimerkiksi se, täyttävätkö uskonnolliset yhdyskunnat ja uskonnollista toimintaa harjoittavat yhdistykset, muut yhteisöt ja säätiöt rahankeräyslaissa yhteisön tai säätiön tarkoitukselle asetetun yksinomaisen yleishyödyllisyyden vaatimuksen niiden harjoittamassa uskonnollista toimintaa. Tulkinnalliseksi kysymykseksi ovat siten nousseet erityisesti yleishyödyllisyyden määritelmään liittyvät rajanvetotilanteet. Sisäasiainministeriö asetti 23.11.2011 esiselvityshankkeen, jonka tehtävänä oli arvioida mahdolliset rahankeräyslain muutostarpeet edeltä mainituin osin. Lisäksi työryhmä arvioi eduskunnan lausuman mukaisesti mahdollisuutta myöntää erityisestä syystä kirkkokunnille taikka niiden seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle rahankeräyslupa. Sisäasiainministeriö asetti 19.10.2012 lainsäädäntöhankkeen, jonka tehtävänä on 31.5.2012 päättyneen esiselvityshankkeen pohjalta laatia mm. ehdotukset rahankeräyslain säännösten selkeyttämiseksi yleishyödyllisyyden vaatimuksen osalta sekä ehdotukset Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon rahankeräysoikeuden toteuttamiseksi. Lainsäädäntöhankkeen puitteissa valmisteltu hallituksen esitys rahankeräyslain muuttamisesta on tarkoitus antaa eduskunnalle käsiteltäväksi kevädistuntokaudella 2014.

Rahankeräysten valvontaa varten on kehitteillä poliisin pitämä valtakunnallinen rahankeräysten valvontatiedosto. Poliisihallituksessa on käynnissä hanke rahankeräysten valvontarekisteri

Kansainvälistä suojelua koskevien säädösten soveltaminen ja seuranta

HE 166/2007 vp — EV 4/2009 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 25.2.2009 hallituksen tarkkaan seuraavan 1) tilapäisen oleskeluluvan saaneiden määriä ja asemaa, 2) maasta poistamisen esteiden päättymistä ja maasta poistamisen tehokkuutta tilapäisten oleskelulupien perusteiden lakatessa, 3) kansainvälistä suojelua koskevien säännösten soveltamista eri vaihtokäytännöissä ja 4) koko ulkomaalaislain ja maahanmuuton erilaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia taloudelliset vaikutukset mukaan lukien. Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen 5) toimivan yhtenäisen kansainvälistä suojelua koskevan eurooppalaisen politiikan edistämiseksi ja 6) ryhtyvän seurannasta johtuviin tarpeellisiin toimenpiteisiin muun muassa lainsäädännön muuttamiseksi.

1–2. Ulkomaalaislain 51 §:ssä säädetään tilapäisen oleskeluluvan myöntämisestä maasta poistamisen estymisen vuoksi. Vuonna 2009 turvapaikkamenettelyssä myönnettyjen tilapäisten oleskelulupien määrä oli vähäinen; vuoden loppuun mennessä Maahanmuuttovirasto myönsi 19 tällaista oleskelulupaa. Vuosina 2010 ja 2011 tällaisia lupia myönnet-

tiin vuosittain alle kymmenen ja vuonna 2012 ainoastaan kolme kappaletta. Maahanmuuttoviraston käytäntö tilapäisten oleskelulupien myöntämisessä 51 §:n perusteella on muuttunut siksi, että maalinjauksia on muutettu niiden lähtömaiden osalta, joista valtaosa aikaisemmin oleskeluluvan 51 §:n perusteella saaneista turvapaikanhakijoista on saapunut Suomeen. Linjausten muutoksen vuoksi poliisi on lähettänyt ulkomaalaislain 210 §:n nojalla muutamia kymmeniä jatkolupahakemuksia ratkaistavaksi Maahanmuuttovirastoon. Jatkolupaharkinnassa virasto on tutkinut, voidaanko henkilölle myöntää uusi tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa vai onko maasta poistamisen esteen päätyttyä määrättävä henkilö poistettavaksi maasta. Vuonna 2009 tehtiin yksi kielteinen jatkolupapäätös henkilölle, joka oli saanut ensimmäisen oleskeluluvan turvapaikkamenettelyssä ulkomaalaislain 51 §:n perusteella. Myös vuonna 2010 valtaosa päätöksistä oli myönteisiä. Vuonna 2011 jatkolupahakemuksia tuli Maahanmuuttovirastoon vain muutama. Vuonna 2012 jatko-oleskelulupa myönnettiin 51 §:n perusteella 11 tapauksessa. Sisäasiainministeriössä on asetettu hanke vapaaehtoisen paluun järjestelmän vakiinnuttamiseksi 30.11.2012. Hankkeen yhteydessä tullaan selvittämään myös ulkomaalaislain 51 §:n soveltamista sekä muutostarpeita.

Hallitusohjelmaan perustuen sisäasiainministeriö asetti 28.11.2011 hankkeen maahanmuuttohallinnon tuloksellisuuden parantamiseksi. Hankkeen toimikausi on 1.12.2011–31.12.2014. Hankkeen toteutumista ohjataan ja seurataan poikkihallinnollisessa sisäasiainministeriön maahanmuutto-osaston johtamassa työryhmässä, jossa ovat edustajat sisäasiainministeriön maahanmuutto- ja poliisiosastolta, oikeusministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, Maahanmuuttovirastosta, Rajavartiolaitokselta, Poliisihallituksesta sekä vastaanottokeskuksista. Hankkeessa tarkastellaan mahdollisuuksia tehostaa erityisesti turvapaikkapäätöksentekoa siten, että edellytetyt säästöt saavutetaan vastaanotossa. Hankkeen aikana selvitetään tekijät, jotka hidastavat päätöksentekoa ja täytäntöönpanoa turvapaikkaasioissa ja laaditaan ehdotukset ja suunnitelma näiden tekijöiden poistamiseksi tai niiden vaikutuksen vähentämiseksi. Turvapaikkapäätösten laadun halutaan säilyvän samalla vähintään nykyisellä tasolla. Erityisesti hankkeessa tarkastellaan viranomaisten välistä yhteistyön tehostamista, työn organisointia sekä keinoja saavuttaa säästöjä vastaanottokeskusten ohjauksen tehostamisella ja niiden toiminnan paremmalla integroinnilla Maahanmuuttoviraston toimintoihin. Hankkeessa selvitetään myös vastaanottokeskusverkoston laajuus sekä tarkastellaan kuntasijoitusten ja muutoksenhakuprosessin vaikutuksia kustannuksiin. Hankkeen konkreettisena tavoitteena on tehostaa maahanmuuttoviranomaisten toimintaa siten, että valtionhallinnon menokehyksissä edellytetty toiminnan tehostamiseen liittyvä 20 milj. euron säästö ja hakijamäärien vähenemiseen liittyvä säästö (tämän hetken arvion mukaan 20 miljoonaa euroa) turvapaikanhakijoiden vastaanotto toiminnan menoissa saavutetaan vuoteen 2015 mennessä. Niin ikään Maahanmuuttoviraston, poliisin ja Rajavartiolaitoksen välisen yhteistyön tiivistämiseksi on työryhmässä valmisteltu MPR-moniviranomaismallia. Työryhmä antaa asiassa selvityksensä keväällä 2013.

Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiaa on valmisteltu työryhmässä ja työryhmä on luovuttanut esityksensä ministerille tammikuussa 2013. Kyseessä on yksi hallitusohjelman kärkihankkeista, jonka tavoitteissa painotetaan Suomen talouskasvuun, työllisyyteen ja kilpailukykyyn liittyviä kysymyksiä. Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -hankkeessa määritel-

lään Suomeen kohdistuvaa muuttoliikettä lähitulevaisuudessa ja linjataan maahanmuuttoa, kotoutumistoimia, työmarkkinoita ja korkeakouluja koskevia tavoitteita. Maahanmuuton strategia laaditaan hallituksen hyväksyttäväksi keväällä 2013.

5. Vuosina 2009–2011 käsiteltiin EU:n neuvostossa komission muutosehdotuksia lähes kaikkiin niihin EU-säädöksiin, jotka muodostavat yhteisen eurooppalaisen turvapaikka-järjestelmän. Suomi toimi aktiivisesti tehokkaamman ja yhdenmukaisemman sääntelyn edistämiseksi kaikilla turvapaikkajärjestelmän osa-alueilla ja tuki puheenjohtajavaltion ponnisteluja säädösten hyväksymiseksi vuoden 2012 määräajassa.. Etenkin EU:n turvapaikka-asioiden tukiviraston käytännön toiminnan alkaminen kesällä 2011 oli tärkeä askel kohti entistä yhtenäisempää järjestelmää. Tukholman ohjelmassa yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän toteutumisen määräajaksi on annettu vuosi 2012. Järjestelmään liittyvien säädösten ja direktiivien käsittelyssä on edetty Tanskan ja Kyproksen puheenjohtajuuskausien aikaan siinä määrin, että lainsäädännöllinen viitekehys yhteiselle turvapaikkajärjestelmälle saataneen hyväksytyä kevään 2013 aikana. Lisäksi eri yhteyksissä korostettiin jäsenvaltioiden velvollisuutta noudattaa jo sovittuja yhteisiä säännöksiä, mitä edellyttää myös Dublin-järjestelmän soveltaminen. Kysymys Kreikan turvapaikkajärjestelmän puutteista ja niiden korjaamisesta sekä siihen liittyvästä Dublin-siirtojen keskeyttämisestä nostettiin esiin paitsi EU- ja pohjoismaisella tasolla, myös Kreikan viranomaisten ja poliittisen johdon kanssa. Suomi sitoutuu edistämään omalta osaltaan yhteiseen turvapaikkajärjestelmään liittyvän lainsäädännön täytäntöönpanoa. Käytännön yhteistyöhön osallistutaan EASO:n johdolla.

6. Hallitus antoi eduskunnalle 13.11.2009 turvapaikkaselvitykseen liittyvän ulkomaa-laislain muutosehdotuksen (HE 240/2009 vp). Lakiehdotus hyväksyttiin toukokuussa 2010 ja muutokset tulivat voimaan 1.8.2010. Muutokset koskevat perheen yhdistämissäännöksiä ja turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta. Tämän lisäksi lakiin lisättiin säännökset iän selvittämisestä. Maaliskuussa 2010 eduskunnalle annettiin muutosehdotus lakiin maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Esityksessä ehdotettiin, että Suomesta turvapaikkaa hakeneet EU-kansalaiset eivät enää kuuluisi turvapaikanhakijoiden vastaanoton piiriin sen jälkeen, kun he ovat saaneet hakemukseensa kielteisen päätöksen. Lakiehdotus hyväksyttiin kesäkuussa 2010 ja lainmuutokset tulivat voimaan 1.7.2010, minkä jälkeen EU-kansalaisten jättämien hakemusten määrä romahti. Sisäasiainministeriössä on myös valmisteltu maahanmuuttajien kotouttamista ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevan lain kokonaisuudistus. Syyskuun alussa 2011 voimaan tulleen kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain (746/2011) tarkoituksena on turvata hakijoille yhdenmukaiset ja riittävät vastaanottopalvelut. Lain merkittävimmät muutokset koskevat turvapaikanhakijoille maksettavan taloudellisen tuen irrottamista yleisestä toimeentulotuesta. Toimeentulotuen sijasta hakijoille maksetaan vastaanotto- ja käyttörahaa. Muutoksella pyritään vähentämään tuen houkuttelevuutta perusteettomien hakemusten jättämiseen. Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti turvapaikkahakemusten käsittelyn nopeuttamiseksi tehostetaan yhteistyötä ja otetaan käyttöön maahanmuuttoviranomaisten moniviranomaismalli eli Maahanmuuttoviraston, poliisin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoimintamalli (MPR). Yhteistyömallin käyttöönottamiseksi on asetettu hanke, jonka toimikausi on vuoden 2013 toukokuun loppuun. Lisäksi

on asetettu Maahanmuuttophallinnon tuloksellisuuden parantaminen -työryhmä vuoden 2014 loppuun asti. Työryhmän tehtävänä on muun muassa selvittää tekijät, jotka hidastavat turvapaikkapäätöksentekoa ja niiden toimeenpanoa sekä laatia suunnitelma näiden tekijöiden poistamiseksi tai vähentämiseksi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Hätäkeskusuudistuksen toimeenpano

VNS 3/2007 vp — EK 4/2008 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta hyväksyi 10.4.2008 seuraavan kannanoton:

1. Hätäkeskusuudistuksen toimeenpanoa on jatkettava hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 3/2008 vp mukaisesti.
2. Valtioneuvoston on annettava hallintovaliokunnalle hätäkeskusuudistuksen toimeenpanosta perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama kirjallinen selvitys vuoden 2010 syyskuun loppuun mennessä.
3. Hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 3/2008 vp perusteluissa lausuttuun viitaten valtioneuvoston on annettava hallintovaliokunnalle perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama kirjallinen selvitys, mikäli hätäkeskusten aluejakoa aiotaan muuttaa.

Sisäasiainministeriö asetti 11.11.2008 hätäkeskustoiminnan kehittämishankkeen, jonka tuli tehdä esitys Hätäkeskuslaitoksen keskeisistä strategisista linjauksista vuoden 2009 aikana. Hanke antoi hätäkeskustoiminnan kehittämisestä loppuraportin 17.3.2009 (Strategiatyöryhmän loppuraportti, Sisäasiainministeriön julkaisu 7/2009). Sisäasiainministeriö päätti hätäkeskustoiminnan strategisista linjauksista 15.5.2009.

Hätäkeskustoiminnan ja tietotekniikan kehittämishanke (TOTI) on aloitettu syksyllä 2008. Hätäkeskuslaitos on 10.6.2011 allekirjoittanut hätäkeskustietojärjestelmän toimitussopimuksen. Hätäkeskustietojärjestelmä on toteutusvaiheessa.

Valtioneuvosto teki päätöksen hätäkeskusten aluejaosta 13.1.2010 ja sisäasiainministeriö päätöksen hätäkeskusten sijaintipaikkakunnista 9.3.2010. Laki ja valtioneuvoston asetus hätäkeskustoiminnasta tulivat voimaan 1.1.2011. Pohjois-Suomen ja Lapin hätäkeskus aloitti toimintansa Oulussa 8.11.2011. Itä- ja Kaakkois-Suomen alueen hätäkeskukset yhdistyivät Kuopion hätäkeskukseksi 4.12.2012 alkaen ja Pirkanmaan ja Satakunnan keskuskeskukset yhdistyivät Porin hätäkeskukseksi 19.11.2013. Jäljellä olevien hätäkeskusten tekninen muutossuunnittelu on valmisteltu siten, että ne voivat aloittaa toimintansa sijaintipaikkapäätöksen mukaisessa aikataulussa. Hätäkeskusuudistus on toteutettu vuoteen 2015 mennessä.

Sisäasiainministeriö asetti 22.12.2011 arviointiryhmän arvioimaan hätäkeskusuudistuksen toteutumista. Ryhmä luovutti loppuraporttinsa sisäasiainministeriölle 11.6.2013 (Hätäkeskusuudistuksen toteutuminen, arviointiryhmän loppuraportti, Sisäasiainministeriön julkaisu 10/2013). Ryhmä arvioi meneillään olevaa hätäkeskusuudistusta ja hätäkeskustoiminnan tasoa. Hätäkeskusuudistus on johtanut myös koko viranomaisketjun eli

pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen toimintojen kehittämiseen ja toimintamallien valtakunnalliseen yhdenmukaistamiseen. Arviointiryhmä esitti jatkotoimenpiteitä hätäkeskustoiminnan näkökulmasta viranomaistoiminnan kokonaisuuden toimivuuden edistämiseksi.

Kannanoton kohtaan 2 liittyvä perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama selvitys annettiin Eduskunnan hallintovaliokunnalle 30.9.2010.

Kannanoton kohtaan 3 liittyvä perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama selvitys annettiin Eduskunnan hallintovaliokunnalle 29.10.2009. Hallintovaliokunta antoi hätäkeskusten aluejaosta lausunnon HaVL 27/2009 vp – MINS 5/2009 vp.

Ampumarataverkoston toteuttaminen ja ampuma-aserekisterin uudistaminen

HE 106/2009 vp — EV 149/2010 vp

Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 27.10.2010 hallituksen edistävän käytettävissä olevilla eri keinoilla riittävän kattavan ampumarataverkoston toteuttamista.
2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ampuma-aserekisterin uudistaminen toteutetaan kiireellisenä, niin nopeasti kuin se on teknisesti käytännössä mahdollista suorittaa ja että uudistamistyöhön varataan sen edellyttämä riittävä rahoitus.

Valtioneuvosto päätti 10.2.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäasiainministeriö asetti 16.8.2011 aseturvallisuustyöryhmän selvittämään aseturvalisuuden kehitysnäkymiä Suomessa. Työryhmän toimikausi päättyi 31.12.2011. Työryhmän loppuraportti luovutettiin sisäasiainministerille tammikuussa 2012. Työryhmän työskentelyssä huomioitiin eduskunnan vastauksen tehtävänanto.

Edellä todettujen toimenpiteiden lisäksi sisäasiainministeriössä on jatkettu sisäistä esiselvitystyötä pääministeri Kiviniemen hallituksen edellyttämällä tavalla. Pohjana työskentelylle on valtioneuvoston 25.6.2009 antama lausuma.

Ympäristöministeriö asetti toukokuussa 2010 ampumaratojen ympäristölupaohjeistusta valmistelevalle työryhmän, jonka toimikausi oli 1.4.2010–31.12.2010. Työryhmän toimikautta jatkettiin 30.6.2011 saakka. Työryhmä on laatinut ampumaratojen ympäristölupaohjeistusta koskevan oppaan. Työryhmä ehdotti lisäksi useita eri ampumaratoihin ja niiden ympäristölupiin liittyviä esityksiä, joista merkittävin lienee työryhmän ehdotus ampumaratanormin laatimisesta.

Ympäristöministeriö on asettanut marraskuussa 2011 ympäristönsuojelun uudistamishankkeen (30.11.2011/YM038:00/2011), jonka tehtävänä on 31.12.2013 mennessä valmistella ympäristönsuojelulain ja -asetuksen sekä eräiden muiden asetusten uudistaminen.

Aserekisterin korvannut uusi asetietojärjestelmä on otettu käyttöön 26.11.2012.

Kokonaisvaltainen ja systemaattinen selvitys voimassa olevista ulkomaalaislain perheenyhdistämissäännöksistä ja niiden soveltamisesta

HE 240/2009 vp — EV 79/2010 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 26.5.2010, että valtioneuvosto antaa hallintovaliokunnalle ennen 16 päivää lokakuuta 2010 kokonaisvaltaisen ja systemaattisen selvityksen voimassa olevista ulkomaalaislain perheenyhdistämissäännöksistä ja niiden soveltamisesta,

1) joka kattaa oleskeluluvan myöntämisedellytysten arvioinnin lisäksi Suomeen muuttoon ja kotouttamiseen liittyvät taloudelliset ja sosiaaliset tekijät sekä erilaisiin etuuksiin ja toimenpiteisiin liittyvät kustannukset,

2) jossa arvioidaan, olisiko perheen yhdistämiseksi tarpeen asettaa kotoutumista tukevia edellytyksiä, kuten asuntoedellytys ja perheenkokoajan asumisai-kaedellytys, ja

3) jossa verrataan Suomen nykyisiä perheen yhdistämistä koskevia säännöksiä ja käytäntöjä muiden EU- ja pohjoismaiden vastaaviin sen arvioimiseksi, muodostavatko Suomen säännökset vetovoimatekijöitä turvapaikan hakemiselle ja humanitäärisluonteiselle maahanmuutolle.

Valtioneuvosto päätti 10.6.2010 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäasiainministeriö antoi hallintovaliokunnalle selvityksen 22.12.2010 saatuaan lisäaikaa sen antamiseen. Siinä käsiteltiin ensin Euroopan ihmisoikeussopimuksen perhe-elämän suojaa koskevaa säännöstä ja Euroopan unionin perheenyhdistämisdirektiiviä sekä kerrottiin pohjoismaiden ja eräiden EU-maiden käytännöistä. Vertailun tuloksena voitiin havaita, että pakolaisten ja toissijaista suojelua saaneiden sekä työn tai elinkeinon harjoittamisen perusteella maahan muuttaneiden perheiden yhdistämisen edellytykset ovat olennaisilta osiltaan samanlaiset Suomea lähellä olevissa maissa, erojen kasvaessa mentäessä kauemmaksi. Mitä tulee humanitaarista suojelua ja yksilöllisistä inhimillisistä syistä oleskeluluvan saaneiden perheenjäsenten maahanmuuton edellytyksiin vertailu on vaikeaa, sillä muiden maiden lupakategorioista ei ole riittävän tarkkaa tietoa saatavissa. On ilmeistä, että ne vaihtelevat eri maissa. Näitä kysymyksiä ei oikeastaan ole käsitelty EU:n piirissä tai muilla kansainvälisillä forumeilla.

Selvityksessä tuotiin esille se, kuinka perhe-elämän suojaa koskevia sääntöjä tulee tarkastella erikseen eri tilanteissa: perheenkokoaja asuu Suomessa pysyväisluontoisesti / tilapäisluontoisesti; on kyseessä ydinperhe / muu omainen; on kyseessä aikaisemmin vietetyn mutta keskeytyneen perhe-elämän jatkaminen / uuden perhe-elämän aloittaminen eli perheen muodostaminen. Ulkomaalaislaissa edellytykset vaihtelevat Suomessa olevan perheenkokoajan mukaan esimerkiksi seuraavissa ryhmissä: Suomen kansalaisen, EU-kansalaisen tai nk. inkeriläisen perheenjäsen.

Selvityksessä keskityttiin Suomessa pysyväisluontoisesti asuvan kolmannen maan kansalaisen ydinperheen jäsenen perheen yhdistämisen edellytyksiin, joka on perustavaa laatua oleva tilanne. Yleisenä lähtökohtana Suomessa on toimeentuloedellytys, josta on eri-

näisiä poikkeuksia. Vanhasen II ja Kiviniemen hallitukset selvittivät myös asumisaika-vaatimuksen käyttöönottoa, mutta tästä luovuttiin lausuntokierroksella saadun kielteisen palautteen johdosta.

Vanhasen II ja Kiviniemen hallitusten aikana tehtiin tiukennuksia perheenyhdistämiskäytäntöihin. Nykyään edellytetään toimeentuloedellytyksen täyttämistä kansainvälistä suojelua saaneen uuden perheenjäsenen maahanmuutolta. Kotouttamislakia uudistettaessa luovuttiin myös perheenjäsenen Suomeen muuttomatkojen korvaamisesta lukuun ottamatta pakolaiskiintiössä otettujen perheenjäseniä.

Selvityksessä kerrottiin lisäksi maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvien erityis- palveluiden taloudellisista kustannuksista, kunnalle maksettavista laskennallisista korvauksista ja muista kustannuksista. Lisäksi kuvattiin perusopetukseen valmistavaa opetusta ja kielikoulutuksia sekä kotoutumiskoulutusta ja näiden kustannuksia.

Kataisen hallituksen ohjelman mukaan Suomen perheenyhdistämiskäytäntöjen tulee olla samansuuntaisia muiden Pohjoismaiden kanssa. Kansainvälistä suojelua saaneiden perheenyhdistämisen kriteereitä voidaan tarkentaa EU:n perheenyhdistämisdirektiivin säännökset huomioon ottaen niin, että ehtoihin sisältyy täysi-ikäisille perhettä kokoaville kohtuullinen asunto- ja toimeentuloedellytys.

Hallitusohjelman mukaisesti perheenyhdistämisen edellytyksistä tehtiin sisäasiainministeriössä selvitys, joka valmistui keväällä 2012. Selvityksen mukaan toimeentuloedellytys voitaisiin ulottaa koskemaan humanitaarista suojelua saaneita myös niissä tilanteissa, kun perhe on muodostettu jo ennen perheenkokoajan maahantuloa. Toissijaista suojelua tai pakolaisaseman saaneiden osalta perheenyhdistämisen edellytyksiä ei muutettaisi. Asuntoedellytyksen käyttöönottoa tutkittaisiin poikkeuksellisesti aikaisintaan vuonna 2013, kun jo tehtyjen lakimuutosten vaikutuksista on saatu enemmän tietoa.

Selvitys oli kesällä 2012 lausuntokierroksella. Järjestöt vastustivat laajalti perheenyhdistämiseen kohdistuvia lisärajoituksia. Suurin osa eduskuntaryhmistä piti myös parhaana joko pidättäytyä edellytysten kiristyksistä kokonaan tai ainakin odottaa tarkempaa vaikutusanalyysiä. Selvityksen pohjalta on päädytty tekemään tarkempaa vaikutusarviointia jo tehtyjen toimenpiteiden (mukaan lukien säädösmuutokset) osalta.

Ulkomaalais-, maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikan seuranta

HE 185/2010 vp — EV 239/2010 vp

Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 8.12.2010 hallituksen antavan eduskunnalle vaalikausittain ulkomaalais-, maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikasta ja sen toimivuudesta selonteon, jossa muun ohella verrataan Suomen maahanmuuttoa koskevia säännöksiä, käytäntöjä ja taloudellisia etuuksia muihin EU-maihin muun muassa sen arvioimiseksi, muodostavatko Suomen säännökset, käytännöt tai taloudelliset etuudet vetovoimatekijöitä turvapaikan hakemiselle tai humanitaariselle maahanmuutolle.

2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan turvapaikkamenettelyn nopeuttamisesta käsittelyaikojen lyhentämiseksi olennaisesti ja pysyvästi.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus varaa valtion talousarvioesityksiin riittävän rahoituksen kotoutumisen edistämisestä annettavan lain tehokkaaseen ja kattavaan toimeenpanoon kuntakorvausten korottaminen mukaan lukien.

4. Eduskunta edellytti hallituksen antavan vuoden 2011 loppuun mennessä hallintovaliokunnalle selvityksen, jossa arvioidaan

1) asetetaanko kotoutumisen edistämisestä annettavassa laissa tarkoitettun perustietoaineiston omaksuminen Suomen kansalaisuuden saamisen edellytykseksi hakijoille tehtävässä testissä,

2) voidaanko kotoutumistukea maksaa maahanmuuttajille kieli- ja muiden opintojen edistymisen perusteella ja

3) onko syytä ohjata maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen koulutusta nykyistä suuremmassa määrin ja pitkäjänteisemmin kansalais-, työväen- ja kansanopistojen tehtäväksi.

Valtioneuvosto päätti 29.12.2010 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Hallitus antaa eduskunnalle vaalikauden lopulla selonteon ulkomaalais-, maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikasta ja sen toimivuudesta.

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (746/2011) tuli voimaan 1.9.2011. Lain tarkoituksena on ensisijaisesti ollut varmistaa, että kotoutumisen edistämistä koskevan lain (1386/2010) tultua voimaan vastaanotto toiminnalla on sen vaatima lainsäädännöllinen perusta. Lain tarkoituksena on myös turvata kansainvälistä suojelua hakeville ja tilapäistä suojelua saaville sekä ihmiskaupan uhreille yhdenmukaiset ja riittävät vastaanottopalvelut.

Lain merkittävimmät muutokset koskevat vastaanottokeskusten maksaman taloudellisen tuen irrottamista yleisestä toimeentulotuesta. Toimeentulotuen sijasta aikuisille maksetaan vastaanottorahaa ja ilman huoltajaa oleville lapsille käyttörahaa. Esimerkiksi yksinasuvalle ja yksinhuoltajalle maksettavan vastaanottorahan perusosa on 290 euroa kuukaudessa, ateriapalvelut tarjoavassa vastaanottokeskuksessa 85 euroa kuukaudessa. Ilman huoltajaa olevan alle 16-vuotiaan lapsen käyttöraha on 25 euroa kuukaudessa ja 16 vuotta täyttäneen 45 euroa kuukaudessa. Käyttöraha voi olla myös tätä pienempi, jos se on perusteltua lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden.

Hakijoille maksettavan taloudellisen tuen irrottaminen yleisestä toimeentulotuesta yksinkertaistaa jossakin määrin tuen myöntämismenettelyä ja rakennetta. Muutoksella pyritään vähentämään taloudellisen tuen houkuttelevuutta perusteettomien hakemusten jättämiseen. Kansainvälistä suojelua hakeva oleskelee Suomessa laillisesti, mutta aina hakemuksensa ratkaisemiseen asti kuitenkin väliaikaisesti. Hakija saa osan toimeentulosta ja huolenpidosta hyödykkeinä vastaanottokeskuksesta, jolloin rahana maksettava osuus on aina alhaisempi kuin toimeentulotukeen oikeutetulla maassa asuvalla henkilöllä. Hakijamäärät ovat pysyneet alhaisella tasolla (runsas 3000 turvapaikanhakijaa / vuosi). Näin ollen Suomen maahanmuuttoa koskevien säännösten ei voida katsoa muodostuneen veto-voimatekijäksi.

Yhteinen eurooppalainen turvapaikkajärjestelmä on ollut yksi Suomen EU-prioriteeteista Tukholman ohjelman hyväksymisestä lähtien. Suomi on toiminut aktiivisesti tehokkaamman ja yhdenmukaisemman sääntelyn edistämiseksi kaikilla turvapaikkajärjestelmän osa-alueilla ja tukenut puheenjohtajavaltion ponnisteluja turvapaikkajärjestelmää koskevien EU-säädösten hyväksymiseksi vuoden 2012 määräajassa. Säädökset tulivat hyväksytyiksi kesäkuussa 2013. Suomi on omalta osaltaan sitoutunut edistämään turvapaikkajärjestelmään liittyvän lainsäädännön täytäntöönpanoa ja on eri yhteyksissä korostanut kaikkien jäsenvaltioiden vastuuta eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän toteuttamisessa. Jäsenvaltioiden väliseen käytännön yhteistyöhön Suomi on osallistunut aktiivisesti Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston, EASO:n johdolla.

2. Maahanmuuttoviraston kehittämistoimilla on nopeutettu ja sujuvoitettu turvapaikkamenettelyä. Toimilla on arvioitu olleen vaikutusta päätösmäärien nousuun (vuonna 2013 noin 400 turvapaikkapäätöksen lisäys vuoteen 2011 verrattuna). Turvapaikkahakemusten keskimääräinen käsittelyaika on laskenut 190 vuorokauteen vuonna 2013 (v. 2011: 263 vrk, v. 2012: 254 vrk).

Turvapaikkapäätösten rakennetta on selkeytetty ja puhuttelujärjestelyjä mallinnettu. Samalla on parannettu laatua, nopeutettu menettelyä ja lisätty yhdenmukaisuutta. Sekä selvästi perusteettomat että selvästi myönteiset turvapaikkahakemukset on pyritty seuloimaan mahdollisimman nopeasti turvapaikkaprosessin alkuvaiheessa. Maahanmuuttoviraston turvapaikkakayksikön ja poliisin käytännön viranomaisyhteistyötä on lisätty.

Turvapaikkakayksikön tulosalueiden työnjakoa ja organisointia on tehostettu. Eri työvaiheiden välisiä hukka-aikoja on pyritty vähentämään ja joustavuutta ja ammattitaitoa parantamaan. Työn seurantaa ja menettelyä on ohjeistettu ja parannettu. Turvapaikkapäätös on pyritty tekemään kaikilla tulosalueilla heti puhuttelun jälkeen.

Turvapaikka-asioiden muutoksenhakuprosessia on pyritty nopeuttamaan. Helsingin hallinto-oikeudessa varsinaisten turvapaikka-asioiden keskimääräistä käsittelyaikaa on pystytty lyhentämään vuoteen 2011 verrattuna 2,5 kuukaudella, ja käsittelyaika alittaa asetetun 6 kuukauden käsittelyaikatavoitteen. Hallinto-oikeuteen vuosille 2012 ja 2013 kohdennettu lisäresurssi (11 htv) on vaikuttanut oikeuden ratkaisukapasiteettia tehostavasti.

Helsingin hallinto-oikeus ja Maahanmuuttovirasto ovat tehostaneet yhteistyössä turvapaikkaprosessia. Käsittelyaikaa pidentäviä menettelyjä on poistettu ja tilastoseurantaa turvapaikka-asiamäärien kehittymisen arvioimiseksi laajennettu. Maahanmuuttoviraston ja hallintotuomioistuinten välinen sähköinen asiankäsittelyjärjestelmä otettiin käyttöön elokuussa 2013, ja sitä kehitetään edelleen.

Poliisin keskimääräinen turvapaikkatutkinta-aika (v. 2013: 31 vrk, v. 2012: 33 vrk, v. 2011: 41 vrk) on lyhentynyt ja maasta poistamismenettely tehostunut. Maasta poistettujen määrä nousi ja oli vuonna 2013 yhteensä 2 928 henkilöä, kun vastaava määrä vuonna 2012 oli yhteensä 2 440 henkilöä ja vuonna 2011 2 252 henkilöä. Turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmää on sopeutettu hakijamääriä vastaavasti. Majoituskapasiteetin käyttöastetta on pidetty mahdollisimman korkeana (90 %) vajaakäytön välttämiseksi. Vuonna 2013 käyttöaste alkoi laskea asiakasmäärien vähetessä, ja majoituspaikkoja päätettiin vähentää ensin 200 paikalla heinäkuun alusta 2013 ja vielä 160 paikalla vuoden 2014 alusta. Vuoden 2013

vastaanottokeskusten käyttöaste oli keskimäärin 83 %. Laitosmuotoisesta asumismallista on pyritty siirtymään edullisempaan asutopohjaiseen malliin.

Vastaanoton menot olivat vuonna 2013 yhteensä 60,3 miljoonaa euroa. Vuosina 2011–2013 vastaanoton menoissa on savutettu yhteensä noin 23 %:n säästö (17,6 milj. euroa). Säästöistä huolimatta on vastaanottotoiminnan laatu ja lakisääteiset vastaanottopalvelut pystytty turvaamaan. Vastaanottokeskusten ohjausta on tehostettu ja toimintaa yhdenmukaistettu.

Turvapaikkaprosessin nopeuttamisella ja vastaanottotoiminnan sopeuttamistoimilla ei voida vaikuttaa kuntaan siirtymisen prosessiin eikä sen nopeuttamiseen. Keskimääräinen odotusaika vastaanottokeskuksessa oleskeluluvan saannin jälkeen on tavoitteeseen nähden edelleen kaksinkertainen (tavoite keskimäärin 2 kk, toteuma keskimäärin 4 kk).

Kuntaan siirtymisen nopeuttamiseksi ovat vastaanottokeskukset tukeneet omaehtoista kuntaan muuttoa, kun virallinen sijoitusmenettely ei ole taannut kuntapaikkoja niitä tarvitseville.

3. 1.9.2011 voimaan tullessa laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, kotoutumislaki) säädetään maahanmuuttajan kotoutumista edistävästä toimenpiteistä siten, että ne muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden. Kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamiseksi laissa säädetään kotoutumisen alkuvaiheen palveluista, kuten kaikille annettavasta perustiedosta, ohjauksesta ja neuvonnasta, alkukartoituksesta, alkukartoituksen perusteella laadittavasta kotoutumissuunnitelmasta ja kotoutumiskoulutuksesta. Perustieto sisältää myös tietoa mahdollisuudesta osallistua alkukartoitukseen ja muihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin. Perustietoaineisto ja alkukartoitus ovat 1.9.2011 voimaan tullessa kotoutumislaisissa uusia toimenpiteitä.

Perustietoaineisto on valmisteltu Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella. Aineistoa myös kehitetty edelleen vuonna 2013 Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella, johon vuoden 2014 talousarviosta perustietoaineiston päivittäminen ja jakeluun on varattu määrärahan valtion talousarviossa. Kotoutumislain säädös alkukartoituksesta on uusi, mutta alkukartoituksia on tehty osana työvoimapoliittista kotoutumiskoulutusta Opetushallituksen opetussuunnitelmasuosituksen mukaisesti. Työ- ja elinkeinotoimisto laatii alkukartoituksen työnhakijaksi rekisteröityneille ja ne rahoitetaan työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta momentilta 32.30.51, Työllistämisen-, koulutus- ja erityistoimet. Kunta laatii alkukartoituksen toimeentulotukiasiakkaille ja sitä pyytävälle muille maahanmuuttajille. Valtion korvaa kunnille alkukartoituksen laatimisesta aiheutuneet kustannukset laskennallisena korvauksena. Tarkoitukseen on varattu määräraha työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa momentilla 32.70.30, Kunnille maksettavat korvaukset Kotoutumislain 45 §:n mukaisesti kunnille kansainvälistä suojelua saavista maksettavien laskennallisten korvausten tasoa nostettiin 1.1.2011 lukien 10 %. Uudessa kotoutumislaisissa korvausaikaa pidennettiin kolmesta vuodesta neljään vuoteen kiintiöpakolaisten osalta.

4. Hallitus antaa hallintovaliokunnalle selvityksen alkuvuodesta 2012.

1) Perustietoaineiston omaksumisesta Suomen kansalaisuuden edellytyksenä hallituksen selvityksessä viitataan sisäasiainministeriössä kansalaisuuslain muutostarpeista tehtyyn selvitykseen. Selvitystä käytettiin valmistelun pohjana kansalaisuuslain uudistusta valmisteltaessa. Eduskunta hyväksyi lakiesityksen 19.1.2011 (579/2011). Sisäasiainministeriön selvityksessä otettiin kantaa myös testien merkitykseen Suomen kansalaisuuden myöntämi-

sen edellytyksenä sekä muun muassa tarkasteltiin kansainvälisiä käytäntöjä. Selvityksen johtopäätöksenä omaksuttiin lähtökohta, jonka mukaan mahdollisuus saada Suomen kansalaisuus tukee maahanmuuttajan kotoutumista ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tästä syystä hallituksen esitykseen ei sisällytetty yhteiskunta- ja historiatietoutta tai arvoja mittaavia testejä. Tämänkaltaisten testien ei nähty toimivan maahanmuuttajan yksilöllisen kotoutumisprosessin tukena. Lisäksi testiin liittyvät hallinnolliset, oikeudelliset, pedagogiset ja hakijoiden yhdenvertaisuuteen liittyvät kysymykset eivät sisäasiainministeriön näkemyksen mukaan tukeneet testin käyttöönottoa Suomessa.

2) Kotoutumislain (1386/2010) valmistelussa tarkasteltiin erilaisia mahdollisuuksia tukea maahanmuuttajaa kotoutumiskoulutuksen aikana. Valitussa perusratkaisussa kotoutumistuki on useimmiten sidottu työmarkkinatukeen, ja sen pohjalla olevaan lainsäädäntöön. Työvoimaan kuulumattomien osalta kotoutumistuki voi olla sidottu toimeentulotukeen.

Työmarkkinatuen maksaminen kotoutumistukena edellyttää, että maahanmuuttajan ensimmäinen kotikunta Suomessa on merkitty väestötietojärjestelmään ja että hän noudattaa kotoutumissuunnitelmaa. Lisäksi edellytetään, että maahanmuuttaja on taloudellisen tuen tarpeessa ja täyttää muutoinkin työmarkkinatuen saamisen edellytykset. Kotoutumistukena maksettavaan työmarkkinatukeen sovelletaan samoja säännöksiä kuin normaaliin työmarkkinatukeen. Edellytyksenä on toisin sanoen muun muassa se, että hänen voidaan katsoa asuvan Suomessa soveltamisalain mukaisesti.

Kotoutumisen edistämisestä annettua lakia valmisteltaessa haluttiin korostaa maahanmuuttajan omaa aktiivisuutta kotoutumisprosessissa, erityisesti kielen opiskelussa. Lain 17 §:n 3 momenttiin otettiin tämän vuoksi säännös, jonka mukaan maahanmuuttajan on noudatettava suunnitelmaansa sekä hakeuduttava ja osallistuttava säännöllisesti kotoutumissuunnitelmaan sisältyvään suomen tai ruotsin kielen opetukseen ja muihin suunnitelmassa sovittuihin toimenpiteisiin ja palveluihin. Kotoutumiskoulutuksessa keskeinen osa on suomen tai ruotsin kielen oppimisella. Maahanmuuttajan kieltäytyessä ilman pätevää syytä osallistumasta kotoutumissuunnitelmassa yksilöidysti sovittuun toimenpiteeseen, hänen oikeuttaan kotoutumistukena maksettavaan etuuteen voidaan rajoittaa siten kuin työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään tai alentaa siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa säädetään. Sanktiot ovat vastaavia kuin työstä, työvoimapoliittisesta toimenpiteestä, aktivointisuunnitelman laadinnasta tai esimerkiksi kuntouttavasta työtoiminnasta kieltäytyttäessä. Lienee perusteltua, että seuraamukset ovat ainakin joltain osin yhteismitallisia.

Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Oikeus koskee kaikkia ja sen tarkoituksena on turvata ihmisarvoisen elämän edellytysten vähimmäistaso (HE 309/1993 vp., s. 69/II). Säännöksellä jokaiselle on perustettu subjektiivinen oikeus, jolla on läheinen yhteys toimeentulotukeen. Perustuslakivaliokunta on muun muassa katsonut, että toimeentulotukea voidaan käytännössä pitää perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua ihmisarvoisen elämän edellyttämää välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon takuuna siltä osin kuin turvaa annetaan rahamääräisinä suorituksina (PeVL 31/1997 vp, s. 2/II, PeVL 20/1998 vp, s. 2/II, PeVL 18/2001 vp, s. 4/I). Perustuslain 19 §:n 1 momentin subjektiivisen oikeuden perustavasta luonteesta ja perustuslain 22 §:ssä julkiselle vallalle asetetusta perusoikeuksien turvaamisveloitteesta on kuitenkin johdet-

tavissa lainsäätäjään kohdistuva velvoite järjestää tukijärjestelmä sellaiseksi, että yksilöillä on riittävät tosiasialliset mahdollisuudet päästä oikeuksiinsa (vrt. PeVL 31/1997 vp, s. 3/I).

Kotoutumissuunnitelmien edellytetään sisältävän kattavasti sellaisia toimenpiteitä, jotka edistävät kotoutumista ja soveltuvat yhteisesti sovittuun palvelukokonaisuuteen. Keskeinen väline kotoutumista edistävien ja tukevien taitojen saavuttamiseksi on kotoutumiskoulutus, jota järjestetään sekä työvoimapoliittisena että omaehtoisena koulutuksena.

Kotoutumiskoulutuksesta ei ole ollut omaa erillislainsäädäntöä. Aikuisten kotoutumiskoulutus järjestetään pääasiassa työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena, josta säädetään julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa (1295/2002). Kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin on otettu säännökset kotoutumiskoulutuksesta. Pääpaino koulutuksessa on kielen opiskelussa.

Kotoutumiskoulutuksena voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. Opintojen seurantaan sovelletaan, mitä julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa säädetään. Julkisen työvoimapalvelulain 9 luvun 6 §:n mukaan työnhakijan on osallistuttava säännöllisesti koulutus- tai opintosuunnitelman mukaiseen opetukseen. Työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä on, että työnhakija etenee opinnoissaan. Korkeakouluopintojen katsotaan etenevän riittävästi, jos työnhakija saa tutkintoonsa kuuluvia opintosuorituksia keskimäärin 5,5 opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Muiden opintojen osalta edellytetään, että opinnot etenevät koulutus- tai opintosuunnitelmassa tarkoitetulla tavalla.

Mikäli maahanmuuttajan omaehtoisia opintoja ei tuettaisi enää työttömyysetuudella huonon opintomenestyksen takia, saisi hän jatkossakin edelleen kotoutumistukena maksettavaa työmarkkinatukea tai toimeentulotukea.

Kotoutumistuen saamisen edellytysten sitominen opintomenestykseen voisi saattaa kotoutumiskoulutuksessa olevat maahanmuuttajat eriarvoiseen asemaan, sillä maahanmuuttajien koulutustaustat eroavat varsin paljon toisistaan maahan tultaessa. Kyse on myös alkuvaiheessa monien maahanmuuttajien vähimmäistoimeentulosta riippumatta siitä maksetaanko kotoutumistuki työmarkkinatukena tai toimeentulotukena. Lähtökohtana henkilön vähimmäistoimeentulon sanktioinnissa tulee olla, ettei sanktiointi saa kuitenkaan vaarantaa ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa eikä olla muutenkaan kohtuutonta.

Kotoutumiskoulutusta kehitettiin vuosina 2010–2013 Osallisena Suomessa -hankkeen puitteissa, ja hanketta ohjaa lain kotoutumisen edistämisestä 9 luvun säännökset kokeilusta. Tavoitteena on, että hankkeen tuloksena arvioidaan kokonaisuudessaan kotoutumiskoulutusta ja siihen liittyvää rahoitusta, tukimuotoja ja lainsäädäntöä. Tässä yhteydessä tulevat arvioitaviksi myös kotoutumiskoulutuksen piirissä olevien etuusjärjestelmä, sekä mahdollisuudet sitoa taloudellista tukea opintomenestykseen.

3) Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Päävastuu työkäisten ja työvoimaan kuuluvien maahanmuuttajien neuvonnasta, ohjauksesta ja koulutuksesta on työ- ja elinkeinotoimistoilla (TE -toimisto), työvoimaan kuulumattomien maahanmuuttajien kotouttamispalvelujen järjestämisestä vastaavat kunnat.

Oppivelvollisuusiän ylittäneiden maahanmuuttajien kieli- ja yhteiskuntaan ohjaavaa koulutusta, kotoutumiskoulutusta järjestetään pääasiassa työvoimapoliittisena aikuis-

koulutuksena, josta säädetään julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa (1295/2002). Maahanmuuttaja voi hakeutua myös opetushallinnon hallinnoimaan omaehtoiseen koulutukseen.

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen sisältöä on kehitetty tiiviissä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa ja sitä toteutetaan ”Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus” -suosituksen mukaan. Suositusta voidaan soveltaa työvoimapoliittiseen koulutukseen ja omaehtoiisiin opintoihin. Suosituksen mukaan aikuisen maahanmuuttajan kotoutumiskoulutuksen tehtävänä on antaa aikuiselle maahanmuuttajalle sellaiset kielelliset, yhteiskunnalliset, kulttuuriset ja elämänhallintaan liittyvät valmiudet, joiden avulla hän pystyy selviytymään jokapäiväisen elämän tilanteissa uudessa ympäristössään, toimimaan työelämässä, hakeutumaan jatko-opintoihin sekä toimimaan suomalaisen kansalaisyhteiskunnan aktiivisena, täysivaltaisena ja tasa-arvoisena jäsenenä.

Ennen varsinaista kotoutumiskoulutusta voidaan tarvittaessa järjestää luku- ja kirjoitustaidon opintoja. Luku- ja kirjoitustaidottomien koulutusta hankittaessa tulee ottaa huomioon ko. koulutusta koskeva opetushallituksen opetussuunnitelma.

Työvoimapolitiisella aikuiskoulutuksella parannetaan työikäisen väestön ammattitaitoa ja mahdollisuuksia saada työtä tai pysyä työmarkkinoilla. Siksi työvoimapolitiinen aikuiskoulutus on pääasiassa ammatillisia valmiuksia edistävää koulutusta. Valmentavan työvoimakoulutuksen ensisijainen tavoite ei ole välitön työllistyminen, vaan sen avulla ohjataan työnhakijoita valitsemaan sopivia ammatillisia koulutusvaihtoehtoja ja parannetaan esimerkiksi maahanmuuttajien työllistymisedellytyksiä. Hankittavaan koulutukseen voi käytännön ammatillisten valmiuksien parantamiseksi sisältyä työssä oppimista ja harjoittelua.

Työ- ja elinkeinohallinto hankkii maahanmuuttajien tarvitsemää työvoimapolitiista kotoutumiskoulutusta valmentavana koulutuksena. Työvoimapolitiisena aikuiskoulutuksena järjestetty kotoutumiskoulutus ei ole riittänyt, eikä tulevaisuudessakaan riitä vastaamaan muodoltaan ja määrältään kaikkeen kieli- ja kotoutumiskoulutuksen tarpeeseen. Työvoimapolitiista kotoutumiskoulutusta ei myöskään ole välttämättä tarjolla jokaisessa yksittäisessä kunnassa.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaan työnhakijan omaehtoista opiskelua kansanopistoissa, kansalais- ja työväenopistoissa ja muissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa voidaan tukea työttömyysetuudella. Omaehtoista opiskelua voidaan kotoutumislain mukaisesti tukea kotoutumistukena maksettavalla työmarkkinatuella. Omaehtoisella koulutuksella voidaan parantaa kotoutujien yksilölliset tarpeet ja voimavarat huomioonottavaa koulutustarjontaa. Myös paikkakunnilla, joilla maahanmuuttajien pienestä määrästä johtuen on ollut vaikeuksia hankkia kotoutumiskoulutusta työvoimapolitiisena koulutuksena, on kotoutujia voitu ohjata muutoin alueella toteutettaviin heille soveltuviin koulutuksiin.

Omaehtoisen koulutuksen määrät ovat viime vuosina kasvaneet, mutta kasvun myötä on kuitenkin syntynyt koulutukseen ohjaamiseen ja sen seurantaan liittyviä ongelmia. Kotoutumisprosessin etenemistä saattaa olla vaikea seurata, kun koulutuksen sisällöstä ja tavoitteista ei ole tarkkaa tietoa. Omaehtoisessa koulutuksessa on kotoutumistoimenpiteiden piiriin kuuluvien maahanmuuttajien lisäksi myös muita maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Nykyiset tilastointikäytännöt ja seurantajärjestelmät eivät mahdollista kotoutujien erillistä seurantaa.

Omaehtoisen koulutuksen tavoitteet määrittyvät kunkin koulumuodon mukaan. Kotoutumiskoulutukseen liittyvät työelämätaitojen osaamisen kehittämiseen liittyvät sisällöt eivät aina sisälly näihin koulutuksiin. Siksi omaehtoiseen koulutukseen osallistuvien ammatillisen osaamisen kartoittaminen, ammatillisen kehittymisen suunnitelmien teko tai työllistymisen tukeminen jää usein huomiotta.

Vapaan sivistystyön rahoitus on osa laskennallista valtionosuusjärjestelmää. Vapaan sivistystyön valtionosuus on 57 %. Rahoituksessa ei ole lakisääteistä kuntaosuutta, mistä syystä opiskelijoilta perittävät maksut ovat oleellinen osa toiminnan rahoitusta. Opintoteliavastuksilla lisätään oppilaitosten mahdollisuuksia olla perimättä tai alentaa maksuja niiltä kohderyhmiltä, joiden osallistumista vapaan sivistystyön opintoihin halutaan lisätä. Maahanmuuttajat ovat yksi kohderyhmistä.

Kotoutumiskoulutuksen sisältöön ja järjestämiseen liittyy monia kehittämistarpeita. Koulutuksen kehittäminen on tärkeää maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi ja nopeuttamiseksi. Vuoden 2013 lopussa päättyneessä Osallisena Suomessa -kokeilussa kehitettiin uusia kotoutumiskoulutuksen sisältöjä ja -malleja. Kokeilun arvioinnin perusteella selvitetään edellytykset ottaa kokeilun toimenpiteitä osaksi kotoutumiskoulutuksen valtakunnallisia käytäntöjä. Tällöin pyritään huomioimaan paremmin maahanmuuttajien erilaiset taustat ja lähtökohdat sekä selkiyttämään eri toimijoiden roolia kotoutumiskoulutuksen järjestämisessä. Myös vapaan sivistystyön oppilaitosten roolia kotoutumisen tukemisessa selvitetään Osallisena Suomessa -kokeilussa.

Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelma sekä poliisimiehen hätävarjelua koskevat säännökset

HE 224/2010 vp — EV 371/2010 vp

Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti hallituksen laativan ajantasaisen poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelman, johon myös sitoudutaan.
2. Eduskunta edellytti hallituksen tarkkaan seuraavan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyvän tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Valtioneuvosto päätti 21.7.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäasiainministerin 4.10.2011 asettama työryhmä, jonka tehtävänä oli selvittää poliisin tulosoajasta ja voimavarojen kohdennusta, luovutti raporttinsa maaliskuun 2012 alussa.

Hallituksen kehyspääatöksessä 4.4.2012 poliisille myönnettiin tasakorotuksena lisärahoitusta talouden tasapainottamiseen ja toimintakyvyn varmistamiseen. Lisäksi poliisi toteuttaa osana taloutensa tasapainottamista toimenpiteet, jotka merkitsevät menotason alentumista vuoteen 2016 mennessä yhteensä 35 milj. eurolla. Tähän perustuen sisäasiainministeri asetti 12.4.2012 poliisin hallintorakenteen kehittämistä valmistelevan hankkeen. Hanke luovutti esityksensä ministeri Räsäselle elokuussa 2012. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän puolettua rakennemuutoksen jatkamista, ministeri Räsänen esitti

linjauksensa hankkeen jatkovalmistelun pohjaksi. Uudistukset tulivat voimaan 1.1.2014 alkaen. Ministerityöryhmä edellytti lisäksi selvitystä Poliisihallituksen ja ministeriön poliisiosaston tehtävistä ja asemasta. Tehtävään asetetun selvitysmiehen selvitys sekä poliisin hallintorakennemuutostusta selvittäneen hankeryhmän ehdotukset on luovutettu sisäasiainministerille 13.2.2013.

Uusi poliisilaki (872/2011) tulee voimaan 1.1.2014. Valtioneuvosto ryhtyy lain voimaantulosta lähtien seuraamaan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Poliisin henkilötietolain kokonaisuudistus

HE 66/2012 vp — EV 216/2013 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 16.12.2013, että hallitus käynnistää mahdollisimman pian poliisin henkilötietolain kokonaisuudistuksen ja että sen yhteydessä huomioidaan muiden seikkojen ohella EU:ssa valmisteilla olevan uuden tietosuojalainsäädännön lopullinen sisältö ja vaatimukset kansalliselle lainsäädännölle sekä hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 26/2013 vp ilmenevät lain rakennetta ja sisältöä koskevat huomautukset, mukaan lukien poliisin henkilötietolaissa tarkoitettujen rekisterien valvonnan kehittäminen. Samassa yhteydessä tulee tarkistaa myös rajavartiolaitoksen henkilötietolain säännökset.

Sisäministeriön rajavartio-osasto tulee osallistumaan poliisiosaston johtamaan lain kokonaisuudistukseen, kun lainsäädäntöhanke asetetaan. Tässä yhteydessä päivitetään myös Rajavartiolaitoksen henkilötietolain säädökset. Toistaiseksi valmistelua on tehty vain EU:n uuden tietosuojalainsäädännön osalta jo ennen tätä hallintovaliokunnan lausumaa.

Poliisin erityisestä eroamisikäsäätelystä luopumisen vaikutukset

HE 64/2010 vp — EV 143/2012 vp

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisin hallinnosta annetun lain 15 §:n muuttamisesta, hätäkeskustoiminnasta annetun lain 30 §:n muuttamisesta ja valtion virkamieslain 35 §:n 2 momentin kumoamisesta

Eduskunta edellytti 12.12.2012, että hallitus seuraa tarkkaan poliisin erityisestä eroamisikäsäätelystä luopumisen vaikutuksia ja muutosprosessin toteuttamista sekä ryhtyy tarvittaessa seurantatulosten vaatimiin lainvalmistelu- ja muihin toimenpiteisiin.

Poliisin hallintorakennemuutoksen toimeenpano ja kokonaisvaltainen selonteko sisäisen turvallisuuden tilasta

HE 15/2013 vp — EV 77/2013 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 11.6.2013 hallituksen

- 1) seuraavan tarkkaan poliisin hallintorakennemuutoksen toimeenpanoa ja
- 2) antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2014 loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun selvityksen poliisin hallintorakennemuutoksen toimeenpanosta mukaan lukien asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa liikenteen valvontaan ja liikenneturvallisuustyöhön sekä poliisin palvelujen saatuuteen maan eri osissa, ja
- 3) antavan eduskunnalle vuoden 2017 loppuun mennessä kokonaisvaltaisen seikkaperäisen selonteon sisäisen turvallisuuden tilasta, sisäisen turvallisuuden viranomaisten ja muiden toimijoiden toiminnan tuloksellisuudesta, toimintojen kehittämistarpeista ja haasteista sekä eri tehtävien edellyttämistä pidemmän tähtäimen taloudellisista voimavaroista ja muista resurssitarpeista.

Sisäministeriön rajavartio-osasto tulee tuottamaan lausuman kohdan kolme edellyttämät tiedot osana Rajavartiolaitoksen strategian päivitystä, vuosittaista TS- ja TTS- prosessia sekä tuloksellisuuden seurantaa ja laskentaa. Rajavartio-osasto osallistuu hallituksen selvitykseen.

1.4 Puolustusministeriö

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

HE 37/2007 vp — EV 110/2007 vp

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on pyritty kehittämään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Pääesikunnassa laadittiin vuonna 2000 ensimmäinen Asevelvollisten etuusohjelma vuosille 2000–2004, jonka perusteella puolustusministeriö asetti Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa selvittävän työryhmän. Asevelvollisten etuuksien kehittämistä jatkaa puolustusministeriön koordinoiva poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, joka on toiminnassaan systemaattisesti korostanut asevelvollisten taloudellisten ja sosiaalisten etujen parantamisen sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa

(työelämä, opinnot) arvostamisen merkitystä. Asiaa korostetaan myös asevelvollisuuden yhteiskunnallisia vaikutuksia selvittäneessä työryhmän raportissa.

Yhteistyöfoorumien linjausten mukaisesti asevelvollisten taloudellisia etuuksia on parannettu vuosina 2006–2013 seuraavasti:

Asevelvollisten päivärahoja ja erilliskorvauksia korotettiin vuosina 2007, 2009 ja 2011. Vuonna 2013 korotettiin asevelvollisten päivärahoja 15 vuorokaudella lyhennettyjen varusmiespalvelusaikojen mukaisesti porrastettuna.

Asevelvollisten matkakustannusten korvaamisesta ja maksuttomista lomamatkoista kotimaassa säädetään asevelvollisuuslaissa. Puolustusministeriön asetuksella asevelvollisuuslaissa ja terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa tarkoitetuista etuuksista (1444/2007) säädetään tarkemmin maksuttomien matkojen lukumäärästä ulkomaille. Asevelvollisuuslakia muutettiin 1.1.2014 alkaen siten, että varusmiesten kotimaan lomamatkat koti- tai asuinpaikkakunnalle säädettiin maksuttomiksi.

Reserviläispalkan maksuperusteet uusittiin vuonna 2008, jolloin reserviläispalkka sidottiin puolustusministeriön palkkataulukon. Tämän mukaisesti reserviläispalkkoja korotettiin vuosina 2011, 2012 ja 2013.

Sotilasavustuslakia uudistettiin vuonna 2009 siten, että omaisuuden vaikutus sotilasavustuksen myöntämiseen poistui.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan yleistä asevelvollisuutta kehitetään Siilasmaan raporttiin tukeutuen. Asevelvollisuuden yhteiskunnallisia vaikutuksia selvittäneessä raportissa esitetään useita parannuksia varusmiesten taloudellisiin ja sosiaalisiin etuuksiin, kuten pitkään palvelevien varusmiesten päivärahan korottaminen, kotiuttamisrahan palauttaminen ja eläkkeen kertyminen varusmiespalvelusajalta. Osa työryhmän ehdotuksista on jo saatettu käytäntöön puolustusministeriön omin toimenpitein, mm. asevelvollisten päivärahoja korottamalla. Muiden osalta tehdään tarvittavia lisäselvityksiä ja osaa esityksistä joudutaan arvioimaan uudelleen taloudellisten resurssien asettamisissa puitteissa. Varusmiespalvelusajan ottaminen huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahaan liittyvät toimenpiteet kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle.

1.5 Valtiovarainministeriö

Kiinteistörahastolainsäädäntö

HE 175/2008 vp — EV 46/2009 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 28.4.2009, että hallitus seuraa kiinteistörahastolainsäädännön toimivuutta ja soveltamisalan asianmukaisuutta, esimerkiksi kiinteistörahastotoiminnan laajentamismahdollisuuksia infrastruktuurihankkeisiin, ja tarvittaessa valmistelee muutokset lainsäädäntöön sekä antaa vuoden 2010 loppuun mennessä talousvaliokunnalle selvityksen seurantansa tuloksista ja mahdollisista toimenpiteistä.

Kiinteistörahastolainsäädännön muutos tuli voimaan 1.1.2010. Muutokseen liittyi laki eräiden asuntojen vuokraustoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden veronhuojennuksesta (299/2009) samoin kuin viimeksi mainitun lain muuttamisesta annettua lakia (919/2010), jotka tulivat voimaan 17.11.2010. Ensimmäinen veronhuojennuslain mukaista toimintaa harjoittava osakeyhtiömuotoinen kiinteistörahasto on syksyllä 2013 listautunut Helsingin Pörssiin, perustettu ja sen kolmas toimintavuosi alkoi vuodenvaihteessa. Vaihtoehtoisia sijoitusrahastoja koskevan direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä selvitetään kiinteistörahastolain muutostarpeita tavoitteena kiinteistösijoittamisen markkinoiden kehittymisen.

Valtioneuvoston rakennepoliittisen kannanoton 22.3.2012 mukaisesti kiinteistörahastolain korjaaminen on selvitetty tavoitteena kiinteistösijoittamisen markkinoiden kehittyminen. Selvitystyö ja kiinteistörahastolain muutokset on toteutettu vaihtoehtoisia sijoitusrahastoja koskevan direktiivin (2011/61/EU) vuonna 2014 tapahtuvan täytäntöönpanon yhteydessä. Kiinteistörahastolain muutoksilla poistetaan nykysäätelyyn liittyviä eräitä epäselvyyksiä ja tulkintaongelmia, tarkistetaan EU-säätelyn aikaisempaan täytäntöönpanoon perustuneita säännöksiä ja kevennetään sääntelystä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Asiaa koskeva hallituksen esitys (HE 94/2013 vp) on helmikuuhun 2014 asti eduskunnan käsiteltävänä.

HE 155/2012 vp — EV 174/2012 vp
Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että vaiheittaisten muutosten kumulatiivinen vaikutus eduskunnan budjettivaltaan sekä kansalliseen suvereniteettiin on otettava korostetun huolellisesti huomioon, jos EU-säätelyä jatkossa aiotaan edelleen vahvistaa kansallista päätöksentekoa rajoittavalla tavalla. Valtioneuvosto päätti 20.12.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Eduskunnan budjettivaltaa koskevia uusia EU-säätelyehdotuksia ei ole annettu. Valtioneuvosto kiinnittää asiaan erityistä huomiota mahdollisen uuden EU-säätelyn yhteydessä.

Kuntien valtionosuudet

HE 174/2009 vp — EV 223/2009 vp
Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2009 hallituksen huolehtivan siitä, että 1) kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista jatketaan saattamalla valtionosuuksien määräytymisperusteet ajan tasalle vastaamaan kuntien erilaisia olosuhteita ja palvelutarpeita sekä siitä, että 2) samalla kustannusneutraliteettiperiaatteesta poiketen lisätään selkeästi valtionosuuksia kuntien lakisääteisten tehtävien turvaamiseksi. Vuoden 2010 alusta voimaan tulleen valtionosuusjärjestelmän tarkistuksen toimivuutta ja valtionosuusperusteiden uudistamistarvetta arvioidaan järjestelmän kehittämisen jatkotyössä. Rahoitusta koskevat esitykset tehdään kehys- ja talousarvioesitysten antamisen yhteydessä. Hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta. Järjestelmää yksinkertaista-

tetaan ja selkeytetään. Järjestelmän kannustavuutta lisätään. Uudistustyö käynnistettiin kesäkuussa vuonna 2012. Selvitysmiehen luonnos hallituksen esitykseksi valmistui helmikuun alussa 2013, jonka jälkeen se toimitettiin lausunnoille kuntiin. Esitykseen sisältyy peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän selkeyttäminen vähentämällä laskentakriteerien määrää ja poistamalla niiden päällekkäisyyttä. Keskeiset laskentatekijät, ikärakenteen painot ja sairastavuus, on päivitetty uusimman tutkimustiedot mukaisesti. Hallituksen esitys käsitellään eduskunnassa keväällä 2014. Uuden valtionosuusjärjestelmän on määrä tulla voimaan 1.1.2015. Vuonna 2011 valmisteltiin osana valtion menosäästöjä valtionosuusprosentin tilapäinen muutos, joka vähentää valtionosuuksia vuonna 2012. Vuosien 2013–2016 kehyspäätökseen sisältyi päätös lisävähennyksistä vuosille 2013–2015 sekä vuosien 2014–2017 kehyspäätökseen lisävähennykset vuosille 2014–2017.

Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoittaminen

HE 146/2012 vp — EV 156/2012 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.12.2012, että valtiovarainministeriö seuraa lainmuutoksen vaikutuksia yritystoiminnan edellytyksiin. Ministeriön tulee lisäksi yhdessä Verohallinnon kanssa erityisesti seurata lainmuutoksen vaikutuksia etuyhteydessä olevien yritysten pääomarakenteisiin ja velkojen korkojen vähentämisessä tapahtuviin muutoksiin sekä kartoittaa verotuskäytännössä mahdollisesti ilmenviä uusia verosuunnittelutoimia. Eduskunta edellytti lisäksi, että valtiovarainministeriö arvioi lain kehittämistarpeita saadun tiedon sekä elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmän työn perusteella ja ryhtyy tarvittaviin toimiin lainsäädännön edelleen kehittämiseksi. Arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota erityisesti kiinteistösijoitustoimintaa harjoittavien yritysten veroasemaan.

Esitykseen HE 146/2012 vp perustuvaa lainmuutosta sovelletaan ensimmäisen kerran verovuoden 2014 verotuksessa. Valtiovarainministeriössä selvitetään eduskunnan vastauksen lausumassa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamista. Lainsäädännön vaikutusten seuranta, mukaan lukien uusien verosuunnittelukeinojen kartoitus, edellyttää yhteistoimintaa Verohallinnon kanssa, joten seurannan toteuttamistavoista keskustellaan Verohallinnon kanssa. Varsinaisesti seuranta voidaan toteuttaa vasta ensimmäisen lain soveltamisvuoden eli verovuoden 2014 jälkeen.

Lisäksi valtiovarainministeriön 21.11.2011 asettamassa elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmässä käsiteltiin yleensä tulolähdejako ja tulolähdejaon vaikutusta korkovähennysoikeuden rajoittamiseen. Työryhmä antoi muistionsa kesäkuussa 2013 on käsitelty asiaa. Erityisesti kiinteistösijoitustoimintaa harjoittavien yritysten veroasemaan vaikuttaa yleensä yhteisöjen verotuksessa sovellettava verotettavan tulon jakaminen elinkeinotoiminnan, maatalouden ja muun toiminnan tulolähteisiin. Tulolähdejaon mahdollisilla yleisillä muutoksilla olisi vaikutusta myös kiinteistösijoitustoimintaa harjoittaviin yrityk-

siin, joten korkovähennysoikeuden rajoitussäännösten muutostarpeet otetaan huomioon tulolähdejaon jatkovalmistelussa.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys verotuksessa

HE 175/2012 vp — EV 168/2012 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että hallitus seuraa esityksen vaikutuksia sekä ehdotetun väliaikaisen kasvukannustimen toimivuutta ja vaikuttavuutta käytännössä. Hallituksen tulee arvioida lain jatkokehitystarpeita saamansa tiedon perusteella ja tehdä tarvittaessa esityksen tavoitteiden kannalta tarpeelliseksi osoittautuvat muutosehdotukset

Esitykseen HE 175/2012 vp perustuvaa lainmuutosta sovelletaan ensimmäisen kerran verovuoden 2013 verotuksessa. Valtiovarainministeriössä selvitetään eduskunnan vastauksen lausumassa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamista. Lainsäädännön vaikutusten seuranta ja jatkokehitystarpeiden arviointi edellyttää yhteistoimintaa Verohallinnon kanssa, joten seurannan toteuttamisesta ja seurantaan varten kerättävistä tiedoista on keskusteltu Verohallinnon kanssa. Varsinaisesti seuranta voidaan toteuttaa vasta ensimmäisen lain soveltamisvuoden eli verovuoden 2013 verotuksen päätyttyä.

Sijoitustoiminnan veronhuojennus

HE 177/2012 vp — EV 170/2012 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että hallitus seuraa esityksen vaikutuksia sekä ehdotetun väliaikaisen veronhuojennuksen toimivuutta ja vaikuttavuutta käytännössä. Hallituksen tulee arvioida lain jatkokehitystarpeita saamansa tiedon perusteella ja tehdä tarvittaessa esityksen tavoitteiden kannalta tarpeelliseksi osoittautuvat muutosehdotukset.

Hallituksen esityksen 177/2012 vp perusteella eduskunnan hyväksymän lain sijoitustoiminnan veronhuojennuksesta verovuosina 2013–2015 (993/2012) 12 §:n mukaan laki tuli voimaan 15.5.2013 valtioneuvoston asetuksella. Lakia sovelletaan sijoituksiin, jotka on tehty lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen, kuitenkin viimeistään 31.12.2015. Lainsäädännön vaikutusten seuranta ja jatkokehitystarpeiden arviointi voidaan käytännössä toteuttaa vasta ensimmäisen lain soveltamisvuoden eli verovuoden 2013 verotuksen päätyttyä. Se voidaan kuitenkin jo tässä vaiheessa todeta, että lain säätäminen paljon ennen sen tulevaa voimaantuloa luo mahdollisille sijoittajille sijoittamiseen liittyvän epävarmuustekijän, joka aiheuttaa ylimääräisiä hankaluuksia yritysten rahoituskierrosten järjestämiseen tai niiden lykkääntymistä. Valtiontukia koskevaa lainsäädäntöä säädetä-

essä olisi pääsääntöisesti suotavaa käydä menettelyt komission kanssa loppuun ennen lain lopullista säätämistä

Sokeria sisältävien elintarvikkeiden valmisteverotus

HE 148/2010 vp — EV 189/2010 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 16.11.2010, että hallitus jatkaa sokeria sisältävien elintarvikkeiden valmisteverotuksen kehittämistä siten, että terveysvaikutukset asetetaan nykyistä selkeämmin lain tavoitteeksi ja että erityisesti selvitetään tuotteiden sokeripitoisuuden käyttöönotto veron perusteena. Hallituksen tulee myös seurata nyt hyväksyttävän lain vaikutuksia kuluttajien terveyteen sekä kaupalle ja teollisuudelle. Samoin tulee seurata myös lain mahdollisia vaikutuksia harmaan talouden aiheuttamiin ongelmiin. Hallituksen tulee hyödyntää tehtäviä selvityksiä terveysvaikutteisten verojen käyttöönoton edistämiseksi Euroopan unionissa.

Hallitus on seurannut vuoden 2011 alussa käyttöönotetun makeisveron vaikutuksia. Makeisvero on täyttänyt sille asetetut fiskaaliset tavoitteet ja toiminut odotetusti. Valtiovarainministeriön vuoden 2012 alussa asettama työryhmä on selvittänyt sokeriveron käyttöönottoa ja nykyisen veron veropohjan laajentamista vaihtoehtona sokeriverolle. Työryhmä antoi 31 päivän tammikuuta 2013 loppuraportin, jossa korostettiin lasten ja nuorten kulutukseen vaikuttamista. Työryhmä katsoi, että nykyinen makeisvero on varsin toimiva. Työryhmä katsoi, että sokerin terveyttä edistävään vaikutukseen liittyy merkittäviä epävarmuuksia. On otettava huomioon, että sokeria verotettaessa kulutus voi siirtyä halvempiin tuotteisiin tai niitä korvataan muilla epäterveellisillä tuotteilla, kuten suomalaisilla tuotteilla. Työryhmä kannatti nykyisen makeisveron veropohjan ja verotasojen tarkistamista terveellisen ravitsemuksen edistämisen huomioon ottamiseksi, mikä otettiin huomioon virvoitusjuomaveroa korotettaessa vuonna 2014. Korotus kohdistettiin vain sokeria sisältäviin huomiin.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Veronkorotusta koskevan sääntelyn kehittäminen

HE 191/2012 vp – EV 114/2013 vp

Valtiovarainvaliokunta, perustuslakivaliokunta, lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö arvioi veron- ja tullinkorotusta koskevan sääntelyn kehittämistarpeita yleisesti ja suhteessa ne bis in idem -kiellon asettamiin rajoituksiin.

Samassa yhteydessä ministeriön tulee selvittää yhdessä oikeusministeriön kanssa myös se vaihtoehto, että veronkorotus määrättäisiin rikosprosessissa silloin, kun asia käsitellään yleisessä tuomioistuimessa.

2. Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö selvittää yhdessä oikeusministeriön kanssa mahdollisuuden ottaa käyttöön nimenomaisesti verotuksessa sovellettava tehokasta katumista koskeva erityissännös myös Suomessa.

Valtiovarainministeriö laatii lausumien edellyttämät selvitykset yhteistyössä oikeusministeriön kanssa vuoden 2014 aikana.

Osuuskuntien verotusta koskeva sääntelykokonaisuus

HE 185/2013 vp – EV 221/2013 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö valmistelee osuuskuntien verotusta koskevan sääntelykokonaisuuden niin, että sitä koskeva esitys voidaan antaa eduskunnalle kevään 2014 aikana ja lainmuutokset saattaa voimaan vuoden 2015 alusta.

Valmistelussa tulee huolehtia siitä, että alan toimijoita kuullaan avoimesti ja esitettyjen näkökohtien vaikutus veromalliin arvioidaan huolellisesti. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon kansainväliseen veropakoon liittyvien näkökohtien lisäksi myös sääntelyn neutraalisuus eri toimijoiden kesken.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Kiinteistöverotuksen sisällyttäminen osaksi ennakkoperintää

HE 76/2013 vp; HE 102/2013 vp – EV 123/2913 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö selvittää erikseen mahdollisuuden sisällyttää kiinteistövero osaksi ennakkoperintää. Tätä koskeva arvio tulee esittää valtiovarainvaliokunnalle vuoden 2014 aikana.

Valtioneuvosto päätti 18.11.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1.6 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Koulutuksen viennin edistäminen

HE 9/2013 vp; EV 78/2013 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää lainsäädännölliset esteet koulutuksen viennin edistämiseksi esimerkiksi niin, että erotetaan normaalina opetuksena tarjottava tutkintokoulutus ja koulutuksen vientinä toteutettava tutkintokoulutus selvästi toisistaan.

Selvitys tulee tehdä niin, että mahdolliset ratkaisut voidaan tehdä viimeistään alkuvuodesta 2014.

Opetusministeri Kiuru asetti 15.8.2013 selvitysryhmän laatimaan toimenpideohjelman koulutusviennin edistämiseksi. Selvitysryhmän tuli ottaa huomioon eduskunnan lausuma (HE 9/2013 vp; EV 78/2013 vp). Selvitysryhmä luovutti raportin opetusministerille 4.11.2013.

Selvitysryhmä ehdottaa, että Euroopan talousalueeseen kuulumattomien valtioiden kansalaisille korkeakoulututkintoon johtava koulutus olisi maksullista, kun se järjestetään muulla kuin suomen ja ruotsin kielellä. Korkeakoulut päättäisivät itse maksun suuruudesta. Maksun olisi katettava vähintään tutkintokoulutuksesta aiheutuvat kustannukset. Maksujen perimisen edellytyksenä olisi, että korkeakoululla on apurahajärjestelmä, jolla voidaan tarvittaessa tukea maksulliseen tutkintokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden opiskelua.

Selvitysryhmä ehdottaa myös, että korkeakoulu voisi järjestää opiskelijaryhmille maksullista tilauskoulutusta, ja että korkeakoulut voisivat periä lukukausimaksuja ulkomailla toteutettavassa ensimmäisen ja toisen syklin tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Korkeakoulu voisi järjestää Suomessa maksuttomana tarjottavaa koulutusta ulkomailla maksullisena.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, uudistuksen vaikutusten seuraaminen

HE 67/2013 vp; EV 218/2013 vp

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa uudistuksen vaikutuksia oppilashuollon vaikuttavuuteen ja tehostumiseen sekä henkilöstön riittävyyteen ja palvelujen saatavuuteen eri puolilla maata ja antaa asiasta sivistysvaliokunnalle selvityksen kevätistuntokaudella 2018.

Eduskunta edellytti 16.12.2013, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin liittyen uudistuksen vaikutuksia oppilashuollon vaikuttavuuteen ja tehostumiseen sekä henkilöstön riittävyyteen ja palvelujen saatavuuteen eri puolilla maata ja antaa asiasta sivistysvaliokunnalle selvityksen kevätistuntokaudella 2018.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tulee voimaan 1.8.2014. Uudistuksen vaikutuksia oppilashuollon vaikuttavuuteen ja tehostumiseen kuten myös henkilöstön riittävyyteen ja palvelujen saatavuuteen eri puolilla maata voidaan arvioida vasta sen jälkeen kun laki on tullut voimaan ja sen edellyttämät toimenpiteet on otettu käyttöön kouluissa ja oppilaitoksissa. Ennen lain voimaantuloa opetus- ja kulttuuriministeriö järjestää yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa laajoja koulutustilaisuuksia eri puolilla Suomea lain toimeenpanon edistämiseksi.

Opintotuki

HE 116/2013 vp ja HE 197/2013 vp — EV 189/2013 vp

Eduskunta edellytti 30.12.2013, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin opintotukilainsäädännön uudistamiseksi siten, ettei samassa tilanteessa olevia täysi-ikäisiä opiskelijoita aseteta enää eri asemaan iän perusteella.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Vanhempien tulot eivät vaikuta korkeakouluopiskelijoiden opintotukeen vähentävästi. Muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden vanhempien tulot vähentävät opintorahaa, jos opiskelija on alle 20-vuotias, sekä asumislisää, jos opiskelija on alle 18-vuotias. Osana 1.8.2014 voimaan tulevaa opintotuki uudistusta korotetaan muualla kuin vanhempiensa luona asuvien 18–19-vuotiaiden muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintorahaan vähentävästi vaikuttavien vanhempien tulorajoja 30 prosentilla. Korotus parantaa erityisesti itsenäisesti asuvien toisen asteen opiskelijoiden tilannetta. Tavoitteena on, että vanhempien tulojen vähentävästä vaikutuksesta toisen asteen 18–19-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opintorahaan luovutaan vaiheittain. Lisäksi tavoitteena on, että eri koulutusasteiden tarveharkintaperusteet yhtenäistetään valtiontaloudellisten edellytysten niin salliessa.

Ammattikorkeakoulut, rahoitusjärjestelmä

HE 206/2002 vp — EV 306/2002 vp

Sivistysvaliokunta

3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ammattikorkeakouluopiskelijoille turvataan terveydenhuoltopalvelut opiskelupaikkakunnalla.

3. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön kautta selvitetään vuonna 2011 alkaneella kokeilulla. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan, ohjaamaan ja seuraamaan ammattikorkeakoulujen opiskeluterveydenhuollon kokeilua. Työryhmän toimikausi on 7.12.2010–1.12.2015.

Asia kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuualueelle.

Tekijänoikeuslaki, vaikutusten seuraaminen

HE 28/2004 vp — EV 100/2005 vp

Suuri valiokunta ja sivistysvaliokunta

3. Eduskunta edellytti hallituksen selvittävän toisaalta vanhojen valokuvien käyttöoikeuksia ja toisaalta historiallisiksi katsottavien valokuvien tekijänoikeussuojaa koskevat määrittelyt ja tulkintaongelmat sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää seuraavan selvityksen valokuvien suojan kehityksestä. Oikeudesta valokuvaan säädettiin Suomessa erillisessä valokuvalaissa vuosina 1927–1995. Tässä laissa kaikki valokuvat olivat samanarvoisia, eikä suojan saaminen edellyttänyt tekijänoikeuden tavoin omaperäisyyttä. Vuonna 1995 valokuvan suoja siirrettiin tekijänoikeuslakiin, jolloin teostasoon yltävät valokuvat tulivat teoksina tekijänoikeussuojan piiriin. Muut valokuvat saivat edelleen ns. tavallisen valokuvan suojaa tekijänoikeuslain 49 a §:ään otettujen säännösten mukaisesti.

Valokuvien suojan liittämistä tekijänoikeuslakiin koskevassa hallituksen esityksessä (HE 287/1994 vp) ei ole nähty suuria ongelmia valokuvateosten teostaso-määrittelyn osalta, toisin sanoen sen suhteen, mitkä valokuvat katsotaan tekijänoikeussuojaan yltäviksi ja mitkä jäävät sen alle. ”Eron tekeminen ehdotettavan 49 a §:n suoja-aikaa vanhempien valokuvateosten ja vapaaksi tulleiden muiden valokuvien välillä ei eroa siitä nykyisen lain mukaisesta rajanvetotilanteesta, joka aiheutuu valokuvain mukaan suojattujen kuvien kansainvälisen suojan rajoittumisesta sellaisiin kuviin, jotka ovat Bernin sopimuksen mukaan valokuvateoksia.” (s. 56)

Vuoden 1995 uudistusta tehtäessä teosvalokuvien ja 49 a §:n mukaisten valokuvien suoja-aika oli 50 vuotta. Tekijänoikeuden osalta suoja-aika laskettiin tekijän kuolemasta, muiden valokuvien suojan osalta valokuvan ottamisesta. Vuoden 1996 alussa tekijänoikeudellinen suoja-aika piteni 70 vuodeksi.

Vuoden 2006 alussa voimaan tulleet muutokset tavallisen valokuvan suojan sisältöön ovat edelleen lähentäneet teosvalokuvien ja muiden valokuvien suojaa toisiinsa. Kaikki valokuvat nauttivat samanlaista suojaa 50 vuoden ajan kuvan ottamisesta. Tekijänoikeuslaissa säädetty valokuvien laaja oikeudellinen suoja on selvä poikkeus tekijänoikeuden perusprinsipiistä: suoja saavat kaikki valokuvat riippumatta kuvien omaperäisyydestä.

Arkistoissa ja museoissa olevien valokuvien osalta vuonna 2007 voimaan tulleet uudet sopimuslainsäädännökset mahdollistavat vanhojen valokuvien käyttöä koskevien oikeuksien hankintaa opetusministeriön hyväksymän järjestön välityksellä. Vanhojen valokuvien käyttöoikeuksia koskeva kysymys on myös laajan eurooppalaisen selvittelyn kohteena osana eurooppalaisen digitaalisen kirjaston perustamista koskevaa hanketta. Erityiskysymyksenä tässä selvityksessä on niiden valokuvien käyttö, joiden oikeudenhaltijoita ei pystytä tunnistamaan tai tavoittamaan.

Valtioneuvoston asettaman tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on tekijänoikeuslain 55 §:n mukaisesti antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Myös teosvalokuvien ja lain 49 a §:n mukaisten valokuvien suojaan liittyvät kysymykset voivat tulla neuvoston arvioitavaksi.

Edellä esitetyn perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei lainsäädännön muuttamiseen ole tarvetta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 1.11.2013 sivistysvaliokunnalle toimittamassaan selvityksessä käsitellyt seikkaperäisesti valokuvien tekijänoikeussuojaan liittyviä kysymyksiä.

Vanhojen valokuvien käyttöoikeuksien osalta opetus- ja kulttuuriministeriö katsoi, että ”vanhojen valokuvien kohdalla tyypillinen käyttöoikeuksien järjestämistä vaikeuttava tekijä on se, että valokuvaaja ei useinkaan mainita kuvan yhteydessä eikä kuvan kappaa-

leesta voi monesti päätellä kuvan ikää. Se, että valokuvaajaa ei tunneta, ei merkitse sitä, etteikö valokuva voisi olla suojattu.”

Eduskunta on hyväksynyt EU:n orpoteosdirektiivin 2012/28/EU pohjalta lain orpoteosten käyttämisestä (764/2013). Laki tulee voimaan 29.10.2014. Kirjoista, lehdistä ja muista painotuotteista irrallaan olevat valokuvat eivät kuitenkaan kuulu direktiivin ja lain soveltamisalaan. Direktiivissä on identifioitu myös tarve järjestää valokuvien käyttöoikeudet. Direktiivin 10 artiklan uudelleentarkastelulausekkeen mukaan komissio antaa direktiivin voimaantulon jälkeen vuosittain kertomuksen direktiivin soveltamisalaan kuulumattoman muun suojatun aineiston, erityisesti erillisten valokuvien ja muiden kuvien, mahdollisesta sisällyttämisestä direktiivin soveltamisalaan.

Orpoteosdirektiivin laajentaminen myös erillisiin valokuviin toisi pohjoismaisen sopimuslissenssisäännösten ohien uuden mahdollisuuden edistää valokuvien käyttöoikeuksia koskevia käytännön järjestelyjä.

Historiallisiksi katsottavien valokuvien tekijänoikeussuojan osalta selvityksessä katsotaan, että kysymys on kaikkien teosten tekijänoikeussuojan edellytyksenä olevan originaliteetin arvioinnista. Selvityksessä arvioidaan mahdollisuutta valokuvan suojan saamiskriteerinin tarkempaan määrittelyyn laissa seuraavasti: ”Tällaisista laissa olevista määrittelyistä ja niiden toimivuudesta ei ole saatavissa esimerkkejä muista pohjoismaista eikä muualtakaan. Suoja-aikadirektiivin valokuvien suojaa koskeva 6 artikla ja johdantokappale 17 eivät salli suojan perusteena muuta kuin omaperäisyyden kriteerin (”tekijän yksilöllisyyttä kuvastava luovan henkisen työn tulos”). Omaperäisyyden kvalifointi lain säännöksillä, samoin kuin muiden kriteereiden soveltaminen, on tehty direktiivillä käytännössä mahdottomaksi.”

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa

HE 73/2013 vp — EV 120/2013 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 5.11.2013, että hallitus huolehtii av-teoksissa esiintyvien esittävien taiteilijoiden oikeuksista tasavertaisesti muiden taiteilijoiden kanssa.

Valtioneuvosto päätti 7.11.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on ryhdytty valmistelemaan selvityksen tekemistä audiovisuaalisten esitysten suojasta Euroopan unionissa. Selvitys luo pohjaa kansallisten lainsäädäntötarpeiden arvioinnille siinä yhteydessä, kun Euroopan unionissa valmistellaan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymistä vuonna 2012 tehtyyn audiovisuaalisten esityksen suojaa koskevaan Pekingin sopimukseen.

Koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminta

HE 33/2006 vp — EV 88/2006 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 12.6.2006, että varataan riittävät voimavarat koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminnan tukemiseen valtakunnallisesti niin, että toimintaa voidaan kehittää turvaamaan oppilaille asianmukaiset kirjasto- ja tietopalvelut sekä yhteydet tietovarantoihin.

Kirjasto- ja tietopalvelujen valtion aluehallintoviranomaiset ovat informaatio-ohjauksella ja täydennyskoulutuksella edistäneet vuosittain koulujen ja yleisten kirjastojen yhteistyötä oppilaiden ja opettajien kirjasto- ja tietopalvelujen parantamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön Kirjastopolitiikka 2015 -ohjelmassa painotetaan koulujen ja kirjastojen yhteistyön tärkeyttä perus- ja toisen asteen oppilaiden kirjastopalvelujen järjestämiseksi. Ohjelman mukaisesti oppilaiden kirjastopalvelut voidaan ratkaista tehokkaasti ja taloudellisesti panostamalla suunnitelmalliseen yhteistyöhön ja yhteisten voimavarojen järkevään kohdentamiseen. Sekä perusopetuksen että yleisen kirjastotoimen valtionrahoitus määräytyy laskennallisesti kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän perusteella. Harkinnanvaraisilla valtionavustuksilla on tuettu kuntien koulutoimen ja kirjastotoimen yhteistyön kehittämishankkeita.

Kirjastopolitiikka 2015 -ohjelman mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti syksyllä 2012 kolmivuotisen valtakunnallisen Lukuinto-toimintaohjelman, jonka tavoitteena on kehittää pysyviä toimintamalleja koulun ja kirjaston yhteistyölle

Lokakuussa 2013 avattu Finna-hakupalvelu kokoaa ensimmäistä kertaa yhteen Suomen kirjastojen, arkistojen ja museoiden tietovarannot ja tarjoaa kaikille kansalaisille verkon välityksellä vapaan pääsyn aineistoihin. Finnan kehitystyössä on huomioitu myös koulujen ja oppilaitosten tarpeet. Finna on osa opetus- ja kulttuuriministeriön laajempaa Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanketta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on yhdessä kirjastotoimen aluehallintoviranomaisten kanssa edistänyt kirjastotilojen uudistamiseen myönnettyillä valtionavustuksilla niin sanottujen kombikirjastojen perustamista. Kombikirjastot toimivat sekä lähikirjastoina alueensa asukkaille, että koulukirjastoina koulun opettajille ja oppilaille.

Tekijänoikeuslain lainauskorvausjärjestelmä

HE 126/2006 vp — EV 226/2006 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2006, että valtion talousarviossa osoitetaan lisämääräraha, jolla mahdollistetaan tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevien kirjastojen ottaminen tekijänoikeuslain 19 §:n tarkoittaman lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Tekijänoikeuslain 19 §:n muutos toteutettiin siten, että järjestely täyttäisi vain vuonna 1992 annetun niin sanotun vuokraus- ja lainausdirektiivin (92/100/ETY) vähimmäisvaatimukset. Lainauskorvausjärjestelmän soveltamisala on näin mahdollisimman rajoitettu ja ulottuu käytännössä vain yleisiin kirjastoihin. Lainauskorvausjärjestelmän toteutuksen alkaessa vuodesta 2007 lähtien selvitetään mahdollisuudet eduskunnan lausuman mukaiseen soveltamisalan laajennukseen.

Lainauskorvausjärjestelmän laajentaminen tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevista kirjastoista tapahtuvaan lainaamiseen sisältyi valtion talousarvion valmisteluun opetusministeriössä keväällä 2007. Kulttuurimäärärahojen niukkuuden vuoksi lisämäärärahaa tähän tarkoitukseen ei kuitenkaan voitu esittää lopullisessa talousarvioehdotuksessa.

Vuoden 2008 valtion talousarvio sisältää määrärahan lainauskorvauksen maksamiseen vain yleisistä kirjastoista tapahtuvan lainaamisen osalta.

Tarvittavaa määrärahan korotusta ei ole saatu sisällytetyksi vuoden 2009 valtion talousarvioon. Tarvittavaa määrärahan korotusta ei ole saatu sisällytetyksi vuoden 2010 valtion talousarvioon.

Entisestään vähentynyt liikkumavara valtion talousarvion kehyksissä ei ole mahdollistanut tarvittavaa määrärahan korotusta vuoden 2011 valtion talousarviossa.

Valtion talousarvion kehykset eivät ole mahdollistaneet määrärahan korotusta vuoden 2012 valtion talousarviossa tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevien kirjastojen ottamiseksi lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Valtion talousarvion määrärahan korotus, joka vuoden 2013 talousarviossa on ollut mahdollista kohdistaa tekijänoikeudella suojatun aineiston käyttöoikeuskorvauksiin, on kohdistettu nykyisen laajuisen lainauskorvauksen tason korottamiseen. Vuoden 2013 talousarvioesityksen eduskuntakäsittelyssä hyväksyttiin 200 000 euron korotus määrärahaan. Lainauskorvausmääräraha kasvoi siten 3 625 000 eurosta (2012) 3 825 000 euroon (2013). Valtion talousarvion kehykset eivät ole mahdollistaneet tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevista kirjastoista tapahtuvan lainaamisen sisällyttämistä lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Lukion suullisen kielitaidon arviointi

HE 98/2008 vp — EV 207/2008 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus seuraa lukion opiskelijan suullisen kielitaidon arviointia koskevan lainmuutoksen käytännön toteuttamista ja erityisesti sitä, saavatko opiskelijat yhtä paljon opetusta opiskelupaikasta riippumatta. Hallituksen tulee tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, jos osoittautuu, ettei muutos ole tarkoituksenmukainen kielenopetuksen syventävien opintojen tai opiskelijoiden tasapuolisen kohtelun kannalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa Helsingin yliopiston tekemän lukion suullisen kielitaidon kurssin toteutumisen seurantahankkeen, joka valmistuu vuonna 2013. Hankkeen tavoitteena on tuottaa palaute- ja tutkimustietoa arvioinnin toteutumisesta ja seu-

rauksista. Tarkoituksena on kartoittaa, kuvailla ja analysoida lukion suullisen kielitaidon kurssin toimeenpanoa sekä opetussuunnitelman toteutumista eri puolilla maata. Lisäksi tavoitteena on kerätä ja muokata kieltenopettajien koulutukseen sopivia työmuotoja sekä monipuolistaa arviointia.

Väliraportti valmistui syyskuussa 2011. Väliraporttiin sisältyi opettajakysely. Kyselyn mukaan suulliselle kurssille on ollut lukiossa tarvetta. Opettajien mukaan suullisen kurssin tulisi olla kaikille pakollinen. Kyselyyn vastanneiden lukumäärä oli vähäinen. Tiedon luotettavuuden vahvistamiseksi loppuraporttiin sisällytetään asiaa koskeva jatkokysely. Toisessa opettajakyselyssä selvitetään mm. opettajien kokemuksia ja käsityksiä suullisen kurssin järjestelystä ja toteutuksesta. Vuonna 2012 toteutettiin erillinen opiskelijakysely. Kevään 2013 aikana tehdään luokkahuoneobservoinnit ja opettajahaastattelu.

Hanke on nyt päättynyt ja loppuraportti tulee vuoden 2014 maaliskuun loppuun mennessä. Loppuraportin pohjalta mietitään tarvittaessa ehdotuksia toimenpiteisiin.

Yliopistouudistus, toteutumisen ja vaikutusten seuraaminen

HE 7/2009 vp — EV 103/2009 vp

Sivistysvaliokunta

2. Eduskunta edellytti 16.6.2009, että hallitus seuraa, miten yliopistot järjestävät liikuntapalveluja opiskelijoille, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin opiskelijoiden liikuntamahdollisuuksien edistämiseksi.

3. Eduskunta edellytti, että lukukausimaksukokeilun tuloksia arvioidaan huolellisesti ja arvioinnin kriteerit määritellään mahdollisimman nopeasti.

4. Eduskunta edellytti, että koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi ja laadun turvaamiseksi yliopistolle turvataan riittävä perusrahoitus. Rahoitusta tulee kanavoida tasapuolisesti kaikille tieteenaloille.

5. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että yliopistokeskuksille suunnataan vuosittain vähintään nykyisen tasoiset määrärahat.

2. Vuonna 2009 opetusministeriön rahoittamassa, SYLin ja Suomen yliopistojen rehtorien neuvoston KYKY-hankkeessa kartoitettiin ja koottiin yliopisto-opiskelijoiden opiskelukykyä (ml. fyysisistä ja psyykkistä jaksamista tukeva yliopistoliikunta) edistäviä hyviä käytäntöjä ja laadittiin valtakunnalliset suositukset opiskelukyvyn edistämiseksi yliopistoyhteisöissä. Tämän jälkeen tavoitteena on ollut levittää hyviä käytäntöjä ja suosituksia ja tukea opiskelukyky mallin hyödyntämistä osana korkeakoulujen opetuksen kehittämistä. Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ja Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus ovat yhteistyössä mm. Opiskelijoiden liikuntaliiton (OLL) ja ylioppilaskuntien kanssa tehneet Opiskelijan yliopisto -selvitykset vuosina 2005, 2006 ja 2008. Selvitysten tavoitteena on ollut tuottaa tietoa yliopistojen opiskelu ympäristöjen toimivuudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukema Opiskelijoiden liikuntaliiton OLL ry:n, Suomen yliopistot yhdistys UNIFI ry:n ja Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENEN korkeakoululiikunnan asiantuntijaryhmä laati suosituksen korkeakoulujen toimivista liikuntapalveluista. Työ-

ryhmän työ julkistettiin opetus- ja kulttuuriministeriössä järjestetyssä seminaarissa helmikuussa 2011.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

3. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilu on käynnistynyt vuoden 2010 alusta ja päättyy vuoden 2014 lopussa. Kaksi yliopistoa ja kaksi ammattikorkeakoulua aloitti maksujen perimisen vuonna 2010. Vuonna 2012 yhdeksän korkeakoulua peri noin 40 ylemmän korkeakoulututkintoon johtavassa ohjelmassa lukukausimaksuja EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta. Lukukausimaksuja maksavia opiskelijoita oli hieman yli 200 vuonna 2012. Lukukausimaksukokeiluun osallistumisen edellytyksenä on, että korkeakouluilla on apurahaohjelma, Valtaosa lukukausimaksuja maksavista EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevista opiskelijoista saa apurahaa, joka kattaa lukukausimaksun joko osittain tai kokonaan. Osa apurahoista kattaa myös elinkustannuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päätti lukukausimaksukokeilun seurannasta kesäkuussa 2010 työryhmän valmisteleman seuranta- ja arviointisuunnitelman pohjalta. Seuranta- ja arviointisuunnitelman toteuttamisesta vastaa tätä tehtävää varten asetettu työryhmä. Olemassa olevan tilastoaineiston ja selvitysten lisäksi seurannassa kootaan määrällistä ja laadullista tietoa korkeakouluille ja opiskelijoille suunnatuilla kyselyillä. Käytännön kokemusten kartoittamiseksi ja hyvien käytänteiden jakamiseksi seuranta- ja arviointityöryhmä järjestää vuosittain teemakeskusteluja ja työseminaareja korkeakouluille ja sidosryhmille. Työryhmä seuraa ja raportoi myös muiden Euroopan maiden ja erityisesti Pohjoismaiden maksukäytännöistä ja niissä tapahtuneesta kehityksestä. Työryhmä on julkaissut vuosittain väliraportin. Työryhmä jättää loppuraportin 31.3.2014 mennessä.

4. Valtion rahoituksella turvataan kaikkien yliopistojen edellytykset lakisäateisten tehtävien hoitamiseen. Valtion rahoitus yliopistojen menoihin määräytyy kaikille yliopistoille samojen periaatteiden mukaisesti. Yliopistojen perusrahoituksen laskennallisella mallilla turvataan pitkäjänteisen kehittämisen mahdollisuudet kannustaen yliopistoja samalla profiloitumisen ja jatkuvan laadun parantamisen ohella tuottavaan ja taloudelliseen toimintaan.

Muutosvaiheessa vuosien 2010–2012 aikana tavoitteena oli, että yliopistojen keskinäiset rahoitussuhteet eivät olennaisesti muutu ja että pidemmällä aikavälillä toiminnan tuloksellisuus heijastuu yksittäisen yliopiston saamaan rahoitukseen. Valtioneuvosto hyväksyi huhtikuussa 2012 tarvittavat asetusmuutokset yliopistojen rahoitusmallin uudistamiseksi korostaen laatua, tuloksellisuutta sekä kansainvälistymisen tärkeyttä. Asetukset tulivat voimaan vuoden 2013 alussa siten, että yliopistojen valtion rahoitus vuonna 2013 kohdennettiin uudistetun rahoitusmallin mukaisesti. Tammikuussa 2013 valmistui työryhmän ehdotus siitä, kuinka rahoitusmallilla vahvistetaan kannusteita koulutuksen ja tutkimuksen laadun kehittämiseksi. Rahoitusmallin tarkistaminen on tarkoitus ottaa huomioon valtion rahoituksen kohdentamisessa vuodesta 2015 lähtien.

Vuosien 2009, 2010 ja 2011 talousarvioiden yhteydessä on tehty lukuisia päätöksiä, joilla turvataan yliopistojen maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Yliopistojen rahoituksen pitkäjänteisyyden vahvistamiseksi mahdollisesti tehtävistä muista pysyvistä tasokorotuksista tai kertaluonteisista erityispanostuksista tehdään päätökset tulevien kehyspäätösten yhteydessä.

Viime kädessä yliopistot päättävät autonomiansa puitteissa, minkä rahoituksen ne katsovat eri toiminnoille tai yksiköille tarkoituksenmukaiseksi osoittaa ministeriön kanssa sovittujen ja yliopiston sisällä asetettavien omien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa kaudella 2013–2016 yliopistokeskuksia koordinoiville yliopistoille rahoitusta osana valtakunnallisia tehtäviä. Vuonna 2014 rahoitusta osoitetaan 720 000 euroa kutakin yliopistokeskusta kohden. Yliopistoindeksin mukainen vuotuinen kustannustason nousu vaikuttaa myös yliopistokeskusten koordinaattiorahoitukseen. Valtakunnallisten tehtävien lisäksi yliopisto saa rahoitusta perusrahoituksen laskennallisten panos/tuotos -kriteerien kautta, joista osa liittyy myös yliopistokeskuksissa tapahtuvaan toimintaan.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Ammattikorkeakoulut, toiminnan seuraaminen

HE 26/2009 vp — EV 102/2009 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.6.2009, että hallitus seuraa ammattikorkeakoulujen koulutusmääriä, koulutuksen sisällön kehittämistä ja opiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille.

2. Eduskunta edellytti, että ammattikorkeakoulujen lukukausimaksukokeilun tuloksia arvioidaan huolellisesti ja arvioinnin kriteerit määritellään mahdollisimman nopeasti.

3. Eduskunta edellytti, että ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon tilannetta seurataan.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa miten ammattikorkeakoulut järjestävät liikuntapalveluja opiskelijoille ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin opiskelijoiden liikuntamahdollisuuksien edistämiseksi.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö, ammattikorkeakoulujen ylläpitäjät ja ammattikorkeakoulut ovat sopineet ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen perusteena olevasta opiskelijamäärästä sopimuskaudelle 2013-2016 koulutusaloittain.

Ammattikorkeakoulujen koulutustarjonta mitoitetaan työvoima- ja koulutustarveennakoinnin tuottamien tulosten pohjalta. Ammattikorkeakoulujen nuorten koulutuksen aloittajataavoite on vuonna 2016 yhteensä 2 200 aloittajaa pienempi kuin vuoden 2009 tarjonta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on 5.10.2011 kirjallisessa palautteessaan ammattikorkeakouluille tehnyt esityksen aloituspaikkavähennyksiksi vuodesta 2013 lähtien. Opetus- ja kulttuuriministeriö on päätöksillään 30.3.2012 vähentänyt ammattikorkeakoulujen aloituspaikkoja vuodesta 2013 alkaen siten, että koulutustarjonta suuntautuu ennakointien mukaisesti ja koulutuksen saavutettavuus, alueellinen tarjonta ja kieliryhmien tarpeet turvataan. Aloituspaikkojen kokonaisvähennys on 2 030.

Koulutuksen sisällön kehittämiseen liittyen korkeakoulujen arviointineuvosto jatkaa koulutuksen arviointitoimintaa. Arvioinnin tuloksia hyödynnetään koulutuksen kehittämistyössä.

Opiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille seurataan opetus- ja kulttuuriministeriön ja ammattikorkeakoulujen yhteisesti sopimien tavoitteiden ja niihin liittyvien tunnuslukujen avulla sekä opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakouluille antamassa kirjallisessa palautteessa. Työmarkkinoille sijoittumisessa käytetään apuna myös ennakointitoimintaa, jolla koulutusta pyritään sovittamaan työvoimatarpeiden mukaisesti.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilu käynnistyi vuoden 2010 alussa ja päättyy vuoden 2014 lopussa. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilu on käynnistynyt vuoden 2010 alusta ja päättyy vuoden 2014 lopussa. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilu on käynnistynyt vuoden 2010 alusta ja päättyy vuoden 2014 lopussa. Kaksi yliopistoa ja kaksi ammattikorkeakoulua aloitti maksujen perimisen vuonna 2010. Vuonna 2012 yhdeksän korkeakoulua peri noin 40 ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa ohjelmassa lukukausimaksuja EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta. Lukukausimaksuja maksavia opiskelijoita oli hieman yli 200 vuonna 2012. Lukukausimaksukokeiluun osallistumisen edellytyksenä on, että korkeakouluilla on apurahaohjelma, Valtaosa lukukausimaksuja maksavista EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevista opiskelijoista saa apurahaa, joka kattaa lukukausimaksun joko osittain tai kokonaan. Osa apurahoista kattaa myös elinkustannuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päätti lukukausimaksukokeilun seurannasta kesäkuussa 2010 työryhmän valmisteleman seuranta- ja arviointisuunnitelman pohjalta. Seuranta- ja arviointisuunnitelman toteuttamisesta vastaa tätä tehtävää varten asetettu työryhmä. Olemassa olevan tilastoaineiston ja selvitysten lisäksi seurannassa kootaan määrällistä ja laadullista tietoa korkeakouluille ja opiskelijoille suunnatuilla kyselyillä. Käytännön kokemusten kartoittamiseksi ja hyvien käytänteiden jakamiseksi seuranta- ja arviointityöryhmä järjestää vuosittain teemakeskusteluja ja työseminaareja korkeakouluille ja sidosryhmille. Työryhmä seuraa ja raportoi myös muiden Euroopan maiden ja erityisesti Pohjoismaiden maksukäytännöistä ja niissä tapahtuneesta kehityksestä. Työryhmä julkaisee vuosittain väliraportin. Työryhmä jättää loppuraportin 31.3.2014 mennessä.

3. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltopalveluiden järjestäminen on kuntien vastuulla. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön (YTHS) mallin mukaisesti kokeillaan parhaillaan vuonna 2011 alkaneella kokeilulla. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan, ohjaamaan ja seuraamaan ammattikorkeakoulujen opiskeluterveydenhuollon kokeilua. Työryhmän toimikausi on 7.12.2010–1.12.2015. Tarkoituksena on selvittää ns. YTHS-mallin soveltuvuutta ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistavaksi. Kokeilun perusteella STM:n vetämä ohjausryhmä tulee esittämään jatkotoimenpide-ehdotukset. Työryhmän väliraportti valmistui syksyllä 2013.

Asia kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuualueelle.

4. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukema Opiskelijoiden liikuntaliiton OLL ry:n, Suomen yliopistot yhdistys UNIFI ry:n ja Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENEN korkeakoulu liikunnan asiantuntijaryhmä laati suosituksen korkeakoulujen toimivista lii-

kuntapalveluista. Työryhmän työ julkistettiin opetus- ja kulttuuriministeriössä järjestetyssä seminaarissa vuoden 2011 helmikuussa.

SAMOK ry on toteuttanut opiskelijoiden opiskelukykyä edistävää Yhteinen ammattikorkeakoulu -hanketta vuosina 2010–2011.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Oppimisen tukeminen

Erityisopetus

HE 109/2009 vp — EV 90/2010 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 8.6.2010, että hallitus seuraa sitä, toteutuuko oppilaan oikeus erityiseen tukeen hänen oppimisedellytystensä mukaisesti, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, jos osoittautuu, että oppilaan mahdollisuudet saada oppimiseen tukea tarpeen mukaan ja mahdollisuudet tuloksetta oppimiseen heikentyvät. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta sivistysvaliokunnalle selvitys vuoden 2013 loppuun mennessä.

2. Eduskunta edellytti, että valtiontalouden kehyksissä ja tulevaisuuden valtiontalousarvioissa otetaan huomioon perusopetuslain erityisopetusta ja muuta erityistä tukea koskevien lainmuutosten johdosta syntyvät lisärahoitustarpeet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tilannut kaksi erityisopetukseen liittyvää tutkimusta. Tarkoituksena on ensinnäkin selvittää, miten erityisopetus on järjestetty kunnissa ja millaiset tekijät vaikuttavat erityisopetuksen järjestämiseen sekä erityisesti millä tavoin erityisopetusta ja erityisopetuksen rahoitusta koskevat lainsäädäntöuudistukset ja laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta vaikuttavat erityisopetuksen järjestämiseen ja resurssointiin kunnissa. Toiseksi tutkitaan uudistetun perusopetuslainsäädännön vaikutavuutta esi- ja peruskoulun oppilaiden opiskeluun, hyvinvointiin ja oppilaan oikeuksien toteutumiseen.

Selvitys on valmistunut 30.1.2014.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki annettiin 30.12.2013 (1287/2013) ja se astuu voimaan 1.8.2014. Laki koskee esiopetusta, perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta. Psykologi- ja kuraattoripalvelut laajennetaan myös lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin. Lakiin on koottu oppilas- ja opiskelijahuolto- ja henkilötietojen käsittelyyn, kirjaamiseen, rekisteröimiseen ja salassapitoon liittyviä säännöksiä.

Vapaa sivistystyö, selvittäminen

HE 175/2009 vp — EV 232/2009 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2009, että hallitus selvittää vapaan sivistystyön osalta, onko avustuksina myönnettävä rahoitusmalli tarkoituksenmukainen vai tulisiko laatu- ja kehittämisrahoitus siirtää osaksi valtionosuusrahoitusta, miten taiteen perusopetuksen järjestäminen kansalaisopistossa mahdollistetaan vain yleisen oppimäärän osalta ja mahdollisuudet korottaa taiteen perusopetuksen yksikköhintaa niin, etteivät yksikköhintojen eroavaisuudet ohjaisi kuntien päätöksiä taiteen perusopetuksen järjestämisessä.

Hallituksen tulee antaa mahdollisesti tarvittavat esitykset säädösten muuttamiseksi eduskunnalle viivytyksettä.

Osana vapaan sivistystyön kehittämisohjelman 2009–2012 toimeenpanoa on momentin 29.30.30 avustusrahoitusta uudistettu vuoden 2010 alusta niin, että avustukset muodostuvat vapaan sivistystyön 1) keskeisiä tavoitteita tukevista laatu- ja kehittämisavustuksista, 2) oppilaitosja ylläpitäjärakenteen kehittämistä tukevista avustuksista, 3) aliedustettujen ryhmien opiskelua tukevista opintoseteliavustuksista ja 4) ylimääräisistä avustuksista. Valtionavustukset muodostavat yhteensä noin neljä prosenttia vapaan sivistystyön kokonaisrahoituksesta. Laatu- ja kehittämisrahoituksen kohdentuminen laadun ja toiminnan koulutuspoliittisesti määriteltyihin kehittämistarkoituksiin edellyttää rahoituksen jakamista harkinnanvaraisina avustuksina. Tilasto- ja tietopohja ei mahdollista rahoituksen jakamista laskennallisena valtionosuusrahoituksena.

Opetusministeriön 26.10.2009 asettama vapaan sivistystyön rahoitusryhmä jätti ehdotuksensa ministeriölle 15.3.2010. Rahoitustyöryhmän tehtävänä oli muun ohessa selvittää vapaan sivistystyön oppilaitoksissa, lähinnä kansalaisopistoissa, järjestettävän taiteen perusopetuksen asema ja rahoitus. Työryhmän ehdotusten ja saatujen lausuntojen pohjalta laadittu selvitys taiteen perusopetuksen järjestämisestä kansalaisopistossa annettiin eduskunnalle 18.1.2011. Selvitys merkittiin saapuneeksi sivistysvaliokunnan kokouksessa 28.1.2011.

Liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön valtionohjauksen kehittämistä pohtinut työryhmä on jättänyt muistionsa opetus- ja kulttuuriministeriölle 3.5.2011. Työryhmän esityksen pohjalta liikunnan koulutuskeskusten valtionosuusrahoituksen uudistamiseksi aloitettiin selvityshanke, joka valmistui 2.10.2012. Selvityksessä esitetään malli liikunnan koulutuskeskusten valtionosuusrahoituksen uudistamiseksi. Laatu- ja kehittämishankerahoitus ei sisälly valtionosuusrahoitukseen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Saamen kielen elvyttäminen

Hallituksen toimenpidekertomus vuonna 2008

K 1/2009 vp — EK 5/2010 vp

Perustuslakivaliokunta

Eduskunta hyväksyi 18.3.2010 seuraavan kannanoton:

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tehostettuihin toimenpiteisiin saamen kielen elvyttämiseksi; erityistä huomiota on kiinnitettävä uhanalaisten inarinsaamen ja koltansaamen säilymisen turvaamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 24.9.2010 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida saamen kielten tilannetta ja sen parantamiseksi tehtyjä toimenpiteitä kaikkien kolmen Suomessa puhutun saamen kielen osalta sekä arviointiin perustuen laatia ehdotus kokonaisvaltaiseksi ja pitkäjänteiseksi saamen kielen elvyttämisohjelmaksi, sekä ohjausryhmän, joka seuraa ja ohjaa hankkeen etenemistä.

Työryhmä luovutti ehdotuksensa saamen kielen elvyttämisohjelmaksi 2.3.2012 (opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:7). Työryhmän ehdotus päätettiin lähettää lausuntokierrokselle, jonka tulosten yhteenveto valmistui tammi-kuussa 2013. Hallitus käsitteli myös iltakoulussaan joulukuussa 2012 saamelaisiin liittyvien hankkeiden jatkovalmistelua. Iltakoulun linjauksen mukaan saamen kielen elvyttämisohjelman valmistelu jatkuu hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Ohjelmasta tehtävän hallituksen periaatepäätöksen valmistelu tehdään virkatyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyössä oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja saamelaiskäräjien kanssa. Elvyttämisohjelmasta käydään myös saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut saamelaiskäräjien kanssa.

Saamen kielipesätoiminnan tukemista on jatkettu erillismäärärahalla vuoden 2013 aikana osana nuorisopolitiikan kokonaisuutta. Kielipesätoiminta on erityisesti alkupe- räiskansaan kuuluville lapsille tarkoitettua kielikylpymenetelmällä annettavaa päivähoitoa, jonka tavoitteena on palauttaa ja elvyttää heidän sukunsa perinteinen kieli. Kielipesätoimintaa järjestävät sekä kunnat että saamelaisten omat yhdistykset paikkakunnasta riippuen. Kielipesätoimintaa on tähän asti järjestetty vain saamelaisten kotiseutualueella, mutta toiminta on vuoden 2013 lopulla laajenemassa myös kotiseutualueen ulkopuolelle. Tällä on suuri merkitys saamelaisten kielen ja kulttuurin säilymisen kannalta, sillä enemmistö saamelaislapsista ja -nuorista asuu nykyisin saamelaisten kotiseutualueen ulkopuo- lella. Ministeriön tuki kielipesätoiminnalle on ollut viime aikoina kasvamaan päin.

Opiskeluun soveltumattomuutta koskeva lainsäädäntö

HE 164/2010 vp — EV 370/2010 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 15.3.2011, että kaikilla koulutusasteilla huolehditaan opiskelijoiden mahdollisuuksista saada riittävästi opinto-ohjausta sekä opiskelija-

huollon palveluja ja muita ennaltaehkäiseviä tukitoimia ja että kehitetään opiskeluterveydenhuoltoa.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia. Erityisesti tulee seurata, muodostuuko säädetyn oikeusturvalautakunnan avulla yhtenäinen käytäntö lainsäädännön soveltamisessa eri oppilaitoksissa ja korkeakouluissa siten, että opiskelijoiden yhdenvertaisuus toteutuu. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön tulee huolehtia oikeusturvalautakunnasta tiedottamisesta opiskelijoille.

1. Asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/1998) määrittelee, että ammatilliseen koulutukseen kuuluu opinto-ohjausta (2 §) ja että opiskelijalle kuuluu antaa henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta (4 §), josta määrätään opetussuunnitelmassa. Ammatillisten tutkintojen perusteissa annetaan tarkemmat määräykset opinto-ohjauksen tavoitteista, opiskelijan oikeudesta opinto-ohjaukseen ja opinto-ohjauksen järjestämisestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 1.9.2010 Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus kansalliseksi elinikäisen ohjauksen strategiaksi 28.2.2011 mennessä. Strategian tuli käsittää kaikkien kouluasteiden ja -muotojen sekä työ- ja elinkeinohallinnon ja työelämän tarjoamat tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut. Yhteistyöryhmän raportissa kuvataan nykyinen ohjausjärjestelmä, sen ongelmakohdat ja esitetään ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet.

Tavoitteiksi riittävän opinto-ohjauksen varmistamiseksi eri kouluasteilla yhteistyöryhmä esitti raportissaan perusopetuksen oppilasmäärän rajaamista oppilaanohjaajaa kohti, oikeuden saada henkilökohtaista opinto-ohjausta lisäämistä lukiolakiin ja lukion sekä ammatillisen koulutuksen opinto-ohjauksen laatukriteerien laatimista. Lisäksi yhteistyöryhmä painotti ohjausosaamisen varmistamista kehittämällä opinto-ohjaajien peruskoulutusta ja lisäämällä mahdollisuuksia täydennyskoulutukseen sekä ohjauksen laatujärjestelmän kehittämistä.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2012–2016 edellyttää hyvän opinto-ohjauksen kriteerien laatimista lukio- ja ammatillisiin opintoihin niin, että ne ovat käytössä syyslukukaudella 2014. Ammatillisen koulutuksen osalta kriteerit otetaan käyttöön osana laatustrategian toimeenpanoa. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa edellytetään myös, että ohjaustyötä tekevien peruskoulutusta kehitetään vastaamaan ohjaustyön lisääntyneitä vaatimuksia ja sähköisiä tieto-, neuvonta ja ohjauspalveluita kehitetään osana SADe-ohjelman Oppijan verkkopalvelua.

Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmän toimeksianto laajeni käsittämään Osuvuutta ja kysyntälähtöisyyttä aikuisopiskelun tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin –kehittämishankkeen (ESR) seuranta- ja koordinaatioryhmän. Uuden ohjaus- ja yhteistyöryhmän toimi kausi on 1.9.2011–31.1.2015. Laajalla ohjauksen yhteistyöllä halutaan varmistaa ohjauspalveluiden kehittyminen vastaamaan kaikkien asiakkaiden, myös eri kouluasteiden oppilaiden ja opiskelijoiden palveluiden laatu ja saatavuus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valitsi 12 hanketta eri puolilta Suomea 25.3.2011 käynnistyneeseen lukioiden opinto-ohjauksen kehittämishankkeeseen. Hankkeen tavoitteena on osaltaan nopeuttaa nuorten siirtymistä korkea-asteen opintoihin ja kehittää yksilölli-

siä ohjauksen menetelmiä opiskelijoiden tarpeisiin. Hankkeen rahoitusta voi käyttää opinto-ohjauksen kehittämiseen vuosina 2011–2012.

Syksyllä 2011 käynnistyi Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma (2011–2014), jossa ensisijaisesti mallinnetaan hyviä käytäntöjä ammatillisen tutkinnon loppuun suorittamiseksi tavoiteajassa. Yhtenä keskeisenä kehittämisaalueena ovat opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon ennakoivien ja nykyistä yksilöllisempien toimintamallien rakentaminen. Tehostamisohjelmassa oli vuoden 2012 lopussa 43 eri koulutuksen järjestäjää muodostaen 23 hankeverkostoa. Valtionavustusten haku vuodelle 2014 käynnistyi 8.2.2013.

Uuden, yhtenäisen opiskeluhoitolain valmistelu käynnistettiin vuoden 2009 oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän ehdotusten mukaisesti 2010. Valmistelua on tehty yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Valmistelun tavoitteena on ollut yhdistää useissa eri laeissa olevat oppilas- ja opiskelijahuoltoon koskevat asiat yhteen lakiin palveluiden tasapuolisen ja riittävän saatavuuden turvaamiseksi. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tulee voimaan 1.8.2014.

Voimassa olevaan yliopistolakiin (558/2009) ja ammattikorkeakoululakiin (351/2003) ei sisälly opiskelijahuoltoon koskevia säännöksiä. Korkeakouluopintojen ja opintojen ohjauksen järjestämiseen liittyvät seikat kuuluvat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen oman päätösvallan piiriin. Opiskelijahuollon käsite sisältää korkeakouluissa erilaisia ohjaukseen liittyviä toimintoja. Korkeakouluopiskelijat ovat täysi-ikäisiä, jolloin korkeakoulujen rooli kytkeytyy erityisesti korkeakouluopintojen ohjaamiseen ja opintojen etenemisen seurantaan. Korkeakouluissa on ohjausta helpottavina työkaluina otettu käyttöön mm. opiskelijoille laadittavat henkilökohtaiset opintosuunnitelmat (HOPS), ura- sekä rekrytointipalvelut ja kansainvälistymiseen liittyvät ohjaus- ja neuvontapalvelut. Ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoiden hyvinvointia on tutkittu ja edistetty lähivuosina usein eri hankkein, joita ovat mm. opintopolkuja selvittänyt Opintoura-tutkimus, opiskelukykyä kehittänyt KYKY-hanke, kansainvälisiin opiskelijoihin keskittynyt VALOA, opiskelijoiden toimeentuloa, opintoja ja työssäkäyntiä selvittänyt Eurostudent, esteettömyyttä tukenut ESOK, syrjäytymisriskejä ja yhteisöllisyyttä tutkiva Campus Conexus.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltopalveluiden järjestäminen on kuntien vastuulla. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö YTHS tarjoaa yleisterveyden, mielenterveyden ja suunterveyden palveluja yliopistoissa perustutkintoa suorittaville opiskelijoille. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä YTHS-mallin mukaisesti kokeillaan kolmivuotisessa kokeilussa vuosina 2011–2014. Tarkoituksena on selvittää ns. YTHS-mallin soveltuvuutta ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistavaksi sekä esittää loppuarvioinnin perusteella jatkotoimenpide-ehdotukset. Opiskeluterveydenhuollon kehittäminen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuualueelle.

2. Opiskeluun soveltumattomuutta koskeva lainsäädäntö (SORA-lait) tuli voimaan 1.1.2012. Uuden lainsäädännön soveltamisesta on vasta vähän käytännön kokemuksia, mutta opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia.

Opetushallituksessa ja sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu koulutuksen järjestäjille ja terveydenhuollon ammattihenkilöille suunnattua ohjeistusta SORA-lainsäädännöstä tiedottamiseksi ja yhtenäisten käytäntöjen varmistamiseksi. Vuoden 2012

alussa toimintansa aloittaneeseen opiskelijoiden oikeusturvalautakuntaan on tähän mennessä saapunut yksi valitus. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan ratkaisukäytäntöjä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti syksyllä 2011 laajan SORA-lainsäädännön koulutuskierroksen yhdessä aluehallintovirastojen, Opetushallituksen ja Valviran kanssa. Koulutusten tavoitteena oli esitellä kattavasti SORA-lainsäädäntöä oppilaitosten edustajille ja muille SORA-säännösten kanssa toimiville tahoille ja näin osaltaan varmistaa, että oppilaitokset pystyvät asianmukaisesti tiedottamaan opiskelijoilleen SORA-lainsäädännön aiheuttamista muutoksista sekä opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta. Opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan hallintoasiat käsitellään opetus- ja kulttuuriministeriössä ja opiskelijat voivat saada ajantasaista tietoa lautakunnan toiminnasta muun muassa ministeriön internetsivustolta. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kuvaohjelmalainsäädäntö, lakiuudistuksen toteutumisen ja vaikutusten seuraaminen

HE 190/2010 vp — EV 348/2010 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 15.3.2011, että kuvaohjelmalain säätämisen johdosta Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle turvataan laajenevien velvoitteiden mukainen riittävä rahoitus niin, ettei lasten mediasuojelun kannalta merkittävän uudistuksen menestyksellinen toteutuminen vaarannu.

2. Eduskunta edellytti, että kuvaohjelmalainsäädännön toimivuus ja uudistuksen vaikutukset lapsille turvalliseen mediaympäristöön arvioidaan niin, että selvitys voidaan antaa sivistysvaliokunnalle kevätistuntokaudella 2014.

3. Eduskunta edellytti, että turvallisuus selvityslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteyteen otetaan myös kuvaohjelmalainsäädännön tarkoittaman kuvaohjelmaluokittelijan rikostaustan selvittämiseen liittyvät valvonnalliset säännökset.

Valtioneuvosto päätti 16.6.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Uusi kuvaohjelmalaki (710/2011) ja Laki Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta (711/2011) tulivat voimaan 1.1.2012. Lakiuudistuksen myötä Valtion elokuvatarkastamo muuttui Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö esitti valtiontalouden kehyksiin vuosille 2012–2015 vuosittaista määrärahan lisäystä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toimintamenoihin viraston uusien tehtävien hoitamiseksi.

Eduskunta lisäsi Media- ja kuvaohjelmakeskuksen toimintamomentille 100 000 euroa vuoden 2013 talousarviossa. Lisäksi eduskunta lisäsi momentille 48 000 euroa IV lisätalousarvioesityksessä välttämättömien uusittavien tietojärjestelmien hankintaan. Tästä huolimatta viraston määrärahoissa ei ole riittävässä määrin kyetty ottamaan huomioon mediakasvatustehtävästä aiheutuvia lisäkustannuksia. Mediakasvatus- ja kuvaohjelma-

keskus ja Kansallinen audiovisuaalinen arkisto yhdistetty yhdeksi virastoksi vuoden 2014 alusta lailla Kansallisesta audiovisuaalisesta instituutista. Tavoitteena on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kokonaisuuden vahvistaminen ja virastokentän tiivistäminen sekä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toimintamahdollisuuksien turvaaminen tulevaisuudessa.

2. Kuvaohjelmalainsäädäntö uudistettiin vastaamaan muuttunutta mediaympäristöä. Tarkoituksena on panostaa uudenlaisiin lasten turvallisuutta mediaympäristössä edistäviin toimenpiteisiin, kuten mediakasvatukseen sekä lasten huoltajille ja kasvattajille suunnattuun tiedottamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti selvitystyön uuden kuvaohjelmalainsäädännön vaikutuksista alan toimintaan ja toisaalta lapsille turvalliseen mediaympäristöön kesällä 2013.

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksessa on ollut käynnissä kaksi erillistä hanketta, joissa kootaan tietoa uuden lainsäädännön vaikutuksista. Toinen selvitys koskee kuvaohjelmalain vaikutuksia ja toimivuutta alan eri toimijoiden näkökulmasta ja toisessa hankkeessa on selvitetty huoltajien kuvaohjelmien ikärajoihin liittyvästä tietoudesta sekä ikärajojen noudattamisesta perheissä. Näiden lisäksi kuvaohjelmien luokittelijoille on toteutettu kysely syksyllä 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii tämän aineiston pohjalta raportin kuvaohjelmalainsäädännön toimivuudesta ja uudistuksen vaikutuksista sivistysvaliokunnalle kevään 2014 aikana.

3. Sivistysvaliokunnan ehdotuksesta kuvaohjelmalain 13 §:ään otettiin säännös, jonka mukaan Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksella on velvollisuus pyytää kuvaohjelma- luokittelijaksi hakeutuvalta nähtäväksi rikosrekisteriote ennen luokittelijaksi hyväksymistä koskevan päätöksen tekemistä. Myös rikosrekisterilain 6 §:n 2 momenttiin lisättiin viittaus kuvaohjelmalakiin. Valiokunta totesi lisäksi, että rikostaustan selvittämisen valvonnallisen ulottuvuuden säätäminen tulee tehdä vireillä olevan turvallisuus selvityslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Oikeusministeriö on katsonut, että rikostaustan selvittämiseen liittyvät valvonnalliset säännökset eivät ole hoidettavissa turvallisuus selvityslainsäädännön uudistuksen yhteydessä vaan osana rikosrekisteriotteisiin perustuvan taustan selvittämistä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta.

Kulttuurin tulevaisuus

VNS 4/2010 vp — EK38/2010 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 20.1.2011 valtioneuvoston selonteon johdosta kannanoton:

1. Kehitetään taiteilijoiden sosiaaliturvaa niin, että nykyistä suurempi osa taiteilijoista saadaan sosiaaliturvan piiriin.

2. Ratkaistaan kulttuurialan sosiaali- ja työttömyysturvaan ja eläkekysymyksiin liittyvät erityiskysymykset niin, että mahdollisimman moni työllistymisen este voidaan poistaa.

3. Vahvistetaan taito- ja taideaineiden asemaa perusopetuksessa ja opettajan-koulutuksessa.

4. Valmistellaan esitys taiteen keskustoimikunnan muuttamiseksi taiteen edistämiskeskukseksi.

5. Edistetään Prosentti taiteeseen -periaatetta, jota voidaan toteuttaa rakentamis- ja perusparannuskustannuksiin sidottuna.

6. Päivitetään kansallinen muotoiluohjelma niin, että siinä otetaan huomioon palvelumuotoilu, käyttäjälähtöisyys ja kestävä kehitys.

7. Lisätään toimenpiteitä ns. nettipiratismiin estämiseksi ja digitaalisen aineiston laillisen käytön edistämiseksi.

8. Kehitetään ja uudistetaan ns. hyvitysmaksujärjestelmää.

Valtioneuvosto päätti 3.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Kohdat 1., 2., 5. ja 6.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmaan sisältyvät kirjaukset:

– Luovilla aloilla toimivien aseman parantamiseksi selvitetään poikkihallinnollisesti työ-, sosiaaliturva- ja verolainsäädännön uudistustarve.

– Selkeytetään lyhyiden apurahojen asema sosiaaliturvalainsäädännössä.

– Edistetään julkisen rakentamisen ns. prosentti taiteeseen -periaatetta.

– Uudistetaan kansallinen muotoiluohjelma.

Kohdat 1. ja 2.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 5.9.2012 työryhmän selvittämään luovilla aloilla työskentelevien ja muiden itsensä työllistävien sosiaaliturvassa ja sosiaaliturvaan vaikuttavassa verotuksessa mahdollisesti olevat epäkohdat ja tekemään tarvittavat muutosehdotukset epäkohtien korjaamiseksi. Työryhmä luovutti ehdotuksensa sosiaali- ja terveysministeriölle 7.10.2013.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti työryhmän valmistelemaan perusopetuksen tavoitteiden ja tuntijaon uudistamista siten, että VN voi päättää tuntijaosta keväällä 2012. Kun Valtioneuvosto on päättänyt yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta päätetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista siten, että uudistetut opetussuunnitelman perusteet valmistellaan 31.12.2014 mennessä ja siten, että asetuksen mukaiset opetussuunnitelmat voidaan ottaa käyttöön kaikkien perusopetuksen vuosiluokkien osalta 1.8.2016 lukien.

4. Eduskunta hyväksyi 20.1.2011 valtioneuvoston selonteon johdosta, että valmistellaan esitys taiteen keskustoimikunnan muuttamiseksi taiteen edistämiskeskukseksi. Valtioneuvosto päätti 3.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Pääministeri Kataisen hallituksen ohjelman mukaan Taiteen keskustoimikunnasta muodostetaan Taiteen edistämiskeskus. Uudistuksessa säilytetään vertaisarvioinnin asema päätöksentekoprosessissa.

Taiteen edistämiskeskus käynnisti toimintansa 1.1.2013. Uudistuksessa luottamuselin muuttui virastoksi, jolle tuli aikaisempien tehtävien lisäksi uusia lakisääteisiä tehtäviä mm. kulttuurin edistämiseen liittyen. Virasto toimii ministeriön asiantuntijaelimenä taiteen ja kulttuurin toimialalla. Tehtävänä on mm. edistää taidetta ja kulttuuria kansallisesti ja kan-

sainvälisesti, edistää taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä sekä seurata ja arvioida toimialan kehitystä. Kaikkeen viraston päätöksentekoon lisättiin valitusmahdollisuus. Uudistuksella vahvistetaan viraston toimintaa ja kehitetään osaamista talous- ja hallintopalveluiden, juridisten palveluiden sekä tietohallintopalveluiden osalta. Viraston yhteydessä toimii asiantuntijaelimiä, joita ovat taideneuvosto sekä valtakunnalliset ja alueelliset taidetoimikunnat. Asiantuntijaelinten päätöksenteko vertaisarviointiin liittyvissä asioissa säilytettiin. Valtion taidetoimikuntien määräksi on säädetty vähintään 7 ja enintään 10. Alueellisten taidetoimikuntien toimialueista ja määrästä säädetään asetuksella.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriön Ympäristötaiteen säätöiltä tilaama selvitys vaihtoehtoista ns. prosenttiperiaatteen edistämiseksi julkisen rakentamisen yhteydessä valmistui maaliskuussa 2013. Syksyllä 2013 käynnistyivät prosenttiperiaatteen pilotointihankkeet, joiden perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö linjaa kantansa asian valtakunnalliseksi ja pysyväksi edistämiseksi.

6. Uusi kansallinen muotoiluohjelma Muotoile Suomi laadittiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- elinkeinoministeriön yhteistyönä jälkimmäisen johdolla. Ehdotukset ohjelman strategiaksi ja toimenpiteiksi valmistuivat maaliskuussa 2013. Syksyllä 2013 käynnistyivät ministeriöiden ja alan toimijoiden yhteiset keskustelut ohjelman toteuttamiseksi.

7. Hallitusohjelman mukaan ”luovien aineistojen luvattonta käyttöä kitketään tiedotuksen keinoin sekä kehittämällä lainsäädäntöä ja tehostamalla sen täytäntöönpanoa”.

Tekijänoikeustoimikunnassa on arvioitu lainsäädäntötarpeita, jotka liittyvät pääsyn estämiseen laitonta aineistoa yleisölle välittävälle verkkosivustoille tai palveluihin. Toimikunta hyväksyi asiasta mietinnön joulukuussa 2011.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on vuoden 2012 lopulla tekeillä selvitys luvattoman verkkojakelun tämänhetkisestä tilanteesta kotimaassa ja ulkomailla, sen vähentämiseen tähtäävistä olemassa olevista lainsäädännöllisistä ja muista keinoista sekä niiden vaikutuksesta. Selvityksessä tarkastellaan myös asiaa koskevaa tiedotusta ja koulutusta ja uusien laillisten palvelujen kehittämisen tukemista sekä niiden vaikutusta luvattomaan verkkojakeluun.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet on sisällytetty tekijänoikeuslain seuraavan muutosvaiheen valmistelua koskevaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiantoon 7.10.2013. Tavoitteena on valmistella ehdotus tuomioistuimen mahdollisuudesta määrätä nykyistä estomääräystä lievemmistä keinoista (verkkoliikenteen hidastaminen) sekä keinoista, joilla voitaisiin puuttua sellaisten ulkomaisten laittomien palvelujen toimintaan, joiden ylläpitäjiä ei voida tunnistaa tai tavoittaa.

Tekijänoikeuksia koskevaa tiedotustoimintaa on tuettu.

8. Yksityisen kopioinnin hyvitysmaksun suuruutta ja maksun piiriin kuuluvia laitteita koskevan valtioneuvoston asetuksen valmistelun yhteydessä hallituksen sivistyspoliittisessa ministerityöryhmässä on sovittu siitä, että hallitusohjelmaan sisältyvää hyvitysmaksujärjestelmän uudistamista koskevaa kirjausta (”Hyvitysmaksujärjestelmää uudistetaan turvaamaan alan toiminnan taloudelliset edellytykset nopean teknologisen kehityksen olosuhteissa”) ryhdytään panemaan toimeen vuonna 2012 niin, että uudistetun järjestelmän soveltaminen voidaan käynnistää vuoden 2013 alusta lähtien. Tavoitteena on järjestelmä, joka olisi nykyistä paremmin ennakoitavissa, takaisi reilun hyvityksen tason tekijöille, turvaisi kaupan ja työpaikkojen säilymistä Suomessa ja olisi hallinnollisesti mahdollisimman kevyt.

Hyvitysmaksun uudistamishanketta ohjaa hallituspuolueiden edustajista koostuva ohjausryhmä, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö on kutsunut koolle. Ratkaisuneuvottelija Markus Leikola on ministeriön toimeksiannosta selvittänyt mahdollisia ratkaisumalleja ja esittänyt ehdotuksensa toukokuussa 2012. Ratkaisuvaihtoehtojen lopullinen punninta ja päätös ratkaisun suunnasta siirtyvät vuodelle 2013.

Keskustelussa yksityisen kopioinnin hyvityksen järjestämisestä ovat esillä olleet mm. seuraavat mallit/ratkaisut: kolmipistemalli (laajennettu laitemaksu, pilvimaksu, kuluttajamaksulliset sisällöt), kuluttajamaksulliset sisällöt, suora lisensointi (lisensoitu käyttö yksityisen kopioinnin sijaan), verkkotallennuspalvelut, valtion talousarvio tai erityismaksu Yle-veron yhteydessä, kaksipistemalli (redusoituva laitemaksu yhdistettynä Yle-veron yhteydessä kerättävään maksuun). Mikään näistä ratkaisuista tai niiden yhdistelmistä ei ole saanut hyvitysmaksu-uudistuksen perustaksi vaadittavaa kannatusta.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kansalliskielten elinvoimaisuus **Vähemmistökielten tutkimus ja kielenhuolto**

HE 97/2011 vp — EV 95/2011 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 12.12.2011, että hallitus huolehtii kulttuurisen identiteetin perustana olevien suomen ja ruotsin kielten tutkimuksen ja kielenhuollon riittävästä resursoinnista niin, että kansalliskieltemme elinvoimaisuus varmistetaan.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lainmuutoksen vaikutuksia saamen kielten, romanikielen ja viittomakielten tutkimukseen ja kielenhuoltoon ja tarvittaessa ryhtyy näiden vähemmistökielten säilymistä turvaaviin toimenpiteisiin. Viittomakielen osalta tulee muiden kielipoliittisten toimenpiteiden ja mahdollisen viittomakielilain valmistelun yhteydessä erityisesti tarkastella, ovatko tämän lainsäädännön yhteydessä toteutetut järjestelyt tarkoituksenmukaisia ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, joilla viittomakielten asema ja kehittäminen voidaan turvata.

Valtioneuvosto päätti 21.12.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Laki Kotimaisten kielten keskuksesta (1403/2011) tuli on tullut voimaan 1.1.2012. Lailla tarkennettiin keskuksen tehtäviä ja karsittiin päällekkäisyyksiä yliopistojen tutkimustoiminnan kanssa. Laki selkeyttää ja profiloi keskuksen asemaa suomen ja ruotsin kielenhuollon asiantuntijana. Lain mukaan keskuksen yhtenä tehtävänä on suomen ja ruotsin kielen huolto, neuvonta ja sanakirjatyo sekä kielenhuoltoon ja sanakirjatyöhön liittyvä tutkimus. Opetus- ja kulttuuriministeriö käy Kotimaisten kielten keskuksen kanssa vuosittain tulosneuvottelut, jossa sovitaan myös keskuksen resursseista sekä tavoitteista tulosopimuskaudella.

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä antoi 7.5.2012 esityksensä ruotsin opetuksen kehittämistoimenpiteiksi. Syksyllä 2012 saatujen lausuntojen pohjalta eri toimenpiteitä on ryhdytty toteuttamaan.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Laki Kotimaisten kielten keskuksesta (1403/2011) on tullut voimaan 1.1.2012. Lailla tarkennettiin keskuksen tehtäviä ja karsittiin päällekkäisyyksiä yliopistojen tutkimustoiminnan kanssa. Vähemmistökielten, kuten saamen ja romanin kielten tutkimusta vahvistettiin kokoamalla vähäisiä resursseja yhteen Oulun yliopistoon saamen kielten osalta ja Helsingin yliopistoon romanikielen osalta. Viittomakielen toiminnot ovat siirtyneet Kuvoröjien Liitolle osana viittomakielen kehittämistoimintaa. Em. vähemmistökielten kielilautakunnat toimivat edelleen Kotimaisten kielten keskuksessa. Näin turvataan niiden huomioiminen osana suomalaista kielipolitiikkaa ja kielen huoltoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käy Kotimaisten kielten keskuksen kanssa vuosittain tulosneuvottelut, jossa sovitaan keskuksen resursseista sekä tavoitteista tulossopimuskaudella. Sopimusneuvotteluissa keskustellaan myös lain toteutumisesta.

Ministeriö kiinnittää tulevana vuosina huomiota vähemmistökielten huoltoon ja siihen liittyvään tutkimukseen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Päivähoidon hallinto ja ohjaus

HE 91/1999 vp

Sivistysvaliokunta

5) Eduskunta edellytti, että hallitus valmistelee säännösmuutokset, jotka antavat kunnille mahdollisuuden halutessaan siirtää päivähoidon hallinto ja ohjaus sosiaalilautakunnalta opetustoimesta vastaavalle lautakunnalle.

Hallitus on antanut eduskunnan edellyttämän esityksen laeiksi lasten päivähoitosta annetun lain 11 a §:n ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 28 §:n muuttamisesta (HE 151/2002vp). Esityksen mukaan kunta saisi päättää, minkä moniäänisen toimielimen hoidettavaksi lasten päivähoiton sekä kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hallinto kunnassa annettaisiin. Päivähoito sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki säilyisivät sosiaalipalveluna, joiden lainsäädännöllinen, rahoituksellinen sekä muu ohjaus ja valvonta kuuluisivat edelleen sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan.

Sosiaalihuoltolakia, lasten päivähoitosta annettua lakia sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia muutettiin väliaikaisesti (laeilla 155–157/2003) siten, että säännösten mukaan kunta voi itse päättää, minkä monijäsenisen toimielimen hoidettavaksi lasten päivähoiton sekä kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hallinto kunnassa annetaan. Kyseisten tehtävien tuli kaikkien kuulua saman toimielimen toimivaltaan. Väliaikaisten säännösten oli tarkoitus olla voimassa viisi vuotta ajalla 1.8.2003–31.7.2008.

Määräaikaiseen lainsäädäntöratkaisuun liitettiin sosiaali- ja terveysministeriön laaja-alainen seuranta- ja arviointitutkimus, jonka avulla hallinnollisten ratkaisujen vaikutukset pyrittiin kattavasti selvittämään. Seurannan pohjalta arvioitiin lainsäädännön tarpeellisuus jatkossa.

Suomen Kuntaliitto ja Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes selvittivät päivähoiton hallinnon tilannetta kyselyllä keväällä 2004 sekä ylläpitivät ajankoh- taista tietoa www-sivuillaan koko sosiaalihuoltolain väliaikaisen muutoksen voimassaolo- ajan. Stakesin tekemä raportti päivähoiton hallinnosta valmistui 2007 (Harju, Lindberg ja Välimäki: Päivähoiton hallinto kunnissa 2006, Stakes raportteja 9/2007).

Vuoden 2007 alusta voimaan tulleiden sosiaalihuoltolain (1329/2006), kansanterveys- lain (1328/2006) ja lasten päivähoitolaista annetun lain (1330/2006) muutoksilla vastuuta sosiaalihuollon ja kansanterveystyön toimeenpanoon kuuluvista tehtävistä huolehtimisesta muutettiin siten, että vastuu voidaan jakaa yhdelle tai useammalle kunnan määräämälle monijäseniselle toimielimelle. Vuoden alusta 2007 toteutetuilla lain muutoksilla on myös kumottu päivähoiton hallintokokeilua koskevat määräaikaisesti voimassa olleet säännök- set, koska uusi sosiaalihuoltolain 6 §:n säännös mahdollistaa myös kokeilulaissa tarkoitetun hallintomallin toteuttamisen. Näiden muutosten myötä kunta saattoi vuoden 2007 alusta lähtien itse määrätä, mikä monijäseninen toimielin huolehti kunnalle lasten päivähoitosta annetussa laissa (36/1973) säädetyistä tehtävistä.

Lasten päivähoiton yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta siirrettiin lasten päivähoi- dosta annetun lain muutoksella (909/2012) sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kult- tuuriministeriöön 1.1.2013. Lain muutoksen myötä päivähoito ei enää ole sosiaalihuolto- lain mukainen sosiaalipalvelu. Lakiin lasten päivähoitolaista (36/1973) lisättiin 11 d §, jonka mukaan kunnalle päivähoitolaissa säädetyistä tehtävistä huolehtii kunnan määräämä moni- jäseninen toimielin.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

1.7 Maa- ja metsätalousministeriö

Perunan rengasmätä

HE 87/1995 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 7.11.1995, että maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä n:o 41/1994 vp ja maa- ja metsätalousministeriön 13.10.1995 päivätyssä selvityk- sessä esitetyt toimenpiteet, niitä tarpeen vaatiessa vielä tehostaen, toteutetaan välittömästi pyrkimyksenä luoda Suomesta rengasmädästä vapaa alue kolmessa vuodessa.

Perunan rengasmätä on bakteeritauti, jota koskevat saastunnat on tehokkaiden torjunta- toimenpiteiden ansiosta saatu vähenemään niin alhaiselle tasolle, ettei niistä enää aiheudu näkyviä oireita. Rengasmädän esiintymistä kartoitetaan edelleen vuosittain säännöllisesti.

Mukuloista otetuista näytteistä todetaan laboratoriotutkimuksissa muutamalta tilalta vuosittain piilevä saastunta. Piilevänä esiintyvää rengasmätää ei voida täysin hävittää Suomesta, mutta nykyiset torjuntatoimenpiteet riittävät pitämään tilanteen hallinnassa.

Asia ei anna enää aihetta muihin toimenpiteisiin. Lausuma ehdotetaan poistettavaksi.

Siemenperunakeskus

HE 70/2002 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 17.6.2002, että nykyisin Siemenperunakeskuksella olevaa tehtävää tutkia ja kehittää korkealaatuisen siemenperunan tuotantotekniikkaa nimenomaan Suomen pohjoisiin oloihin sopivaksi tulee jatkaa Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen Ruukin tutkimusasemalla ja että valtion talousarviossa osoitetaan vuosittain perunaviljelyä koskevaa tutkimus- ja kehitystoimintaan riittävät määrärahat.

2. Eduskunta edellytti, että Siemenperunakeskusta osakeyhtiöksi muutettaessa maamme huoltovarmuus perunantuotannon osalta turvataan muun muassa siten, että valtio säilyttää osakkuutensa yhtiössä niin kauan kuin yhtiön kansallisen huoltovarmuuden takaavien toimintatavoitteiden saavuttamisen varmistaminen sitä edellyttää.

1. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuslaitos (MTT) on maa- ja metsätalousministeriön tulosohjauksessa oleva tutkimuslaitos, jonka rahoituksesta noin 60 % tulee valtion talousarviosta. MTT:n tulossopimuksessa määritellään vuosittain maa- ja elintarviketalouden tutkimuksen painopistealueet ja tärkeimmät tutkimuskohteet.

2. Suomen Siemenperunakeskus (SPK) Oy:n osakassopimuksessa valtio sitoutuu siihen, ettei se myy omistamastaan 22 %:n osuudesta osakkeita ennen 1.9.2007. Toistaiseksi valtio ei ole myynyt osakkuuttaan. Huoltovarmuuden kannalta olisi edelleen olennaista, että valtion omistusosuus säilyisi jatkossakin. Omistusosuudella voidaan varmistaa jatkossakin, että Siemenperunakeskus tuottaa puhdasta siemenaineistoa kotimaisiin pohjoisiin olosuhteisiin. Valtioneuvoston asetuksen (344/2003) mukaan on mahdollista maksaa korvausta kansallisesti tärkeiden peltokasvien jalostustyöstä, mutta myös kantasiementuotannosta. Huoltovarmuuskeskus on rahoittanut Siemenperunakeskuksen kantasiementuotantoa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Riistavahinkolain vaikutukset

HE 90/2008 vp — EV 198/2008 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 12.12.2008, että annettavan riistavahinkolain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2010 loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö toimitti vuoden 2010 loppuun mennessä selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Selvityksessä todettiin, että riistavahinkolaissa ja -asetuksessa on otettu korostetusti huomioon erityisen merkittävien suurpetovahinkojen korvaaminen. Riistavahinkolain tuomat rakenteelliset uudistukset kuten vasahävikkikorvausjärjestelmä ja poikkeuksellisen suurten porovahinkojen korvaaminen luotiin erityisesti suurpetokantojen aiheuttamien vahinkojen aiempaa kattavamman korvauksen varmistamiseksi ja porotalouselinkeinon turvaamiseksi.

Vuoden 2013 aikana on kuitenkin tullut esille seikkoja, joita ei vuoden 2010 selvityksessä vielä ollut todettavissa. Riistavahinkolakiin on syytä tehdä suhteellisen nopeasti välttämättömimmät muutokset, täsmentää pykälää ja menettelyitä sekä pyrkiä keventämään kaikkien viranomaisten (erityisesti kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten) hallinnollista taakkaa. Lisäksi porovahinkojen läpinäkyvyyden lisäämiseksi tulisi tarkastella muiden tahojen kuin kuntien maaseutuviranomaisten toimivaltuuksien lisäämistä maastotarkastusten suorittamisen tehostamiseksi. Nykyisellään kunnat ovat tarkastaneet hyvin vaihtelevasti porovahinkoja, joidenkin paliskuntien osalta tarkastusprosentti jää hyvinkin alhaiseksi.

On tarpeen myös toteuttaa hallitusohjelman tavoitetta joustavoittaa vahinkokorvausjärjestelmää. Hallitusohjelman mukaisessa kansallisen suurpetopolitiikan kehittämisarvioinnissa (2013) todetaan, että suurpetojen aiheuttamat vahingot ovat porovahinkoja lukuun ottamatta euromääräisesti maltillisia (porovahinkojen osuus yli 90%). Poronhoitoalueen ja muun Suomen vahinkokorvaukset tulee eriyttää siten, että ne maksetaan omalta momentilta. Tämä mahdollistaisi poronhoitoalueen ulkopuolella välittömän vahingonkorvauksen.

Kalastuslain kokonaisuudistus

HE 17/2009 vp — EV 72/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 26.5.2010, että kalastuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä ammattikalastusta koskevia säännöksiä uudistetaan muuttamalla ammattikalastus luvanvaraiseksi toiminnaksi.

Kalastuslain kokonaisuudistusta on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön johdolla laajapohjaisessa työryhmässä ja sen neljässä jaostossa. Ammattikalastusta koskevat säännökset, mukaan lukien toiminnan luvanvaraisuus on käsitelty osana kokonaisuudistusta.

Esityksessä on lähdetty siitä, että ammattikalastajien tulisi rekisteröityä ELY-keskuk-
sen ylläpitämään rekisteriin ja että vain ammattikalastajilla olisi oikeus kalan ensikäden
myyntiin. Lisäksi on esitetty, että heillä olisi saaliiden ilmoitusvelvollisuus. Näiden ehdo-
tusten toteutuminen merkitsisivät käytännössä ammattikalastuksen luvanvaraisuutta.

Maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa

HE 232/2009 vp — EV 26/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 16.3.2010, että EU:n säännöksiä tehtävien eriyttämisestä on
tulkittava Suomessa siten, että kunnan maaseutuelinkeinoviranomaistehtäviä
hoitava henkilö voi hoitaa sekä hallintoviranomaisen tehtäviä että maksajaviras-
totehtäviä. Tehtävien eriyttäminen on katsottava toteutetuksi, jos edellä tarkoi-
tettu henkilö ei toimi saman maatalousyrittäjän kohdalla sekä sitoumuspäätök-
siin liittyvissä tehtävissä että maksajavirastotehtävissä.

Eduskunnan lausuman edellyttämistä tehtävien eriyttämisperiaatteista on yhteistoiminta-
alueita muodostettaessa kerrottu laajasti koulutuksen ja tiedotuksen keinoin. Lausuma on
otettu huomioon myös Maaseutuviraston ja kuntien yhteistoiminta-alueiden välisiä mak-
sajavirastosopimuksia laadittaessa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Suomen ja Ruotsin välillä tehty rajajokisopimus

HE 264/2009 vp — EV 95/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.6.2010, että hallitus huolehtii Itämeren lohen ja taime-
nen kalastuksen tehokkaasta säätelystä sekä kansallisesti että yhdessä Ruotsin
kanssa ja varautuu käytännön toimin Tornionjoen kalastusalueen kalastussään-
nön 16 §:n mukaisesti kalakantojen aiempaa kattavampaan suojeluun ja tehok-
kaampien kalastusmääräysten antamiseen, sekä varmistaa yhteistyössä Ruotsin
kanssa tehokkaan kalastuksenvalvonnan toteutumisen rajajokisopimuksen alu-
eella.

2. Eduskunta edellytti, että kalastuksen säätelyn, valvonnan ja seurannan
tuloksista sekä kalastussäännön 16 §:n mukaisista toimista toimitetaan maa- ja
metsätalousvaliokunnalle selvitys 1.10.2012 mennessä.

1. Hallitus on säädellyt lohen kalastusta sekä valtioneuvoston asetuksella 190/2008 lohen-
kalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa että valtioneuvoston asetuksella
436/2011 Tornionjoen kalastusalueella sovellettavista kansallisista kalastusmääräyksistä.
Asetus 436/2011 liittyy Suomen ja Ruotsin väliseen rajajokisopimukseen ja sen tarkoituk-

sena on toimeenpanna sopimuksen osana olevan Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 7 §:n 8 momentissa olevaa määräystä kansallisesta päätöksestä lohenkalastuksesta merialueella ja siihen liittyvästä valvonnasta.

Vuonna 2013 lohen nousu Tornionjokeen jäi jonkin verran pienemmäksi kuin vuonna 2012, mutta oli huomattavasti aiempia vuosia suurempaa. Kattilakoskeen lohilaskurin ohi vaeltaneiden lohien määrä ylisi 50 000:een.

Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 16 §:n mukaisia neuvotteluja on käyty kevättalvella 2011 ja 2012. Neuvottelut ovat sujuneet hyvässä hengessä ja kalastussäännön menettelyjä noudattaen. Molempina vuosina on voitu sopia 16 §:n 3 momentin mukaisesta pöytäkirjasta. Pöytäkirjat on Suomessa voimaansaatettu Tasavallan presidentin asetuksella 438/2011 (SopS 66/2011) ja valtioneuvoston asetuksella 204/2012 (SopS 21/2012).

Vuoden 2013 pöytäkirjan mukaan lohen taimenen ja muiden lajien kalastuksessa kulkuverkolla kalastussäännön määrittelemissä apajapaikoissa on sallittu käyttää tai säilyttää veneessä samanaikaisesti enintään yhtä kulkuverkkoa venekuntaa kohden. Pöytäkirjalla määrättiin myös Tornionjoen kalastusalueen meri- ja jokialueella saaliiksi saatujen taimenten vapauttamisesta ja varrellisen nostokoukun käyttökiellosta kalastuksessa. Lisäksi pöytäkirjalla liitettiin yksi uusi apajapaikka kalastussäännön liitteeseen 2.

Maa- ja metsätalousministeriön puolelta esitettiin lisäksi pöytäkirjaan mm. sitä, että kaikkien lajien kalastus kiinteillä pyydyksillä merialueilla saisi alkaa aikaisintaan kesäkuun 25. päivänä ja rajoituksia kulkuverkkojen enimmäispituuteen (120 metristä 90 metriin) sekä lohen ja taimenen sekä siian kulkuverkkokalastuskausien lyhentämistä, mutta näistä muutoksista ei päästy yhteisymmärrykseen Ruotsin kanssa.

Suomen valvojien havaintojen perusteella valvontayhteistyö ja valvonnan suunnittelu Ruotsin kanssa on parantunut. Ruotsin kanssa on toteutettu valvojavaihtoa sekä parannettu tiedonkulkua maasta toiseen myydyistä kalaeristä. Jokialueella valvonnassa kiinnitettiin huomiota ajoverkkokalastuksen valvontaan, jotta kalastusmuodon laajuudesta ja vaikutuksesta saataisiin parempi kuva. Jokialueen valvontaa toteutettiin koko rajajokiosuudella.

2. Maa- ja metsätalousministeriö antoi 28.9.2012 maa- ja metsätalousvaliokunnalle eduskunnan edellyttämän selvityksen asetetussa määräajassa (1.10.2012).

Metsälannoitus

HE 271/2009 vp — EV 47/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 23.4.2010, että metsälannoitusta koskevat lakia alemmanasteiset säännökset laaditaan sen sisältöisiksi, että valiokunnan mietinnössä hallituksen esityksestä lannoitelaksi (MmVM 3/2006 vp – HE 71/2005 vp) esitetyt kannanotot tulevat huomioon otetuiksi.

Uusi maa- ja metsätalousministeriön asetus lannoitevalmisteista (24/2011) astui voimaan 13.9.2011. Eduskunnan kannanoton mukaisesti hyvälaatuisen puun, turpeen ja peltobio-massan poltosta syntyneen tuhkan käyttö metsänlannoitukseen samoin kuin siihen liit-

tyvien uusien tuotteiden (uusi tyyppinimiryhmä tuhkalannoitteet) kehittäminen ja käyttöönotto on mahdollista jatkossakin. Ministeriön asetuksessa korkeinta sallittua kadmiumraja-arvoa nostettiin 25 mg:aan Cd/kg ka metsässä käytettävillä tuhkalannoitteilla, kun se aikaisemmin oli 17,5 mg Cd/kg. Metsässä käytettävissä tuhkalannoitteissa saa uuden asetuksen mukaan levittää kadmiumia 100g/ha 60 vuoden ajanjaksona annettuna. Muutos vastaa Metsäntutkimuslaitoksen metsätuhkalinjausta, silloin kun metsässä käytettäviä tuhkalannoitteita levitetään 4000 kg/ha. Aikaisemmin sallitut kadmiumin enimmäislevitysmäärät olivat 60 g/ha 40 vuoden ajanjaksona annettuna. Asetuksessa nostettiin myös metsässä käytettävien tuhkalannoitteiden arseenin raja-arvoa 40 mg:aan As/kg ka, kun se aikaisemmin oli 30 mg As /kg ka. Arseenin raja-arvoa nostettaessa määrättiin asetuksessa Metsäntutkimuslaitoksen esityksen mukaisesti arseenille metsässä käytettävissä tuhkalannoitteissa kadmiumin tapaan hehtaarikohtainen enimmäismäärä, joka on 160 g As/hehtaari 60 vuoden ajanjaksona annettuna.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kiinteistönmuodostamislaki

HE 265/2009 vp — EV 307/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 9.2.2011, että annettavan lain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2013 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 21.7.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti lausuman edellyttämän seurannan yhteistyössä Maanmittauslaitoksen keskushallinnon kanssa. Lisäksi ministeriö sisällytti Maanmittauslaitoksen vuoden 2013 tulossopimukseen veloitteen raportoida osittamisrajoituksiin liittyvän lainsäädännön vaikutuksista maa- ja metsätalousministeriölle viimeistään 31.10.2013. Maanmittauslaitoksen raportin ja oman seurannan pohjalta ministeriö laati eduskunnan edellyttämän selvityksen ja toimitti sen maa- ja metsätalousvaliokunnalle 2.12.2013.

Selvityksen pääpaino oli osittamisrajoituksia koskevan sääntelyn muuttumisen vaikutuksissa, koska maa- ja metsätalousvaliokunta piti mietinnössään erittäin ongelmallisena osittamisrajoituksista aiheutuvia ongelmia kiinteistötietojärjestelmän luotettavuuteen. Valiokunta korosti, että osittamisrajoitukset johtavat ns. pysyvien määräälojen syntymiseen ja sitä kautta tietoaukkoihin kiinteistötietojärjestelmässä ja lisäsi kiinteistönmuodostamislain osittamisrajoituksia käsittelevään 33 §:ään uuden 5 momentin.

Maa- ja metsätalousministeriön selvityksen mukaan lakimuutoksen jälkeen aikaisemmin osittamisrajoitusten takia esteellisten lohkomistoimitusten määrä on vähentynyt lakimuutoksen jälkeen kahdessa vuodessa noin puoleen. Keskeisin lakimuutoksen vaikutus on se, että muutos on pysäyttänyt kiinteistötietojärjestelmän laadun heikentymiskehityksen. Samalla se on laajentanut mahdollisuuksia lohkoa kiinteistöksi ns. pysyviä määrääaloja, jolloin jo lainhuudon omaavan määrääalan ulottuvuus on saatu myös yksilöityä maastoon ja

kiinteistörekisteriin. Tämä on selvästi parantanut kiinteistörekisterin tietosisältöä, tehostanut kiinteistönmuodostamistoimintaa ja parantanut kiinteistönomistajan oikeusturvaa.

Lakimuutokselle asetetut tavoitteet ovat maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan toteutuneet kokonaisuudessaan odotetusti. Tämä näkyy muun muassa kiinteistönmuodostamistoiminnan tehostumisena. Maa- ja metsätalousministeriön käsityksen mukaan lakimuutoksen vaikutus tulee olemaan vielä suurempi pidemmällä aikavälillä.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Riistanhoitomaksut

HE 237/2010 vp — EV 275/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 25.1.2011, että riistanhoitomaksuista kertyvistä varoista nykyistä suurempi osuus osoitetaan riistanhoitoyhdistysten menoihin.

Valtioneuvosto päätti 17.2.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Eduskunnan lausuman mukaisesti riistanhoitoyhdistysten osuutta riistanhoitomaksuista tullaan nostamaan lainsäätämisen ajankohdan 18,5 prosentista asteittain. Vuoden 2013 valtion talousarviossa riistanhoitoyhdistysten osuus riistanhoitomaksuista on 20 prosenttia.

Valtiontalouden tarkastusviraston vuoden 2012 tarkastuksessa ministeriötä on suositettu kiinnittämään huomiota riistanhoitoyhdistyksille annettavan yleisavustuksen tarpeellisuuteen ja käytössä olevien jakoperusteiden asianmukaisuuteen. Tarkastuksessa on myös suositettu kiinnittämään edelleen huomiota julkioikeudellisten suoritteiden hinnoitteluun riistanhoitoyhdistyksissä. On osoittautunut, että riistanhoitoyhdistyksille syntyy toiminnasta ylijäämää.

Tarkastuksessa on suositettu selvittämään valtionavustuslain soveltaminen Suomen riistakeskukselle ja riistanhoitoyhdistyksille myönnettävään valtionosuuteen ja tarvittaessa säätämään selvemmin myöntämisen edellytyksistä. Tarkastuksessa on pidetty hyvän taloudenhoidon periaatteiden mukaisena, että yleisavustukselle on lähtökohtaisesti valtionavustuslain 7 §:n tarkoittama tarve.

Ministeriö on ryhtynyt tämän johdosta toimenpiteisiin riistanhoitoyhdistysten varainjaon kehittämiseksi ja tilinpidon ohjeistuksen päivittämiseksi.

Pienpuun energiatuki

HE 270/2010 vp — EV 254/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.2010, että pienpuun energiatuesta annettavan lain vaikutuksia puun energiakäyttöön ja raakapuun markkinoihin seurataan ja että seu-

rannan tuloksista toimitetaan valiokunnalle selvitys vuoden 2012 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 27.1.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla laadittiin vuonna 2011 malli, jolla voidaan seurata energiatukien vaikutuksia puun energiakäyttöön ja puumarkkinoihin.

Pienpuun energiatuesta käytiin suullisia keskusteluja komission kilpailupääosaston kanssa. Tukijärjestelmään tehtiin komission edellyttämiä muutoksia. Lopullisen, muutetun pienpuun energiatukiesityksen virallinen notifiointi käynnistyi lokakuussa 2013. Kestävän metsätalouden tukijärjestelmän kokonaisuudistus aloitettiin kertomusvuonna

Pienteurastamojen lihantarkastus

HE 293/2010 vp — EV 333/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 1.3.2011, että pienteurastamoille lihantarkastuksesta ja valvontatoiminnasta aiheutuvien kustannusten alentaminen toteutetaan siten, että hyöty kustannusten alenemisesta koituu täysimääräisesti pienteurastamoiden hyväksi, ja että kustannusten alenemisesta ja sen seurannasta toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2012 syyskuun loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 31.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Pienteurastamojen ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastus ja siihen liittyvä valvonta siirrettiin 1.9.2011 valtiolle. Siirron vaikutuksia koskevan selvityksen laati Helsingin yliopiston elintarvike- ja ympäristöhygienian laitos. Arviointiraportti sekä Elintarviketurvallisuusviraston selvitys pienteurastamojen lihantarkastuskustannuksista ja laitosvalvonnasta vuonna 2012 toimitettiin eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 27.9.2012.

Elintarviketurvallisuusvirasto on jatkanut asian tarkastelua maa- ja metsätalousministeriön pyynnöstä. Vuonna 2013 annetun lisäselvityksen mukaan elintarvikelain (23/2006) 70 §:n mahdollistamaa valtion subventiota on käytetty pelkästään pienteurastamoiden lihantarkastuskustannusten alentamiseksi. Lisäksi Elintarviketurvallisuusviraston mahdollisista suoritteista annettua maa- ja metsätalousministeriön asetusta (1056/2012) on tarkoitettu muuttamaan siten, että valtion tukea voitaisiin käyttää myös pienteurastamoihin tehtävien hygieniavalvontakäyntien maksujen alentamiseen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maatilainvestointien hankinta

HE 294/2010 vp — EV 367/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että viljelijöiden hallinnollisen taakan keventäminen tulee olla tärkeimpänä tavoitteena myös uudistuksen alemmanasteisissa säädöksissä ja uudistuksen muussakin toimeenpanossa.

Valtioneuvosto päätti 12.5.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Marraskuussa 2011 on annettu asetus (1140/2011) maatalouden investointituesta ja nuoren viljelijän aloitustuesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta. Asetuksessa säädetään julkisista hankinnoista annettua lakia (348/2007) yksinkertaisemmasta kilpailutusmenettelystä, joka vähentää tuen hakijoiden hallinnollista taakkaa. Jos tuen hakija ei ole tehnyt julkista hankintailmoitusta ennen tuen myöntämistä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee ilmoituksen hakijan puolesta. Julkisten hankintojen sähköiseen ilmoitusjärjestelmään on luotu oma osio maatalouden hankintailmoituksille. Maaseutuvirasto on tuottanut tuen hakijoille ohjeistusta asetuksen mukaisesta kilpailutusmenettelystä ja sähköisen ilmoitusjärjestelmän käyttämisestä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tulvavahinkolain kumoaminen

HE 295/2010 vp — EV 325/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 22.2.2011, että lain kumoamisen vaikutuksia markkinoille tuleviin vakuutustuotteisiin seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2012 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 25.8.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle valiokunnan kuulemisessa 29.11.2012. Yhdessä Finanssialan Keskusliiton kanssa toteutetun selvityksen mukaan kolmella suurimmalla yhtiöllä, joiden markkinaosuus on noin 80 prosenttia, on tarjottavana tulvaturvan sisältäviä vakuutuksia kotitalouksille vuoden 2013 alkuun mennessä. Lisäksi muut yhtiöt harkitsevat tulvaturvan sisältävän vakuutuksen tarjoamista tai tarjoavat niitä joissain yksittäisissä tuotteissa Tiedossa olevien vakuutustuotteiden ehdot vastaavat niitä tulvaturvalle asetettuja tavoitteita, joka olivat korvausjärjestelmän uudistamista koskevan lainsäädännön perusteena. Asuinrakennuksia koskevan tulvaturvan lisäksi kaksi vakuutusyhtiötä tarjoaa vakuutustuotteita, joista korvataan myös maatalouden tuotantorakennuksille aiheutuvia tulvavahinkoja. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo selvityksen perusteella, että kotitalouksilla ja myös maatalousyrittäjillä on tulvavahinkolain kumoamisen jälkeen riittävä mahdollisuus varautua vesistötulvista rakennuksille ja niissä olevalle irtaimistolle aiheutuviin vahinkoihin ottamalla vakuutus.

Asia ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Ruokapoliittinen selonteko
VNS 6/2010 vp — EK41/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 27.1.2011 selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Hallitus huolehtii alkutuotannon kannattavuuden ja alkutuottajien aseman parantamisesta markkinoilla, mikä turvaa kotimaisen elintarviketuotannon ja maamme peltoalan säilymisen tuotannossa.
2. Hallitus huolehtii elintarvikkeiden jäljitettävyyssjärjestelmien kehittämisestä siten, että jatkossa ruoan raaka-aineiden alkuperä ja tuotantotapa käyvät aina ilmi tuotteiden myynnin yhteydessä.
3. Hallitus edistää lähi- ja luomuruoan käyttöä julkisissa ruokapalveluissa mahdollistamalla julkisissa hankinnoissa yksiselitteisinä laatuksiteereinä muun ohella tuoreuden, lisäaineettomuuden ja lyhyen kuljetusmatkan.
4. Hallitus lisää huoltovarmuutta sekä selkeyttää ruokapolitiikan hallintoa ja edistää koordinaatiota eri hallinnonalojen välillä.

Valtioneuvosto päätti 10.2.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Hallitus on jatkanut alkutuotannon kannattavuuden turvaamista mm. myöntämällä tuotanto- ja investointitukia. Suomi on tuonut vahvasti esille EU:ssa omia näkökulmia mm. Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) uudistuksen yhteydessä. Vuoden 2013 aikana saavutetuissa keskeisissä EU-tason ratkaisuisissa Suomen erityistarpeet onkin otettu hyvin huomioon. Lisäksi alkutuottajien asemaa on huomioitu kansallisessa luomualan- ja lähiruokaohjelmien valmistelutyössä. Vuoden 2013 aikana kotimainen elintarviketuotanto on säilynyt vakaana, vaikka tuottajahinnat ja tuotantopanosten hinnat ovat heilahdelleet. Hintojen kehitys Suomessa pohjautuu suurelta osin EU:n markkinoilla ja maailmanmarkkinoilla tapahtuviin muutoksiin.

2. Maa- ja metsätalousministeriö on jatkanut vastuullisuus- ja jäljitettävyyssjärjestelmien kehittämistyötä yhteistyössä elinkeinon kanssa sektorikohtaisesti mm. hankerahoituksen avulla. Vuonna 2013 kehittämisen painopiste on ollut sianliha- ja kasvisalalla. Sianlihan alkutuotannon (Sikava) kansallinen laatuja järjestelmä hyväksyttiin 12.7.2013. Maa- ja metsätalousministeriö on osallistunut aktiivisesti elintarvikkeiden alkuperämerkintöjä koskevan EU-lainsäädännön kehittämiseen. Valmiiksi pakatun tuoreen sianlihan, lampaan- ja vuohenlihan sekä siipikarjanlihan alkuperämerkinnöistä annettiin tarkemmat säännökset komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) N:o 1337/2013, jota aletaan soveltaa 1.4.2015. Tarkempia säännöksiä pääainesosan alkuperämaan sekä ainesosana käytetyn lihan alkuperämaan ilmoittamiselle valmistellaan.

3. Hallituksen luomualan- ja lähiruokaohjelmissä hankintalainsäädännön kehittäminen on keskeisesti esillä. Neuvonta julkisia hankintoja tekeville on avainasemassa laadullisten kriteerien huomioimisessa. Maa- ja metsätalousministeriö on rahoittanut hankkeita, joilla on kehitetty laadullisia kriteereitä elintarvikkeiden hankintoihin liittyen ja neuvottu kuntapäätäjät ja hankinta- ja ruokapalveluhenkilöstöä, miten kestäviä hankintoja tehdään.

Valmistelussa on myös opas lähiruuan osuuden kasvattamiseksi julkisissa elintarvikehankinnoissa. Neuvontaa saa myös valtion ja kuntien yhteisestä julkisten kestävien hankintojen neuvontayksiköstä sekä Motivasta. Maa- ja metsätalousministeriö osallistuu työ- ja elinkeinoministeriön työryhmään, jonka tarkoituksena on uudistaa kansallista hankintalainsäädäntöä EU:n hankintadirektiivi uudistuksen myötä. Hankintadirektiivissä korostuu laatukriteerit hinnan sijaan.

Hallitus on ottanut maatalouspolitiikan strategiseksi tavoitteeksi lähi- ja luomuruuan osuuden kääntämisen vahvaan nousuun. Näiden kehittämissuunnitelmien tavoitteet hallitus hyväksyi iltakoulussaan 9.1.2013 ja ohjelmat yleisistunnossaan 16.5.2013. Periaatepäätös ohjelmista sisälsi myös tavoitteet vuoteen 2020 saakka. Elintarvikeketjun kehittämisen hankehaussa oli omat painopisteet myös luomu- ja lähiruokasektorin kehittämiseksi hallitusohjelman tavoitteita tukien. Luomun kehittämistavoitteet on huomioitu maaseutuneuvonnan valtionavussa, uuden Manner-Suomen maaseutuohjelman 2014–2020 valmistelussa, kansallisessa menekinedistämistoiminnassa, tutkimusrahoituksessa, kansallisen luomuvalvontaa koskevan lakiesityksen valmistelussa ja valmistauduttaessa EU:n luomulainsäädännön kokonaisuudistukseen.

4. Valtioneuvosto on antanut päätöksen 5.12.2013 uusista huoltovarmuuden tavoitteista. Huoltovarmuuden osalta hallitus on lisäksi edistänyt kehittämis- ja tutkimushankkeita erityisesti valkuaisomavaraisuutta.

Maa- ja metsätalousministeriö uudisti strategiaansa: ”Ruoka- ja uusiutuvat luonnonvarat - leipää ja hyvinvointia elinvoimaisesta luonnosta”. Ministeriön strategian mukaisesti vuoden 2013 alusta tuli voimaan uusi organisaatio, johon perustettiin uusi ruokaosasto. Lisäksi ministeriö on asettanut laajapohjaisen ruokapoliittisen neuvottelukunnan tammi-kuussa 2013. Esimerkki hallinnonalan koordinoinnista on maa- ja metsätalousministeriön valmistelemat erilliset luomualan ja lähiruuan kehittämissuunnitelmat ja niille perustettu yhteinen ministeriöiden välinen ohjausryhmä.

Hallitus on ylläpitänyt huoltovarmuutta soveltamalla tukipolitiikkaa, joka on säilyttänyt maataloustuotantoon nopeasti käyttöön otettavissa olevan maatalousmaan määrän vaakana, vaikka osa peltoalasta on ollut aktiivituotannon ulkopuolella. Myös kotieläintaloudessa kotimainen tuotannon laajuus on säilynyt.

Kalastusoppaiden lupajärjestelmä

HE 135/2011 vp — EV 40/2012 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 29.5.2012, että kalastusoppaita koskevan lupajärjestelmän toimivuudesta ja sen vaikutuksista kalakantoihin sekä järjestelmän kehittämistarpeista muun muassa maaseutumatkailun näkökulmasta toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys 31.12.2014 mennessä.

Valtioneuvosto päätti 14.6.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistautuu antamaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle lausuman mukaisen selvityksen kalastusoppaita koskevan lupajärjestelmän toimivuudesta ja sen vaikutuksista kalakantoihin sekä järjestelmän kehittämistarpeista vuoden 2014 loppuun mennessä.

Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki

HE 129/202012 vp — EV 151/2012 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 17.12.2012, että EU:n valvontasäännösten täytäntöönpanoa koskevien säännösten valmistelun yhteydessä otetaan tarkasteluun kalastusvakuutustuen epäämistä koskevat säännökset siten, että rikkomusten seuraamukset ovat oikeassa suhteessa niiden vakavuuteen.

2. Eduskunta edellyttää, että hyljekantojen hoitosuunnitelma päivitetään.

Valtioneuvosto päätti 27.12.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Maa- ja metsätalousministeriön 18.10.2011 asettamassa laaja-alaisessa työryhmässä valmistellaan tarvittavaa lainsäädäntöä Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan valvonta- ja seuraamusjärjestelmän toimeenpanoa varten. Kalastusvakuutustuen epäämistä koskevat säännökset on tarkoitus tarkastaa tätä kokonaisuutta koskevan hallituksen esityksen yhteydessä. Hallituksen esitys annettaneen keväällä 2014

2. Riistaeläinlajeja koskevien hoitosuunnitelmien valmistelu, laatiminen ja päivittäminen on riistahallintolaisissa (158/2011) säädetty Suomen riistakeskuksen tehtäväksi. Hoitosuunnitelmien valmistelu ja päivittäminen tapahtuu yhteistyössä riistaneuvostojen kanssa sidosryhmät osallistavalla tavalla. Ottaen huomioon valmistuneen suurpetopoliitiikan arvioinnin ja resurssien tarve susikannan hoitosuunnitelman päivittämiseen vuoden 2014 aikana, on hyljekantojen hoitosuunnitelman päivitys käynnistettävissä aikaisintaan vuonna 2015.

Viljelylohkojen hyväksytty pinta-ala

HE 156/2012 vp — EV 7/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että viljelylohkojen hyväksytyn pinta-alan muuttumisesta tukihakemusten käsittelyn aikana tai sen jälkeen aiheutuvien epäoikeudenmukaisten seuraamusten estämiseksi Suomi ajaa EU:n maatalousuudistuksessa tukihakemusten esitäytyille (digitoiduille) viljelylohkotiedoille virallista asemaa hallinnon hyväksymänä pinta-alana.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy kaikkiin mahdollisiin kansallisiin toimiin, jotta maataloustuottajien oikeusturva taataan pinta-alojen ajantasa-uksissa ja että tuottajien asema turvataan muutoinkin säännösten soveltamisessa.

Valtioneuvosto päätti 14.3.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1.–2. Maa- ja metsätalousministeriö on pyrkinyt eri tavoin edistämään hallinnon hyväksymän pinta-alan palauttamista EU-asetuksiin. Komission kanssa on useissa yhteyksissä nostettu esiin digitointiin ja pinta-alojen muutoksiin liittyvät ongelmat. Ongelmia on esitelty myös käytännön tasolla mm. vierailulla Pohjois-Suomeen ja Ruotsiin. Ruotsalaisten kanssa meillä on yhteinen näkemys asian ongelmallisuudesta, mikä lisäsi asian saamaa painoarvoa.

Maa- ja metsätalousministeriö on myös komissiolle lähettämässään kirjeissä tuonut esiin ongelmia ja esittänyt mm. hallinnon hyväksymän pinta-alan palauttamista EU-säädöksiin. Maa- ja metsätalousministeriön johto on myös muissa hallinnollisen taakan vähentämistarpeeseen liittyvässä kirjelmöinnissä ja tapaamisissa komission virkamiesjohdon kanssa ottanut asiaa esille.

Komission mukaan hallinto ei voi olla vastuussa tuenhakijan pinta-alasta, vaan tuenhakija on velvollinen varmistamaan, että kaikki säädöksissä edellytetyt tukikelpoisuusehdot täyttyvät. Komission kirjeessä todettiin lisäksi, että järjestelmän tarkoituksena on, että se kannustaisi viljelijöitä tekemään ilmoituksia vain tukikelpoisesta alasta. Virheelliset ilmoitukset johtavat suhteellisiin ja progressiivisiin seuraamuksiin, eli toisin sanoen seuraamuksissa otetaan huomioon virheen suuruus.

EU:n maatalousuudistuksessa Euroopan parlamentin ja neuvoston horisontaaliasetus ehdotuksen käsittelyvaiheessa Suomi on tuonut kirjallisesti ja kokouksissa esiin ehdotuksen siitä, että tuenhakijalle ei aiheudu hallinnollisia seuraamuksia, kun hän on käyttänyt tukihakemuksessaan hallinnon ilmoittamaa pinta-alaa eli digitoitua pinta-alaa. Suomi on saanut yllättävän vähän tukea muilta jäsenvaltioilta asiassa. Puheenjohtajavaltio Irlanti oli kuitenkin valmis ottamaan asetus ehdotuksen alaviitteeseen maininnan, jossa viitataan esitetyt tukihakemusten pinta-alatietoihin. Tämä viittaus liittyy lopullisen horisontaaliasetuksen (EU) N:o 1306/2013 77 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, jonka mukaan seuraamuksia ei aiheudu, kun kysymyksessä on toimivaltaisen viranomaisen virhe, jota seuraamuksen kohde ei ole voinut kohtuudella havaita. Viittauksessa todetaan kuitenkin, että tuenhakijalla säilyy vastuu hakemuksestaan.

Komission kanssa käydyissä kahdenvälisissä neuvotteluissa 13.5.2013 komission edustajat totesivat, että tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että hallinnon tulee aina erikseen tehdä tulkinta siitä, onko kyse tällaisesta tilanteesta. Mitään automaattista hallinnon hyväksymää pinta-alaa ei siis ole komission mukaan tulossa. Jos virhe on sellainen, että viljelijä on sen voinut havaita, eikä siitä huolimatta tee mitään, aiheutuu tästä viljelijälle seuraamukset.

Pienten pinta-alamuutosten vähentämiseksi komission sisäiselle lausuntokierrokselle lähteneessä luonnoksessa horisontaaliasetusta täydentäväksi delegoiduksi asetukseksi esitetään otettavaksi käyttöön peltolohkokisterin viitelohkoja koskeva 2 % toleranssi. Asetusluonnoksen tämän kohdan sanamuotoihin liittyi paljon jäsenvaltioiden yhteisiä parannusehdotuksia, joissa myös Suomi oli mukana. Teksti meni kuitenkin eteenpäin komission ehdottamassa muodossa. Komissio on vakuuttanut, että jatkuvat pinta-alamuutokset poistuvat tämän toleranssin käyttöönoton myötä. Tarkemman ohjeistuksen puuttuessa tähän on vaikea ottaa tällä hetkellä kantaa, mutta uuden toleranssin toivotaan auttavan merkittävästi pinta-alamuutosten vähenemiseen.

Kansallisin toimin on myös pyritty etenemään asiassa. Maaseutuvirasto yhteistyökumppaneidensa kanssa kehittää koko ajan pinta-alojen digitointia ja sen tarkkuutta. Näin ollen lähtökohtana on, että mm. kartta-aineisto paranee koko ajan kuvaustekniikan kehittyessä ja hallinnon viljelijälle tukihakemuksen tekemisen tueksi tarjoamat pinta-alat tarkentuvat entisestään jokaisen peltolohkorekisteriin tehtävän ajantasaistuksen yhteydessä.

Kelpoisuustodistukset

HE 35/2013 vp — EV 80/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että EU:n lopetusasetuksen mukaisia kelpoisuustodistuksia myönnettäessä toiminnanharjoittajille aiheutuvat kustannukset minimoidaan.

Valtioneuvosto päätti 8.8.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö on selvittänyt kelpoisuustodistuksesta perittävän maksun tasoa. Maksu on asetettu alhaisemmaksi, mitä se on hallituksen esitystä valmisteltaessa arvioitu.

Maanmittauslaitoksen organisaatiouudistus

HE 68/2013 vp — EV 102/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että uudistuksen jälkeenkin palveluita saadaan samantasoisina eri puolilla maata kattavaa palveluverkostoa hyödyntäen, ja että Maanmittauslaitoksen hallinnon ja johdon sijoittumisessa tavoitteena on alueellistaminen.

Valtioneuvosto päätti 5.12.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maanmittauslaitoksen organisaatiouudistuksella ei ollut vaikutusta Maanmittauslaitoksen alueelliseen palvelutarjontaan. Maanmittauslaitoksen 35 palvelupistettä on kyetty säilyttämään ja palvelupisteverkko jakaantuu tasaisesti maan eri osiin. Kaikki Maanmittauslaitoksen palvelut ovat edelleen saatavilla kaikista palvelupisteistä.

Valtakunnallisen toimialuerakenteen käyttöönotto luopumalla maanmittaustoimistojen muodostamasta aluehallinnosta on parantanut erityisesti asiakkaan oikeusturvaa kirjaamisasioissa. Muutoksen jälkeen lainhuuto- ja kiinnityshakemus tulee etuoikeuksineen vireille välittömästi, kun se on jätetty johonkin Maanmittauslaitoksen palvelupisteeseen. Aikaisemmin toimivaltainen maanmittaustoimisto määräytyi kiinteistön alueellisen sijainnin perusteella ja hakemus tuli vireille vasta, kun kyseinen alueellinen maanmittaustoimisto vastaanotti hakemuksen.

Organisaatiomuutoksen seurauksena Maanmittauslaitoksessa otettiin käyttöön valtakunnallinen työnhallintajärjestelmä, johon tulevat muun muassa kaikki toimitushake-

mukset ja jonka avulla työtehtäviä jaetaan toimitusalueille. Menetelmä mahdollistaa entistä maanmittaustoimistojakoa paremmin työtehtävien ja työvoimavarojen tasapainottamisen. Samalla asiakkaiden saaman palvelun taso ei toimitusajan osalta enää perustu yhtä suuressa määrin alueelliseen kysyntäkannan määrään. Organisaatiomuutos ei ole myöskään hidastanut Maanmittauslaitoksen sähköisten palvelujen kehittämistyötä, jonka seurauksena Maanmittauslaitos pystyy entistä tehokkaammin lisäämään ajasta ja paikasta riippumattomien palvelujen saatavuutta.

Maanmittauslaitoksen siirtyminen valtakunnallisiin toimialueisiin ei siirtänyt toimintaa maakunnista pääkaupunkiseudulle, vaan varsinainen tuotantotoiminta pysyi edelleen pääosin maakunnissa. Uudistuksen myötä myös eri tuotantoprosesseja voidaan nyt johtaa mistä päin maata tahansa. Esimiehistä noin 65 % toimii pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Maanmittauslaitoksen hallintotehtävien henkilöstöstä noin puolet sijaitsee pääkaupunkiseudun ulkopuolella ja Maanmittauslaitoksen koko henkilöstöstä 85 % sijaitsee pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Kaiken kaikkiaan uudistus lisäsi erityisesti esimiesten ja hallinto henkilöstön määrää maakunnissa.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Metsälain muutos

HE 75/2013 vp — EV 175/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää varmistamista lakia alemman tason säännöksillä, etteivät vesat ja siemensyntyiset lehtipuut tavoita havupuuvaltaisilla taimikoilla, muun muassa kuusitaimikoilla, istutustaimien keskipituutta.
2. Eduskunta edellyttää, että selvitetään vaikutukset siirtymisestä metsälain 11 §:n mukaisten, maanomistajalle taikka hallinto-oikeuden tai muun sellaisen erityisen oikeuden haltijalle aiheutuvien taloudellisten menetysten arvioinnissa kuntakohtaisesta tarkastelusta metsäkiinteistökohtaiseen tarkasteluun.

Valtioneuvosto päätti 19.12.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Valtioneuvoston asetukseen metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä lisättiin 9 §:ään 2 momentti, jossa säädetään taimikon perustamista haittaavien puiden ja pensaiden poistamisesta. Asetuksen 9 §:n 2 momentin mukaan katsotaan metsälain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetuiksi taimikon perustamista haittaaviksi puiksi tai pensaiksi havupuuvaltaisissa taimikoissa siemen- ja vesasyntyiset lehtipuiden taimet, jotka haittaavat taimikon jatkokehitystä.

2. Selvitystyö on käynnistetty maa- ja metsätalousministeriön ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion toimesta.

Satovahinkovakuutusten vakuutusmaksuvero

HE 143/2013 vp — EV 196/2013 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että mahdollisuudet vakuutusveron välttämiseksi tai palauttamiseksi uudessa korvausjärjestelmässä selvitetään mahdollisimman nopeasti ottaen huomioon veron vaikutukset maatalouden kannattavuuteen ja tuottajien kiinnostukseen vakuutuksen ottamiseen.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamassa AtRisk-tutkimushankkeessa on selvitetty vakuutusmaksuveron mahdollista tuottoa valtiolle sekä veron vaikutusta satovahinkovakuutusten kysynnälle. Asian valmistelua jatketaan.

1.8 Liikenne- ja viestintäministeriö

Hintakatto

HE 74/2004 vp — EV 226/2004 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 13.12.2004, että liikenne- ja viestintäministeriö antaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle vuosittaisen selvityksen lainsäädännön toteutumisesta ja sen vaikutuksista.

Viestintämarkkinalain (VML 393/2003) 1.3. 2005 voimaantulleet muutokset sisältävät säännöksiä enimmäishinnasta (HE 74/2004). Vuotta 20132 koskeva selvitys on toimitettu eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle joulukuussa 20132. Viestintävirasto antoi joulukuussa 2012 päätökset huomattavan markkinavoiman omaaville teleyrityksille asetettavista velvoitteista kiinteän verkon tilaajayhteys- ja laajakaistatukkumarkkinoilla. Päätösten myötä Viestintävirasto keskitti sääntelyä tilaajayhteysmarkkinoilla markkinoiden kannalta merkittävimpiin yrityksiin. Markkinoiden kannalta kahdeksan merkittävimmän yrityksen sääntelyä tiukennettiin ja Viestintävirasto siirtyy tilaajayhteyksien hinnoittelun jälkikäteisestä valvonnasta hintojen ennakkosääntelyyn soveltamalla etukäteistä hintakattoa koskevia viestintämarkkinalain 37 §:n säännöksiä ensimmäistä kertaa. Yhtiökohtaiset euromääräiset enimmäishinnat oli tarkoitus määrittää erillisillä päätöksillä vuoden 2013 aikana. Vuonna 2013 Viestintävirasto on kehittänyt vakiokomponenttimenetelmän tiiviissä yhteistyössä teleyritysten kanssa. Viestintävirasto tulee asettamaan tilaajayhteyksien enimmäishinnat perustuen uuteen vakiokomponenttimenetelmään.

Viestintävirasto ei ole vuoden 20132 aikana tehnyt viestintämarkkinalain 86 §:n nojalla päätöksiä (oikeus päättää yksittäistapauksessa enimmäishinta jälkikäteen). Molemmat edellä mainitut viestintämarkkinalain säännökset (VML 37 ja 86 §) kuuluvat viestintämarkkinalain kokonaisuudistuksen piiriin ja kyseisten säännösten muutokset on valmisteltu osana

tietoyhteiskuntakaari- lainsäädäntöhanketta, joka on annettu eduskunnan käsiteltäväksi tammikuussa 2014.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Laajakaista

HE 176/2009 vp — EV 189/2009 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 25.11.2009, että hallitus selvittää ja arvioi kaikki käytettävissä olevat eri lisärahoitusmahdollisuudet laajakaistahankkeilla rakennettaviin viestintäverkkoihin liittyvien tilaajayhteyksien turvaamiseksi niille kotitalouksille, jotka katsovat tarvitsevansa laajakaistayhteyden, mutta joilla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia tilaajayhteyden rakentamisesta mahdollisesti aiheutuvien kohtuuttomien kustannusten maksamiseen. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitysliikenne- ja viestintävaliokunnalle viimeistään elokuun 2010 loppuun mennessä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on 26.8.2010 toimittanut eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle lausumassa tarkoitetun selvityksen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Siirtovelvoite

HE 13/2010 vp — EV 103/2010 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 21.6.2010, että radio- ja televisiotoiminnasta annetun lain 19 a §:ssä tarkoitettuja yleisen edun mukaisia ohjelmistoja ei tulkita liian laajasti siten, että siirtovelvoitteen piiriin kuuluvien ohjelmistojen määrä lisääntyisi asiallisesti hallituksen esityksessä esille tuodusta laajuudesta.

2. Eduskunta edellyttää, että jos verkko- ja palvelutarjonta vuosien 2011-2016 välisenä aikana kehittyy tavalla, jota ei voida nyt ennakoida, ja kehitys johtaa tekijöiden tai kansalaisten kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen, hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tekijänoikeuslain 25 i §:n muutostarpeiden arvioimiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että lastenohjelmien tekstityksen merkitystä lasten kehitykselle selvitetään tarkemmin ja että selvityksen pohjalta harkitaan uudeleen velvoitetta lastenohjelmien tekstittämisestä.

Valtioneuvosto päätti 27.8.2010 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Siirtovelvoitteen piirissä 1.7.2011 lukien olevat kanavat on määritelty valtioneuvoston asetuksella 292/2011. Asetuksella säädettyä siirtovelvoitteen laajuutta ei ole muutettu.

Televisiopalvelujen käyttöä kuvaavien selvitysten mukaan televisiolähetysten vastaanottotavoissa ei edelleenkaan ole havaittavissa sellaisia muutoksia, että niiden voitaisiin

nähdä johtavan tekijöiden tai kansalaisten kannalta lausumassa tarkoitettulla tavalla kohtuuttomaan lopputulokseen. Liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen mukaan tässä vaiheessa ei ole aihetta ryhtyä toimenpiteisiin tekijänoikeuslain 25 i §:n muutostarpeiden arvioimiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö teetti vuonna 2012 konsulttiselvityksen: TV-ohjelmien tekstitys, selostus ja tulkkaus. Päivitys ministeriön julkaisuun 40/2009, (Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 19/2012).. Selvityksen johtopäätösten mukaisesti tietoyhteiskuntakaaren valmistelun yhteydessä on arvioitu uudelleen velvoitetta lastenohjelmien tekstittämisestä. Ehdotetut muutokset sisältyvät tietoyhteiskuntakaarta koskevaan hallituksen esitykseen, joka on annettu eduskunnan käsiteltäväksi tammikuussa 2014.

Postitoiminta

HE 216/2010 vp — EV 351/2010 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 9.3.2011, että postimarkkinoiden kehittymistä sekä postipalvelujen laatua ja saatavuutta seurataan tiiviisti ja ryhdytään tarvittaessa viipymättä toimenpiteisiin, joilla laadukkaiden postipalvelujen tarjonta varmistetaan koko maassa. Seurannassa tulee arvioida myös erityisesti haja-asutusalueiden jakeluhintoihin kohdistuvia vaikutuksia. Seurannasta ja toteutetuista toimenpiteistä tulee toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys toukokuun 31. päivään 2013 mennessä.

2. Eduskunta edellytti, että postitoiminnan yleispalvelun rahoitus tulee varmistaa tilanteissa, joissa yleispalvelun tarjoaminen johtaisi nettokustannuksiin, jotka muodostavat kohtuuttoman taloudellisen rasitteen yleispalvelun tarjoajalle. Rahoituksen turvaamiseksi toteutetuista toimenpiteistä tulee toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys toukokuun 31. päivään 2012 mennessä.

Valtioneuvosto päätti 28.4.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Uusi postilaki tuli voimaan 1.6.2011. Valtioneuvosto myönsi 2.3.2012 toimiluvan postitoiminnan harjoittamiseen alueellisesti Esan Kirjapaino Oy:lle ja 14.2.2013 Ilves Jakelu Oy:lle. Toimilupa postitoiminnan harjoittamiseen on lisäksi Itella Posti Oy:llä, joka vuoden 2013 lopussa oli edelleen ainoa postipalveluja tarjoava yritys.

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle toimitettiin 8.5.2013 lausuman edellyttämä selvitys postimarkkinoiden kehittymisestä sekä palvelujen laadusta ja. Selvityksessä käsiteltiin postipalvelujen laatua, saatavuutta sekä palvelujen sähköistymistä, haja-asutusalueiden jakeluhintojen kehitystä sekä postipalvelujen tarjonnan varmistavia toimenpiteitä. Selvityksen johtopäätös oli, että postipalveluiden laadun varmistamiseen liittyviin erityistoimenpiteisiin ei selvityshetkellä ollut tarvetta.

Selvitys postitoiminnan yleispalvelun rahoituksesta toimitettiin liikenne- ja viestintävaliokunnalle 30.8.2012. Selvityksessä käsiteltiin postilakiin sisältyvää yleispalvelun rahoitusmekanismia, sen käytännön toteuttamista ja muita rahoitusmalleja selvittäneen työ-

ryhmän työn tuloksia sekä postimarkkinoiden kehitystä postilain voimaantumisen jälkeen. Selvityksen johtopäätös oli, että yleispalvelun rahoitukseen liittyviin erityistoimenpiteisiin ei selvityshetkellä ollut tarvetta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Laajakaista ja tietoyhteiskunta

VNS 10/2010 vp — EK 46/2010 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta hyväksyi 18.2.2011 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. Haja-asutusalueiden laajakaistahankkeen toteuttamistapoja ja hankkeen tavoitteita tulee arvioida selonteossa esitetyllä tavalla uudelleen ensi vaalikauden alussa. Arvioinnissa on tärkeää ottaa huomioon hankkeiden kilpailutusten myötä täsmentyneet kustannusarviot sekä runkoverkon että tilaajayhteyden osalta, teknologian kehittymisestä aiheutuneet mahdolliset muutostarpeet sekä hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi mahdollisesti tarvittava lisärahoitus ja uudet rahoitusmallit.

2. Tietoyhteiskunnan kehittämistä koskeva toimivalta ja resursseista päättäminen tulee nykyisistä hallinnon alan rajoista poiketen keskittää selkeästi yhdelle taholle valtioneuvoston tasolla.

Valtioneuvosto päätti 28.4.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Haja-asutusalueiden laajakaistahankkeesta on toteutettu kaksi väliarviointia. Ensimmäinen väliarviointi laadittiin vuosina 2011–2012. Sen perusteella laajakaistahankkeen periaatteita tarkistettiin syksyllä 2012 niin, että yksittäisten hankkeiden toteutus sujuvoituu. Toinen väliarviointi tehtiin vuonna 2013. Siinä arvioitiin kattavasti hankkeen tilannetta, määrärahan käyttöä ja tarvetta mahdollisiin jatkotoimenpiteisiin. Mahdollisista toimenpiteistä, joihin väliarvioinnin tulokset antavat aiheutta, päätetään vuoden 2014 alkupuolella.

Matkapuhelinliittymien puhelinmarkkinointi

HE 144/2011 vp — EV 34/2012 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 15.5.2012 että valtioneuvosto toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen matkapuhelinliittymien puhelinmarkkinointia koskevan kiellon vaikutuksista viimeistään vuoden 2013 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 14.6.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Laki viestintämarkkinalain 80 §:n muuttamisesta ja 65 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta (373/2012) tuli voimaan 1.8.2012. Lain 65 a § (Puhelinmarkkinoinnin kieltö) on voi-

massa 1 päivään heinäkuuta 2015. Selvitys matkapuhelinliittymien puhelinmarkkinointia koskevan kiellon vaikutuksista toimitettiin liikenne- ja viestintävaliokunnalle 19.12.2013.

Puhelinmarkkinoinnin kieltä koskevat säännökset sisältyvät tietoyhteiskuntakaarta koskevaan hallituksen esitykseen, joka on annettu eduskunnan käsiteltäväksi tammi-kuussa 2014.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Taajuushuutokaupan vaikutusten arviointi

HE 72/2012 vp — EV 89/2012 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 23.10.2012, että taajuushuutokaupan vaikutuksista toimialan kilpailuun ja kuluttajahintojen kehittymiseen tehdään analyysi ennen 700 megahertsin taajuusalueen matkaviestintoilupien myöntämistä ja analyysin tulokset otetaan huomioon 700 megahertsin taajuuksia jaettaessa.

Valtioneuvosto päätti 1.11.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Laki eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista annetun lain muuttamisesta (592/2012) tuli voimaan 8.11.2012. Lain mahdollistama 800 megahertsin taajuusalueen huutokauppa päättyi 30.10.2013. Valtioneuvosto myönsi 21.11.2013 huutokaupan tuloksen perusteella toimiluvat kolmelle toimijalle toimilupakaudelle. TeliaSonera Finland Oyj:lle myönnetyn toimiluvan ehtojen mukaan verkko on rakennettava siten, että se kattaa 95 prosenttia Manner-Suomen väestöstä kolmen vuoden kuluessa toimilupakauden alkamisesta ja 99 prosenttia viiden vuoden kuluessa toimilupakauden alkamisesta. DNA Oy:lle ja Elisa Oyj:lle myönnettyjen toimilupien ehtojen mukaan verkko on rakennettava siten, että se kattaa 97 prosenttia Manner-Suomen väestöstä viiden vuoden kuluessa toimilupakauden alkamisesta.

Lausuman edellyttämä selvitys on mahdollista antaa sen jälkeen, kun em. taajuusalueelle rakennetut verkot on otettu kaupalliseen käyttöön.

Sähköisen median viestintäpoliittinen ohjelma

VNS 4/2012 vp — EK 32/2012 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta on 12.12.2012 hyväksynyt selonteon johdosta seuraavan mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Katsojien ja kuuntelijoiden aseman tasapuolisuuden toteutuminen ja heidän tarpeensa tulee pitää keskeisinä lähtökohtina arvioitaessa mediatoimialan tulevaisuutta ja toimintamahdollisuuksia koskevia linjauksia tai esimerkiksi uuteen tekniikkaan siirtymiseen liittyviä määräaikoja.

2. Kotimaisen kulttuurin ja mm. kansallisen identiteetin kannalta keskeisen kotimaisen ohjelmasisällön tarjontaan ja sen monipuolisen tuotannon edistämi-

seen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Tämä edellyttää suomalaisen kulttuurin ja sisältötuotannon rahoituksesta ohjelmahankintojen kautta merkittävältä osin vastaavan kotimaisen sähköisen median toimintaedellytysten turvaamista ja kehittämistä selonteon tarkastelujaksolla.

3. Sähköisen median jakeluteitä tulee kehittää teknologianeutraalisti ja tasapuolisesti pyrkien edistämään uusien ja tehokkaiden jakeluteiden käyttöä, mutta samalla etsien keinoja vielä pitkään välttämättömien perinteisten verkkojen toiminnan ja käyttömahdollisuuksien turvaamiseksi. Katsojilla ja kuuntelijoilla tulee olla omien tarpeidensa mukaisia valinnanmahdollisuuksia monipuolisten sisältöjen lisäksi myöskin jakeluteiden osalta. Näihin kysymyksiin tulee kiinnittää huomiota myös selonteossa tarkoitettujen välitarkastelujen yhteydessä.

4. Televisiosisällön laajakaistajakelun yhtäaikaisesti suurille katsojamäärille mahdollistavien teknologioiden käyttöönottoa tulee edistää. Alan toimijoiden on keskeistä pyrkiä sopimaan tämän kaltaisten tekniikoiden käyttöönotosta, teknisestä ja muusta toteutuksesta sekä kustannusten jakautumisesta. Mikäli näistä toimenpiteistä huolimatta tämän kaltaista katsojien valinnanmahdollisuuksien, televisioimialan tulevaisuuden ja laajemmin tietoyhteiskuntakehityksen kannalta tärkeää teknistä toteutusta ei saada markkinoilla käyttöön, tulee arvioida mahdolliset asiaa koskevat sääntelyn tarpeet ja mahdollisuudet.

5. Radiotoimialan toimintaedellytysten ja elinvoimaisuuden turvaamiseksi tulee laatia selonteon mukaisesti toimintasuunnitelma. Toimintasuunnitelmassa on erityisen tärkeää keskittyä paikallisen identiteetin kannalta keskeisen ja mm. paikallisten ohjelmasisältöjen määrän osalta hiipuneen paikallisradiotoiminnan elvyttämiseen ja kehittämiseen.

Valtioneuvosto päätti 20.12.2012 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö on 5.12.2012 asettanut työryhmän valmistelemaan yksityiskohtaisen siirtymäsuunnitelman maanpäällisen televisioiminnan jakelutekniikkaan siirtymisen jouduttamiseksi. Työryhmässä ovat laaja-alaisesti edustettuina kaikki eri maanpäällisen televisioiminnan harjoittajat, vastaanottimien vähittäis- ja tukkukauppa, viranomaistahot, merkittävimmät teletoimijat sekä kuluttajien edustajat. Työryhmä antoi väliraporttinsa marraskuussa 2013.

Liikenne- ja viestintäministeriö on ottanut hallitusohjelman mukaisen tietoyhteiskuntakaaren valmistelussa huomioon eduskunnan kannanotossa edellytetyt toimenpiteet. Tietoyhteiskuntakaarta koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnan käsiteltäväksi tammikuussa 2014.

Radiotoiminnan toimintaedellytystenedistämiseksi liikenne- ja viestintäministeriö asetti 11.9.2013 työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää toimia suomalaisen radiotoiminnan elinvoimaisuuden turvaamiseksi tulevaisuudessa. Työryhmän on määrä laatia toimintasuunnitelma suomalaisen radiotoiminnan elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Työryhmän toimikausi alkoi 1.10.2013 ja se päättyi 30.4.2014.

Merentutkimuslaitoksen toimintojen uudelleen järjestäminen

HE 121/2008 vp — EV 177/2008 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 10.12.2008, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Suomen ympäristökeskuksen toimintojen siirtämiseksi Viikin kampusalueelle mahdollisimman pikaisesti ja että hallitus selvittää mahdollisuudet Ilmatieteen laitoksen merentutkimuksesta, Suomen ympäristökeskuksesta, nyt lakkautetusta Merentutkimuslaitoksesta sekä muista Viikin kampusalueella toimivista meribiologian ja ympäristötutkimuksen yksiköistä koostuvan hallituksen esitystä laajemman Merikeskuksen perustamiseksi Viikkiin.

Suomen ympäristökeskuksella on ollut käynnissä hanke, jossa kaikki pääkaupunkiseudun meribiologian ja ympäristötutkimuksen toiminnot on tarkoitus keskittää yhteen toimipisteeseen. Vuonna 2010 järjestettiin kansainvälinen suunnittelukilpailu uudenlaisen ekologisesti kestävä, energia- ja ekotehokkaan mallitoimitalon rakentamisesta Viikkiin Suomen ympäristökeskuksen käyttöön. Voittaneen Synergiatalo-ehdotuksen toiminnallista ja taloudellista jatkosuunnittelua on tehty vuoden 2011 aikana. Samoin on selvitetty uusien yhteistyömahdollisuuksien hyödyntämistä muiden luonnonvara- ja ympäristötutkimusta tekevien tutkimuslaitosten sekä Helsingin yliopiston kanssa. Toimitilahankkeen jatkosta ja aikataulusta ei ole vielä päätöksiä.

Tiemaksujärjestelmä

HE 109/2006 vp — EV 135/2006 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 24.10.2006, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin raskaan liikenteen tieosuuskohdaisen tiemaksujärjestelmän luomiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriön asettama työryhmä selvitti kuorma-autoliikenteen alueellisia ja tiekohtaisia tiemaksuja. Selvitys valmistui keväällä 2008. Työryhmä totesi, että yhtä aluetta tai yksittäistä tietä koskevalla tiemaksulla olisi kielteisiä aluetaloudellisia vaikutuksia. Raskaan liikenteen tienkäyttömaksut edellyttäisivät täten koko tieverkkoa koskevaa maksua. Valtiovarainministeriön 10.6.2009 asettama työryhmä sai vuonna 2010 valmiiksi selvityksen eurovinjettijärjestelmään liittymisen vaikutuksista. Työryhmä totesi, että vinjettijärjestelmä ei ole mahdollinen, koska se lisäisi raskaan liikenteen kustannuksia.

Vuoden 2012 alussa dieselpolttoaineen veron korotuksen yhteydessä tehty käyttövoimaveron alentaminen EU:n vähimmäistasolle tekee kustannusneutraalin käyttäjämaksujen käyttöön oton mahdottomaksi. Tässä taloudellisessa tilanteessa jo muutenkin nousseiden kuljetuskustannusten nostaminen on hyvin vaikeaa. Valtioneuvosto ei ole ryhtymässä toimenpiteisiin raskaan liikenteen erillisen tiemaksujärjestelmän käyttöönottamiseksi.

Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyky

HE 115/2007 vp — EV 111/2007 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy osaltaan toimenpiteisiin, jotta EU:n piirissä luotaisiin yhtenäiset, toimivat pelisäännöt merenkulun tukemiselle ja sekamiehityksen käytölle sekä määriteltäisiin myös vähimmäistaso, jota tulee noudattaa EU-maiden lippujen alla kulkevilla aluksilla.

2. Meriliikenteen valtiontukien määräytymisestä on Euroopan komissio antanut suuntaviivat tiedonannollaan C (2004) 43. Suuntaviivoja oli tarkoitus tarkistaa vuonna 2011, mutta niiden uudistaminen viivästy. Vuonna 2012 komissio käynnisti meriliikenteen valtiontukisuuntaviivojen uudelleentarkastelun avaamalla sääntelyn tiimoilta julkisen kuulemisen.

Suomi ei esittänyt suuntaviivojen rakenteeseen muutoksia ja piti myös niiden sisältöä pääsääntöisesti hyvänä. Koska jäsenvaltiot antoivat kuulemismenettelyssä voimassaoleville suuntaviivoille vankan tukensa, komissio päätti syksyllä 2013, että suuntaviivojen uudistamiselle ei ole tarvetta.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Joukkoliikenne

HE 110/2009 vp — EV 146/2009 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 3.11.2009, että joukkoliikenteen houkuttelevuutta ja käyttöä on lisättävä voimakkaasti kehittämällä lippujärjestelmiä, palveluiden yhteensopivuutta ja palvelutasoa sekä liikenteen luotettavuutta. Erityisesti suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukea on korotettava vastaamaan näiden alueiden huomattavia joukkoliikenteen kehittämishaasteita ja liikenteelle asetettuja ympäristötavoitteita.

2. Eduskunta edellytti, että lain toimivuutta ja sen vaikutuksia seurataan laajasti ottaen huomioon myös liikenteenharjoittajien näkemykset ja käytännön kokemukset. Liikenne- ja viestintäministeriön on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys lain toimivuudesta ja vaikutuksista viimeistään vuoden 2012 loppuun mennessä.

Vuonna 2012 käynnistyi Liikenneviraston vetämänä joukkoliikenteen yhteiskäyttöiseen lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmään tähtäävä hanke. Valtakunnallista lippu- ja maksujärjestelmää toteuttamaan on perustettu osakeyhtiö, järjestelmätoimittaja on valittu ja hanke etenee. Tavoitteena on saada joukkoliikennelain mukaisten toimivaltaisten viranomaisten yhteinen joukkoliikenteen lippu - ja maksujärjestelmäpalvelu käyttöön vuoteen 2015 mennessä. Hanke tukee hallitusohjelman ja liikennepoliittisen selonteon

linjaamia lippu- ja maksujärjestelmien yhteiskäyttöisyyden sekä joukkoliikenteen kulku-
tapaosuuden ja matkustajamäärien kasvattamisen tavoitteita.

Liikenne- ja viestintäministeriö ja VR-Yhtymä Oy ovat allekirjoittaneet sopimukset
henkilöjunaliikenteen järjestämisestä kauko- ja lähiliikenteessä. Sopimukset ovat voimassa
neljä vuotta eli 1.1.2012–31.12.2015.

Kaukoliikenteessä sopimuksella taataan nykyisen tasoinen liikennetarjonta rataverkolla.
Sopimus parantaa esteettömän liikkumisen edellytyksiä mm. Kuopiosta Kajaanin kautta
Ouluun ja takaisin kulkevilla yhteyksillä. Kesällä 2013 liikenne- ja viestintäministeriö ja
VR Yhtymä Oy käyttivät sopimukseen sisältyneen option ja pidensivät sopimuksen voi-
massaoloa vuoden 2024 loppuun saakka.

Lähiliikenteen palvelutaso väleillä Kirkkonummi–Karjaa, Kerava–Riihimäki ja Hel-
sinki–Mäntsälä–Lahti säilyy ennallaan. Pitkäkestoisella sopimuksella taataan liikenne-
tarjonnan säilyminen koko sopimuskauden.

Liikenne- ja viestintäministeriö käyttää sopimusaikana kaukoliikenteen ostoihin 135,6
miljoonaa euroa ja lähiliikenteen ostoihin 37,6 miljoonaa euroa. Sopimukseen sisältyy juna-
liikenteen täsmällisyyttä koskeva bonus- ja sanktiomekanismi. Lähi- ja kaukoliikenteen
ostosopimusten yhteydessä lisättiin myös VR-Yhtymä Oy:lle henkilöliikenteen yksinoikeu-
den vastineeksi asetettua julkisen palvelun velvoitetta.

Suurten kaupunkien joukkoliikennetuki on vuoden 2010 talousarviossa 7 miljoonaa
euroa ja vuonna 2011 10 miljoonaa euroa. Vuosien 2012 ja 2013 talousarvioissa tuki on
10,25 miljoonaa euroa.

2. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa joukkoliikennelain toimivuutta ja vaikutuk-
sia. Liikenne- ja viestintäministeriö antoi liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen
joulukuussa 2012. Lain toimivuutta ja vaikutuksia ei voitu selvityksessä vielä kokonaisuus-
tena arvioida.

Toimivaltaiset viranomaiset ovat tehneet joukkoliikennelain 62 §:n mukaiset siirtymä-
ajan liikennöintisopimukset liikenteenharjoittajien kanssa ennen joukkoliikennelain voi-
maantuloa. Siirtymäajan sopimukset päättyvät portaittain vuosien 2014 ja 2019 välillä, suuri
osa 30.6.2014. Vain muutamasta linjaliikenneluvasta liikenteenharjoittajat eivät halunneet
sopimuksia. Nämä luvat on katsottu reittiliikenneluviksi 3.12.2009 alkaen.

Vuoden 2010 aikana seutulippusopimukset on korvattu kuntien ja elinkeino-, liikenne-
ja ympäristökeskusten välisillä yhteistyösopimuksilla sekä toimivaltaisten viranomaisten
ja liikenteen harjoittajien välisillä siirtymäajan liikennöintisopimusten lisäasiakirjoilla.
Sopimukset on pääsääntöisesti allekirjoitettu 31.10.2010 mennessä.

Joukkoliikennelain mukaiset toimivaltaiset viranomaiset ovat jatkaneet joukkoliikenne-
lain toimeenpanoa vuonna 2013 yhdessä liikenne- ja viestintäministeriön ja Liikenneviras-
ton kanssa. Toimeenpanon etenemistä seurataan säännöllisesti järjestettävissä viranomais-
tapaamisissa. Järjestämistapapäätökset on tehty ja ensimmäisinä päättyvien siirtymäajan
sopimusten mukaisen liikenteen tilalle on kilpailutettu liikenteitä eri puolilla maata. Kil-
pailutuksissa toteutunut kustannustaso on ollut pääosin edullinen. Toimivaltaiset viran-
omaiset ovat tuoneet esiin lain soveltamiseen liittyviä käytännön ongelmia liittyen muun
muassa kutsujoukkoliikenteen ja tilausliikenteen käsitteisiin sekä reittiliikenneluvan hyl-
käämisperusteisiin.

Lentoliikenteen päästökauppa ja lentoasemaverkko

HE 209/2009 vp — EV 245/2009 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 15.12.2009, että hallitus seuraa ja ennakoi lentoliikenteen päästökauppaa koskevan sääntelyn vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaviin toimiin tasapuolisten lentoliikennepalvelujen ja verkostoperiaatteella toimivan lentoasemaverkon turvaamiseksi ja sitä kautta elinkeinojen ja työllisyyden turvaamiseksi myös maakunnissa.

Päästökauppa alkoi vuonna 2012. Päästökauppa koskee kaikkia EU:n alueelta lähteviä ja sinne saapuvia ilma-aluksia.

Huhtikuussa 2013 voimaan tulleella neuvoston ja Euroopan parlamentin päätöksellä EU:n ulkopuolelle suuntautuvat lentoreitit rajattiin väliaikaisesti lentoliikenteen päästökaupan ulkopuolelle kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön lokakuussa pidettyyn yleiskokoukseen saakka. Komission antoi lokakuussa esityksen lentoliikenteen päästökaupan muuttamiseksi.

Laki lentoasemaverkosta ja -maksuista (210/2011) tuli voimaan 15.3.2011. Laissa säädetään lentoasemaverkkoyhtiön veloitteesta ylläpitää valtakunnallista lentoasemaverkkoa ja lentoasemapalveluita. Suomessa valtion kokonaan omistama Finavia Oyj ylläpitää valtion lentoasemaverkkoa. Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt syksyllä 2012 liikennepoliittisen selonteon nojalla lentoliikennestrategiatyön, joka valmistuu vuoden 2014 loppuun mennessä. Yhtenä strategian aiheista tarkastellaan lentoasemaverkkoa.

Lentoliikennestrategian väliraportti julkistettiin 17.12.2013 ja loppuraportti annetaan vuoden 2014 lopulla. Strategiassa arvioidaan toimeksiannon mukaisesti lentoasemaverkon tarkoituksenmukaisuutta sekä valtion roolia lentoasemapalvelujen tarjonnassa.

Ajokyvyn arviointijärjestelmä

HE 247/2009 vp — EV 242/2009 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.2009, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin riittävän monipuolisen ja luotettavan ajokyvyn arviointijärjestelmän luomiseksi, liikennelääketieteen tutkimuksen ja opetuksen lisäämiseksi ja tarvittavan ohjeistuksen antamiseksi tutkimuksia tekeville lääkäreille sekä ammattikuljettajien ja kuljetusalan yrittäjien työterveyshuollon kattavaksi järjestämiseksi.

Ajokorttilakiin (386/2011) sisältyvät säännökset ajokortin terveysvaatimuksista, ajoterveystilan valvonnasta sekä uutena säännös iäkkäiden laajennetusta lääkärintarkastuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella ajoterveystesta (1181/2011) on annettu tarkemmat säännökset terveysvaatimuksista. Säännösten avulla ohjeistetaan tutkimuksia tekeviä lääkäreitä. Mainittua asetusta on muutettu lisäämällä asetukseen iäkkäiden

henkilöiden laajennettua lääkärintarkastusta koskeva säännös, joka on tullut voimaan 19.1.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut asiantuntijoita kuullen iäkkäiden ajoterveyden arviointiin lomakkeen ja lääkäreille tarkoitettut ajoterveyden arviointia koskevat ohjeet on päivitetty kesäkuussa 2013.

Työterveyshuoltoon liittyvien kysymysten selvittäminen on vireillä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla. Tässä yhteydessä selvitetään liikenteessä toimivien yksinyrittäjien ja muiden pienten yritysten työterveyshuollon kehittämistä osana ministeriön työterveyshuollon toimeenpanosuunnitelmaa ja ryhmien mahdollisuutta päästä osalliseksi työterveyshuollon palveluista. Työterveyslaitos on selvittänyt taksi- ja kuljetusyrittäjien työoloja ja terveyttä ja testannut ammattiliikenteen pien- ja yksinyrittäjille kehitettyä työn ja terveyden oma-arviointia, joka madaltaa kynnystä olla työterveyshuoltopalvelujen piirissä. Lisäksi on tutkittu koulutusintervention vaikuttavuutta ammattikuljettajien ajovireyteen, työhyvinvointiin sekä työ- ja liikenneturvallisuuteen. Työterveyslaitos on tehnyt oppaan ja valtakunnallisen virtuaaliyliopiston koulutusmateriaalin työterveyshuollon ohjeiksi liikenteen alalla toimiville ja järjestää säännöllistä työterveyshuollon koulutusta ja osallistuu terveydenhuollon koulutuksen järjestämiseen. On kehitetty ja viety työpaikoille ja työterveyshuoltojen käyttöön kuljettajien terveellisiä elämäntapoja, vireyttä ja työ- ja toimintakykyä edistäviä menetelmiä, joista on järjestetty koulutuksia sekä tehty kirjallista ja internetmateriaalia.

Liikenne- ja viestintäministeriö on osallistunut selvitykseen tieliikenteen kuljettajien toimintaan liittyvän tutkimuksen toimijoista, tutkimustarpeista ja tutkimuksen koordinoinnista.

Maantieliikenteen yritysten turvallisuuskulttuurin kehittämiseksi kehitetään käyttäjäystävällistä vaaratilanneilmoitusjärjestelmää ja yhteistyömallia. Työterveyslaitos tutkii ammattikuljettajien ja muiden kuljettajien ajokykyä ja antaa asiantuntijalausuntoja ongelmallisissa ajokyvyn arvioinneissa. Kirjallisuuskatsauksella on selvitetty muistisairauksien ja aivohalvauksien älyllisten vaikutusten tunnistamiskeinoja ajokyvyn arvioinnissa. Valmistellaan ajokkyongelmiin perehtynyttä yksikköä ja koordinoidaan ongelmallisten ajokkyarvioiden valtakunnallista verkostoa, jonka tavoitteena on parantaa ja yhdenmuokaistaa ajokkyongelmien tutkimista ja arviointia koko maassa.

Rikkipäästöt

HE 248/2009 vp — EV 249/2009 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 14.12.2009, että mikäli aiottu rikkipäästöjen vähentäminen johtaa jatkossa kohtuuttomiin kustannuksiin suomalaisen elinkeinon kannalta, hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin näiden seurausten lieventämiseksi.

Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä IMO:ssa hyväksyttiin vuonna 2008 uudistettu MARPOL-yleissopimuksen ilmansuojeluliite, joka muun muassa sisältää uudet alusten rikinoksidipäästöjen rajoittamista koskevat määräykset, jotka tulevat voimaan rikinok-

sidipäästöjen valvonta-alueilla eli Itämerellä, Pohjanmerellä, Englannin kanaalissa sekä Pohjois-Amerikanvalvonta-alueella ja Yhdysvaltain Karibianmerellä 1.1.2015.

Komissio antoi heinäkuussa 2011 ehdotuksensa ns. rikkidirektiivin (1999/32/EY) muuttamiseksi siten, että MARPOL-yleissopimuksen ilmansuojeluliitteen uudet säännökset sisällytettäisiin direktiiviin. Direktiiviä käsiteltiin ympäristöneuvostossa ja se kuuluu ympäristöministeriön vastuulle. Direktiivi oli useasti esillä EU-asioiden ministerivaliokunnassa ja direktiivistä ja sen käsittelyn etenemisestä on tarkemmin informoitu eduskuntaa U-kirjeellä 35/2011 ja sen jatkokirjeillä. Direktiivistä päästiin sopuun neuvoston ja parlamentin välillä Tanskan EU-puheenjohtajuuskaudella ja muutosdirektiivi 2012/33/EU on annettu 21.11.2012. Jäsenvaltioiden tulee saattaa lainsäädäntönsä direktiivin mukaiseksi 18.6.2014 mennessä. MARPOL-yleissopimuksen VI liite ja rikkidirektiivi eivät salli kansallisia siirtymäaikoja.

Suomi ilmoitti IMO:lle vuoden 2009 lopussa, että uusi ilmansuojeluliite edellyttää Suomessa kansallista lainsäädäntöä, siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan, ja että uusi ilmansuojeluliite ei voi tulla Suomen osalta voimaan ennen kuin lainsäädäntö on hyväksytty. Hallituksen esitys rikkisäännösten täytäntöön panemiseksi on valmisteilla. Alusten vaihtoehdot sääntelyn tullessa voimaan ovat matalarikkisen polttoaineen, nesteytetyn kaasun (LNG), biopolttoaineiden tai pakokaasupäästöjen puhdistusteknologioiden (esim. rikkipesurit) käyttö.

Valtioneuvosto hyväksyi marraskuussa 2010 asetuksen (946/2010) alusten ympäristönsuojelua parantavien investointitukien yleisistä ehdoista. Asetus on voimassa vuoden 2014 loppuun saakka ja sen tavoitteena on kannustaa varustamoita tekemään investointeja alusten ympäristöystävällisyyden parantamiseksi. Asetus koski alun perin vain uudisalusinvestointeja. Vuoden 2010 ensimmäisessä lisätalousarviossa myönnetyn 30 miljoonan euron valtuuden perusteella on tehty myöntöpäätökset kahden uudisalusinvestoinnin tukemisesta. Toinen alus käyttää biopolttoainetta ja toinen LNG:tä.

Vuoden 2013 talousarvioon sisällytettiin 30 miljoonan euron valtuus nykyisin käytössä oleviin aluksiin tehtäviin ympäristönsuojelua parantavien jälkiasennettavien laitteiden kuten rikkipesureiden ja vastaavien pakokaasupäästöjen puhdistusteknologioiden käyttöönottoon liittyviin investointeihin vuosina 2013–2014. Euroopan komissiohyväksyi tukiohjelmaan tehdyt muutokset alkuvuodesta 2013 ja asetuksen 946/2010 muutosasetus (204/2013) tuli voimaan 1.4.2013. Vuoden 2013 talousarviossa annetun valtuuden perusteella tukea myönnettiin vuonna 2013 n. 19 miljoonaa euroa. Osa hakijavarustamoista on sittemmin ilmoittanut luopuvansa em. avustuksista mm. sillä perusteella, etteivät ne aiokaan toteuttaa rikkipesuri-investointeja. Vuoden 2013 talousarviossa annetusta valtuudesta jäi näin ollen käyttämättä 23 miljoonaa euroa. Hallitus uusi valtuuden vuoden 2014 talousarviossa niin, että vuonna 2013 annetun valtuuden mukaisia sitoumuksia saa tehdä vuonna 2014 siltä osin kuin valtuutta ei ole käytetty.

Pääministeri Jyrki Katainen pyysi kesäkuussa 2012 valmistelemaan kansallisen toimenpideohjelman siitä, millä keinoilla EU:n rikkidirektiivin negatiiviset vaikutukset Suomen kilpailukyvyille ja elinkeinoelämälle kyetään kompensoimaan. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 10.8.2012 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin arvioida EU:n rikkidirektiivin negatiiviset vaikutukset Suomen elinkeinoelämään.

tiiviset vaikutukset Suomen elinkeinoelämälle ja sen kilpailukyvyille sekä laatia kansallinen toimenpideohjelma näiden kompensoimiseksi. Työryhmä antoi esityksensä 28.2.2013.

Työryhmä selvitti elinkeinoelämälle aiheutuvia vaikutuksia sekä tarkasteli mahdollisia toimia, joilla olisi erityistä vaikutusta rikkisääntelyn aiheuttamaan kuljetuskustannusten nousuun tai kustannusnousun kohteena oleville aloille. Mietinnössä esitettiin mahdollisia sopeuttavia keinoja sekä arvioitiin niiden vaikuttavuutta, etuja ja haittoja.

Työryhmän työn pohjalta hallitus sopi kehysriihessä keväällä 2013 yhteensä 123 miljoonan euron tuesta LNG -terminaaliverkoston rakentamiselle vuosina 2013–2014. Koko tukimäärä päätettiin asettaa yhdelle momentille (32.60.41) sekä perustaa täysin uusi tukijärjestelmä. Tukiohjelmaa koskeva valtioneuvoston asetus (707/2013) astui voimaan 15.10.2013. Tukiohjelman notifiointimenettely EU-tasolla on vielä kesken. Lisäksi alueellisen kuljetustuen voimassaoloa päätettiin jatkaa siten, että kuljetustukipäätöksiä on mahdollista tehdä 30.6.2014 saakka. Hallitus antoi asiaa koskevan asetuksen 12.12.2013. Kuljetustukea on myöhemmin tarkoitus jatkaa vuoden 2017 loppuun saakka. Kuljetustukijärjestelmän jatkaminen vaatii vielä EU:n komission hyväksynnän. Edelleen osana rikkikompensoitioimia Suomen logistista kilpailukykyä pyritään parantamaan nostamalla raskaiden tavarankuljetusajoneuvojen ja ajoneuvoyhdistelmien suurimpia sallittuja mittoja ja massoja. Suuremmat ajoneuvot mahdollistava valtioneuvoston asetus annettiin kesäkuussa ja se tuli voimaan 1.10.2013. Lisäksi valtion toimissa työmarkkinaratkaisun tukemiseksi syksyllä 2013 päätettiin, että väylämaksut puolitetaan ja tavaraliikenteen ratavero poistetaan vuosiksi 2015–2017. Toimenpiteillä otetaan huomioon vuonna 2015 voimaantuluvan rikkidirektiivin ulkomaankaupalle aiheuttamat kustannukset.

Pisteytysjärjestelmään pohjautuva ajokorttiseuraamusjärjestelmä

HE 212/2010 vp — EV 269/2010 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti pisteytysjärjestelmään pohjautuvan ajokorttiseuraamusjärjestelmän toteuttamista.

Valtioneuvosto päätti 28.4.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvosto antoi 5.12.2012 periaatepäätöksen tieliikenteen turvallisuuden parantamisesta. Päätöksen mukaan liikenne- ja viestintäministeriön johdolla tehdään selvitys ajokorttiseuraamusjärjestelmän uudistamiseksi. Selvityksessä arvioidaan liikenne- ja viestintäministeriön johtamien pisteytysjärjestelmän käyttöönottoa nykyistä tarkemman rikkomusten arvioinnin mahdollistamiseksi. Kaikkien ajoneuvolla tehtyjen liikenne- ja viestintäministeriön johtamien rikkomusten vaikutusta ajo-oikeuteen selvitetään.

Elokuussa 2013 valmistuneen pääosin Eurooppalaisia virhepistejärjestelmiä selvittäneen selvityksen perusteella voitiin todeta, että Euroopassa ei ole yhtä yhdenmukaista järjestelmää, vaan kaikkien jäsenvaltioiden järjestelmät poikkeavat toisistaan. Suomen järjestelmä on kansainvälisten mittareiden perusteella virhepistejärjestelmä. Selvityksessä todetaan,

että Suomen järjestelmää voisi olla tarkoituksenmukaista kehittää ja tehostaa olemassa olevan järjestelmän puitteissa.

Kesällä 2013 alkaneen tieliikennelainsäädännön kokonaisuudistuksen tehtävänä on uudistaa tieliikenteen seuraamusjärjestelmää. Lievempien tieliikenteen rikkeiden osalta tavoitteena on ottaa enemmän käyttöön hallinnollisia, kiinteitä maksuseuraamuksia, jotka olisi mahdollista määrätä nykyistä rikosoikeudellista menettelyä joustavammissa hallinnollisissa prosessissa (vrt. pysäköintivirhemaksujärjestelmä). Uudistushanke liittyy toimenpiteenä myös oikeusministeriön oikeudenhoidon uudistamisohjelmaan vuosille 2013–2025. Muutos edellyttäisi ajo-oikeuteen vaikuttaviin tekojen ja laiminlyöntien nykyistä täsmällisempää ja tarkempaa määrittelyä. Ajokorttiseuraamusten painopiste voisi tällöin olla enemmän liikenneturvallisuutta vaarantavissa teoissa ja laiminlyönneissä ennalta estävyyden ja liikenneturvallisuusvaikutusten siitä kärsimättä.

Erillään tieliikenteen kokonaisuudistushankkeesta toteutetaan selvitys yhteistyössä oikeusministeriön kanssa vähäisten ylikuormien (alle 5 %) ja ajo- ja lepoaikarikkomusten sisällyttämiseksi rikesakkorikkomusten piiriin ja samalla pois ajokorttiseuraamusten soveltamisalasta. Tämän lisäksi selvitettäisiin ylikuormamaksusta annetun lain ajantasaisuutta. Vaikutusten arvioinnin jälkeen toteutettaisiin lakihanke.

Lentoasema- ja lennonvarmistuspalvelut

HE 313/2010 vp — EV 336/2010 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 1.3.2011, että turvallisuusviranomaisten lentoasema- ja lennonvarmistuspalveluja koskevat tarpeet selvitetään kattavasti ja turvataan lentoasemapalvelujen osalta näiden viranomaisten lakisääteisten tehtävien toteuttamismahdollisuudet. Liikenne- ja viestintäministeriön tulee antaa asiasta liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys viimeistään 1.9.2012.

Valtioneuvosto päätti 10.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Liikenne- ja viestintäministeriö antoi 31.8.2012 selvityksen eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle. Selvityksessä on kerrottu mm. Finavia Oyj:n roolista palveluntarjoajana ja palvelutarjonnan uudelleenjärjestelyistä, sekä liikenne- ja viestintäministeriön yhteistyöstä puolustusministeriön ja sisäasiainministeriön kanssa. Selvityksen mukaan Finavia Oyj pystyy tuottamaan hyvin puolustusvoimien tarvitsemat palvelut. Osapuolten välisissä sopimuksissa on kattavasti sovittu palvelujen tarjoamisesta ja toimintojen turvaamisesta. Tunnistetut lainsäädännön muutostarpeet toteutetaan ilmailulain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Lakiesitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2014.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistus

HE 65/2011 vp — EV 53/2011 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 30.11.2011, että hallitus käynnistää väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen, jossa otetaan huomioon myös alusten ympäristöominaisuudet ja jäänmurtopalvelujen tosiasiallinen käyttö.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti syksyllä 2012 työryhmän valmistelemaan väylämaksun uudistamista. Työryhmä tarkasteli väylämaksulainsäädännön uudistamistarpeita ja erilaisia vaihtoehtoja väylämaksujärjestelmän kehittämiseksi. Työryhmä totesi, että väylämaksujärjestelmän muutoksen tarve riippuu pitkälti tavoitteista. Yksittäiset epäkohdat voidaan poistaa nykyjärjestelmän pienellä kehittämisellä. Laajemmat rakenteelliset uudistukset edellyttäisivät laajempaa uudistusta.

Työryhmä esitti, että tässä vaiheessa tehtäisiin pieniä muutoksia, joilla ratkaistaisiin lähinnä irtolasti- ja risteilyalusten väylämaksuun liittyviä ongelmia. Ne voitaisiin poistaa alentamalla niiden käyntikertakohtaista enimmäismaksua. Alennuksesta hyötyisivät erityisesti isot alukset. Tämä toimenpiteiden vähentäisi valtion väylämaksutuloja noin 5–6 miljoonaa euroa.

Työryhmä katsoi, että väylämaksun suuremmista rakenteellisista uudistuksista voidaan päättää vasta, kun LVM käynnissä oleva Meriliikennestrategia on valmistunut keväällä 2014.

Hallitus ilmoitti 30.8.2013 ehdollisista toimista työmarkkinaratkaisun tukemiseksi, joista yksi oli väylämaksujen puolittaminen vuosiksi 2015–2017. Hallitus katsoi 25.10.2013, että työmarkkinaratkaisu on riittävän kattava. Täten väylämaksu tullaan puolittamaan vuosiksi 2015–2017. Puolittaminen tehdään suoraan väylämaksun nykyisiin yksikköhintoihin. Tällä tavoin voidaan varmistaa nykyjärjestelmän taloudellinen ohjausvaikutus, kohdella aluksia tasapuolisesti sekä poistaa eräitä väylämaksun keskeisiä ongelmia. Muita rakenteellisia uudistuksia ei tässä vaiheessa tehdä.

Liikennepoliittinen selonteko

VNS 2/2012 vp — EK 17/2012 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta hyväksyi 21.6.2012 mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Perusväylänpitoon on kehyskauden aikana suunnattava lisärahoitusta valtiontalouden tilan niin salliessa. Erityisesti tulee tällöin keskittyä pieniin liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta edistäviin hankkeisiin. Pitkällä aikavälillä perusväylänpitoon on varattava lisärahoitus, joka mahdollistaa liikenneverkon riittävän kunnon ja tarpeellisen kehittämisen sekä ikääntyvän väyläverkon korjausvelan reaalisien pienentämisen.

2. Alemman asteisen tieverkon ja yksityisteiden hoitoon ja kehittämiseen on yhteistyössä kuntien ja tienhoitokuntien kanssa saavutettava rahoituksellinen ja

lainsäädännöllinen kokonaisratkaisu, joka takaa alemman asteisen ja yksityis-tieverkon nykyistä riittävämmän rahoituksen sekä selvittää eri tahojen vastuuta.

3. Maamme elinkeinoelämän kilpailukykyä verrattuna kilpailijamaihin on parannettava alentamalla logistiikkakustannuksia. Erityisesti tulee selvittää mahdollisuus ottaa käyttöön dieselperon korotuksen palautusjärjestelmä ammat-tiliikenteelle.

4. Venäjän talouskasvun tuomat mahdollisuudet on otettava painokkaam-min huomioon kansallisessa liikennepoliitikassa ja niiden tulee näkyä aiempaa paremmin myös EU:n päätöksentekoon liittyvässä kansallisessa kannanmuodos-tuksessa.

5. Liikennesektorin on saavutettava Suomelle asetetut liikenteen päästövähennystavoitteet mm. edistämällä uusimman ajoneuvoteknologian ja kestävien biopolttoaineiden käyttöä ja kehittämistä. Lisäksi tulee edistää hybridi- ja sähköautojen käyttöä esimerkiksi kehittämällä latausinfrastruktuuria sekä panosta-malla alan kotimaiseen innovaatiotoimintaan ja tuotekehitykseen.

6. Kansallista edunvalvontaa maamme kannalta keskeisten liikennepoliit-tisten päätösten valmistelussa on yhteistyössä keskeisten etujärjestöjen kanssa tehostettava ja terävöitettävä sekä EU:ssa että kansainvälisesti päätösvaltaisilla eri foorumeilla.

Valtioneuvosto päätti 16.8.2012 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö on valmistellut liikennepoliittisen selonteon toimen-panosuunnitelman. Selonteossa linjatut toimenpiteet tulevat hallituksen ja eduskunnan päätettäväksi erikseen kunkin kyseessä olevan kehys- ja talousarvio- tai säädösmuutos-asian yhteydessä. Vuoden 2013 talousarviossa ohjattiin ratojen kunnostukseen 20 mil-joonaa euroa lisää perusväylänpidon rahaa. Sillä toteutettiin noin 30 km pahimpien rou-tavaurioiden korjauksia, vanhentuneiden kannatinlankojen uusimisia 100 km ja 150 km yli-ikäisten kiskojen vaihtoja.

Kevään 2013 kehyspäätöksellä varmistettiin 100 miljoonan euron siirto liikenneväylien kehittämishankkeista perusväylänpitoon vuodesta 2016 lukien. Elinkeinoelämän kilpailu-kyvyn tukemiseksi ja logistiikkakustannusten alentamiseksi raskaan kaluston enimmäis-mittoja ja -massoja korotettiin valtioneuvoston asetuksella lokakuun 2013 alusta lukien.. Säästö logistiikkakustannuksissa on arvion mukaan 20 vuodessa noin 1,6–3,2 miljardia euroa. Samalla myös liikenteen hiilidioksidipäästöjen arvioidaan vähenevän noin kaksi prosenttia vuodessa. Vuoden 2014 talousarvion yhteydessä päätettiin yhteensä 55 miljoonan euron perusväylänpidon lisärahoituksesta kehyskaudelle, joka suunnataan raskaan kalus-ton enimmäismittojen ja- massojen korotusten edellyttämiin tienpidon toimiin.

Liikennepoliittiseen selontekoon sisältyvien Venäjä-yhteyksiä parantavien hankkeiden rakentaminen käynnistyy vuosina 2015 (vt 6 Taavetti-Lappeenranta) ja 2016 (E18 Hamina Vaalimaa Rajanylityspaikkojen ja niiden liikenneyhteyksien kehittämistarpeiden painopiste on Kaakkois-Suomen vilkkaimmilla rajanylityspaikoilla. EU osallistuu Suomen ja Venäjän välisten yhteyksien kehittämiseen ENPI- ja uuden ENI -rahoitusohjelmien kautta. Hank-keet toteutetaan vuosina 2014–2015. Sekä Luumäen ja Imatran välisen radan että E18 tien

Haminan ja Vaalimaa -osuuden suunnitteluun saadaan TEN –tukea Hallituksen energia- ja ilmastopoliittinen ministerityöryhmän kansallinen pitkän aikavälin energia- ja ilmastostrategian päivitettiin ja se annettiin selontekona eduskunnalle keväällä. Osana strategia-päivitystä valmisteltiin ohjelma öljyriippuvaisuuden vähentämiseksi, jossa liikenteellä on keskeinen rooli. Hallinnonalan ilmastopoliittinen ohjelma ILPO päivitettiin vuonna 2013. Päivitetty ohjelma julkaistiin joulukuussa 2013 osana liikenteen uutta ympäristöstrategiaa.

Kesällä 2013 valmistui liikenne- ja viestintäministeriön ”Tulevaisuuden käyttövoimat liikenteessä” -työryhmän raportti. Tässä raportissa esitetään toimenpiteitä vaihtoehtojen käyttövoimien edistämiseksi liikenteessä. Tavoitteena on luoda 2030 mennessä edellytykset yli 80%:n hiilidioksidipäästövähennyksille vuoteen 2050 mennessä. Toimenpiteitä on toteutettu erityisesti merenkulun LNG:n käytön mahdollistamiseksi sekä vaihtoehtojen polttoaineiden ja sähkön latausverkon luomiseksi. TEKES:in tutkimushankerahoituksen mahdollistamana energia-alan toimijat perustivat joulukuussa 2013 sähköautojen latausyhtiön, joka luo puitteet koko maan kattavalle yhteiskäyttöiselle latausverkolle. Valtakunnallinen latausverkko on perusedellytys sähköautojen laajalle yleistymiselle.

Ministeriöiden välistä yhteistyötä sekä yhteistyötä sidosryhmien kanssa on kehitetty ja edellytyksiä parempaan ennakoiwaan edunvalvontaan parannettu.

Ajoneuvojen katsastus- ja yksittäishyväksyntätehtävien järjestäminen

HE 17/2013 vp — EK 126/2013 vp

1. Eduskunta edellyttää, että katsastustoiminnan valvonta ja valvonnan resurssit järjestetään jatkossa mahdollisimman tehokkaasti ja kattavasti lain säännösten noudattamisen varmistamiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erittäin tiiviisti. Erityisen tärkeää on seurata ja arvioida katsastustoiminnan puolueettomuuden, riippumattomuuden ja muun asianmukaisuuden turvaamiseen liittyvien säännösten noudattamista ja vaikutuksia, markkinoiden sekä alueellisen palvelutarjonnan ja hintojen kehittymistä sekä raskaan liikenteen katsastusverkoston riittävyttä. Tarvittaessa tulee ryhtyä toimenpiteisiin sääntelyn tarkistamiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että lain tavoitteiden toteutumisesta, lain vaikutuksista sekä mahdollisista lain muutostarpeista tulee toimittaa kattava selvitys liikenne- ja viestintävaliokunnalle viimeistään vuoden 2016 loppuun mennessä.

Ajoneuvojen katsastustoimintaa koskeva laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2014. Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistä toimenpiteet, jotta uuden lain mukaisen katsastustoiminnan valvonta ja resurssit järjestetään eduskunnan lausumassa edellytetyllä tavalla. Myös katsastustoimintaa koskevan lain vaikutusten seurantaan ja arviointiin liittyvät toimenpiteet on käynnistetty, jotta mahdolliset toimenpiteet sääntelyn tarkistamiseksi sekä selvityksen antamiseksi liikenne- ja viestintävaliokunnalle voidaan toteuttaa lausumassa edellytetyllä tavalla.

1.9 Työ- ja elinkeinoministeriö

Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitos

Muut 7/2000 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.5.2001, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selvityksen ennen rakentamisluvan myöntämistä tämän periaatepäätöksen jälkeen saadusta uudesta tutkimustiedosta ja teknisestä kehityksestä ydinjätteen loppusijoituksen turvallisuuden varmistamiseksi.

Posiva Oy:n hanketta koskevan periaatepäätöksen voimassaolo lakkaa, ellei ydinenergiain mukaista rakentamislupaa haeta valtioneuvostolta 18.5.2016 mennessä. Hakemus jätettiin työ- ja elinkeinoministeriöön 28.12.2012. Kertomusvuonna aloitettiin selvityksen valmistelut.

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus

HE 195/2004 vp — EV 24/2005 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus seuraa määräaikaisten työsuhteiden käytön kohdistumista perheen perustamisiässä oleviin naisiin ja miehiin sekä selvittää, miten työsuhteiden katkonaisuutta ja siitä aiheutuvaa epävarmuutta nuorten aikuisten elämässä voitaisiin vähentää.

Hallitus tähtää sekä valvonnan että ohjeistuksen keinoin siihen, että määräaikaisia työsuhteita käytetään vain niissä tilanteissa, joissa määräaikaisuuden tarve on aidosti ja lain säännösten mukaisesti osoitettavissa. Hallitus pyrkii eri tavoin edistämään mahdollisuuksia siirtyä epätyypillisestä työstä pysyvämpään työhön. Työministeriö asetti keväällä 2005 selvityshenkilön selvittämään määräaikaisiin työsuhteisiin ja määräaikaisten työntekijöiden asemaan liittyviä kysymyksiä. Selvityshenkilö luovutti raporttinsa työministeriölle joulukuussa 2005 ja työministeriö ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimiin kevään 2006 aikana.

Työministeriö asetti 27.6.2006 kolmikantaisen työryhmän selvittämään määräaikaisia työsuhteita ja niiden käytön edellytyksiä. Työryhmän asettaminen perustui selvityshenkilön raportissa olevien ehdotusten jatkoselvitystarpeeseen. Koska työmarkkinaosapuolet ovat olleet erimielisiä selvityshenkilön esittämien ehdotusten toteuttamismahdollisuuksista, työryhmän tehtävänä oli sen vuoksi tarkastella, onko esillä olleiden ehdotusten pohjalta tai kokonaan niistä riippumatta mahdollista valmistella toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää määräaikaiseen työhön mahdollisesti liittyviä ongelmia rajoittamatta kuitenkaan tällaisen työn oikeutettua käyttöä.

Työryhmä selvitti määräaikaisen työn teettämisen juridisia edellytyksiä, määräaikaisen työn yleisyyttä ja työmarkkinoiden lähitulevaisuuden haasteita sekä arvioi sitä, missä määrin sääntely vastaa olemassa oleviin ja tuleviin haasteisiin. Perusteettomien määräaikaisten sopimusten karsimiseksi työryhmä ehdotti valvonnan tehostamista siten, että työntajan työsuhteen keskeisiä ehtoja koskevan selvitysvelvollisuuden rikkominen olisi rangaistavaa. Samassa yhteydessä esitettiin työsuojelun valvontalakia muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi ryhtyä kehoitusmenettelyyn edellä viitatus selivityksen saamiseksi. Muutoksilla pyritään siihen, että määräaikaisten sopimusten perusteet tulisivat nykyistä paremmin harkituiksi, ja peruste tulisi myös työntekijän tietoon. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2008 alusta.

Määräaikatyötä selvittäneen työryhmän työskentelyn jälkeen työministeriön asettama kolmikantainen työryhmä selvitti vuokratyötä kokonaisuudessaan. Työryhmä ehdotti marraskuussa 2007 lisättäväksi työsopimuslakiin, työturvallisuuslakiin ja ns. tilaajavastuulakiin vuokratyötä koskevaa erityissääntelyä. Muutosten tarkoituksena on parantaa vuokratyöntekijöiden asemaa saattamalla lainsäädäntö vuokratyön erityispiirteitä vastaavalle tasolle. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2009 alusta. Työ- ja elinkeinoministeriö laati yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa opaskirjan vuokratyöstä työntekijöiden, käyttäjäryitysten ja vuokrayritysten käyttöön.

Määräaikaisten aseman parantamiseksi työ- ja elinkeinoministeriön kolmikantainen työryhmä valmisteli hallituksen esityksen työsopimuslain määräaikaista työsuhteita koskevan säännöksen täsmentämisestä. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle lokakuussa 2010. Vuoden 2011 alusta voimaan tulleella lailla täsmennettiin toistuvien määräaikaisten työsopimusten käytön edellytyksiä. Kunkin yksittäisen määräaikaisen työsopimuksen solmimisedellytyksenä olevan perustellun syyn sisältöön ei tullut muutoksia. Säännösmuutokset koskevat myös vuokratyötä.

Työmarkkinakeskusjärjestöt tekivät lokakuussa 2011 raamisopimuksen Suomen kilpailukyvyyn ja työllisyyden turvaamisesta. Sopimuksessa todetaan osapuolten olevan yhtä mieltä siitä, että määräaikaisen työsopimuksen tekemisen perusteet sekä peruseriaatteen ovat yhteneväisiä riippumatta eri työsuhdemuodoista. Osapuolet esittivät selvittäväksi kolmikantaisesti, toteutuvatko nämä perusteet ja periaatteet myös vuokratyössä tehtävissä määräaikaissa työsopimuksissa. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 11.1.2012 työryhmän selvittämään edellä mainittuja asioita.

Työryhmä ehdotti muutettavaksi työnteon keskeisistä ehdoista annettavaa selvitystä koskevaa työsopimuslain säännöstä siten, että määräaikaissa työsuhteissa selvityksestä olisi käytävä ilmi määräaikaisuuden peruste sekä määräaikaisen sopimuksen päättymisen ajankohta tai arvioitu ajankohta. Lisäksi vuokratyötä koskevaa erityissäännöstä ehdotettiin täydennettäväksi säännöksellä, jonka tarkoituksena on lisätä vuokratyöntekijöille annettavaa tietoa ja sitä kautta parantaa vuokratyöntekijöiden mahdollisuutta arvioida työsopimuksensa määräaikaisuuden perustetta sekä tulevaisuuden työllistymismahdollisuuksia.

Lisäksi tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annettua lakia ehdotettiin muutettavaksi siten, että tilaajan olisi pyynnöstä ilmoitettava henkilöstön edustajalle myös vuokratyön käytön syy. Muutokset tulivat voimaan vuoden 2013 alusta.

Työntekijöiden ja virkamiesten osaamisesta huolehtimiseksi valmisteltiin laki taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä, siihen liittyvät verolait ja koulutuskorvausta koskeva laki. Samassa yhteydessä muutettiin yhteistoimintalakien henkilöstö- ja koulutus suunnitelmia koskevia säännöksiä. Suunnitelmassa tulee olla tiedot mm. yrityksen henkilöstön rakenteesta ja määrästä mukaan lukien toteutuneiden määräaikaisten työsopimusten määrä sekä arvio näiden kehittymisestä. Muutokset tulivat voimaan vuoden 2014 alusta.

Epätavallisiin työsuhteisiin liittyvää valmistelutyötä jatkettiin vuoden 2013 aikana. Kolmikantaisesti valmisteltiin vuokratyötä, osa-aikatyötä ja ns. nollatyösopimuksia koskevat selvitykset. Työaikalain muuttamista koskeva hallituksen esitys osa-aikatyöhön ja nollatyösopimukseen liittyen annetaan keväällä 2014.

Korkeakoulukeksinnöt

HE 259/2004 vp — EV 28/2006 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 7.4.2006, että hallitus seuraa korkeakoulukeksintöjä koskevan lainsäädännön toimivuutta ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle kolmen vuoden kuluessa lainsäädännön voimaantulosta. Seurata tulee muun muassa sitä, miten korkeakoulut täyttävät toimintavelvollisuutensa sen jälkeen, kun oikeudet keksintöön on otettu korkeakoulukeksintöjä koskevan lain 7 §:n mukaisesti. Tarvittaessa tulee tehdä säännöshdotukset määräaikaisten asetamisesta.

Laki oikeudesta korkeakouluissa tehtäviin keksintöihin (369/2006) tuli voimaan 1.1.2007. Opetusministeriö on ohjeistanut yliopistoja ja ammattikorkeakouluja raportoimaan korkeakoulukeksintölain toimivuudesta tavoite- ja tulosneuvottelujen yhteydessä. Keväällä 2008 yliopistot ovat raportoineet korkeakoulukeksintölain toimivuudesta vuotta 2007 koskevissa tilinpäätösasiakirjoissa. Ammattikorkeakoulut ovat vastaavasti sisällyttäneet vuoden 2007 tulosanalyysiin korkeakoulukeksintöjä koskevan lyhyen selvityksen. Näiden selvitysten perusteella korkeakoulukeksintölain toimivuudessa ei ole esiintynyt erityisiä ongelmia.

Asiasta on laadittu erillinen selvitys, joka on toimitettu eduskunnan sivistysvaliokunnalle joulukuussa 2009.

Eduskunnan sivistysvaliokunta käsitteli kokouksessaan 15.6.2010 TEM:n yhteistyössä OKM:n kanssa laatimaa selvitystä korkeakoulukeksintölain toimivuudesta todeten, ettei asia anna aihetta jatkotoimenpiteille (ptk 15.6.2010, 6 §, SIO 2/2010 vp).

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Työelämäselonteosta johtuvat toimet

VNS 4/2004 vp — EK 10/2005 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

2. Eduskunta edellytti 11.5.2005, että hallitus huolehtii ikäjohtamiseen liittyvien hyvien käytäntöjen levittämisestä työpaikoille ja ikäjohtamiskoulutuksen sisällyttämisestä kaikkeen johtamis- ja esimieskoulutukseen.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, millä edellytyksillä työ- ja sosiaalilainsäädäntöön perustuvaa suojaa voitaisiin ulottaa uusiin työnteon muotoihin, kuten työharjoitteluun, työelämävalmennukseen sekä perhe- ja omaishoittoon.

2. Hallitus tähtää sekä valvonnan että ohjeistuksen keinoin siihen, että määräaikaista työsuhteita käytetään vain niissä tilanteissa, joissa määräaikaisuuden tarve on aidosti ja lain säännösten mukaisesti osoitettavissa. Hallitus pyrkii eri tavoin edistämään mahdollisuuksia siirtä epätavallista työtä pysyvämpään työhön. Työministeriö asetti keväällä 2005 selvityshenkilön selvittämään määräaikaisiin työsuhteisiin ja määräaikaisten työntekijöiden asemaan liittyviä kysymyksiä. Selvityshenkilö luovutti raporttinsa työministeriölle joulukuussa 2005 ja ministeriö ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimiin kevään 2006 aikana.

Työministeriö asetti 27.6.2006 kolmikantaisen työryhmän selvittämään määräaikaista työsuhteita ja niiden käytön edellytyksiä. Työryhmän asettaminen perustui selvityshenkilön raportissa olevien ehdotusten jatkoselvitystarpeeseen. Koska työmarkkinaosapuolet ovat olleet erimielisiä selvityshenkilön esittämien ehdotusten toteuttamismahdollisuuksista, työryhmän tehtävänä oli sen vuoksi tarkastella, onko esillä olleiden ehdotusten pohjalta tai kokonaan niistä riippumatta mahdollista valmistella toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää määräaikaiseen työhön mahdollisesti liittyviä ongelmia rajoittamatta kuitenkaan tällaisen työn oikeutettua käyttöä. Perusteettomien määräaikaisten sopimusten karsimiseksi työryhmä ehdotti valvonnan tehostamista siten, että työntekijän työsuhteen keskeisiä ehtoja koskevan selvityselvöllisyyden rikkominen olisi rangaistavaa. Samassa yhteydessä esitettiin työsuojelun valvontalakia muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi ryhtyä kehoitusmenettelyyn edellä viitatuun selvityksen saamiseksi. Muutoksilla pyritään siihen, että määräaikaisten sopimusten perusteet tulisivat nykyistä paremmiksi, ja peruste tulisi myös työntekijän tietoon. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2008 alusta.

Työ- ja elinkeinoministeriön kolmikantainen työryhmä valmisteli hallituksen esityksen työsopimuslain määräaikaista työsuhteita koskevan säännöksen täsmentämisestä. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle lokakuussa 2010. Esityksellä selkeytetään toistuvien määräaikaisten työsopimusten käytön edellytyksiä. Kunkin yksittäisen määräaikaisten työsopimuksen solmimisedellytyksenä olevan perustellun syyn sisältöön ei ehdoteta muutoksia. Ehdotuksen mukaan määräaikaisten sopimuksen käyttöä on arvioitava teettävän työn edellyttämän työvoimatarpeen pysyvyyden kannalta. Lainmuutos tuli voimaan 1.1.2011.

Vuokratyödirektiivin täytäntöön panemiseksi tarvittavat lainsäädäntömuutokset on valmisteltu kolmikantaisesti vuoden 2011 aikana. Hallituksen esitys laeiksi työsopimuslain

2 luvun 6 sekä 9 §:n ja lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta (HE 104/2011 vp.) annettiin eduskunnalle 28.10.2011.

Työaikaosuoluun liittyvät kysymykset ovat edelleen keskeisiä työsuojeluviranomaisen valvontatoiminnassa. Johtamisjärjestelmiä koskevan kehittämistyön ml. ikäjohtamisen valmistelu on käynnistetty tietoyhteiskuntaohjelman alaisessa työelämäjaostossa. Työryhmän ehdotukset opetuksen, tieteen, kulttuurin, ympäristöpolitiikan, rakentamisen ja aluepolitiikan osalta ovat esillä opetusministeriön asettamassa kansallista luovuusstrategiaa valmistelemaan asetetussa projektiryhmässä. Työministeriö valmistelee hallinnonalaansa kuuluvia luovuuden edistämistoimia.

Työ- ja elinkeinoministeriön kolmikantaisen joustoturvatyön yhden alaryhmän, työelämän sääntelyryhmän tehtävänä on selvittää työmarkkinoiden toimivuutta ja työlainsäädäntöä jouston ja turvan näkökulmasta. Yhtenä selvitettävänä kokonaisuutena on työaikasääntely, mukaan lukien työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen. Suomalaisilla työpaikoilla on käytössä erilaisia joustavia työaikajärjestelyitä (kuten osa-aikatyö, liukuva työaika, etätyö, osa-aikaeläke, työaikapankki, työn jakaminen). Työaikasääntelyä kehitetään joustoturvatyöryhmän alaryhmässä. Ryhmä käsitteli hallituksen esityksen työsopimuslain muuttamisesta koskien työntekijän sopimukseen perustuvaa oikeutta olla poissa työstä perheenjäsenen hoitamiseksi. Hallituksen esitys työsopimuslain muuttamisesta annettiin marraskuussa 2010 eduskunnalle. Poissaolon ajalta työnantajalla ei olisi palkanmaksuvollisuutta. Säännöksessä turvattaisiin työntekijälle eräin edellytyksin oikeus palata työhön kesken sovitun poissaolokauden. Lisäksi työntekijällä olisi oikeus palata ensisijaisesti entiseen työhönsä poissaolon jälkeen. Työsopimuslain muutos tuli voimaan huhtikuun 2011 alusta lukien.

Työelämän kehittämisstrategia on laadittu hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti laajassa yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. Strategia valmistui vuoden 2012 alkupuolella. Strategia kattaa työelämän teemat laajasti innovoinnin ja tuottavuuden vahvistamisesta, luottamuksen ja yhteistyön syventämisestä, osaavan työvoiman sekä työhyvinvoinnin ja terveyden varmistamisesta. Strategian tavoitteena on parantaa työllisyysastetta, työelämän laatua, työhyvinvointia ja työn tuottavuutta.

Yksi strategian teema-alue on osaava työvoima. Strategian mukaan osaava työvoima kykenee vastaamaan työn muutoksiin ja omaksumaan uusia taitoja koko työuransa ajan. Työssä tapahtuvan osaamisen kehittäminen ja sen tukeminen korostuvat. Työvoiman koulutuksella hankittu osaamistaso yhdessä työssä oppimisen kanssa ovat vahvimpia menestyksen ja uudelleen työllistymisen edellytyksiä muuttuvassa työelämässä. Ne vaikuttavat osaltaan sekä työn tuottavuuteen että uusien työpaikkojen syntymiseen. Teeman alla pyritään siihen, että oppiminen työpaikoilla lisääntyy ja että osaamistaso nousee ja vastaa työelämän tarpeita.

Strategian toteuttamiseksi käynnistettiin vuonna 2013 yksityisen ja julkisen sektorin työpaikoilla laaja kansallinen yhteistyöhanke (Työelämä 2020 -hanke). Tavoitteena on kyetä tavoittamaan yritykset, yrittäjät ja työpaikat, jotka kokevat hyödylliseksi ja tarvitsevat tukea toimintatapojensa kehittämiseen. Toteutuakseen tavoite edellyttää eri hallinto- ja muiden työelämän toimijatahojen välistä yhteistyötä niin valtakunnan kuin alueiden tasolla.

Mukana yhteistyöhankkeessa ovat keskeiset työelämätoimijat. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö osallistuvat toimialansa näkökulmasta työelämän kehittämisen strategiaprosessiin, ja Tekes on käynnistänyt liiketoimintaa, tuottavuutta ja työniloa- ohjelma Liiderin.

Työntekijöiden ja virkamiesten osaamisesta huolehtimiseksi valmisteltiin vuonna 2013 laki taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä, siihen liittyvät verolait ja koulutuskorvausta koskeva laki. Samassa yhteydessä muutettiin yhteistoimintalakien henkilöstö- ja koulutussuunnitelmia koskevia säännöksiä. Vuosittain laadittavassa suunnitelmassa tulee olla tiedot mm. yrityksen henkilöstön rakenteesta ja määrästä mukaan lukien toteutuneiden määräaikaisten työsopimusten määrä sekä arvio näiden kehittämisestä. Suunnitelmassa tulee käsitellä henkilöstön osaaminen ja siinä esiintyvät kehittämistarpeet sekä lisäksi toimet, joilla parannetaan ikääntyneiden, työttömyys- ja työkyvyttömyysuhan alaisten asemaa työssä jatkamisen mahdollistamiseksi. Muutokset tulivat voimaan vuoden 2014 alusta.

Vuoden 2013 alusta tuli voimaan työsopimuslain muutos, jolla parannettiin vuokratyöntekijöiden asemaan. Työsopimuslain 2 luvun 4 §:n mukaan työsuhteen ehtojen toden-tamisasiakirjasta on ilmentävä määräaikaisten työsopimuksen määräaikaaisuuden peruste ja sopimuksen päättymisaika tai sen arvioitu päättymisaika. Lisäksi vuokratyösuhteissa tulee antaa tieto määräaikaisten työsopimuksen taustalla olevan käyttäjäyrityksen asiakassopimukseen perustuvan tilauksen syystä ja kestosta tai arvioidusta kestosta sekä arvio vuokratyöntekijän työnantajan yrityksessä tarjolla olevista muista, vuokratyöntekijän työsopimuksessa sovittuja työtehtäviä vastaavista työtehtävistä.

Epätyypillisiin työsuhteisiin liittyvää valmistelutyötä jatkettiin vuoden 2013 aikana. Kolmikantaisesti valmisteltiin vuokratyötä, osa-aikatyötä ja ns. nollatyösopimuksia koskevat selvitykset. Työaikalain muuttamista koskeva hallituksen esitys osa-aikatyöhön ja nollatyösopimukseen liittyen annetaan keväällä 2014.

4. Ei-työsuhteisten oikeudellista asemaa parantamaan asetettiin helmikuun alusta 2008 työryhmä. Selvitystyön kohteena on lainsäädännöllä ei-työsuhteiseksi säädetty työ. Soveltamisalakartoituksen lisäksi pohdittavana on muun muassa se, minkälaiset ehdot ei-työsuhteeseen työhön liittyvät. Lisäksi huomiota kiinnitetään työoikeudellisen ja työvoimapoliittisen lainsäädännön sekä sosiaalilainsäädännön välisiin suhteisiin. Selvitystyö ja sen pohjalta tehtävät lainsäädäntö ja muut toimenpide-ehdotukset tehdään yhdessä työministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön sekä työmarkkinaosapuolten kanssa.

Ei-työsuhteisten selvitystyö valmistui syyskuussa 2009. Työryhmän ehdotukset työmarkkinatoimenpiteissä olevien oikeudesta etuuteen tilapäisen hoitovapaan ajalta on toteutettu sosiaali- ja terveysministeriön valmistelemalla ja 2.10.2009 annetulla hallituksen esityksellä työttömyysturvain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 179/2009 vp). Samassa esityksessä toteutettiin myös työmarkkinatoimenpiteeseen tai kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvan työssäoloehdon tarkastelujakson pidentäminen. Työryhmän ehdotuksen mukaan julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa tulisi säätää siitä, että työmarkkinatoimenpiteissä sovellettaisiin tiettyjä yksityisyyden suojasta työelämässä annettuja säännöksiä. Ehdotukset on toteutettu työ- ja elinkeinoministeriön valmistelemalla ja 22.12.2009 annetulla hallituksen esityksellä julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain

muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 274/2009 vp). Lakimuutokset tulivat voimaan 10.5.2010.

Omaishoidon tuesta annettuun lakiin (937/2005) lisättiin 1.8.2011 alkaen uusi 4 a §, jonka mukaan kunta voi järjestää omaishoitajan vapaan tai muun poissaolon aikaisen hoidon tekemällä tehtävään soveltuvan henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan vakituisen omaishoitajan vapaan aikaisesta sijaishoidosta.

Elokuun alussa 2011 tuli voimaan perhehoitajalain (312/1992) muutos, jonka mukaan kunta voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä toimeksiantosopimuksen sellaisen henkilön kanssa, joka täyttää perhehoitajalta vaadittavat edellytykset. Perhehoitolakiin lisättiin tätä koskeva 6 a §.

Yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain toimeenpano ja vaikutusten seuranta

HE 254/2006 vp — EV 286/2006 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

2. Eduskunta edellytti 14.2.2007, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa selvittää mahdollisuudet luoda henkilöstösuunnitelmia ja -koulutusta koskeva kattava tilastointi- ja seurantajärjestelmä.

Uusi yhteistoiminnasta yrityksissä annettu laki (334/2007) tuli voimaan 1.7.2007 siten, että yrityksiin, jotka työllistävät 20–29 henkilöä, lakia sovelletaan vasta 1.1.2008 alkaen.

Antaessaan lakia koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle hallitus samalla päätti, että työministeriö valmistelee laista esitteen erityisesti pienien yritysten tarpeisiin, kouluttaa työvoima- ja elinkeinokeskuksiin (TE-keskuksiin) yt-lain tuntevia henkilöitä yritysten neuvojiksi ja laatii laista kalvosarjan. Esite valmistui loppukesällä 2007 suomeksi ja ruotsiksi alkusyksystä. Sillä oli laaja jakelu ja sitä on saatavissa mm. kaikista TE-keskuksista. Esitteet ovat myös työministeriön internetsivuilta saatavissa. TE-keskusten henkilöstöä on koulutettu ja kalvosarja on tuotettu TE-keskusten käyttöön. Työministeriö on muutoinkin osallistunut yt-laista pidettyihin lukuisiin koulutustilaisuuksiin.

Lain voimaantulosäännöksen mukaan henkilöstö- ja koulutustavoitteita koskevaa säännöstä on sovellettu 1.1.2008 alkaen. Tämän jälkeen on tarkoitus ryhtyä selvittämään, onko mahdollista luoda näitä kysymyksiä koskeva kattava tilastointi- ja seurantajärjestelmä. Tässä yhteydessä voidaan selvittää myös, olisiko esimerkiksi mahdollista lisätä kyseessä olevaa yt-lain säännöstä selvittäviä kysymyksiä Tilastokeskuksen työolotutkimukseen.

Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti tutkimuksen uuden yhteistoimintalain vaikutusten arvioimisesta. Tutkimus tehtiin vuoden 2009 aikana ja tutkimustulokset julkaistiin vuoden 2010 alussa. Tutkimusta ei ollut tarkoituksenmukaista käynnistää aikaisemmin, koska lain soveltamisesta käytäntöön ei tätä ennen ollut saatavissa riittävästi kokemuksia. Tutkimuksessa selvitettiin erityisesti eduskunnan lausumassa esitettyjä kysymyksiä. Tutkimusta on hyödynnetty eduskunnalle annetussa selvityksessä. Eduskunnan lausuman johdosta työ- ja elinkeinoministeriö toimitti yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain

toimivuutta koskevan kolmikantaisesti valmistellun selvityksen eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle toukokuussa 2010.

Laki yhteistoiminta-asiamiehestä (216/2010) tuli voimaan 1.7.2010 ja ensimmäiseksi yhteistoiminta-asiamieheksi valittiin syksyllä 2010 oikeustieteen tohtori Helena Lamponen. Yt-asiamies valvoo yhteistoimintaa ja muiden henkilöstön osallistumisjärjestelmiä koskevien lakien noudattamista. Asiamies toimii itsenäisesti työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä. Yhteyttä voivat ottaa työnantajat, työntekijät ja henkilöstöryhmän edustajat. Yt-asiamiehen toimistossa on lisäksi lakimies ja kaksi osa-aikaista avustajaa.

Yt-asiamiehen tehtävänä on antaa ohjeita ja neuvoja lakien soveltamisessa, edistää valvottavana olevien lakien tunnettuutta, pitää henkilöstörahostorekisteriä, edistää ja parantaa aloitteilla ja ohjeilla työnantajan ja työntekijöiden välistä yhteistoimintaa sekä muiden henkilöstön osallistumisjärjestelmien toteutumista, seurata valvottavien lakien tavoitteiden toteutumista ja pyytää työneuvostolta lausuntoa, sovelletaanko yritykseen tai yritysyhtymään yhteistoimintalakia lakia tai yritysyhtymien yhteistoimintalakia. Valvontatoimessaan yt-asiamies on kiinnittänyt erityistä huomiota yt-lain edellyttämien suunnitelmien toteuttamiseen.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa todetaan, että on tarpeen edistää henkilöstö- ja koulutussuunnitelmien käyttöä osana työntekijöiden suunnitelmallista osaamisen kehittämistä. Lisäksi työmarkkinoilla marraskuussa 2011 sovitussa raamisopimuksessa korostetaan henkilösuunnittelun kehittämistä ja siinä on sovittu, että työmarkkinakeskustajat laativat yhteisen mallin henkilöstösuunnitelmasta 31.5.2012 mennessä yt-lain muuttamista kokevan valmistelun pohjaksi. Suunnitelmassa kiinnitetään erityistä huomiota muun muassa joustavien työaikajärjestelyjen suunnitelmalliseen käyttöön, määräaikaisten työsuhteiden käyttöön ennakoimalla muun muassa sijaisten tarve vuosittain ja työntekijöiden ammatillisen osaamisen kehittämiseen. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 3.9.2012 työryhmän valmistelemaan tarvittavia muutoksia raamisopimuksessa mainittujen asioiden sisällyttämiseksi yhteistoimintalakien henkilöstösuunnitelmiin. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmän vaikutukset

HE 116/2007 vp — EV 116/2007 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 4.12.2007, että hallitus seuraa tarkoin pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmän vaikutuksia sähköntuotannon uudisrakentamiseen ja, että näin saadut käytännön kokemukset otetaan huomioon tulevassa lainsäädäntötyössä.

Pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmä sisällytettiin sähkömarkkinalakiin lainmuutoksella, joka tuli voimaan 1.2.2008. Valtioneuvosto antoi 14.6.2007 asetuksen, jolla säädettiin yläraja sähköntuotannolta sähkönjakeluverkoissa perittävälle siirtomaksuille. Vastaava säännös sisältyy nykyisin sähkömarkkinoista 5.2.2009 annettuun valtioneuvos-

ton asetukseen. Valtioneuvosto antoi 5.2.2009 myös asetuksen sähkötoimitusten selvityksestä ja mittauksesta. Asetuksella luovuttiin sähkökulutukseen liittyvän pienimuotoisen sähköntuotannon osalta aikaisemman käytännön mukaisesta sähköntuotannon erillismittauksesta. Asetuksen mukaan sähköverkkoon sähköä syöttävä sähköntuotantolaitos voidaan jättää varustamatta erillisellä mittauslaitteistolla, jos laitos sijaitsee enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla varustetulla sähkönkäyttöpaikalla ja käyttöpaikka on varustettu mittauslaitteistolla, joka kykenee mittaamaan sekä sähköverkosta otetun että sähköverkkoon syötetyn sähkön määrän.

Työ- ja elinkeinoministeriö tilasi 21.12.2011 selvityksen pienimuotoisen sähköntuotannon nettomittauksesta. Selvityksen ehdotukset pienimuotoisen tuotannon verkkoon liittämisen esteiden poistamisesta ja pienimuotoisen tuotannon myynnin helpottamisesta markkinoille ovat toimeenpantavina työ- ja elinkeinoministeriössä ja Motiva Oy:ssä.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 29.5.2012 tuulivoiman edistämistä ja tutkavalvontaa yhteen sovittavan työryhmän, jonka määräaika päättyi 31.5.2013. Työryhmän tehtävänä oli sovittaa yhteen hallituksen tuulivoiman edistämistavoitteet ja tutkavalvonnan tarpeet. Keväällä 2013 annettiin eduskunnalle hallituksen esitys (HE 55/2013 vp), joka sisälsi lakiehdotuksen tuulivoiman kompensatioalueista. Laki tuli voimaan 1.7.2013. Tuulivoiman kompensatioalueista annetun lain nojalla tuulivoimalan rakentaminen ja käyttöön otto tällaisella alueella ei edellytä, että puolustusvoimat selvittää enää erikseen tuulivoimalan vaikutuksia Suomen aluevalvontaan, puolustusvoimien alueellisiin toimintaedellytyksiin ja sotilasilmailuun. Rakentaminen on myös mahdollista, vaikka puolustusvoimien aiemmin antama lausunto olisi ollut kielteinen. Alueelle rakennettavista tuulivoimaloista kerätään turbiinikohtainen tuulivoimamaksu.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 29.5.2012 tuulivoiman edistämistä yhteen sovittavan työryhmän, jonka tehtävänä oli vähentää tuulivoimarakentamiseen liittyviä esteitä ja rajoitteita sekä sovittaa yhteen eri hallinnonalojen tavoitteita. Työryhmä antoi raporttinsa 18.12.2013. Työryhmä laati ehdotuksia, jotka liittyvät kaavoituksen sekä YVA- ja lupamenettelyiden yhteensovittamiseen ja tehostamiseen, tuulivoiman melutason ohjearvoihin, tuulivoiman hyväksyttävyyden lisäämiseen, muutoksenhakujärjestelmän arviointiin ja tuulivoiman tutkimusohjelmaan. Työryhmän ehdotusten toimeenpano on käynnissä eri ministeriöissä.

Hallitus antoi 20.3.2013 esityksen (HE 20/2013 vp), joka sisälsi ehdotuksen uudeksi sähkömarkkinalaiksi. 1.9.2013 voimaan tullessa laissa säädettiin sähköntuottajille oikeus liittää useita voimalaitoksia sähköverkkoon yhteisellä liittymisjohdolla. Tämä vähentää erityisesti tuulivoimaloiden ja tuulipuistojen liittämiskustannuksia.

Hallitus antoi 20.3.2013 eduskunnalle valtioneuvoston selonteon kansalliseksi energia- ja ilmastostrategiaksi (VNS 2/2013 vp). Strategiassa asetettiin tavoitteeksi noin 9 terawattitunnin suuruinen tuulivoiman tuotanto vuonna 2025. Samalla asetettiin tavoitteeksi jouduttaa tuulivoiman rakentamista kehittämällä suunnittelua ja lupamenettelyjä sekä luoda yksinkertaiset liittymistä ja verotusta koskevat menettelyt ja yhtenäiset ohjeistukset pien tuottajan sähköntuotannon myymiselle, hinnoittelulle ja laskutusmenettelylle.

Kansallisen energia- ja ilmastostrategian jatkotoimenpiteinä työ- ja elinkeinoministeriö asetti 18.12.2013 työryhmän selvittämään pienimuotoisen energiantuotannon edis-

tämistöimisiä. Työryhmä tulee tarkastelemaan ensisijaisesti sähkön pientuotannon roolia uusiutuvan energian sekä rakennusten energiatehokkuuden edistämiseksi. Tämän lisäksi työryhmä tulee pohtimaan ja arvioimaan toimenpiteitä pientuotannon kannattavuuden edistämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti joulukuussa 2013 myös selvityksen, jonka tavoitteena on sähkön pientuotannon nettolaskutusmenettelyyn liittyvien oikeudellisten kysymysten ja optimointiongelmien selvittäminen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kauppojen aukioloajan laajentaminen, poikkeuslupien keskittäminen, pienyrittäjien aseman parantaminen ja henkilöstön turvallisuus

VNS 5/2012 vp — EK 4/2013 vp

Hyväksyessään valtioneuvoston selonteon kauppojen aukioloajan laajentamisen vaikutuksista eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimiin poikkeuslupien hakemusten käsittelyn keskittämiseksi yhteen viranomaiseen, hallitus ryhtyy toimiin pienyrittäjien aseman parantamiseksi kauppakeskuksissa ja hallitus hankkii tutkimustietoa aukiololain laajentumisen vaikutuksista kauppojen henkilöstön turvallisuuteen.

Valtioneuvoston asetuksella 19.12.2013 (1093/2013) keskitettiin poikkeuslupien hakemusten käsittely Lapin aluehallintovirastoon 1.1.2014 alkaen.

Pienyrittäjien aseman turvaamiseksi annettiin 12.12.2013 hallituksen esitys (210/2013), jossa ehdotetaan muutettavaksi vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annetun lain säännöstä elinkeinonharjoittajan oikeudesta pitää liikkeensä suljettuna.

Säännöstä muutettaisiin esityksen mukaan siten, että kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskittymässä sijaitsevalla vähittäiskauppa- sekä parturi- ja kampaamoliikkeellä olisi oikeus pitää liikkeensä suljettuna kerran kalenteriviikossa yhtenä valitsemanaan viikonpäivänä. Elinkeinonharjoittajalla olisi oikeus pitää liikkeensä suljettuna riippumatta tapauskohtaisten edellytysten täyttymisestä ja oikeus päättää viikonpäivästä, jolloin liike olisi suljettuna. Säännöstä sovellettaisiin elinkeinonharjoittajaan, jonka yhdessä tai useammassa liikkeessä työskentelee säännöllisesti yhteensä enintään viisi henkilöä. tarkoituksena on, että laki tulisi voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2014 ja sitä sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa tehtyyn sopimukseen ja siihen rinnastettavaan järjestelyyn. Ennen lain voimaantuloa tehdyt sopimukset ja siihen rinnastettavat järjestelyt kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskittymässä sijaitsevan vähittäiskaupan tai parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista olisi saatettava tämä lain mukaisiksi viiden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

Sosiaali- ja terveysministeriön toimesta käynnistettiin selvitys kauppojen henkilöstön turvallisuudesta. Selvitys valmistuu vuoden 2014 loppuun mennessä.

Ilmasto- ja energiapolitiikka

VNS 8/2009 vp — EK 45/2010 vp

Tulevaisuusvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 2.2.2011 selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Eduskunta yhtyy selonteon kannanottoihin ja linjauksiin, ja samalla
2. Eduskunta edellyttää, että ilmastopolitiikka nostetaan ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävänsä kehityksen osaksi.
3. Eduskunta edellyttää, että Suomen on tavoiteltava vihreää kasvua, jossa säästetään energiaa ja lisätään energiankäytön hyötysuhdetta sekä huolehditaan energian hinnan kohtuullisuudesta.
4. Eduskunta edellyttää, että hallitus suhteellisuus- ja oikeudenmukaisuusperiaatteiden lähtökohdista tietoisena ilmastonmuutoksen aidoista ratkaisun mahdollisuuksista varautuu myös meistä riippumattomista syistä johtuvaan ilmastopolitiikan viivästyttämiseen, sen alueelliseen tai muuhun osittaiseen toteutumiseen taikka hylkäämiseen.
5. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa yhdeksi ilmastopolitiikkansa painopisteeksi metsien hiilinielujen ja hiilivarastojen hallinnan. Hallituksen tulee toimia EU:ssa ja YK:n ilmastoneuvotteluissa niin, että hiilinielujen vahvistamista ja kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämistä kohdellaan yhä yhdenmukaisemmin.
6. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti käynnistää maahiili-inventaarion. Jotta Suomen erilaisten metsätyyppien muodostamat hiilinielut ja hiilivarastot tulisivat lasketuksi tarpeellisella tarkkuudella, tarvitaan riittävän pitkin aikavälein toistettavia maahiili-inventaarioita.
7. Eduskunta edellyttää hallitukselta toimia puutuotealan tuotannon ja viennin edistämiseksi sekä erityisesti puurakentamisen osaamisen ja työpaikkojen lisäämiseksi.
8. Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee edistää olemassa olevan talokannan energiatehokkuuden parantamista ja korjaustöiden laajamittaisempaa käynnistämistä erityisesti puun käyttöä lisäten.

Valtioneuvosto päätti 24.2.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

2. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman strategiseen toimeenpanosuunnitelmaan on priorisoitu useita hankkeita, jotka vastaavat eduskunnan kannanottoon, että ilmastopolitiikka nostetaan kestävänsä kehityksen politiikkakehikkoon. Hallitusohjelma tukee pyrkimystä kestävänsä tai vihreään talouskasvuun useilla hankkeilla. Näillä strategisilla hankkeilla hallitus tukee Euroopan unionin ja OECD:n linjauksia ja hyödynsi niitä valmistautumisessa YK:n kestävänsä kehityksen konferenssiin ”Rio+20” kesäkuussa 2012.

Kansallinen kestävänsä kehityksen toimikunta uudisti kansallisen kestävänsä kehityksen strategian sopimalla kestävänsä kehityksen yhteiskuntasitoumuksesta 3.12.2013. Yhteiskuntasitoumuksessa ”Suomi, jonka haluamme vuonna 2050” määritellään kestävänsä kehityksen

ylisukupolvinen visio, kahdeksan tavoiteklusteria ja kestävän kehityksen peruseriaatteet sekä vaikuttavuusmittarit Strategiaproessi käynnistettiin syksyllä 2012 ja työ valmistui vuonna 2013. Strategiatyö koordinoitiin tiiviisti tulevaisuusselonteon valmistelun ja kestävän kehityksen kannalta tärkeiden strategioiden ja toimintaohjelmien kanssa. Kestävän kehityksen toiminnallisten sitoumusten solmiminen aloitettiin vuoden 2014 alussa. Sitoumusprosessiin pyritään osallistamaan hallinnon lisäksi yhteiskunnan muut toimijatahot.

Valtioneuvosto teki 20.12.2012 periaatepäätöksen Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiasta vuosille 2012–2020. ”Luonnon puolesta – ihmisen hyväksi” -nimeä kantavan strategian päätavoite on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen Suomessa vuoteen 2020 mennessä. Uusi, hallitusohjelman edellyttämä strategia päivittää vuosia 2006–2012 koskeneen strategian. Ilmastonmuutoksen vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen arvioidaan nykyistä syvällisemmin, vahvistetaan tietopurustaa, parannetaan luonnonsuojelujärjestelmän kytkeytyneisyyttä ja luodaan valmiuksia muuttuviin oloihin sopeutuvalla toimintapolitiikalle.

Hallituksen tavoitteena on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä talouskasvu. Kestävän kehityksen taloudellisen ulottuvuuden yleistavoitteena on resurssitehokkuuden merkittävä parantaminen. Tässä tarkoituksessa on syksyllä 2012 käynnistetty kansallinen ohjelmatyö materiaalitehokkuudelle ja luonnonvarojen kestäväälle käytölle. Kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelma ’Vähemmästä viisaammin’ valmistui keväällä 2012. Se ehdottaa politiikkatoimia ja käynnistää kokeiluhankkeita kulutuksen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Valtioneuvoston periaatepäätöstä kestävästä kulutuksesta ja tuotannosta on valmisteltu, laaditaan metsäalan strateginen ohjelma, jolla edistetään muun muassa puurakentamista, sekä on päivitetty energia- ja ilmastopoliittista strategiaa.

3. Valtioneuvoston periaatepäätös energiatehokkuustoimenpiteistä (2010) sisältää tällä vuosikymmenellä toteutettavat energiansäästöä ja energiatehokkuutta koskevat toimenpiteet. Periaatepäätös perustuu työ- ja elinkeinoministeriön laajapohjaisen energiatehokkuustoimikunnan mietintöön. Valtioneuvoston periaatepäätös kestävästä julkisista hankinnoista päivitettiin kesällä 2013 edistämään kestäviä ympäristö- ja energiaratkaisuja (Cleantech-ratkaisut) julkisissa hankinnoissa.

Hallitusohjelman mukaisesti energia- ja ilmastostrategia päivitettiin. Se valmistui alkuvuodesta 2013 ja käsiteltiin eduskunnassa loppuvuodesta 2013. Päivitetystä strategiasta kuten aiemmin vastaavissa strategioissa yhdistettiin energian säästö ja energiatehokkuuden lisääminen energian kohtuuhintaisuuteen ja talouskasvun edellytysten parantamiseen. Vuonna 2012 voimaan tulleen energiatehokkuusdirektiivin toimeenpano on valmisteltu strategian sekä hyvän ja kustannustehokkaan energiatehokkuustoimintamme pohjalta.

4. Hallitus on kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin valmistautuessaan sekä Suomen kantoja valmistellessaan koko ajan ollut tietoinen niistä vaikeuksista, jotka ovat olleet omiaan hidastamaan etenemistä kohti kattavaa kansainvälistä ilmastopoliittista järjestelmää tai jotka voisivat muodostua sen esteeksi.

Euroopan Unionin määrätietoinen ilmastopoliittinen toimeenpano, muun muassa ilmasto- ja energiapaketti antaa kuitenkin Suomelle edellytykset pitkäjänteiseen ilmastopoliittisen toimeenpanoon kansallisista ja alueellisista lähtökohdista. Tämä Euroopan

Unionin johdonmukainen ja jäntevä eteneminen on myös Suomen etu siirryttäessä kohti vähähiilistä yhteiskuntaa ja edistettäessä vihreän talouden tulemistä.

Durbanin ilmastokokouksessa tehtiin päätös neuvotteluja ohjaavasta tiekartasta. Sen mukaisesti kaikki ilmastositomuksen osapuolet sopivat vuoteen 2015 mennessä pelisääntöistä, joiden pohjalta solmitaan globaali ja kattava ilmastositomus tulevaisuuteen 2020 alkaen.

Dohan ilmastokokouksessa joulukuussa 2012 sovittiin Kioton pöytäkirjan toisesta velvoitekaudesta, joka käynnistyi vuoden 2013 alussa ja kestää kahdeksan vuotta. Dohassa myös täsmennettiin työohjelmaa kohti globaalia ja kattavaa ilmastositomusta vuodesta 2020 alkaen. Neuvottelut uudesta sopimuksesta ovat jatkuneet vuoden 2013 aikana. Ilmastositomuksen ja Kioton pöytäkirjan osapuolikokouksessa Varsovassa marraskuussa 2013 sovittiin etenemisestä kohti Pariisin ilmastokokousta vuonna 2015. Kokouksesta saatiin Euroopan unionin toivoma tiekartta maiden päästövähennystavoitteiden ja mahdollisten muiden panosten ilmoituksille, mutta tiekarttaan jäi tulkinnanvaraa eikä aikataulu ollut niin ripeä, kuin EU toivoi. Kokouksessa onnistuttiin varmistamaan, että uuden ilmastositomuksen lähtökohta on edelleen kaikkien maiden osallistuminen ja kansallisten uusien päästövähennystavoitteiden valmistelun käynnistäminen välittömästi. Eri maiden sitoumusten velvoittavuus ja luonne tulevat kuitenkin sitoumusten tason ohella olemaan vaikeita kysymyksiä matkalla Pariisiin kokoukseen.

5. Hallitus on pitänyt hiilinielujen laskentasaäntöjä Suomen kannalta yhtenä tärkeimmistä neuvottelukysymyksistä kansainvälisissä YK:n ilmastoneuvotteluissa.

Durbanin ilmastokokouksessa vuonna 2011 hyväksytyt hiilinielujen laskentasaännöt vuosille 2013–2020 olivat välttämättömiä ilmastositomun aikaansaamiseksi, eivätkä ne vaaranna metsänkäyttöä Suomessa. Durbanissa oli tarjolla useita metsänienelujen laskentasaäntövaihtoehtoja, joista osa olisi ollut vaikutuksiltaan hyvin dramaattisia Suomelle. Valitussa vertailutasomenetelmässä nielun vuosittainen koko ennustetaan vuoteen 2009 mennessä päätettyihin politiikkatoimiin perustuen.

Suomi määrittäi Metsäntutkimuslaitoksen mallien perusteella nielun vertailutasoksi noin 20 miljoonaa hiilidioksiditonnia. Tämän mukaisesti noin 16 miljoonaa kuutiota metsiämme runsaan 100 miljoonan kuution vuosikasvusta on varattu nielukäyttöön. Kun metsänienelumme ylittää vertailutason, Suomi saa hyvitystä päästövähennysvelvoitteeseensa enintään 2,5 miljoonaa hiilidioksiditonnia vuodessa. Nielun koko ylittää Suomessa vertailutason reilusti, mikä sallii metsien moninaisen käytön niin teollisuuden raaka-aineena kuin bioenergianakin. Durbanissa tämä pystyttiin turvaamaan Suomen tavoittelemalla tavalla.

Metsäisessä maassa metsää raivataan rakentamiseen, väyliin ja elintarviketuotannon kannattavuuden turvaamiseksi viljelyyn. Durbanissa jouduttiin tilanteeseen, jossa tätä metsäkatoa ei Kioton toisella velvoitekaudella voida korvata nieluilla kuten ensimmäisellä velvoitekaudella. Koska metsäkato lasketaan kertyvänä vuodesta 1990 alkaen, kompensatiosta luopuminen voisi aiheuttaa Suomelle Kioton toisella velvoitekaudella viiden–kuuden miljoonan hiilidioksiditonnin suuruiset päästöt vuodessa. Päästöoikeuden hinta on tällä hetkellä alhainen, joten Durbanin nieluratkaisusta aiheutuvat kustannukset ovat myös laskeneet. Tämänhetkisen arvion (tammikuu 2014) mukaan päästön suuruus olisi 3–4 miljoonaa hiilidioksiditonnia vuodessa.

Euroopan Unioni piti Durbanissa viimeiseen vaiheeseen asti kiinni Suomea koskevan metsäkadon kompensaaation puolesta, mutta se vaaransi 194 maan yhteisen sopimuksen syntymisen, ja siitä jouduttiin luopumaan. Suomi tavoittelee ratkaisua, jolla tilanne huomioidaan EU:n sisäisessä ilmastopolitiikan toimeenpanossa. Dohassa 2012 saavutettu neuvottelutulos Kioton pöytäkirjan osalta ns. sallittua päästömäärää koskevissa kysymyksissä (AAU) parantaa mahdollisuuksia saavuttaa järkevä ratkaisu metsäkatokompensaatiokysymyksessä. Neuvotteluja komission kanssa ratkaisun saavuttamiseksi on jatkettu vuonna 2013. Neuvotteluissa on tarkasteltu erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja Durbanin päätöksen vaikutusten hyvittämisiksi Suomelle.

Durbanissa Yhdysvallat ja kehittyvät kehitysmaat saatiin vihdoin mukaan neuvotteluihin maailmanlaajuisesta sopimuksesta. Neuvotteluja jatkettiin vuonna 2012 Qatarissa tavoitteena saavuttaa uusi kattava ilmastopimus viimeistään vuonna 2015. Näiden neuvottelujen yhteydessä tarkastellaan myös maankäyttösektorin ja metsien päästöjen ja nielujen laskentatapoja vuoden 2020 jälkeiselle ajalle. Sopimus, johon kaikki maat sitoutuivat, on myös Suomelle paras lopputulos. Sillä varmistetaan, ettei teollisuuden investointeja siirry maihin, joiden ilmastopolitiikka on löyhempää. Suomen teollisuudelle se on mahdollisuus vähähiilisen tai hiilineutraalin teknologian kehittämiseen ja vientiin. Ennen kaikkea ilmastomuutoksen hillitseminen on tulevien sukupolvien, myös suomalaisten, etu.

Dohan ilmastokokouksessa joulukuussa 2012 sovittiin Kioton pöytäkirjan toisesta velvoitekaudesta vuosille 2013–2020 sekä jatkettiin neuvotteluja maailmanlaajuisesta sopimuksesta vuoden 2020 jälkeiselle ajalle. Hiilinielujen rooli uudessa sopimuksessa on tärkeä neuvottelukysymys. Dohassa käsiteltiin nieluja alustavilla keskusteluilla tieteellis-teknisestä näkökulmasta ja keskusteluja jatkettiin vuonna 2013. Keväällä 2013 määritelty Suomen kanta uuteen sopimukseen linjauksen mukaan Suomi pyrkii siihen, että nieluihin liittyvät kysymykset saataisiin ratkaistua hyvissä ajoin ennen vuoden 2015 Pariisin ilmastokokousta.

Suomi on ollut aktiivinen keskusteluissa metsien hiilinielujen ja hiilivarastojen hallinnasta osana uutta ilmastopimusta. Varsovassa puheenjohtajamaa Puola järjesti 18.11. maankäyttö- ja metsäsektoriin liittyvistä neuvottelukysymyksistä ministeritason keskustelutilaisuuden, jossa ympäristöministeri toimi pääpuhujana. Suomi on myös osallistunut aktiivisesti virkamiestason epävirallisiin kokouksiin koskien hiilinieluja uudessa sopimuksissa vuoden 2013 aikana sekä tarjoutunut pitämään kansainvälisen työpajan aiheesta syksyllä 2014. Suomen kansallisen valmistelun tueksi on käynnistetty nieluja käsitteleviä tutkimushankkeita.

6. Tilastokeskuksen ylläpitämään kasvihuonekaasujen päästöinventaarion laskentaan liittyy jo kansainvälisten säädöstenkin vaatima periaate jatkuvasta tausta- ja lähtötietojen parantamisesta osana kansallista inventaariotyötä. Inventaariotyöhön osallistuvat tutkijat ja asiantuntijalaitokset kuten Metsäntutkimuslaitos, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus ja Suomen ympäristökeskus ovat osallistuneet kehittämistyöhön ja ovat läpivieneet hankkeita, joissa maaperän päästöjen ja nielujen muodostumista on tutkittu ja niiden määrän arviointia parannettu. Tätä työtä on jatkettu vuonna 2013. Myös maankäytön muutosten pinta-alatietojen tarkentamiseksi on toteutettu hankkeita. Tuloksia hyödynnetään kansallisessa kasvihuonekaasuinventaariossa.

7. Suomen puutuotteiden viennin arvo oli vuonna 2012 noin 2,1 miljardia euroa. Puutuotteiden viennistä ainoastaan hieman yli viidesosa oli jalostettuja puutuotteita. Puutuoteteollisuus työllistää kaikkiaan noin 26.000 henkilöä. Puutuotteiden jalostus työllistää noin puolet koko puutuoteteollisuuden henkilöstöstä. Vuonna 2012 puutuotteiden viennin arvo lisääntyi 4 % ja vuonna 2013 lokakuun loppuun mennessä arvo lisääntyi 8 % edellisvuoteen verrattuna.

Metsäalan strategisen ohjelman painopisteinä on mm. puurakentamisen sekä puutuotteiden tuotannon ja viennin edistäminen. Ohjelmassa on selvitetty suomalaisen saha- ja puutuoteteollisuuden toimintaympäristöä, kasvun ja kansainvälistymisen esteitä ja ratkaisuja sekä edistetty vientiä. Toista kymmentä puualan yritystä on mukana Tekesin kasvuväylässä. Puutuotealan yrityksiä on myös mukana Fibic Oy:n koordinoimassa Crosscluster-hankkeessa. Puutuotealaa ja puurakentamista edistetään myös vuonna 2013 käynnistetyllä MSO:n Puun tarinat -hankkeella. Hankkeessa valmistetaan materiaalia Team Finlandin käyttöön.

Puurakentamisen ja puutuotteiden viennin lisäämisen on arvioitu voivan lisätä työpaikkojen määrää parhaimmillaan noin 6 000 henkilötyövuodella. Tuoreen selvityksen mukaan on noin 6 000 puukerrostaloasuntoa suunnitteilla eri puolille Suomea ja useita kohteita on rakenteilla. Vuonna 2013 aloitettiin puurakentamisen suunnittelijoiden täydennyskoulutus ja koulutusta on tarkoitus jatkaa. Arvioiden mukaan tarvitaan noin 150 puurakentamisen AA-pätevyystason suunnittelijaa lisää lähivuosien tarpeiden kattamiseksi. Vuonna 2013 valmistui myös uusi puurakentamisen oppikirja ja puurakentamisen koulutustilaisuuksiin osallistui noin 2 300 henkilöä.

Suomen puutuotealan ja puurakentamisen kehittämiseen tarvitaan edelleen valtion pitkäjänteistä panostamista. Työ- ja elinkeinoministeriön Metsäalan strategisen ohjelman avulla valtio voi yhdessä yksityisen sektorin kanssa viedä tätä kehitystyötä eteenpäin asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Heikko taloustilanne korostaa entisestään kotimaiseen puuraaka-aineeseen ja tuotantoon perustuvan puutuoteteollisuuden ja puurakentamisen edistämisen merkitystä.

8. Ympäristöministeriö antoi 15.4.2011 rakennusten palomääräysten muutosta koskevan asetuksen (3/11 Ympäristöministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta), jolla lisättiin merkittävästi puun käyttömahdollisuuksia muun muassa asuinkerrostalojen energiatehokkuuden parantamiseen tähtäävien saneerausten yhteydessä. Puuta voi aiempaa laajemmin käyttää julkisivujen rakennusaineena. Puuta voi käyttää myös runkorakenteena, kun toteutetaan keveitä lisäkerroksia olemassa oleviin asuinrakennuksiin. Vuonna 2012 jatkettiin asuinrakennusten energia-avustusten myöntämistä ja tuettiin avustuksilla muun muassa siirtymistä sähkö- ja öljylämmityksestä pääasiassa uusiutuvaa energiaa hyödyntävään päälämmitysjärjestelmään, kuten puulämmitykseen.

Kohtiin 2, 4,5,6 ja 8 on vastannut ympäristöministeriö, kohtiin 6 ja 8 myös maa- ja metsätalousministeriö. Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Biopolttoaineiden käytön edistäminen

HE 197/2010 vp — EV 264/2010 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 13.12.2010, että biopolttoaineiden käytön edistämistapojen vaikutuksia liikennepoliittisiin ja ympäristöpoliittisiin tavoitteisiin seurataan jatkossa tiiviisti ja tuetaan asiaa koskevaa tutkimusta. Tarvittaessa tulee ryhtyä pikaisesti asianmukaisiin toimenpiteisiin sääntelyn ja asetettujen tavoitteiden muuttamiseksi ja täydentämiseksi toteutetun seurannan ja tutkimustiedon pohjalta.

Työ- ja elinkeinoministeriö selvittää lain vaikutuksia porrastetun jakeluelvoitteen kasvaessa. Toistaiseksi jakeluelvoitteen täyttäminen on sujunut ongelmitta, ja öljy-yhtiöt ovat ylittäneet velvoitteen reilusti. Euroopan komissio on lokakuussa 2012 antanut direktiiviehdotuksen (ns. ILUC-direktiiviehdotus), jolla rajoitettaisiin perinteisten biopolttoaineiden osuutta EU:n uusiutuvan energian tavoitteissa sekä muutettaisiin eräitä keskeisiä laskeutasääntöjä. Toteutuessaan ehdotus saattaa edellyttää muutoksia kansalliseen biopolttoainelainsäädäntöön. Muutostarpeita arvioidaan yhdessä sidosryhmien kanssa heti, kun direktiivin sisältö ratkeaa.

Luonnonvarapolitiikka

VNS 11/2010 vp — EK 49/2010 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 24.2.2011 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

2. Luonnonvaroihin liittyvän omistusoikeussääntelyn täsmentäminen on osa selonteon tulevaa päivitystä. Omistusoikeussääntelyn näkökulmasta tullaan tarkastelemaan ainakin miten omistajan käyttövaltaa on olennaisesti rajoitettu ja hallinnollisia menettelyjä. Tarkemmin omistussääntelyä tarkastellaan metsien, vesialueiden ja maaperän sekä niistä saatavien hyödykkeiden näkökulmista

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan hallitus edistää luonnonvarojen kestävästä hyödyntämisestä luonnonvarastrategian pohjalta. Strategian linjaukset päivitetään vaalikauden aikana. Luonnonvarastrategian päivitys annetaan selontekona eduskunnalle vuonna 2014.

Teollisuuden Voima Oyj:n ydinvoimalaitosyksikön rakentaminen, valtioneuvoston periaatepäätös

Posiva Oy:n käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksen rakentaminen laajennettuna, valtioneuvoston periaatepäätös

Fennovoima Oy:n ydinvoimalaitoksen rakentaminen, valtioneuvoston periaatepäätös

M 2, M 3, M 4/2010 vp — EK 22/2010 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 1.7.2010 seuraavat lausumat:

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus vaikuttaa sopivin keinoin siihen, että Posiva Oy ja sen omistajat sekä Fennovoima Oy käynnistävät vuoden 2010 aikana yhteiset selvitykset ja neuvottelut käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksesta tavoitteenaan yhteinen kansallinen loppusijoitusratkaisu, joka sisältää Fennovoima Oy:n ydinvoimayksikön käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksen.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus luo osaltaan edellytyksiä suomalaisen työvoiman, osaamisen ja yrityskehityksen mahdollisimman laajaksi hyödyntämiseksi ydinvoimahankkeissa.

2. Valtioneuvosto on vuosina 2010–2012 selvittänyt yhteisen loppusijoitusratkaisun olemassa olevia edellytyksiä ja esteitä sekä mahdollisuuksia toimijoiden yhteistyöhön. Elinkeinoministeri asetti 13.3.2012 työryhmän, joka selvitti ydinjätehuoltoyhteistyön edellytyksiä. Loppuraportissaan 10.1.2013 työryhmä totesi, että edellytykset yhteistyöhön ovat olemassa ja suositti, että yhtiöt aloittavat kaupalliset neuvottelut yhteistyöstä Fennovoiman ydinvoimalaitoksen käytetyn polttoaineen huollosta. Fennovoima esittää rakentamislupahakemuksessaan ydinjätehuollon kokonaissuunnitelman, jossa se esittää myös käytetyn ydinpolttoaineen huollon suunnitelmansa. Vuonna 2013 yhtiöt aloittivat keskinäiset neuvottelunsa.

4. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 27.10.2010 osaamistyöryhmän, jonka tehtävänä oli luodata ydinvoima-alan osaamisen tilanne, kartoittaa henkilöresurssien kehitystarpeet, arvioida suomalaisen ydinturvallisuustutkimuksen infrastruktuurin kehittämistarvetta ja kartoittaa osallistumista kansainväliseen alan tutkimukseen. Työryhmän raportti valmistui 26.3.2012. Raportissa todettiin, että vuoteen 2025 mennessä on Suomessa koulutettava noin 2 500 uutta asiantuntijaa ydinvoima-alan palvelukseen. Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Alle 25-vuotiaille ammatillista koulutusta vailla oleville työkokeilun ajalta maksettava kulukorvaus

HE 133/2012 vp — EV 163/2012 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että hallitus pikaisesti selvittää, miten alle 25-vuotiaiden ammatillista koulutusta vailla olevien nuorten jääminen työkokeilun aikaisten kulukorvausten ulkopuolelle vaikuttaa heidän tosiasiallisiin mah-

dollisuuksiinsa osallistua työkokeiluun ja vaarantaako säännös nuorten yhteiskuntatakuun toteutumisen erityisesti alueilla, joilla matkakustannukset ovat merkittäviä. Samalla eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi, onko kulukorvausten ikäsidonaisuus perusteltua kansalaisten yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta.

Työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut nuorille työkokeilun ajalta maksettavaa kulukorvausta koskevan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain säännöksen muuttamisen vaikutukset. Muutoksen toteuttamismahdollisuuksien arviointi työ- ja elinkeinoministeriössä ja sosiaali- ja terveysministeriössä on kesken ja pyritään saamaan päätökseen kevään 2014 aikana.

Sairauskarenssipäivien poistaminen vuosilomalaista

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen laiksi vuosilomalain muuttamisesta

HE 203/2012 vp; EV 31/2013 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa vuosiloman siirtämiseen liittyvien karenssisäännösten (vuosilomalain 25 §) muuttamisesta johtuvia toiminnallisia, taloudellisia ja työllisyysvaikutuksia sekä toimittaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 31. päivään joulukuuta 2015 mennessä.

Hallitus seuraa vuosilomalain muutoksen vaikutusta ja tekee selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2015 loppuun mennessä.

Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi, valtioneuvoston selonteko

VNS 5/2009 vp — EK 7/2010 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 28.4.2010 selonteon johdosta seuraavan kannanoton, jossa edellytetään, että:

1. Hallitus huolehtii maaseudun infrastruktuurin ja palveluiden kehittämisestä asukkaiden ja elinkeinon tarpeet huomioon ottaen siten, että maaseutu on yhdenvertaisessa asemassa koko maahan nähden.

2. Hallitus edistää maaseudun elinkeinoelämän kehittymistä siten, että perinteisten elinkeinon rinnalla kehitetään erityisesti sellaisia aloja, joilla on globaalisten muutosten seurauksena erityisvahvuuksia, esimerkkinä hajautettu uusiutuva energia ja puhdas ruoka.

3. Hallitus huolehtii maaseutua koskevan perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen samoin kuin koulutuksen tarpeista siten, että ne voivat vastata uusiin, muun muassa globaaleista muutoksista johtuviin haasteisiin.

4. Hallitus ottaa valtiontaloudellisessa suunnittelussa huomioon maaseudun kehittämisen edellyttämät voimavaratarpeet ja ryhtyy toimenpiteisiin toimivamman yhteistyön luomiseksi eri hallinnonalojen viranomaisten välille saattaen samalla maaseutuvaikutusten arvioinnin ennakkotoimeksi kaikkeen sellaiseen kansalliseen päätöksentekoon, jolla on alueellisia vaikutuksia.

1.–4. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) kanssa periaatepäätöksen maaseudun kehittämisestä, jonka TEM esitteli ja valtioneuvosto hyväksyi 24.2.2011. Maaseudun tulevaisuuden kannalta keskeiset haasteet, joihin periaatepäätöksellä pyritään vastaamaan, ovat:

- 1) Maaseudun väestön kaupunkeja nopeampaan ikääntymiseen varautuminen
- 2) Palvelujen saatavuuden varmistaminen maaseudulla
- 3) Liikenne- ja tietoliikenneinfrastruktuurin kattavuudesta ja kunnosta huolehtiminen
- 4) Maaseudun elinkeinojen elinvoimaisuuden edistäminen.

Hallitusohjelman mukaisesti maa- ja metsätalousministeriön maatalousosaston maaseudun kehittämissyksikön maaseutupolitiikkajaoston henkilöstö ja tehtävät siirrettiin vuoden 2012 alusta työ- ja elinkeinoministeriön alueiden kehittämissyksikköön. Siten kansallisen maaseutupolitiikan tehtävien (mm. maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä) hoito siirtyi työ- ja elinkeinoministeriölle.

Hallitus edistää lausumassa edellytetyjä toimia maaseudun infrastruktuurin, elinkeinoelämän kehittämisen sekä t&k&i -tarpeiden toteutusta ennen kaikkea alueellisesti ja paikallisesti toteutettavien maaseutu- ja koheesipolitiikkaohjelmien tuella. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013 sisältää resursseja ja mahdollisuuksia toimeenpanna alueellisia ja paikallisia strategioita maaseutualueiden elämän laadun, ympäristön ja elinkeinotoiminnan edistämiseksi. Esimerkiksi maaseutualueiden laajakaistainfrastruktuurin kehittämiseksi ohjelmassa on osoitettavissa kaudella erityinen 25 miljoonan euron rahoitus. Ohjelmien toimeenpano etenee arvioidussa tahdissa ja ohjelmat suljetaan vuonna 2015. Alueellisesti tavoitteena on erityisesti maaseudun elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edistäminen. Vastaavasti, laajalla sidosryhmäyhteistyöllä ollaan valmistelemaan kauden 2014–2020 maaseudun kehittämisohjelmaa.

Myös rakennerahastojen (EAKR ja ESR) rahoituksesta merkittävä osa kohdistuu erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen maaseutualueiden kehittämistoimenpiteisiin.

Valtuudet edellä mainitun sekä kansallisen kehittämisrahoituksen käytöstä ja päätöksenteosta on delegoitu pääosin alueille ja paikalliselle tasolle. Alueellisten strategioiden ja tavoitteiden mukainen toiminta tapahtuu eri hallinnonalojen ja maakuntien liittojen yhteistyönä. Alueellinen hallinnonalojen yhteistyö kaikissa maaseudun kehittämistoimissa on avainasemassa ja sitä korostetaan myös aluehallintoon kohdentuvassa ohjauksessa.

Hallitusohjelman mukaisen tehtävien, henkilöstön ja määrärahojen siirron myötä myös vastuu valtioneuvoston selonteon toteutuksen seurannasta on siirtynyt työ- ja elinkeinoministeriölle.

Asia kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan vastuulle.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

1.10 Sosiaali- ja terveysministeriö

Työttömyysturvan peruspäivärahan taso

Selonteko 4/1996 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 25.4.1997 sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisen lausunnon. Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin työttömyysturvan peruspäivärahan tason korottamiseksi ja verotuksen muuttamiseksi siten, etteivät peruspäivärahalla elävät työttömät joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen kuin poikkeustapauksissa.

Peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea korotettiin vuoden 2002 maaliskuun alusta lukien 0,84 eurolla päivässä eli noin 18 eurolla kuukaudessa. Lisäksi työmarkkinatuen lapsikorotusten määrä korotettiin vuoden 2002 alusta vastaamaan työttömyyspäivärahan lapsikorotusta.

Hallitusohjelman mukaan tavoitteena ovat ennen kaikkea aktivointiin ja työllistymiseen tähtäävät muutokset. Tämän tavoitteen toteutuksen osana 1.1.2004 lukien korotettiin toimenpiteiden ajalta maksettavia ylläpitokorvauksia. Näitä ylläpitokorvauksia korotetaan uudelleen vuoden 2010 alusta lukien. Ylläpitokorvaus on verovapaa ja muissa järjestelmissä, mm. toimeentulotuessa, niin sanottu etuoikeutettu tulo. Siten sen korottaminen ei lisää verotettavaa tuloa, eikä vähennä muita etuusmenoja.

Perusturvan varassa olevien ja pieniä ansiotuloja saavien verotusta on kevennetty viime vuosina kunnallisverotuksen perusvähennyistä korottamalla siten, että verotus ei keskimäärin kiristy edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2010 perusvähennyksen enimmäismäärää korotettiin 1 480 eurosta 2 200 euroon, vuonna 2011 vähennyksen enimmäismäärää korotettiin 2 050 euroon, vuonna 2012 enimmäismäärää korotettiin 2 850 euroon, vuonna 2013 vähennyistä korotettiin 2 880 euroon ja vuodesta 2014 alkaen enimmäismäärää korotettiin 2 930 euroon ja vähennyksen poistumaprosenttia alennettiin 20 prosentista 19 prosenttiin.

Hallitus asetti 14.6.2007 sosiaaliturvan uudistamiskomitean, jonka tehtäviin kuului laatia ehdotus muun muassa perusturvan uudistamisesta siten, että perusturvan taso on riittävä erilaisissa elämäntilanteissa aiheuttamatta tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen.

Sata-komitean esityksen mukaisesti säädettiin lailla perusturvan riittävyden määrärajojen tehtävästä kokonaisarviointista. Säännös lisättiin kansaneläkeindeksistä annettuun lakiin ja se tuli voimaan 20.12.2010. Henkilön tai kotitalouden perusturvan riittävyttä arvioitaessa otetaan huomioon Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemat etuudet sekä toimeentulotuesta annetun lain mukainen toimeentulotuki. Lisäksi arviossa otetaan huomioon etuuksia saavien henkilöiden tai kotitalouksien toimeentuloon vaikuttavia muita tekijöitä kuten esimerkiksi verotusta. Sosiaali- ja terveysministeriö teettää arvion joka neljäs vuosi. Ensimmäinen kokonaisarviointi julkistettiin 1.3.2011.

Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti työttömyysturvan peruspäivärahaa korotettiin 100 eurolla kuukaudessa vuoden 2012 alusta lukien. Lisäksi peruspäivärahaan

tehtiin indeksikorotus, joten peruspäiväraha nousi vuoden 2012 alussa yhteensä noin 120 eurolla kuukaudessa. Tasokorotuksen tavoitteena on, että työttömän perusturva takaa riittävän toimeentulon ja elintason.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Perusturvan parantaminen

HE 155/2001 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

Eduskunta edellytti 4.12.2001, että hallitus selvittää vuoden 2002 aikana, miten toimeentulotukea saavien asemaa parannetaan ottaen erityisesti huomioon sen, että kaikkien toimeentulotukea saavien asemaa ei voida parantaa työelämään osallistumiseen kannustavilla toimilla. Selvityksen perusteella hallituksen tulee tehdä ehdotukset tarvittavista lainsäädäntömuutoksista seuraavan valtion talousarvioesityksen yhteydessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt eduskunnan lausumassa edellytetyn selvitystyön. Ministeriön käsityksen mukaan perusturvan keskeisimpiä ongelmia on se, että ensisijaisten etuusjärjestelmien piirissä olevat joutuvat kohtuuttoman usein turvautumaan toimeentulotukeen. Tämän vuoksi erityisesti pitkäaikaisesti toimeentulotuen varassa olevien asemaa parannetaan parhaiten ensisijaisia etuusjärjestelmiä ja verotusta kehittämällä, jolloin toimeentulotuki muodostuisi alkuperäisen tavoitteensa mukaisesti lähinnä tilapäisiin taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden turvaverkoksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö ei ole tässä vaiheessa katsonut toimeentulotukilakia koskevien säädosmuutosten toteuttamista tarkoituksenmukaiseksi. Hallituksen esitykseen perustuen Eduskunta hyväksyi lain sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002). Sosiaalisen luototuksen avulla voidaan osaltaan helpottaa myös toimeentulotuen piirissä olevien taloudellisia vaikeuksia. Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut sosiaalista luototusta koskevan oppaan, joka on lähetetty kuntiin kesäkuussa 2003.

Velkaantuneiden toimeentulotuen asiakkaiden asemaa on parannettu oikeusministeriön ja pankkiyhdistyksen kanssa yhteistyössä luodulla kevennetyllä velkasovinto-ohjelmalla, joka oli kohdistettu pitkäaikaisesti maksukyvyttömiin toimeentulotuen saajiin. Hallitusohjelman mukainen velkahallintaohjelma on laadittu. Ohjelman tavoitteena on estää velkaongelmien syntyminen ja niiden syveneminen.

Suosituksien toimeentulotuen käyttämiseksi entistä joustavammin ja tehokkaammin pitkäaikaisesti toimeentulotuen asiakkaana olevien henkilöiden tukemiseksi on kirjattu toimeentulotukioppaaseen, joka lähetettiin kuntiin vuonna 2007. Suosituksissa korostetaan moniammatillisen osaamisen ja viranomaisten välisen yhteistyön tarvetta pitkäaikaisasiakkaiden palvelemissa.

Toimeentulotuessa on ollut 1.4.2002 lähtien käynnissä ns. etuoikeutetun tulon kokeilu. Toimeentulotukiasiakkaan ansiotulosta jätetään ottamatta huomioon vähintään 20 prosenttia, kuitenkin enintään 150 euroa toimeentulotuen määrää laskettaessa. Kokeilun voi-

massaoloa on jatkettu vuoden 2014 loppuun. Kokeilun tavoitteena on edistää toimeentulotuen saajien työllistymistä ja parantaa heidän taloudellista tilannettaan.

Vuoden 2006 alusta voimaan tulleella työllisyyspaketilla ja siihen liittyvällä kuntien ja valtion välisen toimeentulotuen rahoituksen uudistuksella on tarkoitus tukea pitkään työttömänä olleiden ja toimeentulotukea saavien työllistymistä ja näin parantaa toimeentulotukea saavien asemaa myös taloudellisesti.

Toimeentulotukilakia muutettiin 1.9.2006 alkaen siten, että toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin ei enää lueta asumiskulujen 7 prosentin omavastuuta. Toimeentulotuen perusosien määrää ei alennettu, vaan omavastuuosuus jäi toimeentulotukiasiakkaan käytettäväksi muihin perusosalla katettaviin menoihin. Muutos paransi toimeentulotuen asiakkaiden mahdollisuuksia selviytyä paremmin muista toimeentulotuen perusosalla katettavista jokapäiväisistä menoistaan. Muutos paransi erityisesti kalliiden asumiskustannusten alueilla asuvien toimeentulotukiasiakkaiden tilannetta.

Hallitus asetti 14.6.2007 sosiaaliturvan uudistamista valmistelevan SATA-komitean, jonka tehtävänä on muun muassa laatia ehdotus perusturvan uudistamisesta siten, että perusturvan taso on riittävä erilaisissa elämäntilanteissa aiheuttamatta tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen ja että järjestelmä on selkeä ja tekee mahdolliseksi työn ja sosiaaliturvan yhdistämisen nykyistä paremmin. Komitea on jättänyt mietintönsä joulukuussa 2009.

Toimeentulotukilain muutoksella (laki 1202/2007) lakiin lisättiin 14 a §, joka koskee toimeentulotukiasian käsittelyä. Kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. muussa kuin kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä viivytyksettä, kuitenkin viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Päätös on pantava täytäntöön viivytyksettä.

Samana lainmuutoksen mukaan toimeentulotukiasiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen kun asiakas on tätä pyytänyt.

Toimeentulotukilaisissa vahvistettua tuen määrää muutettiin vuonna 2008 kuntien kalteusluokituksen poiston yhteydessä, jolloin II kuntaluokassa maksettava perusosa nostettiin I kuntaluokan tasolle (583/2007).

Toimeentulotuessa 1.4.2002 lähtien käynnissä ollutta ns. etuoikeutetun tulon kokeilua jatkettiin 1.1.2011 alkaen lain väliaikaisella muutoksella vuoden 2014 loppuun (1172/2010).

Toimeentulotuen perusosaa voidaan alentaa eräissä laissa säädettyissä tilanteissa. Vuoden 2011 alusta perusosaa voidaan alentaa sellaisen 18–24 vuotiaan kohdalla, jonka toimeentulotuen tarve aiheutuu siitä, ettei hän ole oikeutettu työttömyysetuuteen kieltäytyttyään tarjotusta koulutuksesta tai keskeytettyyään sen (1172/2010)

Hallitusohjelmassa on esitetty toimeentulotuen perusosaa korotettavaksi 6 prosentilla vuoden 2012 alusta alkaen. Lisäksi yksinhuoltajien toimeentulotuen korottamiseen on esitetty kohdennettavaksi valtionosuutena 5 milj. euroa. Toimeentulotukilain 9 §:n 1 momentin 1 kohtaa muutettiin siten, että vuonna 2011 maksettavan toimeentulotuen perusosan suuruutta korotettiin yksin asuvan aikuisen kohdalla kuudella prosentilla 1.1.2012 alkaen. Perheeseen kuuluvien muiden henkilöiden perusosat nousivat samassa suhteessa kuin nii-

den osuus on edellä mainitun yksin asuvan aikuisen henkilön perusosan määrästä. Toimeentulotukea määrättäessä yksinhuoltajalle maksetaan 10 prosenttia korkeampaa perusosaa kuin yksin asuvalle aikuiselle henkilölle. Tätä koskeva säännös lisättiin lain 9 §:n 2 momenttiin (1184/2011)

Toimeentulotukeen suoritettiin vuoden 2013 alusta ylimääräinen osittain aikaistettu indeksikorotus (0,7 %), jonka tarkoituksena on tasata arvonlisäverokannan nousun vaikutusta. Aikaistettu korotus on voimassa vuoden 2013 ajan (709/2012).

Lailla toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta (1006/2012) on vuoden 2013 alusta etuoikeutettu henkilön ja perheen toimeentulotuessa heidän saamansa työttömyysturvan aktiivijajan korotusosat.

Lausuman antamisen jälkeen on tehty useita toimeentulotukea koskevia uudistuksia, ja tuen kehittäminen jatkuu edelleen. Asia ei tältä osin anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut

HE 49/2002 vp — EV 299/2002 vp

Suuri valiokunta ja sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

Eduskunta edellytti 17.2.2003, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusäännösten kokonaisuudistukseen sekä laitoshoidon että avopalveluiden osalta ryhdytään pikaisesti ja sen yhteydessä yhtenäistetään avo- ja laitoshoidon tulokäsite ja turvataan myös pitkäaikaisessa avohoidossa olevalle käyttövara. Eduskunta edellytti lisäksi, että uudistuksessa huolehditaan koko perheen toimeentulon turvaamisesta perheenjäsenen pitkäaikaisen avo- tai laitoshoidon aikana.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaan avo- ja laitoshoidon rajanveto poistetaan asteittain sosiaalivakuutuksista. Ensimmäisenä toimenpiteenä on lailla 1151/2007 toteutettu kansaneläkkeen maksaminen alentamattomana laitoshoidon vuoden 2008 alusta lukien. Tähän muutokseen perustuen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 c §:ää on muutettu lailla 1217/2007 siten, että pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan henkilön asiakasmaksu on 82 prosenttia hoidettavan nettotuloista. Jos maksu määräytyy puolisoitten yhteenlaskettujen tulojen perusteella, maksu on 41 prosenttia yhteenlasketuista nettotuloista. Hoidossa olevan henkilökohtaiseen käyttöön tulee kuitenkin aina jäädä kuukausittain vähintään 90 euron käyttövara.

1.8.2008 voimaan tulleella sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muutoksella 387/2008 on toteutettu asiakasmaksujen ja niiden perusteena olevien tulorajojen kustannuskehitystä vastaava tasokorotus. Uudistuksessa maksut ja tulorajat on sidottu indekseihin, jotka parhaiten vastaavat palveluja käyttävien asiakkaiden tulokehitystä ja palvelusta aiheutuvia kustannuksia. Maksukatko on jätetty uudistuksessa tasokorotusten ulkopuolelle, mutta se on sidottu indeksiin. Jatkossa maksuja ja tulorajoja tarkistetaan indeksien mukaan kahden vuoden välein. Samalla myös lasten päivähoitosta perittävän maksun perusteena olevaa perhekäsitettä on muutettu paremmin todellista perherakennetta vastaavaksi niin, että perheen kokona otetaan huomioon yhteistaloudessa avioliitossa

tai avioliiton omaisissa olosuhteissa elävien henkilöiden lisäksi heidän kanssaan samassa taloudessa asuvat molempien alaikäiset lapset. Lisäksi siirtyminen lasten osa-aikahoidosta kokopäivähoitoon tehtiin joustavammaksi. Maksu-uudistuksen vaikutuksia eri asiakasryhmien palvelujen käyttöön tullaan jatkossa seuraamaan.

Avo- ja laitoshoidon rajanvedon poistamisen seuraava vaihe on toteutettu lailla 1050/2009. Vuoden 2010 alusta lukien vammaisuuksia maksetaan myös niille, joiden hoitajakso julkisessa hoitolaitoksessa kestää yli kolme kuukautta. Maksettavia etuuksia ovat alle 16-vuotiaan vammaistuki, 16 vuotta täyttäneen vammaistuki, eläkettä saavan hoitotuki sekä ruokavaliokorvaus. Tähän liittyen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia on muutettu lailla 1051/2009 siten, että pitkäaikaisen laitoshoidon maksu nousee 82 prosentista enintään 85 prosenttiin hoidettavan nettotuloista. Suurempituloisen puolison asiakasmaksu nousee 41 prosentista 42,5 prosenttiin puolisoiden yhteenlasketuista tuloista. Laitoshoidon maksua määrättäessä vammaisuuksien lasketaan mukaan nettotuloihin. Hoitoa saavan henkilön henkilökohtaiseen käyttöön jää kuukausittain vähintään 97 euron suuruinen käyttövara.

Työeläkeindeksillä tarkistettu henkilökohtaisen käyttövaran määrä on 1.1.2012 lähtien kuukausittain vähintään 99 euroa.

Sosiaaliturvan uudistamiskomitean eli SATA-komitean työn yhteydessä selvitettiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja. Komitea ehdotti 18.12.2009, että ensimmäisessä vaiheessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin tehdään sellaiset osittaiset muutokset, joilla korjataan maksujärjestelmän ilmeisimmät puutteet. Avohuollon palveluista komitea ehdotti palveluasumisen maksujen yhtenäistämistä. Maksu olisi tulosidonnainen ja siihen sisältyisi myös tukipalvelut lukuun ottamatta ateriapalveluita, kuljetuspalveluita sekä turvapuhelinta ja siihen liittyviä palveluita. Maksu määräytyisi käytetyn ajan perusteella. Maksu ei sisältäisi vuokraa, jonka henkilö maksaa erikseen vuokranantajalle. Muutoksen yksityiskohtainen valmistelu olisi komitean mukaan tarkoituksenmukaista toteuttaa sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa ikähoivatyöryhmässä. Lisäksi SATA-komitea ehdotti, että sosiaali- ja terveydenhuollon maksujärjestelmää yhtenäistetään kokoamalla sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja koskevat säännökset samaan lakiin tarkoituksena lisätä maksujärjestelmän läpinäkyvyyttä.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan asiakasmaksujärjestelmän kehittämistä jatketaan, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon maksut eivät muodostuisi palvelujen käytön esteeksi. Maksukatkoja yhdistetään ja uudistetaan. Tavoitteena on luoda terveydenhuollon yhtenäinen maksukattojärjestelmä yhdistämällä kunnallisen terveydenhuollon maksukatto ja lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekustannusten enimmäisvuosiomavastuuosuus. Yhtenäisen maksukaton käyttöönotto edellyttää toimeenpanoon soveltuvaa sähköistä tietojärjestelmää. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksusäännökset kootaan samaan lakiin maksujärjestelmän läpinäkyvyyden parantamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 15.9.2009 työryhmän valmistelemaan ehdotukset ikäihmisten ympäri-vuorokautisen hoiva- ja hoitopalvelujen rakenteiden ja sisällön kehittämisestä sekä ikäihmisten asumispalvelujen asiakasmaksujen määräytymistä koskevista linjauksista. Hallituksen ohjelman mukaisesti palveluasumisen maksuja uudistetaan työryhmän tammikuussa 2011 julkistamien ehdotusten pohjalta siten, että kunnan järjestä-

misvastuulla oleviin asumispalveluihin säädetään valtakunnallisesti yhdenmukaiset asiakasmaksujen määräytymisperusteet. Lisäksi yhtenäistetään tehostetun palveluasumisen maksut ja säädetään tehostetun palveluasumisen vähimmäiskäyttövara.

Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti syksyllä 2012 kunnan järjestämistä vastuulla olevan palveluasumisen asiakasmaksuja koskevan säädösvalmistelun. Säädösvalmistelua tukevan työryhmän toimikausi on toukokuun 2014 loppuun.

Työeläkeuudistus

HE 242/2002 vp — EV 298/2002 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.2.2003, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään mahdollisuudet saattaa työttömyysturvan peruspäivärahaa saavat ansioeläkkeeseen oikeuttavan karttuman piiriin.

3. Eduskunta edellytti, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa hallitus uudelleen arvioi kansaneläkejärjestelmän uudistamistarpeet, erityisesti vanhuuseläkeikää ja varhennusvähennystä koskevilta osilta, jotta pientä työ- tai yrittäjäeläkettä saavilla olisi yhdenvertainen mahdollisuus jäädä eläkkeelle joustavasti 63 vuoden iästä alkaen nyt hyväksyttävien eläkelakien mukaisesti.

4. Eduskunta edellytti, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään, miten valtion varoista suoritettavaa eläkkeen korvaamista lapsen hoidon ajalta voitaisiin laajentaa oikeudenmukaisella tavalla ottaen erityisesti huomioon lisääntyvät mahdollisuudet työn ja lastenhoidon erilaiseen yhdistämiseen ja epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen. Eduskunta edellytti, että muutosesitykset tehdään vielä ennen nyt hyväksyttävien lakien voimaantuloa.

5. Eduskunta edellyttää, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään mahdollisuudet laajentaa valtion varoista suoritettavaa eläkkeen korvaamista varusmies- tai siviilipalveluun osallistuville sekä niille, jotka ovat keskeyttäneet opintonsa sairauden johdosta.

Yllä olevat lausumat liittyvät vuoden 2005 alusta voimaan tulleeseen työeläkeuudistukseen.

Hallitukset ovat kehittäneet työeläkejärjestelmää koko sen olemassaolon ajan kolmikantaisesti yhteistyössä keskeisten työmarkkinaosapuolten kanssa. Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus valmistelelee työlainsäädäntöön, työelämän kehittämiseen ja työelämän sosiaalivakuutukseen liittyvät linjaukset ja lainsäädäntömuutokset yhteistyössä työelämän osapuolten kanssa. Hallitusohjelman mukaan hallitus toimii aktiivisesti työelämäasioiden kehittämisessä. Hallituksen tavoitteena on muun muassa nostaa keskimääräistä eläkkeelle siirtymisikää, lisätä muutoksiin liittyvää turvallisuutta, vahvistaa tasa-arvoa sekä parantaa perheen ja työn yhteensovittamista. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että on löydettävä yhteisymmärrys pitkäjänteisestä ratkaisusta työurin pidentämiseksi, työeläkejärjestelmän rahoituksen turvaamiseksi ja riittävän elä-

keturvan varmistamiseksi ja että työmarkkinajärjestöt ovat sitoutuneet neuvottelemaan ja toteuttamaan tarpeelliset toimet asetetun tavoitteen saavuttamiseksi.

Työeläkelainsäädännön muutostarpeista neuvottelevat työmarkkinaosapuolet eivät ole tähän mennessä katsoneet tarpeelliseksi työeläkelainsäädännön muuttamista lausuman 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Työmarkkinajärjestöt ovat kuitenkin maaliskuussa 2012 tekemässään työurasopimuksessa sopineet vuoden 2005 eläkeuudistuksen vaikutusten ja lisätoimien tarpeellisuuden selvittämisestä valtiovaraministeriön ylijohtaja Jukka Pekkarisen johdolla vuoden 2013 loppuun mennessä. Tämän selvitystyön pohjalta työmarkkinaosapuolet neuvottelevat työeläkejärjestelmän uudistuksen, jossa neuvottelujen kohteena ovat ikärajat, varhaiseläkejärjestelmät, työkyvyttömyyseläkkeen tuleva aika, perhe-eläke, palkansaajamaksun vähentäminen eläkepalkasta, eläkkeen karttumat ja karttumisen alkaminen, indeksit ja eläke-edut turvaava maksukehitys. Tässä yhteydessä on mahdollista käsitellä myös lausuman 1 kohdassa tarkoitettua asiaa. Uudistuksen on sovittu tulevan voimaan viimeistään vuoden 2017 alusta.

Kansaneläkkeisiin on tehty tasokorotus vuonna 2005, 2006 ja 2008. Lisäksi vuoden 2008 alusta kansaneläkkeessä luovuttiin kuntien kalleusluokituksesta ja kansaneläkkeen alentamisesta laitoshoidon vuoksi

Kansaneläkkeeseen tehtyjen tasokorotusten lisäksi 1.3.2011 otettiin käyttöön takuueläke, jolla on tarkoitus turvata pienimpien eläketulojen taso kohtuullisena. Takuueläke toteutetaan maksamalla eläkkeensaajan eläkkeeseen lisä, jos hänen kokonaiseläkkeensä jää alle tavoitellun tulorajan. Takuueläkkeen käyttöön ottaminen korotti vähimmäiseläkkeen 687 euroon kuukaudessa vuonna 2011. Kansaneläkkeisiin tehdyt tasokorotukset ovat vuosittain toteutettujen indeksikorotusten tapaan kasvattaneet myös verotuksessa tehtävien eläketulovähennysten määrää. Myöskään takuueläke ei ylitä verotuksessa tehtävien eläketulovähennysten rajamäärää.

Vuodelle 2013 kansaneläkkeisiin ja takuueläkkeeseen on tehty ylimääräinen 0,7 prosentin indeksikorotus arvonlisäveron nousun vaikutusten tasaamiseksi elinkustannuksissa. Tämän ylimääräisen indeksikorotuksen ja vuotuisen indeksikorotuksen perusteella vuoden 2013 alusta kansaneläkkeisiin ja takuueläkkeisiin tuli noin 3,5 prosentin korotus, kun maksussa olevia työeläkkeitä korotettiin noin 2,8 prosentilla. Vuonna 2013 täysimääräinen takuueläke on 738,82 euroa kuukaudessa.

Kataisen hallitusohjelmassa todetaan, että valtiovallan ja työmarkkinajärjestöjen kesken on 11.3.2009 saavutettu yksimielisyys 25 vuotta täyttäneen eläkkeellesiirtymisiän odotteen nostamisesta vähintään 62,4 vuoteen 2025 mennessä. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi työeläke- ja kansaneläkelainsäädäntöä on muutettu viimeksi vuoden 2013 alusta voimaan tulleilla lainmuutoksilla muun muassa siten, että vuonna 1952 ja sen jälkeen syntyneiltä poistuu varhennettu vanhuuseläke työeläkejärjestelmässä ja kansaneläkejärjestelmässä heillä on mahdollisuus jäädä varhennetulle vanhuuseläke aikaisintaan 63 vuoden iässä, joka vastaa työeläkelakien mukaista vanhuuseläkkeen alaikäraja. Tähän mennessä tehdyt toimenpiteet työurien pidentämiseksi eivät kuitenkaan näyttäisi olevan riittäviä vuonna 2009 sovitun tavoitteen saavuttamiseksi. Tämän vuoksi hallitus ja työmarkkinaosapuolet jatkavat lisätoimien tarpeellisuuden selvittämistä. Sen jälkeen, kun näiden lisätoimien tarpeellisuudesta on päästy yhteisymmärrykseen, on mahdollista arvioida, minkälaisia heijas-

tusvaikutuksia sovitulla lisätoimilla on esimerkiksi kansaneläkkeen vanhuuseläkeikään ja varhennusvähennykseen. Nämä heijastusvaikutukset kansaneläkkeeseen voidaan ottaa huomioon, kun työurasopimuksessa viimeistään vuoden 2017 alusta voimaan tulevaksi sovittua eläkeuudistusta valmistellaan.

Perhevapaauudistus tuli voimaan vuoden 2007 alusta. Perhevapaan ajalta lapsen vanhemmalle karttuu oman ansiotulon mukaista työeläkettä. Lisäksi vuoden 2010 alusta parannettiin työeläkkeen tulevan ajan eläkkeen perusteena olevaa ansiotasoa sellaisen vakuutetun osalta, joka hoitaa alle kolmivuotiaista lastaan kotihoidontuella. Kataisen hallitus on osallistunut työmarkkinajärjestöjen 13.10.2011 solmiman raamisopimuksen toteuttamiseen muun muassa siten, että se antoi eduskunnalle hallituksen esityksen, jonka mukaisesti perhevapaapäivien yhteismäärä lisääntyy kahdellatoista arkipäivällä vuoden 2013 alusta. Näiltä lisäpäiviltä karttuu myös oman ansiotulon mukaista lisäeläkettä.

Sosiaali- ja terveysministeriö selvitti vuonna 2008 mahdollisuutta saattaa asevelvollisuus- ja siviilipalvelusaika ansioperusteisen työeläketurvan piiriin. Selvityksen mukaan yksityisten alojen työnantajat ja työntekijät eivät olleet halukkaita kustantamaan varusmiesten ja siviilipalvelusta suorittavien työeläketurvaa. Toisaalta ilmeni myös, että jos asevelvollisuus- ja siviilipalvelusaikainen työeläketurva toteutettaisiin, tältä ajalta karttuisi eläketurvaa vain muutama euro. Korotettu eläkekattuma, joka perustuu 63 vuoden iän täyttymisen jälkeen tapahtuvaan työskentelyyn, antaa mahdollisuuden parantaa varusmiesaikana karttumatta jäänyttä työeläketurvaa. Sotilastapaturmalain mukainen järjestelmä puolestaan turvaa varusmiespalveluksen aikana työkyvyttömäksi tulleen toimeentulon.

Sosiaali- ja terveysministeriön tarkoituksena on kuitenkin viimeistään vuoden 2017 alusta voimaan tulevaksi sovitun eläkeuudistuksen valmistelun yhteydessä selvittää, voitaisiinko asepalvelus- ja siviilipalvelusaika rinnastaa lapsenhoito- ja opiskeluaikaan, josta karttuu etuutta valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta annetun lain perusteella. Samassa yhteydessä selvitetään myös lausumassa 1 tarkoitettu asia.

Lääkehoidon kustannusten rajanvedon selkeyttäminen kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välillä

HE 50/2004, 164/2004 vp — EV 160/2004 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 24.11.2004, että hallitus selvittää, miten kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välistä rajanvetoa lääkehoidon kustannusten osalta voidaan edelleen selkeyttää, jotta perusteeton kustannusten siirto järjestelmien välillä estyisi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 2.3.2006 selvitysmiehen kartoittamaan lääkkeiden kustannusvastuuseen liittyvää rajanvetoa. Toimeksiantonsa mukaisesti selvitysmiehen tuli kartoittaa tämänhetkiset lääkkeiden kustannusvastuun ongelmat ja selvittää muutostarpeet sekä tehdä ehdotukset, joilla selvennetään kustannusvastuuta koskevaa ohjeis-

tusta tai täsmennetään lainsäädäntöä siten, että perusteeton kustannusvastuun siirtäminen järjestelmien välillä estetään lausumassa edellytetyllä tavalla. Selvitys valmistui vuoden 2006 lopussa.

Eduskunta on joulukuussa 2010 hyväksynyt ehdotuksen uudeksi terveydenhuoltolaiksi. Lain 68 § mukaan laitoshoidon aikana potilaalle annettavat lääkkeet kuuluvat hoitoa antavan yksikön vastuulle. Terveyskeskuksen, sairaalan tai muun toimintayksikön avovastaanotolla annettavat lääkkeet kuuluvat toimintayksikön vastuulle silloin, kun lääkkeen antaa lääkäri tai hammaslääkäri taikka lääkärin tai hammaslääkärin valvonnassa muu terveydenhuollon ammattihenkilö. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, milloin lääkkeen antaminen tapahtuu lääkärin tai hammaslääkärin valvonnassa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettamana toiminut lääkekorvausjärjestelmän kehittämistyöryhmä tarkasteli vuoden 2012 aikana työssään toimeksiantonsa mukaisesti tulisiko potilaan tarkoituksenmukaisen lääkehoidon toteuttamiseksi kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen rahoitusvastuuta täsmentää erikseen määrätyissä tilanteissa, joissa vaihtoehtoina ovat kunnallisessa terveydenhuollossa annettava lääkitys tai sairausvakuutuksesta korvattava avohoidon lääkitys. Työryhmän näkemyksen mukaan erityisesti harvinaislääkkeiden kustannusvastuuta ja korvaamista olisi perusteltua selvittää tarkemmin. Työryhmä piti tärkeänä myös julkista terveydenhuoltoa ja sairausvakuutuksen lääkekorvausjärjestelmän kustannusvastuun jakautumista koskevan ohjeistuksen selkeyttämistä edelleen, jotta käytännöt olisivat yhdenmukaisia eri alueilla ja terveydenhuollon eri yksiköissä ja noudattaisivat sairausvakuutuslain ja terveydenhuoltolain sekä muiden asiaa käsittelevien lakien tarkoitusta.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 7.1.2013 työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella kunnallisen palveluasumisen asiakasmaksuja koskevat uudistusehdotukset sekä tehdä selvitykset ehdotusten vaikutuksista kuntiin ja asiakkaisiin. Asiakasmaksuja koskevan säädösvalmistelun lisäksi työryhmä valmistelee työsuunnitelmaa terveydenhuollon yhtenäisen maksukaton toteuttamisesta. Työryhmän toimikausi päättyy 31.5.2014.

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus

HE 195/2004 vp — EV 24/2005 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

2. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii tasa-arvolainsäädännön toteuttamisen ja valvonnan edellyttämistä voimavaroista sekä turvaa tasa-arvotyötä tekevien kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet tehdä pitkäjänteistä työtä tasa-arvon edistämiseksi.

2. Hallituksen esityksen 112/2006 tavoitteena oli parantaa naisten työmarkkina-asemaa tasaamalla työnantajille perhevapaista aiheutuvia kustannuksia sekä kannustaa isiä käyt-

tämään enemmän vanhempainvapaata. Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi käsitellessään hallituksen esitystä: ”Nyt hyväksyttävä työnantajakustannusten korvaamista koskeva muutos tasoittaa nais- ja miesvaltaisilla aloilla vanhemmuudesta aiheutuvien kustannusten räsitusä. Koska naisvaltaisten työpaikkojen työnantajille edelleen jää suurempi kustannusvastuu kaikilla niillä aloilla, joilla äitiysloman aikana on palkanmaksuvelvollisuus, pitää valiokunta tarpeellisena, että kustannusten tasaamista työnantajien kesken edelleen jatketaan” StVM 45/2006 vp).

Vaikka työnantajille perhevapaista koituvien kustannusten kompensointia on viime vuosina lisätty, jää työnantajille vielä jonkin verran suorita kustannuksia. Nämä kustannukset koskevat työnantajia, joiden alalla on sovittu työehtosopimuksessa palkallisesta äitiysvapaasta. Myös tilapäisestä hoitovapaasta (sairaalan lapsen hoito) aiheutuu työnantajille suorita kustannuksia. Niiden lisäksi työnantajilla on myös epäsuorita kustannuksia, jotka liittyvät esimerkiksi sijaisen rekrytoimiseen ja koulutukseen. Kustannusten on katsottu räsittävän erityisesti naisvaltaisia aloja.

Vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvia kustannuksia tarkasteli Vanhempainvapaatyöryhmä (STM 2011:12). Se mm. hahmotteli vaihtoehtoisia tapoja korvata nykyistä paremmin työnantajille aiheutuvia suorita kustannuksia. Sellaisia olisivat työnantajakorvausten parantaminen joko korotetun äitiysrahan maksukautta pidentämällä tai äitiysrahan tasoa korottamalla 56 ensimmäiseltä päivältä sekä tilapäisen hoitovapaan kustannusten korvaaminen. Ensi vaiheessa toteutettavista uudistuksista laajinta kannatusta saivat korotetun äitiysrahan maksukauden pidentäminen tai äitiysrahan tason korottaminen. Työryhmä keskusteli myös epäsuorien kustannusten korvaamisesta ja päättyi niiden osalta toteamaan, että arvioiminen on vaikeaa ja kustannukset vaihtelevat tilanne- ja alakohtaisesti.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan tavoitteena on lisätä isille merkittäviä vapaita, tehdä joustavammaksi isien perhevapaiden käyttöä ja mahdollistaa lapsen hoitaminen kotona vanhempainpäivärahan turvin nykyistä pitempään. Ansioperusteisen perhevapaajärjestelmän kehittämiseen liittyvät asiat valmistellaan kolmikantayhteistyössä työelämän osapuolten kanssa. Tavoitteena on lisäksi jatkaa työnantajille perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvaamista korottamalla työnantajan lakisääteisestä sairausvakuutuksesta saamia korvauksia. Lisäksi arvioidaan perhevapaajärjestelmän päivärahaetuuksien tasot erityisesti isien perhevapaiden käytön kannustavuuden näkökulmasta. Jatkotyössä arvioidaan ansioperusteisen perhevapaajärjestelmän rahoittamisen kehittämisvaihtoehdot ja kustannusten jako. Lainsäädäntömuutokset toteutetaan, kun rahoituksesta on sovittu.

Hallitusohjelmaan ja työmarkkinakeskusjärjestöjen ns. ”raamisopimukseen” Suomen kilpailukyvyyn ja työllisyyden turvaamisesta liittyen hallitus antoi eduskunnalle esityksen isyyysvapaan uudistamisesta (HE 111/2012). Eduskunnan hyväksymä lainmuutos tuli voimaan vuoden 2013 alusta (903/2012). Hallituksen esityksessä viitataan raamisopimukseen, jonka mukaan vanhempainpäivärahojen kustannusten jako säilyy ennallaan ja uudistuksen vaikutuksia sekä tavoitteiden saavuttamista tarkastellaan kahden vuoden jälkeen uudistuksen voimaan saattamisesta. Hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan liittyen on syksyllä 2013 selvitetty, missä määrin työnantajille aiheutuu vanhemmuudesta sellaisia kustannuksia, joita niille ei lainsäädännön perusteella jo korvata. Tehdyn selvityksen perus-

teella hallitus jatkaa arviointia vanhemmuuden kustannusten tasaamisesta yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

4. Valtion talousarvion opetusministeriön pääluokan momentin 29.30.53 (valtionavustus järjestöille) määrärahoilla tuetaan eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) perusteella tasa-arvotyötä tekeviä kolmea järjestöä: Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry:tä, Naisjärjestöt yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry:tä ja Monika-naiset liitto ry:tä. Avustusta on myönnetty vuosittain noin 350 000 euroa, vuonna 2013 avustuksen määrä oli 353 000 euroa. Vuoden 2014 talousarviossa avustuksiin on varattu 330 000 euroa.

Kansaneläkelaitoksen järjestämä kuntoutus

HE 3/2005 vp — EV 67/2005 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa ja arvioi lakiehdotuksen 12 §:ssä tarkoitettua harkinnanvaraista kuntoutusta koskevien päätösten ja vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta koskevien päätösten asianmukaisuutta ja tasapuolisuutta sekä valmistelee arvioinnin perusteella mahdollisesti tarvittavat säädösmuutokset.

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Kansaneläkelaitokselta selvityksiä vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta ja harkinnanvaraista kuntoutusta koskevien päätösten kehityksestä. Kansaneläkelaitos on antanut asiasta sosiaali- ja terveysministeriölle selvityksiä vuodesta 2005 lähtien. Vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen hakemuksia on hylätty suhteellisesti muita kuntoutusmuotoja vähemmän. Hylkäysten suhteellinen osuus kasvoi kuitenkin vuosien 2005 ja 2010 välillä jonkin verran. Sosiaaliturvan muutoshakulautakunnassa muuttuneiden kuntoutuspäätösten määrä on kuitenkin vastaavalla ajanjaksolla Kansaneläkelaitoksen maksamiin muihin etuuksiin verrattuna keskimääräinen tai sitä pienempi. Sen sijaan vuosien 2010–2012 välillä vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen hylättyjen päätösten suhteellisessa osuudessa ei ole tapahtunut muutoksia.

Harkinnanvaraista kuntoutusta koskevat päätökset eri kuntoutujaryhmille perustuvat Kansaneläkelaitoksen laatimaan kolmivuotissuunnitelmaan Eduskunnan tarkoitukseen varaaman rahamäärän käyttämisestä. Kansaneläkelaitos antaa kolmivuotissuunnitelman perusteella soveltamisohjeet harkinnanvaraisen kuntoutuksen myöntämisestä. Harkinnanvaraisen kuntoutuksen varojenkäyttöä ja kolmivuotissuunnitelman toteutumista on seurattu entistä tarkemmin, kun vuodesta 2005 alkaen Kansaneläkelaitos on toimittanut sosiaali- ja terveysministeriölle vuosittain varojen käyttöä koskevan selvityksen. Selvityksistä voidaan todeta, että kokonaisuutena varoja on käytetty kolmivuotissuunnitelmien paino-alueiden mukaisesti. Kansaneläkelaitoksen harkinnanvaraisena kuntoutuksena korvaama kuntoutuspsykoterapia on siirtynyt Kansaneläkelaitoksen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvaksi lakisääteiseksi toiminnaksi vuoden 2011 alusta. Kuntoutuspsykoterapiaa kos-

kevien hakemusten hylkäysprosentit ovat keskimäärin viime vuosina olleet harkinnanvaraisen kuntoutuksen toimenpiteiden keskimääräistä hylkäysprosenttia alhaisemmat ja hylkäysten osuudet ovat edelleen vähentyneet toiminnan siirryttyä järjestämisvelvollisuuden piiriin. Harkinnanvaraisen kuntoutuksen päätösten hylkäysten suhteellinen osuus kasvoi psykoterapian lakisäätämisen myötä tilastollisesti hiukan. Kasvu johtui pääosin psykoterapiaratkaisujen siirtymisestä oman lakiperusteen alle. Vuonna 2012 harkinnanvaraisen kuntoutuksen hylkäysten osuus on kuitenkin palannut lähes vuoden 2010 tasolle.

Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa lain toimeenpanoa Kansaneläkelaitoksessa. Kansaneläkelaitos laatii vuosittain kolmivuotissuunnitelman harkinnanvaraisen kuntoutuksen varojen käytöstä sekä varojen käyttöä koskevan selvityksen sosiaali- ja terveysministeriölle.

Asia ei anna aihetta enempään toimenpiteisiin.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutuminen

HE 234/2006 vp — EV 279/2006 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 2.2.2007, että hallitus seuraa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutumisesta uudistuksessa tarkoitettulla tavalla erityisesti ammatillisessa koulutuksessa olevien osalta ja arvioi mahdollisesti tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksessa (THL) on kehitetty Terveyden edistämisen vertaailutietojärjestelmää (TedBM-hanke) säännöllisen seurantatiedon saamiseksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi mm. peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutumisesta. Tietoja koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta kerätään osana joka toinen vuosi toteutettavaa perusterveydenhuollon terveydenedistämisaktiivisuus -kyselyä. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa on myös seurattu vuodesta 2007 säännöllisesti osana Opetushallituksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemissä selvityksissä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuodesta 1995 toteuttama Kouluterveyskysely laajennettiin koskemaan vuonna 2008 myös ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoita. Kysely sisältää kysymykset opiskelusta, koulukiusaamisesta, terveydestä, mielialasta, seksuaaliterveydestä, tupakoinnista, muista päihteistä, muista terveystottumuksista, koulutapaturmista, rikkeistä ja rikoksista, mediasta ja pelistä sekä kodista ja ystäväistä. Vuodesta 2013 kouluterveyskysely toteutetaan koko maassa kerralla joka toinen vuosi.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden ns. YTHS-mallin kokeilu alkoi syksyllä 2011 Lappeenrannassa ja Seinäjoella. Kokeilu on kolmevuotinen ja loppuu keväällä 2014. Kokeilun toteuttaa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS). Kokeilupaikkakunnista toisella (Lappeenranta) on YTHS:n toimipiste ja toisella ei (Seinäjoki). Kokeilu perustuu opiskelijoiden vapaaehtoiseen terveydenhoitomaksun maksamiseen. Kokeilun seuranta ja arviointia varten on perustettu STM:öön ohjaus- ja seurantaryhmä, jossa ovat edustettuina

sekä SAMOKin että SYLin edustajat. Kokeilun perusteella tehdään lopulliset jatkotoimenpide-ehdotukset.

STM:ssä on valmistunut opiskeluterveydenhuollon selvitys vuonna 2012. Selvitys kattoi kaikkien opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon lukiosta ammattikorkeakouluun.

Valtioneuvosto antoi keväällä 2011 uuden terveydenhuoltolain voimaantullessa uudeleen asetuksen neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011, aik. 380/2009). Asetuksella on taattu riittävät yhtenäiset ja alueellisesti tasa-arvoiset palvelut, vahvistettu terveyden edistämistä sekä tehostettu varhaista tukea ja syrjäytymisen ehkäisyä.

Asetuksen mukaisten palvelujen järjestämiseksi vuosien 2010 ja 2011 kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia korotettiin yhteensä 18,5 miljoonaa euroa, jotka jäivät pysyvästi kuntien saamiin valtionosuuksiin. Valtionosuuksilla on rekrytoitu noin 200 lääkäriä ja terveydenhoitajaa. Asetuksen seuranta toteuttaa THL. THL julkaisi asetuksen seurannasta erillisjulkaisut (Raportti 21/2011 ja 71/2012). Lisäksi THL tekee erilliselivityksen kouluterveydenhuollosta vuonna 2012. Valvontaa suorittavat Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ja aluehallintovirastot. Valvontaa varten Valvira ja aluehallintovirastot ovat valmistaneet valvontaohjelman vuosille 2012–2014.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa koskevaa lainsäädäntöä on uudistettu viime vuosina valtioneuvoston asetuksen ja terveydenhuoltolain avulla. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollolla on tällä hetkellä ajantasainen ja kattava säädösperusta. Opiskeluterveydenhuoltoon mahdollisesti kohdistuvat lainsäädännön muutostarpeet selviävät lähivuosina.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman opiskeluterveydenhuollon kehittämistyöryhmän tehtävänä on tehdä erityisesti ehdotuksia ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon kehittämiseksi. Työryhmän toimikausi oli 1.8.2012–31.12.2013, mutta sitä jatkettiin maaliskuun loppuun 2014.

Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö valmistelivat oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013). Toisen asteen opiskelijat saivat vastaavat opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut kuin perusasteen oppilaat.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Lastensuojelu

HE 252/2006 vp — EV 309/2006 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

3. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin perhehoitoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lapsen huostaanottoa koskevan päätöksenteon toimivuutta ja että hallitus tarvittaessa ja mahdollisimman ripeästi valmistelee ehdotuksen sellaisen lastensuojelua tehostavan päätöksentekomenettelyn käyttöönotosta, että päätöksen tahdonvastaisesta huostaanotosta tekee moniammatillinen toimielin, joka perustettaisiin esimerkiksi kunta- ja

palvelurakenneuudistuksesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien yhteyteen.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 23.4.2009 työryhmän tekemään esityksiä perhehoitolainsäädännön uudistamisesta sekä ohjaamaan valtakunnallisen perhehoidon toimitaohjelman toteuttamista. Työryhmän väliraportti ”Lainsäädännön muutostarpeet perhehoidossa, Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:15” valmistui keväällä 2010. Hallitusohjelman mukaan perhehoitolainsäädäntöä kehitetään edelleen ottaen huomioon myös väestön ikääntymisestä syntyvät tarpeet. Valmistelutyö on käynnissä. Hallituksen esitys perhehoitolainsäädännön uudistamisesta on tarkoitus antaa kuluvalle hallituskaudella.

HE 331/2010 vp eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain 50 §:n sekä perhehoitajalain ja omaishoidon tuesta annetun lain muuttamisesta esiteltiin valtioneuvostossa tammikuussa 2011. Muutokset tulivat voimaan 1.8.2011 ja 1.1.2012.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö on esittänyt näkemyksensä, että nykyinen päätöksentekijärjestelmä tulisi säilyttää. Vuonna 2008 voimaan tulleessa lastensuojelulaissa uudistettiin vastentahtoisten huostaanottojen päätösprosessia siten, että aiempien kuntien sosiaalilautakuntien sijaan hallinto-oikeus ratkaisee viranhaltijan hakemuksesta ensimmäisenä asteena huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista koskevan asian. Perusteluna hallituksen esityksessä oli se, että näin voidaan varmistaa päätöksenteossa tarvittava asiantuntemus ja puolueettomuus sekä parantaa asianosaisten oikeusturvaa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2012 julkaiseman tutkimuksen mukaan huostaanottoasioita koskevien valitusten määrä on lisääntynyt korkeimmassa hallinto-oikeudessa, mutta määrän kasvua selittävät muutkin tekijät kuin lastensuojelulain uudistus. Lapsen hyvinvoinnin ja oikeusturvan kannalta on olennaisen tärkeää, että sijaishuoltopaikka arvioidaan puolueetomasti. Kunta voi olla tässä tilanteessa päätöksentekijänä jäävi. Meneillään olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen yhteydessä lasten huostaanoton järjestämiseen liittyvät vastuut tullaan kuitenkin määrittämään ja tässä yhteydessä voidaan etsiä keinoja myös huostaanottopäätösprosessin parantamiseen.

Sähköisten potilaskertomusten ja sähköisen lääkemääräyksen toteuttaminen

K 4/2006 vp

Tulevaisuusvaliokunta

Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2005 tulevaisuusvaliokunta rajasi lausuntonsa ja huomautuksensa koskemaan tietoyhteiskuntaa ja erityisesti sen sähköisiä palveluja. Valiokunta kiinnitti huomiota vuorovaikutteisen Internetin ja matkaviestimien vähäiseen käyttöön sosiaali- ja terveydenhuollon asioinnissa. Valiokunta esitti,

että hallitus tekee kokonaisarvion julkisten palvelujen digitalisoimisen esteistä, viivytyksistä ja ratkaisuista ja

että hallitus viivyttämättä valmistelee sähköisen terveystietomuksen toimeenpanon edellyttämät lainsäädäntö- ja muut päätökset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköistä käsittelyä (159/2007) sekä sähköistä lääkemääräystä (61/2007) koskevat lait tulivat voimaan vuonna 2007. Näiden lakien siirtymäsäännöksiä on muutettu syksyllä 2010. Potilasasiakirjoja koskeva asetus annettiin kesällä 2009. Sähköistä lääkemääräystä koskeva asetus annettiin kesällä 2008 ja siihen liittyvä maksuasetus syksyllä 2011. Asiakastietolain muutoksen yhteydessä selvennettiin työnjakoa ja vahvistettiin operatiivista ohjaamista vuoden 2011 alusta THL:n yhteyteen perustetulla operatiivisen johtamisen yksiköllä. Valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen rakentaminen rahoitetaan valtion talousarviosta.

Sähköisen lääkemääräyksen käyttöönotto on lähes valmis. Apteekit ovat käyttäneet sitä jo vuosia. Koko julkinen terveydenhuolto on liittynyt käyttäjäksi ja sähköisten lääkemääräysten osuus on paikoitellen jopa yli 90%. Isot yksityiset lääkäriasemaketjut ovat liittyneet tai juuri liittymässä. Hallitus on antanut eduskunnalle lakiesityksen, jossa sähköisen lääkemääräyksen käyttöä laajennetaan edelleen. Sähköinen Potilastiedon arkisto on käytössä yhden sairaanhoitopiirin alueella ja käytön levittäminen on suunniteltu tapahtuvan vuoden 2014 aikana. Kansalaisen Omakanta-palvelu on tuotannossa ja sitä on käyttänyt yli miljoona kansalaista.

Kansalaisten sähköistä asiointia sosiaali- ja terveydenhuollossa kehitetään osana valtiovarainministeriön SADe-ohjelmaa.

Maksujärjestelmän uudistaminen

HE 37/2008 vp — EV 50/2008 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että terveydenhuollon maksukattouudistus valmistellaan pikaisesti.

3. Eduskunta edellytti, että päivähoitomaksujen rakenteelliset ongelmat korjotaan päivähoitolain kokonaisuudistuksen yhteydessä ja ne pyritään korjaamaan – esimerkiksi tulorajojen porrastusta lisäämällä – siten, että korkeinta maksua perittäisiin vain palkansaajien keskiansiot ylittäviltä perheiltä ja että maksut nykyistä tarkemmin määräytyisivät hoitoaikojen perusteella.

4. Eduskunta edellytti, että nyt hyväksyttävän maksu-uudistuksen vaikutuksia päivähoitohenkilöstön mitoitukseen, pienten lasten äitien työssäkäyntiin ja erityisesti eri asiakasryhmien palvelujen käyttöön seurataan.

Kaikki terveydenhuollon menot kattavan asiakkaan maksukyvyyn huomioon ottavan maksukaton toteuttamista on selvitetty sosiaali- ja terveysministeriön maksutoimikunnassa. Toimikunta tarkasteli vuonna 2005 valmistuneessa mietinnössään (STM julkaisuja 2005:10) kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen korvaaman hoidon maksukattojen yhdistämismahdollisuutta. Toimikunta totesi, että erillisistä maksukatoista

aiheutuvan kokonaisrasituksen pienentäminen olisi asiakkaan näkökulmasta perusteltua ja tarpeellista, mutta tarkemmat kannanotot maksukattojen yhdistämisestä jäivät jatko selvittelyyn. Sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittävän SATA-komitean eräänä tehtävänä oli osana laajempaa sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittää maksukattojen yhdistämismahdollisuutta. Stakes laati toimeksiantosopimuksen perusteella SATA-komitealle maksukattojen yhdistämismahdollisuuksia koskevan selvityksen. Selvityksen tavoitteena oli arvioida erilaisia vaihtoehtoja maksukattojen yhdistämiseksi sekä sitä, millä muulla vaihtoehtoisella mallilla paljon kunnallisia palveluja ja lääkkeitä käyttävien asemaa voitaisiin parantaa oikeudenmukaisella tavalla. Eri vaihtoehtojen tarkastelun lähtökohtana oli kustannusneutraali lopputulos ja vaihtoehtojen toteuttamisen vaikutuksia on tarkasteltu palveluja käyttävien potilaiden sekä kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen kannalta. Stakesin selvityksen perusteella SATA-komitea ehdotti mietinnössään (STM selvityksiä 2009:62), että terveydenhuollon yhtenäinen maksukatto toteutetaan yhdistämällä kunnallinen terveydenhuollon maksukatto ja sairausvakuutuksen lääkekustannusten vuosiomavastuuosuus. Yhdistetyn maksukaton ulkopuolelle jää sairausvakuutuksen matkakustannusten katto. Jatkovalmistelun lähtökohtana tulisi olla kustannusneutraali tasakattomalli (840 €/v.). Palvelusetelin omavastuu otettaisiin yhdistetyssä maksukatossa huomioon enintään vastaavan kunnallisen palvelumaksun suuruisena. Lisäksi jatkovalmistelussa arvioidaan tarve kunnallisen terveydenhuollon ns. välikatoille. Komitea totesi lisäksi, että yhtenäisen maksukaton toteuttaminen ei ole mahdollista ennen kuin Kelan ja kuntien käytössä on yhtenäisen maksukaton toimeenpanoon soveltuva toimiva sähköinen tietojärjestelmä.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan asiakasmaksujärjestelmän kehittämistä jatketaan, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon maksut eivät muodostuisi palvelujen käytön esteeksi. Maksukattoja yhdistetään ja uudistetaan. Tavoitteena on luoda terveydenhuollon yhtenäinen maksukattojärjestelmä yhdistämällä kunnallisen terveydenhuollon maksukatto ja lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekustannusten enimmäisvuosiomavastuuosuus. Yhtenäisen maksukaton käyttöönotto edellyttää toimeenpanoon soveltuvaa sähköistä tietojärjestelmää. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksusäännökset kootaan samaan lakiin maksujärjestelmän läpinäkyvyyden parantamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 15.9.2009 työryhmän valmistelemaan ehdotukset ikäihmisten ympärivuorokautisen hoiva- ja hoitopalvelujen rakenteiden ja sisällön kehittämisestä sekä ikäihmisten asumispalvelujen asiakasmaksujen määräytymistä koskevista linjauksista. Hallituksen ohjelman mukaisesti palveluasumisen maksuja uudistetaan työryhmän tammikuussa 2011 julkistamien ehdotusten pohjalta siten, että kunnan järjestämisvastuulla oleviin asumispalveluihin säädetään valtakunnallisesti yhdenmukaiset asiakasmaksujen määräytymisperusteet. Lisäksi yhtenäistetään tehostetun palveluasumisen maksut ja säädetään tehostetun palveluasumisen vähimmäiskäyttövара.

Hallitusohjelman mukainen asiakasmaksujärjestelmän kehittämistyö on suunniteltu toteutettavaksi useammassa vaiheessa seuraavasti: Ensimmäisessä vaiheessa valmistellaan kunnan järjestämisvastuulla olevan palveluasumisen maksuja koskevat muutokset. Kunnan järjestämisvastuulla olevaan palveluasumiseen säädetään valtakunnallisesti yhdenmukaiset asiakasmaksujen määräytymisperusteet. Tehostetun palveluasumisen maksut

yhtenäistetään ja säädetään asiakkaalle jätettävästä vähimmäiskäyttövarasta. Toisessa vaiheessa toteutetaan terveydenhuollon yhtenäinen maksukatto yhdistämällä kunnallisen terveydenhuollon maksukatto ja lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekustannusten vuosiomavastuuosuus. Yhtenäisen maksukaton käyttöönotto edellyttää toimeenpanoon soveltuvan sähköisen tietojärjestelmän rakentamista. Kolmannessa vaiheessa sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja koskevat säännökset kootaan samaan lakiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on 7.1.2013 asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on koota jo olemassa olevat, taustavalmistelussa esitetyt asumispalvelujen asiakasmaksuja koskevat ehdotukset ja valmistella niiden pohjalta hallituksen esitys palveluasumisen asiakasmaksuista. Asiakasmaksuja koskevan säädösvalmistelun lisäksi työryhmä valmistelee työsuunnitelman uudistuksen toisen ja kolmannen vaiheen toteutukselle. Työryhmän toimikausi päättyy 31.5.2014.

Lailla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamiseksi uudistettiin 1.8.2008 lukien lasten päivähoidosta perittävän maksun perusteena olevaa perheksitettä paremmin todellista perherakennetta vastaavaksi niin, että perheen kokona otetaan huomioon yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa elävien henkilöiden lisäksi heidän kanssaan samassa taloudessa asuvat molempien alaikäiset lapset. Samalla myös lasten siirtyminen osa-aikahoidosta kokopäivähoitoon tehtiin joustavamaksi. Päivähoitomaksujen rakenteellisten ongelmien kartoitusta tullaan jatkamaan päivähoitolain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

SATA-komitea teki ehdotuksia myös päivähoitomaksuista. Asiakasmaksu-uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa valmistellaan sellaiset osittaiset muutokset, joilla korjataan maksujärjestelmän ilmeisimmät puutteet. Näitä ovat muun muassa pienten lasten osapäivä- ja osa-aikahoidon maksujen perusteen muuttaminen vastaamaan etukäteen sovittua hoitoaikaa.

Lasten päivähoitomaksuihin vuonna 2008 tehdyn uudistuksen vaikutuksia selvitetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2012 ilmestyvässä loppuraportissa. Raportissa maksu-uudistuksen vaikutuksia tarkastellaan perheiden, kuntien ja valtion näkökulmasta. Kunnallisen päivähoidon asiakasmaksuja koskevaa lainsäädäntöä muutettiin 1.8.2008 lukien. Tavoitteena oli saada maksut vastaamaan paremmin yleisessä ansiotasossa ja sosiaali- ja terveystoimen hinnoissa 2000-luvulla tapahtunutta kehitystä. Maksuja määrääviä perhekoon käsitettä ja tulo rajojen porrastuksia muutettiin. Samassa yhteydessä maksut sidottiin hintojen ja palkkojen indeksikehitykseen. Lasten päivähoidosta annettua asetusta muutettiin siten, että nopeampi päivähoitoikäisten lasten hoitoon pääsyn tavoite vanhempien työllistymiseen liittyvissä tilanteissa toteutuisi.

Raportissa kuvataan maksu-uudistuksen ja asetusmuutoksen vaikutuksia lapsiperheiden talouteen, maksujen progressiivisuuteen, kuntatalouteen ja päivähoidon henkilöstökehitykseen. Myös päivähoidon vaikuttavuuteen liittyvää uusinta tutkimustietoa käsitellään lyhyesti. Maksu-uudistus on raportin tulosten perusteella helpottanut joidenkin erityisryhmien kuten pienituloisten kahden huoltajan perheiden ja alle keskituloisten yksinhuoltajien asemaa. Asiakasmaksujen kasvusta suurimman osan rahoittavat hieman perhekohtaisen keskitulon ylittävät kahden huoltajan kotitaloudet.

Raportin osana tehdyn kuntakyselyn perusteella päivähoitoasetuksen muutoksen vaikutuksilla ei ole ollut merkittävää valtakunnallista trendiä, mutta kuntakohtaisia hajanai-

sia vaikutuksia päivähoitopaikan välittömään saantiin on havaittavissa. Myös päivähoidon kuntarahoitus on säilynyt reaalisesti jokseenkin ennallaan 2000-luvulla, mutta asiakasmaksujen osuus menoista on selkeästi laskenut, myös uudistuksen jälkeen.

Varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirtyivät sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön vuoden 2013 alussa.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan työn tehostaminen ja muutoksenhakijoiden oikeusturvan parantaminen

HE 58/2008 vp — EV 59/2008 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 10.6.2008, että sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle turvataan kansalaisten oikeusturvan ja lautakunnan toimintakyvyn edellyttämät henkilöstövoimavarat ja että lautakunnan johtamista sekä työ- ja käsittelyprosesseja seurataan aktiivisesti ja ryhdytään tarvittaviin lisätoimiin lautakunnan toiminnan kehittämiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi.

2. Eduskunta edellytti, että muutoksenhakutarvetta sosiaalivakuutusasioissa pyritään vähentämään kehittämällä edelleen päätösten perusteluja ja asiakkaiden informointia ja että sosiaalivakuutusasioiden ensimmäisen asteen ratkaisujen oikaisumenettelyn toimivuus ja kehittämistarpeet selvitetään pikaisesti.

Valitusten käsittelyaikaan vaikuttaa sekä lautakuntaan saapuvien valitusten että ratkaisujen asioiden määrä. Lisäksi voidaan nopeuttaa valitusten käsittelyä lautakunnassa.

Lainsäädäntöä on selkeytetty työttömyysturvan, työeläkkeen, kansaneläkkeen, sairausvakuutuksen ja kuntoutuksen osalta ja sen arvioidaan vaikuttavan osaltaan muutoksenhakulautakuntaan saapuvien valitusten määrään. Valitusten vähentämiseksi 1.7.2011 tuli voimaan lainmuutos, joilla sosiaaliturvaetuuden myöntänyt vakuutuslaitos (mm. KELA) voi nykyistä yksinkertaisemmassa menettelyssä ratkaista asian uudelleen tietyissä tilanteissa. Muutokset vähentävät muutoksenhakulautakunnissa käsiteltävien poistoasioiden määrää ja keventävät työmäärää.

Vakuutuslääkärijärjestelmää kehittänyt työryhmä on loppuraportissaan 21.1.2014 esittänyt erilaisia toimenpiteitä, joiden tavoitteena on lisätä vakuutuslääkärijärjestelmän ja koko sosiaalivakuutusjärjestelmän läpinäkyvyyttä sekä kansalaisten luottamusta järjestelmään. Tarkoituksena on myös lisätä toimeentuloturvan muutoksenhaun avoimuutta.

Toimeentuloturvan muutoksenhakulautakuntiin liittyvänä ehdotuksena työryhmä esittää, että muutoksenhakulautakuntien jäsenten velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksistaan kirjattaisiin lakiin. Lisäksi työryhmä suosittelee, että muutoksenhakulautakuntien lääketieteellistä asiantuntemusta voitaisiin lisätä perustamalla muutoksenhakulautakuntiin osa-aikainen lääkärinvirka tai muuttamalla vahvennettua jaostoa koskevia säännöksiä siten, että kokoonpanossa voisi olla tarvittaessa useampi lääkäri. Myös suullisten käsittelyjen lisäämistä suositellaan.

Työryhmä esittää myös toimenpiteitä päätösten perustelujen kehittämiseksi ja asiakkaiden informoimiseksi. Etuus- ja korvauspäätösten perusteluja pyritään parantamaan lisäämällä etuuslakeihin tarkentavia säännöksiä päätösten perustelemisesta. Hallituksen esitys asiasta valmistellaan kevään 2014 aikana. Kansalaisten tietoutta sosiaalivakuutusjärjestelmästä lisätään viestinnällä. Tarkoituksena on, että kansalaisten saatavilla olisi kootusti tietoa siitä, miten sosiaalivakuutuksen eri lajit toimivat ja minkälaisia vaiheita vakuutusasioiden käsittelyssä ilmenee.

Työryhmän esittämien toimenpiteiden tarkoituksena on myös osaltaan vaikuttaa suotuisasti muutoksenhakulautakuntaan saapuvien valitusten määriin ja muutoksenhakijoiden oikeusturvan parantumiseen.

Viime vuosina on tehty lainmuutoksia, joiden seurauksena muutoksenhakulautakuntaan on ollut mahdollista valittaa uusista etuusryhmistä (elätustuki, tulkkauspalvelut, psykoterapian lakisääteistäminen ja takuueläke). Nämä muutokset ovat osaltaan lisänneet valituksia. Osittain tämän vuoksi valitusmäärät eivät ole aiempina vuosina vähentyneet, mutta vuonna 2012 valituksia saapui 21 200, kun vuosina 2008–2010 valituksia saapui noin 22 000 vuosittain ja vuonna 2011 jopa 23 400 valitusta.

Ratkaistujen valitusten lisäämiseksi muutoksenhakulautakunnan resursseja on lisätty vuodesta 2008 lukien. Lautakunnalla on ollut lisähenkilöstöä vuosina 2008–2010 10 henkilöä, vuonna 2011 20 henkilöä vakinaisten 48 henkilöiden lisäksi. Vuonna 2012 henkilöstöä vakinaistettiin 55 henkilöön ja lisäksi määräaikaisia henkilöitä oli 7. Vuodesta 2013 lukien lautakunnassa on 55 henkilöä.

1.8.2008 tehtiin lainmuutos, jolla asioiden käsittelyä kevennettiin muutoksenhakulautakunnassa: lautakunta jaettiin kahteen jaostoon, viisijäsenisessä kokoonpanossa käsiteltävien asioiden määrä on supistettu, yhden tuomarin kokoonpano on otettu käyttöön ja notaareille on annettu mahdollisuus esitellä yksinkertaisia valitusasioita. Lisäksi 1.1.2011 voimaan tulleella lainmuutoksella on lisätty niiden asiaryhmien määrää, jotka voidaan ratkaista yhden tuomarin kokoonpanossa.

Keskeistä toiminnan sujuvuuden kannalta on myös muutoksenhakulautakunnan sisäinen kehitystyö. Työprosessit auditointiin Lappeenrannan teknillisen yliopiston toimesta ja prosesseja on kehitetty. Myös prosessien johtamiseen, henkilöstön koulutukseen ja työhyvinvointiin on muutoksenhakulautakunnassa kiinnitetty erityistä huomioita ja tehty toimenpiteitä näiden osalta.

Valitusten keskimääräinen käsittelyaika oli muutoksenhakulautakunnassa pisimmillään eli 18,4 kuukaudessa tammikuussa 2009. Koko vuoden 2009 keskimääräinen käsittelyaika oli 17 kuukautta. Tämän jälkeen keskimääräinen käsittelyaika on lyhentynyt 15,3 kuukauteen vuonna 2010 ja 11,8 kuukauteen vuonna 2011. Vuoden 2012 keskimääräinen käsittelyaika oli 9,7 kuukautta ja joulukuun käsittelyaika oli 9 kuukautta. Vuoden 2013 keskimääräinen käsittelyaika oli 8 kuukautta ja joulukuun 2013 käsittelyaika 7,76 kuukautta.

Muutoksenhakulautakunnan kohtuuttoman pitkät käsittelyajat ovat olleet myös oikeuskanslerinviraston tutkittavana vuodesta 2008 lukien. Kesäkuussa 2012 antamansa lausunnon perusteella apulaisoikeuskansleri katsoi, että asia ei enää anna aiheutta enempiin toimenpiteisiin.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan valitusten käsittelyajat ovat lähes puolittuneet korkeimmasta tasostaan. Pidemmän aikavälin tavoitteena on ollut lyhentää valitusten keskimääräinen käsittelyaika sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa alle 6 kuukauden.

Nykyisellä henkilöstömäärällä ratkaistaan arviolta 22 000 valitusta vuosittain ja valitusmäärien säilyessä kohtuullisena, tulee käsittelyaika lyhenemään edelleen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Apurahansaajien vakuuttamisvelvollisuus sosiaalivakuutuksessa

HE 92/2008 vp — EV 132/2008 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 11.11.2008, että hallitus selvittää mahdollisuudet laajentaa apurahansaajien vakuuttamisvelvoitetta niin, että peräkkäiset, yhteen laskettuina vähintään neljän kuukauden mittaiset, apurahat tulisivat pakollisen vakuuttamisen piiriin.

Apurahansaajien ansiosidonnaista sosiaaliturvaa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2009 alusta. Muun muassa eduskunnan lausuman johdosta Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela), joka toimeenpanee apurahansaajien MYEL-eläketurvaa ja lakisääteistä tapaturmaturvaa, yhteyteen perustettiin apurahansaajien sosiaaliturva-asioiden kehittämistä varten oma neuvottelukunta. Neuvottelukunnassa on Melan edustajien lisäksi edustaja sosiaali- ja terveysministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnasta, Taiteen keskustoimikunnasta, Tieteentekijöiden liitosta, Akavasta, Suomen Taiteilijaseurasta ja Suomen näyttelijäliitosta.

Melassa tehtiin alkuvuodesta 2010 erikseen selvitys apurahansaajien neljän kuukauden yhdenjaksoista työskentelyedellytystä koskeva selvitys. Selvitys ja sen tulokset esiteltiin apurahansaajien sosiaaliturvan kehittämistä varten perustetun neuvottelukunnan kokouksessa 27.5.2010. Neuvottelukunta päätyi kokouksessaan siihen, ettei muutosten valmistelemisen apurahansaajien vakuuttamissäännöksiin ollut tuossa vaiheessa tarpeellista, mutta asiaan on syytä palata myöhemmin, kun nykyisen järjestelmän toimivuudesta saadaan lisää kokemusta.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaan lyhyiden apurahojen asema sosiaaliturvalainsäädännössä selkeytetään.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 5.9.2012 luovilla aloilla työskentelevien ja muiden itsensä työllistävien työryhmän paikantamaan edellä mainittujen henkilöryhmien sosiaaliturvassa ja sosiaaliturvaan vaikuttavassa verotuksessa mahdollisesti olevat epäkohdat ja tekemään tarvittavat muutosehdotukset epäkohtien korjaamiseksi. Työryhmän työ päättyi 30.9.2013 (STM:n raportteja ja muistioita 2013:34). Työryhmän tehtävänä oli muun muassa selvittää Apurahansaajien neuvottelukunnan selvityksen perusteella alle neljän kuukauden apurahajaksojen merkitys apurahatyöskentelyn vakuuttamisen kannalta sekä selvittää muut mahdolliset neuvottelukunnan havaitsemat epäkohdat apurahansaajien sosiaalitur-

van vakuuttamisessa ja tältä pohjalta tehdä tarpeelliset muutosehdotukset. Tämän perusteella työryhmä ehdotti, että tutkija- tai taiteilijaryhmässä työskenteleville apurahansaajille tiettyyn projektiin myönnettyjä lyhyitä, alle neljän kuukauden jatkoapurahoja voitaisiin yhdistää ryhmässä työskentelevien aikaisempaan MYEL-vakuutettuun apurahajaksoon projektityön jatkuessa keskeytyksettä. Lisäksi työryhmä ehdotti, että tutkija- tai taiteilijaryhmässä työskenteleville tiettyyn projektiin myönnetty lisärahoitus, joka kohdistuu jo vakuutetulle MYEL-apurahajaksolle, voitaisiin ottaa huomioon MYEL-vakuuttamisessa. Samalla työryhmä katsoi saamiensa selvitysten perusteella, ettei alle neljän kuukauden työskentelyyn myönnettyjä apurahoja olisi muissa tilanteissa, kuten esimerkiksi yksinään työskentelevien apurahansaajien kohdalla, tarkoituksenmukaista ottaa huomioon apurahansaajien MYEL-vakuuttamisessa.

Työryhmän raportti oli lausuntokierroksella, joka päättyi 10.1.2014. Sosiaali- ja terveysministeriön tarkoituksena on ryhtyä työryhmän ehdotusten ja niistä annettujen lausuntojen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin muun muassa apurahansaajien MYEL-vakuuttamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen

HE 134/2008 vp — EV 106/2008 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) 5 luvun 10 §:n mukaan vakuutetulla, joka on täyttänyt 75 vuotta, on oikeus korvaukseen annosjakelun kustannuksista, jos hänellä on annosjakelun alkaessa vähintään kuusi annosjakeluun soveltuvaa sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa lääkettä. Lisäksi edellytyksenä on, että vakuutetun lääkitys on tarkistettu tarpeettomien, keskenään yhteen sopimattomien ja päällekkäisten lääkitysten poistamiseksi ja annosjakeluun siirtyminen on pitkäaikaisessa lääkkehoidossa lääketieteelliseltä kannalta perusteltua.

Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla toimi työryhmä, joka selvitti avohuollon apteekkitoiminnan kehittämistarpeita. Työryhmän keväällä 2011 valmistuneessa muistiossa oli useita ehdotuksia koneellisen annosjakelun kehittämiseksi. Eräs ehdotuksista oli annosjakelupalkkioiden korvauskriteereiden tarkistaminen tukemaan pitkäaikaissairaiden asianmukaisen lääkehoidon toteutumista.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 18.11.2013 apteekkitoiminnan ja muun lääkehuollon kehittämiseksi työryhmän valmistelemaan, miten apteekkijärjestelmää ja muuta lääkehuoltoa kehitetään vastaamaan väestön lääkehuollon tarpeisiin sosiaali- ja terveystalveluiden rakenteiden muuttuessa. Työryhmän toimikausi päättyy vuoden 2014 lopussa. Annosjakelutoiminnan kehittämistarpeita arvioidaan muun muassa tässä työryhmässä.

Eläkerahastoja koskeva kokonaisuudistus

HE 152/2008 vp — EV 8/2009 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta

Eduskunta edellytti 25.2.2009, että hallitus välittömästi valmistelelee eläkerahastoja koskevan kokonaisuudistuksen, joka sisältää uudet lisäeläkejärjestelyt ja joka turvaa vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet sekä eläkesäätiöiden ja kassojen toimintaedellytykset tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lausuman taustalla on eduskunnan aikaisempi, lähes samankaltainen lausuma HE 156/2005 vp – EV 34/2006 vp, jonka johdosta sosiaali- ja terveysministeriö päätti helmi-/maaliskuulla 2008, että ensimmäisessä vaiheessa valmisteltaisiin kansainvälisesti kilpailukykyinen lisäeläkeuudistus, joka koskisi maksuperusteisia lisäeläkejärjestelyjä nykymuotoisissa eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa. Tarvittavat säännökset otettaisiin erillislakiin, ja nykyiset eläkesäätiölaki (1774/1995) ja vakuutuskassalaki (1164/1992) toimisivat erillislain taustalakeina.

Uudistusta koskevat lait 173/2009, 174/2009 ja 175/2009 hyväksyttiin 27 päivänä maaliskuuta 2009 ja ne tulivat voimaan 1.4.2009.

Neuvottelut vuonna 2007 annetusta muutetusta ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi vähimmäisvaatimuksista työntekijöiden liikkuvuuden lisäämiseksi parantamalla lisäeläkeoikeuksien kertymistä ja säilyttämistä (KOM(2007)603 lopullinen) saatiin kertomusvuonna päätökseen.

Kokonaisuudistuksen valmistelua on kertomusvuonna jatkettu. Ministeriössä laadittu arviomuistio oli lausuntokierroksella keväällä 2013. Ministeriö asetti 30.5.2013 laajapohjaisen työryhmän valmistelemaan eläkesäätiö- ja vakuutuskassalain kokonaisuudistusta. Työryhmän toimikausi päättyy 30.6.2015.

Komissiolta on vuonna 2014 odotettavissa esitys ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten toiminnasta ja valvonnasta annetun direktiivin 2003/41/EY muuttamiseksi.

Valmistelussa tullaan huomioimaan EU:n sääntely ja siihen esitetyt muutokset. Nämä muutokset koskevat ainakin muita kuin lakisääteistä työeläkevakuutusta harjoittavia eläkesäätiöitä ja eläkekassoja. Eläkesäätiöitä ja eläkekassoja koskevien esitysten osalta ratkaisevana on pidettävä sosiaaliturvan tehokasta ja turvaavaa toimeenpanoa. Lisäeläketoinnin osalta on huolehdittava, että ratkaisut ovat EU:n sääntelyn mukaisia. Erot työeläkelaitosten ja lisäeläkkeitä hoitavien eläkelaitosten kilpailuolosuhteissa huomioidaan lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Vammaisuuden perusteella järjestettävät palvelut ja tukitoimet

HE 166/2008 vp — EV 181/2008 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus

Eduskunta edellytti 10.12.2008, että hallitus seuraa uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia ja seurannan perusteella arvioi lainsäädännön toimivuutta ja kustannusvaikutuksia kokonaisuudessaan sekä mahdollisia täsmennystarpeita.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on toteuttanut vammaispalvelulain uudistuksen seurantaan laitoksen ja sosiaali- ja terveysministeriön välisessä tulossopimuksessa sovitulla tavalla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on tehnyt kunnille vuotta 2013 koskevan erilliskyselyn, jossa on huomioitu vammaispalvelulain muutokset. Kyselyn tulokset raportoidaan syksyllä 2014. Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on toteuttanut sosiaali- ja terveysministeriön tilaaman vammaispalvelulain kustannusvaikutusten seuranta tutkimuksen, jonka loppuraportti valmistui vuoden 2013 lopussa (Väisänen, Antti; Linnosmaa, Ismo; Nurmi-Koikkalainen, Päivi; Eskelinen, Janne (2013). Tutkimus vuoden 2009 vammaispalvelulain muutosten vaikutuksista asiakasmääriin ja kustannuksiin. THL. Raportti 1/2014).

Tutkimuksen pääpaino oli henkilökohtaista apua koskevien lakimuutosten kustannusvaikutusten arvioinnissa. Lakimuutoksen vaikutuksia arvioitiin rakentamalla kuntakohtaiseen tietoihin perustuva tilastollinen malli, joka huomioi lakimuutosten lisäksi myös muut asiakasmäärän kasvua selittävät tekijät.

Vuoden 2009 lakimuutoksessa vaikeavammaisten henkilöiden subjektiivisten oikeuksien piiriin tulleen henkilökohtaisen avun asiakasmäärä on kasvanut selvästi. Vuonna 2012 henkilökohtaisen avun asiakkaita oli lähes 13 500, joka oli 8 000 enemmän kuin vuonna 2008. Suhteellisesti eniten kasvoi yli 65-vuotiaiden asiakkaiden määrä. Tutkimuksen perusteella lainmuutosten vaikutuksesta henkilökohtaisen avun asiakkaiden määrä kasvoi 4 900 asiakkaalla ja kokonaiskustannukset 39 miljoonaa euroa vuosina 2008–2011. Kustannusten kasvu oli selvästi suurempi kuin hallituksen esityksessä arvioitu 25 miljoonaa euroa. Kustannusten kasvua kuitenkin hillitsi uusien asiakkaiden aiempia asiakkaita keskimäärin pienempi henkilökohtaisen avun tuntimäärä. Lakimuutoksen jälkeen henkilökohtaisen avun asiakaskohtainen tuntimäärä ja asiakaskohtaiset kustannukset ovat keskimäärin pienentyneet. Hajonta asiakkaiden välillä on kuitenkin suuri sekä saaduissa tunneissa että kustannuksissa.

Tutkimus osoittaa, että, että henkilökohtaisen avun saaneiden osuutta kunnan väestössä selittävät kunnan koko ja ikärakenne. Muita henkilökohtaisen avun suhteellista osuutta kunnassa selittäviä tekijöitä ovat vaikeavammaisten palveluasumisen asiakkaiden ja omaishoidon tuella hoidettavien alle 18-vuotiaiden määrä, jotka kasvattavat henkilökohtaisen avun piirissä olevien osuutta kunnassa. Henkilökohtaisen avun asiakasmäärä olisi kasvanut myös ilman lakimuutosta mm. väestön ikääntymisen ja laitoshoidon vähenemisen seurauksena. Kustannusarvioissa ei kuitenkaan arvioitu mahdollisia välillisiä vaikutuksia, joita esimerkiksi laitoshoidon purkaminen ja korvaaminen muilla palveluilla tuottaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 3.5.2013 vammaisia henkilöitä koskevan sosiaali- huollon erityislainsäädännön uudistamista selvittävän työryhmän. Työryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen nykyinen vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki uudeksi vammaispalveluja koskevaksi erityislaiksi eri vammaryhmien yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi. Tehtävänä on myös selvittää vammaisia henkilöjä koskevan erityislainsäädännön muut uudistamistarpeet. Työryhmä tekee selvityksensä pohjalta hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen uudeksi vammaisten henkilöiden erityispalveluja koskevaksi laiksi ja arvioi uudistuksen kustannusvaikutukset 31.12.2014 mennessä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemää tutkimusta vammaispalvelulain muutosten vaikutuksista kustannuksiin voidaan hyödyntää uuden erityislainsäädännön kustannusarvioita laadittaessa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Informaatio-ohjauksen toimivuus sosiaali- ja terveydenhuollossa

M 2/2008 vp — EK 15/2008 vp

Tarkastusvaliokunta

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa talouden ohjausta uudistamalla sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmät siten, että ne kannustavat kuntia kustannus- ja laatutietoiseen toimintaan ja palvelurakenteiden kehittämiseen.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus aluehallinnon uudistamishankkeessa varaa aluehallinnon suorittamalle ohjaus- ja valvontatoiminnalle riittävät voimavarat ja toimintaedellytykset ennalta ehkäisevälle ohjaukselle.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta. Samalla järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään sekä parannetaan järjestelmän kannustavuutta. Järjestelmän uudistaminen aloitettiin vuonna 2012.

2. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta tuli voimaan 29.12.2009. Lakiin koottiin valtiovarainministeriön hallinnonalalle eräin poikkeuksin nykyisistä hallinnonala-kohtaisista valtionosuuksista yleinen valtionosuus, sosiaali- ja terveydenhuollon, esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen, kuntien kulttuuritoimen ja asukaskohtaisesti rahoitetun taiteen perusopetuksen valtionosuudet. Muiden kuin esi- ja perusopetuksen osalta uudistus ei muuttanut voimassa olleiden valtionosuuksien asukasohjaisia määräytymisperusteita. Yhdistetyissä valtionosuuksissa käytetään yhtä valtionosuusprosenttia. Laki tuli voimaan 1.1.2010.

3. Lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastojen tehtävät siirtyivät vuoden 2010 alussa aluehallintovirastolle. Aluehallintoviraston toimintamenomäärärahat jakaa valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osasto. Toimintamenomäärärahoilla rahoitetaan viranomaisten henkilöstön palkkaus- ja muut henkilöstömenot, toimitilamenot, matkustusmenot, viraston normaalit atk-menot ja muut kulutusmenot. Sektoriministeriöiden tehtävien hoitamiseksi aluehallintoviranomaisen käyttöön tarkoitettut muut kuin edellä mainitut

toimintamäärärahat – ns. substanssimäärärahat – budjetoidaan ja niiden käyttötarkoitus ja muut ehdot merkitään talousarviossa sektoriministeriöiden pääloukkaan. Sektoriministeriöt jakavat nämä määrärahat, ohjaavat ja valvovat niiden käyttöä ja raportoivat määrärahojen käytöstä. Työsuojelun osalta rahoitus kulkee sosiaali- ja terveysministeriön kautta. Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Valtion vuoden 2013 talousarvion momentilta 33.70.50 (Terveiden edistäminen) siirrettiin 420 000 euroa momentille 28.40.01 (aluehallintovirastojen toimintamenot). Terveiden edistämisen määrärahalta on rahoitettu aluehallintovirastojen toteuttamia alkoholiohjelman toteuttamiseen ja muuhun terveyden edistämiseen liittyviä kokeilu- ja kehittämishankkeita. Toiminta on todettu tarpeelliseksi ja siksi se siirrettiin aluehallintovirastojen perustoiminnaksi. Siirto varmistaa terveyden edistämiseen ja päihdehaittojen haittojen ehkäisyyn liittyvän kehittämistoiminnan jatkumisen ja se samalla vähentää hallinnollista työtä sekä sosiaali- ja terveysministeriössä että aluehallintovirastoissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että tarkastusvaliokunnan ehdotus, että lausuman kohta 2 poistetaan, on perusteltu.

Lausuman kohdan 3 osalta sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että vuoden 2013 talousarviossa tehty 420 000 euron suuruinen määrärahan siirto momentilta 33.70.50 (Terveiden edistäminen) momentille 28.40.01 (Aluehallintovirastojen toimintamenot) on vahvistanut ja vakiinnuttanut aluehallintovirastojen tekemää terveyden edistämiseen ja päihdehaittojen ehkäisyyn liittyvää työtä. Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Palveluseteli

HE 20/2009 vp — EV 67/2009 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.

Palvelusetelilainsäädännön vaikutusten seuranta ja arviointi käynnistyi sosiaali- ja terveysministeriössä vuonna 2012.

Sosiaaliturvan uudistamiskomitean eli SATA-komitean työn yhteydessä selvitettiin myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja ja niihin liittyviä kehittämistarpeita. Komitea ehdotti 18.12.2009, että terveydenhuollon yhtenäinen maksukatto toteutetaan yhdistämällä kunnallinen terveydenhuollon maksukatto ja sairausvakuutuksen lääkekustannusten vuosiomavastuuosuus. Yhdistetyn maksukaton ulkopuolelle jää sairausvakuutuksen matkakustannusten katto. Jatkovalmistelun lähtökohtana tulisi olla kustannusneutraali tasakattomalli (840 €/v.). Palvelusetelin omavastuu otettaisiin yhdistetyssä maksukatossa huomioon enintään vastaavan kunnallisen palvelumaksun suuruisena. Lisäksi jatkovalmistelussa arvioidaan tarve kunnallisen terveydenhuollon ns. välikatoille.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan asiakasmaksujärjestelmän kehittämistä jatketaan. Maksukattoja yhdistetään ja uudistetaan. Tavoitteena on luoda

terveydenhuollon yhtenäinen maksukattojärjestelmä yhdistämällä kunnallisen terveydenhuollon maksukatto ja lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekustannusten enimmäisvuosiomavastuuosuus. Maksukattosäännöksissä huomioitaisiin myös palvelusetelin omavastuu. Yhtenäisen maksukaton käyttöönotto edellyttää toimeenpanoon soveltuvaa sähköistä tietojärjestelmää.

Sosiaali- ja terveysministeriö antoi vuoden 2012 loppuun mennessä sosiaali- ja terveysvaliokunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon palveluseteliä koskevan selvityksen. Selvityksen liitteenä on sosiaali- ja terveysministeriön Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta pyytämä raportti, jossa tarkastellaan palvelusetelin vaikutuksia tutkimustulosten pohjalta.

Nykyinen palvelusetelilainsäädäntö on ollut voimassa neljä vuotta. Toistaiseksi palvelusetelien osuus kuntien palvelutuotannossa on ollut vähäinen. Palvelusetelijärjestelmän merkitys tulee kuitenkin todennäköisesti kasvamaan, ja sen vaikutuksia olisi syytä tutkia tulevaisuudessa perusteellisemmin. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt maksulainsäädännön uudistustyötä vuonna 2013. Palvelusetelin omavastuun huomioon ottaminen maksukatossa selvitetään tässä yhteydessä.

Osasairauspäivärahan kehittäminen

HE 62/2009 vp — EV 71/2009 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 3.6.2009, että hallitus selvittää mahdollisuudet pidentää osasairauspäivärahan enimmäiskestoa ja arvioi selvityksen pohjalta säädösten muutostarpeet.

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsitellessä hallituksen esitystä 62/2009 vp nousi esille tarve osasairauspäivärahan mahdollisesta pidentämisestä nykyisestä 72 arkipäivästä. Jatkaminen saattaisi olla hyödyllistä pitkäaikaisissa sairauksissa, esim. joistakin mielialahäiriöistä toivuttaessa. Jatkokehittämisen katsottiin kuitenkin edellyttävän ensin järjestelmän sopivuuden arviointia ja seurantaä sekä niiden perusteella työelämän osapuolten neuvotteluja osasairauspäivärahan kehittämisestä. Eduskunta edellytti kuitenkin lakia hyväksyessään, että hallitus selvittää mahdollisuudet pidentää osasairauspäivärahan enimmäiskestoa ja arvioi selvityksen pohjalta säädösten muutostarpeet.

Osasairauspäivärahan käytöstä on tehty tutkimusta Kansaneläkelaitoksen ja työterveyslaitoksen toimesta. Tutkimuksen mukaan kokemukset etuuden käytöstä ovat olleet pääosin myönteisiä. Paitsi lainsäädännön kehittämistä, työelämässä itsessään tarvitaan asennemuutosta entistä enemmän. Myös tiedotuksella on asiassa suuri merkitys. Käytännössä Suomessa ollaan töissä joko kokopäiväisesti tai ei ollenkaan. Erilaiset välimuodot työssäoloon on nähty eräänä keinona työurien pidentämiseen. Sosiaali- ja terveysministeriön koordinoiman Masto-hankkeen toimeksiannosta TNS Gallup Oy toteutti vuonna 2010 tutkimuksen osasairauspäivärahan ja työtä tukevien toimintatapojen käytöstä Suomessa 2010. Tutkimuksessa haastateltiin 303 keskisuurten tai suurten yritysten ja organisaatioiden henkilöstöhallinnon edustajia tai muita työnantajien edustajia. Yli 40 prosenttia vas-

taajista kertoi, että osasairauspäivärahaa on käytetty. Yli puolet yrityksistä ei ollut vielä osasairauspäivärahaa käyttänyt, mutta näistä suurin osa, 44 prosenttia ilmoitti suhtautuvansa myönteisesti osasairauspäivärahan käyttöönottoon mahdollisen tarpeen synnyttyä. Yleisin syy osasairauspäivärahojen käyttämättömyyteen oli se, ettei siihen vielä ole ollut tarvetta. Tämän jälkeen kaksi yleisintä syytä olivat työntekijöiden tiedon tai kiinnostuksen puute sekä työnantajien tiedon puute. Tiedon puutteen lisäksi työn sisältö esti osasairauspäivärahan käyttöönottoa. Käyttöönottoa esti myös mielikuva käyttöönoton vaivalloisuudesta.

Vuonna 2009 osasairauspäivärahaa saaneita oli 2 180. Vuoden 2010 aikana osasairauspäivärahan käyttö kaksinkertaistui vuoteen 2009 verrattuna. Osapäivärahan saajia oli 4 737. Vuonna 2011 saajia oli 6 907 ja 8 744 vuonna 2012. Vuoden 2010 alusta voimaan tullut lainmuutos näyttää olleen onnistunut. Tarpeet ja mahdollisuudet osasairauspäivärahan enimmäiskeston pidentämiseen ovat parhaiten arvioitavissa osasairauspäivärahasta saadun kokemuksen perusteella osana muita työssä jaksamista edistäviä työelämän toimenpiteitä.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman työelämän kehittämistä ja työurien pidentämistä koskevan osan mukaan työkyvyttömyys on merkittävin työuraa lyhentävä tekijä. Siksi hallitus painottaa työkyvyttömyyden ehkäisemistä ja osatyökykyisten työmahdollisuuksien parantamista työurien pidentämisessä. Tämä edellyttää etenkin terveyden edistämisen sekä työterveyshuollon, kuntoutuksen ja työelämän kehittämistä. Hallituksen ohjelman mukaan mahdollisuuksia tehdä osa-aikatyötä parannetaan edistämällä muun muassa osittaisen sairauspäivärahan käyttöä. Siksi muun muassa työtä ja työaikoja tulee järjestää vastaamaan nykyistä paremmin työntekijän osittaista työkykyä ja kuntoutumista. Työnantajien valmiuksia ja kannustimia palkata osatyökykyisiä edistetään ja kehitetään.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 11.4.2012 työryhmän valmistelemaan osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimintaohjelman. Työryhmä jätti mietintönsä 11.12.2013 (STM 2013:37). Työryhmä valmisteli työnsä aikana hallituksen esityksen laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta (HE 128/2013). Eduskunnan hyväksymän vuoden 2014 alusta voimaan tulleen lainmuutoksen mukaan (972/2013) osasairauspäivärahan maksamisen enimmäisaikaa pidennettiin 72 arkipäivästä 120 arkipäivään.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Työkyvyttömyyseläkeläisten työhönpaluun edistäminen

HE 72/2009 vp — EV 105/2009 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 25.9.2009, että kokeilulain aikana 600 euron ansiorajan ja eläkkeen lepäämistä koskevan kahden vuoden enimmäisajan toimivuutta seurataan ja arvioidaan niiden muutostarpeet lainsäädännön jatkovalmistelussa.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annettua määräaikaista kokeilulakia muutettiin 1.3.2011 lukien (1189/2010). Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisen ansaintarajaa korotettiin 600 eurosta 687,74 euroon kuukaudessa. Uusi ansaintaraja on samansuuruinen kuin samaan aikaan maksuun tullut takuueläke. Vanha 600

euron ansaintaraja oli kiinteä. Uusi ansaintaraja sidottiin kansaneläkeindeksiin. Vuoden 2013 alusta kuukausiansaintaraja on noussut 732,13 euroon ja vuoden 2014 alusta lukien sen määrä on 743,38 euroa. Määräaikainen laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämistä on ollut voimassa vuoden 2013 loppuun saakka.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 11 päivänä huhtikuuta 2012 osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimintaohjelmaa valmistelevalle työryhmän (STM021:00/2012), jonka toimikausi on päättynyt 31.10.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö valmisteli yhteistyössä työryhmän kanssa hallituksen esityksen (HE 131/2013), jossa esitettiin työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämistä annettua määräaikaista lakia jatkettavaksi vuoden 2016 loppuun saakka. Hallituksen esityksen mukaan lain voimassaoloaikana on tarkoitus arvioida lain vaikuttavuutta työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työllistymiseen. Lakia esitettiin jatkettavaksi määräaikaisena, koska vuoden 2017 alusta on suunniteltu voimaantulevaksi merkittäviä työeläkelakien muutoksia. Laki on vahvistettu 13.12.2013 ja se on tullut voimaan 1.1.2014

Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Aikuiskoulutuslain toimivuus

HE 152/2009 vp — EV 204/2009 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellytti 30.11.2009, että hallitus antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2012 loppuun mennessä selvityksen aikuiskoulutuslain toimituksesta ja sen tavoitteiden toteutumisesta sekä aikuiskoulutustukea saavien määrästä.

Marraskuun 28 päivänä 2011 allekirjoitetussa työmarkkinakeskusjärjestöjen raamisopimuksessa Suomen kilpailukyyn ja työllisyyden turvaamisesta asetettiin työryhmä selvittämään aikuiskoulutustuen käyttöä ja valmistelemaan ehdotuksia Koulutusrahaston toiminnan kehittämiseksi. Työryhmä on laatimassaan muistiossa katsonut, että aikuiskoulutustuen vuonna 2010 toteutettu uudistus on olemassa olevan tiedon perusteella ollut oikean suuntainen ja vastannut muun muassa edunsaajamäärän kasvun osalta uudistuksen tavoitteisiin. Vuonna 2011 aikuiskoulutustukea sai 11 104 henkilöä, kun vuonna 2009 tuen saajia oli 7 319 henkilöä. Työryhmä esitti sovitellun aikuiskoulutustuen ehtojen muuttamista siten, että täyden suojaosan määrä kuukaudessa korotettaisiin 250 euroon. Lisäksi työryhmä esitti, että aikuiskoulutustuen enimmäiskesto aika pidennettäisiin 19 kuukauteen. Työryhmän esitykset toteutettiin ja ne tulivat voimaan 1 päivänä elokuuta 2013.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muutokset

HE 101/2010 vp — EV 261/2010 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 13.12.2010 hallituksen 1) seuraavan tarkkaan uudistuksen vaikutuksia muun muassa kuntien välisiin kustannuksiin sekä 2) selvittävän itseenäisesti asuvien ja avohuollon piirissä olevien henkilöiden kotikunnan määräytymiseen liittyvät eri kysymykset ja ryhtyvän tarvittaessa valmistelemaan lainsäädännöllisiä muutoksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulossopimuksen mukaisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteutti toukokuussa 2013 kuntiin suunnatun kyselyn, jonka tulokset julkaistiin syksyllä 2013 (Ulla Lehtonen, Eeva Nykänen ja Marja Pajukoski: Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain 1.1.2011 voimaan tulleiden muutosten vaikutukset kunnissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työpaperi 35/2013). Kyselyyn vastasi 129 kuntaa ja yhteistoiminta-aluetta.

Selvityksen mukaan sosiaalihuoltolain 16 a §:n mukaista oikeutta hakeutua toisen kunnan palvelujen piiriin oli käyttänyt 207 henkilöä, ja kotikuntalain 3 a §:n mukaista oikeutta vaihtaa kotikunnaksi todellinen, sijoituksen mukaan määräytynyt asuinkunta 84 henkilöä, yhteensä 291 henkilöä.

1) Henkilön vaihtaessa kotikuntaa edellä mainittujen lainkohtien perusteella, vastuu hänen saamansa perhehoidon, laitoshoidon tai asumispalvelujen kustannuksista säilyy entisellä kotikunnalla. Kuntien terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyyn antamat vastaukset osoittivat, että muuttoja ei ole tapahtunut kovin huomattavassa määrin, eikä lakimuutoksilla ole eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta ollut merkittäviä taloudellisia tai muita vaikutuksia kunnille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lain valmistelun yhteydessä todettiin, että sosiaalihuoltolain 42 b §, jossa säädetään kuntien välisestä korvausvastuusta näissä tilanteissa, voitaisiin edellä mainituilla perusteilla kumota. Kevään 2014 aikana ratkaistaan, sisällytetäänkö asiaa koskeva ehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakia koskevaan hallituksen esitykseen. Koska järjestämislain tavoitteena on siirtää sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu pääsääntöisesti useamman kunnan muodostamille sosiaali- ja terveysalueille, vähentäisi tämäkin osaltaan tarvetta nykyisen kaltaiseen kustannustenkorvausjärjestelyyn.

2) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyssä tiedusteltiin myös, pitäisikö lainsäädäntöä muuttaa niin, että myös avohuollon piirissä olevat henkilöt voisivat hakea palveluja toiselta kunnalta ja siirtyä kyseisen kunnan asukkaaksi.

Kysymykseen vastanneista 112 kunnasta tai yhteistoiminta-alueesta 88 katsoi, ettei lakimuutoksille ole tarvetta. Perustelunaan asiaa vastustaneilla oli usein se, että avohuollon piirissä olevilla on mahdollisuus vaihtaa kotikuntaa ilman eri lainsäädäntöäkin. Osa vastaajista ilmaisi huolensa kustannusten, hallinnollisen työn ja kuntien välisten riitojen lisääntymisestä. Lisäksi vastaajat toivat esiin, että kotikunnan vaihtomahdollisuuden laajentaminen vaikeuttaisi palvelutarpeen ennakointia kunnassa.

Vastaajista 24 piti muutosta tarpeellisena perustellen kantaansa valinnanvapaudella, oikeudenmukaisuudella ja tarpeella turvata kaikille tasavertaiset mahdollisuudet.

Mahdollisten lainsäädäntömuutosten tarpeellisuutta avohoidon piirissä olevien asiakkaiden osalta ei voida arvioida vielä edellä tarkoitetun selvityksen perusteella. Asiaa tul- laan selvittämään tarkemmin.

Tasa-arvoselonteko

VNS 7/2010 vp — EK 51/2010 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta hyväksyi 2.3.2011 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että

2. hallitus valmistelee eduskunnalle esityksen tasa-arvolain muuttamisesta muun muassa siten, että palkkakartoitusvelvoitteita täsmennetään, henkilöstön vaikutus- ja tiedonsaantimahdollisuuksia lisätään työpaikan tasa-arvosuunnitelmaa ja palkkakartoitusta tehtäessä, toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu ulotetaan peruskouluihin ja lakiin lisätään sukupuolivähemmistöjen suojaa ja syrjintätapausten sovittelua koskevat säännökset;

3. naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiselle toimintaohjelmalle osoitetaan valtion talousarvioissa riittävät, pitkäjänteisen toiminnan mahdollistavat määrärahat;

4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville;

5. tasa-arvotyön voimavaroja lisätään:

- osoittamalla tasa-arvovaltuutetulle määrärahat lisähenkilöstön palkkaamiseen tasa-arvolain edistämiselvoitteiden valvonta- ja ohjaustehtävien hoitoon; ja
- vahvistamalla Tasa-arvotiedon keskus Minnan resursointia ja huolehtimalla keskuksen rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen; sekä

6. hallitus antaa seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä ja väliraporttina selonteon toteutumisen edistymisestä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen suoritetuista toimenpiteistä ja tasa-arvon kehityksestä vuoden 2016 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 6.4.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

2. Hallituksen asettama työryhmä luovutti 25.6.2013 ehdotuksensa tasa-arvolain muuttamisesta koskien palkkakartoitusvelvoitteita sekä henkilöstön vaikutus- ja tiedonsaanti- mahdollisuuksia tasa-arvosuunnitelmaa ja palkkakartoitusta tehtäessä. Syrjintätapausten sovittelun lisäämistä lakiin selvitetään. Hallitus on edelleen valmistellut tasa-arvolain muuttamista siten, että tasa-arvosuunnittelu ulotetaan perusopetukseen ja lakiin lisätään sukupuolivähemmistöjen syrjintäsuoja.

3. Ohjelman toimeenpanosta vastaavat ministeriöt (sisäasiain-, oikeus-, ja sosiaali- ja terveysministeriö) ovat esittäneet ohjelmalle määrärahaa hallinnonalansa talousarviossa. Ohjelman toimeenpanoa sopeutetaan resursseja vastaavaksi. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän hyväksyessä 10.6.2010 naiseen kohdistuvan ohjelman toimeenpanon se edellytti samalla, että ohjelma toimeenpannaan kunkin hallinnonalan talousarvion raameissa. Suurin määrärahatarve kohdistuu sosiaali- ja terveysministeriöön, jonka hallinnonalaan ohjelman toimenpiteet pääasiassa kohdistuvat. Määräraha on jaettu vuosittain, joten tulevien vuosien jaettavan määrärahan suuruutta ei vielä tiedetä.

STM myönsi vuodelle 2013 100 000 euron määrärahan Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelman toimeenpanoon. Lisäksi ministeriö rahoitti MARAK-hanketta 22 000 eurolla.

Oikeusministeriössä ohjelman täytäntöönpanoa toteutettiin osana ministeriön toimintaa ja talousarvion raameissa. Eriteltävissä ovat seuraavat määrärahat: 9000 euroa rikosten torjunnan valtionapua hankkeelle, joka kohdistuu maahanmuuttajamiehiin mm. seksuaalirikosten torjumiseksi. Lisäksi ministeriö sitoutui MARAK -hankkeen kolmannen vuoden toteutuksen tukemiseen 22 000 eurolla (maksu 2014). (OM/Mervi Sarimo)

Sisäasiainministeriön poliisiosasto ja Poliisihallitus toteavat, että toimenpiteiden rahoituksen erittely jälkikäteen on mahdotonta, koska rahoitusta ei ole "korvamerkitty". Toiminta on tapahtunut osana poliisin päivittäistoimintaa, ja pääosa toimenpiteistä on tehty rakenteiden sisällä osana toiminnan kehittämistä tai muiden toimenpiteiden yhteydessä. Eriteltävissä on vain MARAK-toiminta, jonka kustannuksiin poliisiosasto osallistui 22 000 eurolla (maksu vuonna 2014).

Työ- ja elinkeinoministeriö myönsi 17 000 euroa väkivallan tunnistamiseen ja siihen puuttamiseen liittyviin koulutuksiin, joihin osallistui noin 500 etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien kanssa työskentelevää henkilöä (mm. sosiaali- ja terveydenhuolto, poliisi, koulut ja oppilaitokset, Ensi- ja turvakodit, TE-toimistot, vastaanottokeskukset, tulkkipalvelut, järjestöt ja hankkeet).

Vuoden 2013 loppuun mennessä ohjelman kaikkiaan 59:stä toimenpiteestä on toteutettu 19 ja käynnistetty 22. Seitsemän toimenpiteen toteuttamisesta on tehty suunnitelma. Toimenpiteistä yksitoista on edelleen aloittamatta, ja näistä suurin osa on erillisrahoitusta vaativia tutkimushankkeita tai seksuaalisen väkivallan uhreille tarkoitettuja palveluita. Seurannan perusteella voidaan päätellä, että toimenpiteiden toteuttaminen on edennyt sujuvammin niissä ministeriöissä, joissa ohjelmalle on kohdennettu omia määrärahoja.

4. Sosiaali- ja terveysministeriö teetti 2010 selvityksen "Lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille tarjottavat turvakotipalvelut". Siinä kartoitettiin turvakotitilanne Suomessa ja annettiin suositukset tilanteen parantamiseksi. Pääasiassa turvakotipalvelut ovat järjestöjen ylläpitämiä, mutta myös muutamilta kunnilta löytyy tätä palvelua. Turvakotipalvelujen valtakunnallistaminen on edennyt hitaasti. Vuoden 2013 aikana laadittiin laatukriteerit toiminnalle. Myös sosiaalihuoltolain kokonaisuudistusta pohtineen uudistamistyöryhmän loppuraportissa lähisuhde- ja perheväkivalta on mainittu sellaisen erillisen tuen tarpeen syynä, johon kuntien on vastattava. Kevään ja kesän aikana 2013 valmisteltiin sosiaalihuoltolain muutosta, jossa turvakotipalvelun järjestämisvastuu olisi ollut kunnilla. Hallituksen esitystä ei viety eteenpäin tarvittavan määrärahan puutteen vuoksi.

Rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoa koskevissa päätöksissä hallitus päätti 29.11.2013 siirtää turvakodit valtion vastuulle 1.1.2015 lähtien. Asian toteuttaminen edellyttää lainsäädäntöä, joka valmistellaan vuoden 2014 alkupuolella.

5. Tasa-arvovaltuutetun henkilöstömäärärahat samoin kuin Tasa-arvotiedon keskus Minnan resursointi ovat ennallaan. Tasa-arvotiedon keskus Minnan aiempaa vastaava rahoitus on sisällytetty vuosien 2012–2015 kehyksiin.

– ministeriön v. 2015–2018 kehysesitykseen on sisällytetty tasa-arvovaltuutetun toimistolle kaksi uutta virkaa.

Vuoden 2014 osalta tasa-arvovaltuutetun henkilöstömäärärahat ovat ennallaan, mutta muita toimintamäärärahoja on lisätty.

Tasa-arvotiedon keskus Minna on siirretty 1.1.2013 alkaen pysyväksi toiminnoksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitokseen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. THL leikkaa Tasa-arvotiedon keskus Minnan määrärahoja vuoden 2014 osalta.

HE 115/2012 vp — EV 148/2012 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 12.12.2012, että työllistymisbonus mahdollisessa seuraavassa vaiheessa laajenee koskemaan myös palkkatuettua työtä.

Ns. työllistämisbonuskokeilu on voimassa 1.1.2013–31.12.2015. Työllistymisbonuskokeilu liittyy pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen tähtäävään kuntakokeiluun. Kokeilun vaikutuksia on tarkoitus arvioida hallituskauden lopulla. Tässä yhteydessä tulee arviotavaksi myös työllistymisbonuksen kehittämistarpeet.

HE 160/2012 vp — EV 162/2012 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.12.2012, että hallitus arvioi henkilöstömitoituksen toteutumisen vanhuspalvelulaissa tarkoitettulla tavalla vuoden 2014 aikana ja mikäli ympärivuorokautisessa hoidossa ei ole saavutettu suositusten mukaista henkilöstömitoitusta (vähintään 0,5), antaa eduskunnalle esityksen lain täsmämisestä.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lain tavoitteiden toteutumista ja vaikutusta erityisesti ikääntyneen väestön hyvinvointiin, terveyteen ja toimintakykyyn ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuteen sekä kunnille aiheutuviin kustannuksiin.

Valtioneuvosto päätti 27.12.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja Valvira ovat tehneet suunnitelmat järjestelmällisen tiedon tuottamisesta lain vaikutusten seurantaan ja arviointia varten. Seurannan tavoitteena on tuottaa tietoa lain keskeisten sisältöjen (mm. ikääntyneen väestön hyvinvointiin, terveyteen ja toimintakykyyn, osal-

lisuuteen, sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuteen & laatuun) toteutumisesta, laadusta (mm. henkilöstömitoitukset) sekä kustannusvaikutuksista. Seurantaa ja arviointia varten on koottu aineistot kunnista, kuntayhtymistä ja yhteistoiminta-alueilta sekä koti- ja ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä toukokuussa 2013. Osana alueellista terveys- ja hyvinvointitutkimusta (ATH) on tutkittu ikääntyneen väestön toimintakykyä ja koettua palvelutarvetta ennen lain voimaantuloa. Kaikkien em. kyselyjen tulokset on raportoitu julkisesti THL:n verkkosivuilla (www.thl.fi/vanhuspalvelulainseuranta) kunta-, alue- ja osin toimintayksikkötasolla. Kyselyt toistetaan lokakuussa 2014. Seuranta tuottaa tietoa myös Valviran ja aluehallintovirastojen valvonnan, kuntien oman viranomaisvalvonnan ja lain edellyttämän omavalvonnan tueksi ja kohdentamiseksi.

HE 86/2011 vp — EV 78/2012 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 2.10.2012, että hallitus seuraa ja arvioi biopankkilainsäädännön toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Valtioneuvosto päätti 29.11.2012 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Biopankkilaki vahvistettiin 30.11.2012. Laki tuli voimaan 1.9.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut yleistä ohjausta lain täytäntöönpanosta. Biopankkilainsäädännön operatiivinen toimeenpano kuuluu Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 27.11.2012 biopankkilainsäädännön ohjausryhmän ja virkamiestyöryhmän. Virkamiestyöryhmä valmisti seuraavat biopankkilain nojalla annettavat alemmanasteiset säädökset STM:n asetus alueellisen eettisen toimikunnan ja valtakunnallisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan lausunnoista perittävistä maksuista 650/2013, STM:n asetus biopankin tiedonannosta 649/2013 sekä valtioneuvoston asetus biopankin suostumusasiakirjasta 643/2013.

Biopankkilainsäädännön ohjausryhmän tehtävänä on seurata ja arvioida biopankkilainsäädännön toimivuutta ihmisperäisiä näytteitä käyttävässä tutkimuksessa sekä ohjata biopankkitoiminnan edellyttämän infrastruktuurin rakentamista Suomessa yhteistyössä tutkijoiden, rahoittajien, terveydenhuollon palvelujärjestelmän, asiantuntijalaitosten sekä muiden sidosryhmien kanssa. Ohjausryhmän toimikausi on 3.12.2012–31.12.2017. Ohjausryhmä antaa väliraporttinsa vuoden 2014 ja loppuraporttinsa vuoden 2017 loppuun mennessä. Raportin tulee sisältää ehdotukset mahdollisesti tarvittaviksi säännösmuutoksiksi ja muiksi ehdotuksiksi, joilla näytetutkimusta ja sen edellytyksiä voidaan edistää sekä näytteiden antajien oikeudet turvata.

Eurooppalaisia biopankkeja ja biologisia aineistoja koskeva tutkimusinfrastruktuuri-konsortio BBMRI-ERIC on uusi komission toimivallalla perustettu ERIC -muotoinen tutkimusinfrastruktuurikonsortio, jonka perustajana on 12 jäsenmaata ja isäntämaana toimii Itävalta. Suomi liittyi BBMRI-ERIC:n perustajajäseneksi 31.10.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi kansallisen BBMRI-yhteistyöverkoston toimintaa.

Rikesakkolainsäädäntö, syntyakeisuus

HE 44/2002 vp — EV 261/2002 vp

Lakivaliokunta

3. Eduskunta edellytti 31.1.2003, että ennen rikoslain voimaantuloa hallitus varmistaa, että rikoslain ja mielenterveyslain säännökset mahdollistavat vaarallisten syntyakeettomana rangaistukseen tuomitsematta jätettyjen tahdosta riippumattoman hoidon.

3. Mielenterveyslain (1116/1990) 8 §:n mukaan henkilö voidaan määrätä tahdostaan riippumatta psykiatriseen sairaalahoitoon vain:

1) jos hänen todetaan olevan mielisairas

2) jos hän mielisairautensa vuoksi on hoidon tarpeessa siten, että hoitoon toimittamatta jättäminen olennaisesti pahentaisi hänen mielisairauttaan tai vakavasti vaarantaisi hänen terveyttään tai turvallisuuttaan taikka muiden henkilöiden terveyttä tai turvallisuutta ja

3) jos mitkään muut mielenterveyspalvelut eivät sovellu käytettäväksi tai ovat riittämättömiä.

Mielisairaus-kriteeristä on poikettu voimassaolevassa laissa ainoastaan alaikäisten osalta. Alaikäinen voidaan määrätä tahdostaan riippumatta psykiatriseen sairaalahoitoon myös, jos hän on vakavan mielenterveydenhäiriön vuoksi hoidon tarpeessa siten, että hoitoon toimittamatta jättäminen olennaisesti pahentaisi hänen sairauttaan tai vakavasti vaarantaisi hänen terveyttään tai turvallisuuttaan taikka muiden henkilöiden terveyttä tai turvallisuutta ja jos mitkään muut mielenterveyspalvelut eivät sovellu käytettäväksi.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on ollut valmisteltavana hallituksen esitys rikos- ja mielenterveyslain yhteensovittamisesta vuonna 2006 valmistuneen sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistion pohjalta (STM:n työryhmämuistioita 2005:20). Työryhmä ehdotti mielenterveyslakia muutettavaksi siten, että niin sanottu kriminaalipotilas voitaisiin määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon myös muun vakavan mielenterveyden häiriön kuin mielisairauden perusteella. Kysymyksen tulisivat vaikeat, lähellä mielisairautta olevat persoonallisuushäiriöt. Näitä häiriöitä sairastavat henkilöiden katsottiin hyötyvän hoitomenetelmistä, jotka ovat lähes samoja kuin mielisairauksien hoitamiseen tarkoitettut menetelmät.

Sosiaali- ja terveysministeriöstä saatujen tietojen mukaan edellä mainittua esitystä on valmisteltu viimeksi syksyllä 2011. Asian käsittelyn viivästyminen johtuu siitä, että ministeriössä on sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäväalueillaan meneillään hallitusohjelmaan perustuva laaja, koko keskeistä lainsäädäntöä koskeva uudistustyö.

1.11 Ympäristöministeriö

Ympäristönsuojelun valvonta, valvontamaksu

HE 100/2009 vp — EV 6/2010 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 26.2.2010, että hallitus ennakkovalvonnan keventämishankkeessaan ryhtyy myös toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista ja jälkivalvonnan sisällöllistä kehittämistä.

Hallitus antoi 19.12.2013 esityksen eduskunnalle ympäristönsuojelulainsäädännön muuttamisesta (HE 214/2013). Esityksellä tehostettaisiin ympäristönsuojelun valvontaa lisäämällä sen suunnitelmallisuutta. Valvonnan kohdistamisen tulisi perustua toiminnoista aiheutuvaan riskiin. Valvontaa tehostettaisiin myös säätämällä sen maksullisuudesta.

Valvontamaksut otettaisiin käyttöön valvonnan voimavarojen turvaamiseksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa sekä kunnissa. Jotta tavoite saavutettaisiin, tulisi maksutulot myös tosiasiallisesti ohjata valvonnan käyttöön sen voimavarojen turvaamiseksi ja joissain tapauksissa jopa lisäämiseksi vähentämättä muuta valvonnan rahoitusta. Ehdotetulla lain säännöksellä luodaan mahdollisuus uuden rahoituslähteen muodossa, mutta viime kädessä maksujen suuntaaminen valvontaan on valtion ja kuntien budjettivarojen käyttöä koskevien päätösten varassa. Valtioneuvoston pöytäkirjaan merkittiin hallituksen esityksen antamisen yhteydessä seuraava valtioneuvoston lausuma: ”Ympäristönsuojelulain koskevassa hallituksen esityksessä otetaan käyttöön ympäristönsuojelun valvontamaksut valvonnan voimavarojen turvaamiseksi. Asianomaiset ministeriöt huolehtivat siitä, että kertyvät maksutulot ohjataan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa tosiasiallisesti valvonnan käyttöön vähentämättä muuta valvonnan rahoitusta”.

Hallituksen esityksen mukaan maksullisuuden piiriin kuuluisivat valvontaohjelman mukainen säännöllinen laitosvalvonta tarkastuksineen ja määräaikaisraporttien tarkastuksineen samoin kuin hallintopakkomenettelyihin liittyvät tarkastukset. Viranomaisen voisi periä maksun enintään suoritteiden keskimääräisen omakustannushinnan mukaan. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten maksuista on tarkoitus säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella ja kuntien maksuista kuntien taksapäätöksissä.

Öljysuojarahasto, rahoitus

HE 167/2009 vp — EV 231/2009 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2009, että hallitus selvittää mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston rahoitus pohjaa sekä huolehtii öljysuojarahaston jatkuvuudesta ja sen toimintakyvyn turvaamisesta tarvittaessa talousarvioratkaisuin.

Hallitusohjelman mukaisesti öljysuojamaksun 1.1.2010 voimaan tullutta määräaikaista korotusta on jatkettu (L 848 /2012). Korotus on kolminkertainen (1,50 €/tn) normaali-tasoon nähden ja muutos on voimassa 31.12.2015 saakka. Myös rahaston pääomaraajojen korotusta jatkettiin 31.12.2019 saakka. Muutoksen tarkoitus on turvata öljysuojarahaston maksuvalmius tilanteessa, jossa sekä valtiolla että alueellisilla pelastuslaitoksilla on edelleen tarvetta korottaa öljyvahinkojen torjuntavalmiuttaan. Suomenlahdella öljykul-jetukset ovat kasvaneet 20 miljoonasta tonnista vuonna 1995 lähes 160 miljoonaan ton-niin vuonna 2010 ja arvio vuoden 2015 kuljetuksista on 230 miljoonaa tonnia. Suomen tavoitteleman valmiuden tavoitetason mukaisten öljyntorjuntahankkeiden toteuttaminen vaatisi arviolta vielä 100–140 miljoonan euron rahoitus. Hankinnoista osa tulee korvat-tavaksi öljysuojarahaston varoista pelastustoimen alueille tai harkinnanvaraisesti valtion torjuntaviranomaisille.

Käsitellessään aikaisempien lainmuutosten yhteydessä öljysuojarahaston tilannetta ympäristövaliokunta on korostanut, että öljyntorjuntavalmiuden kehittäminen edellyttää myös valtion talousarviorahoitusta ja että öljysuojarahaston toimintakyky olisi turvattava tarvittaessa talousarvioratkaisuin (YmVM16/2004 vp, YmVM 11/2009 vp). Valtiontalou-den voimakkaan heikentymisen jamerkittävän valtiontalouden vajeen vuoksi ei kuiten-kaan ole ollut mahdollista lisätä ympäristövahinkojen torjuntaan myönnettyjä määrärahoja. Talustilanteen ei myöskään ennakoida muuttuvan lähivuosina merkittävästi paremmaksi. Ilman nyt toteutettua öljysuojamaksun korotusta valtiolle myönnettävät harkinnanvaraiset korvaukset olisivat supistuneet, mikä käytännössä olisi johtanut supistuksiin myös valtion öljyntorjuntavalmiuden kehittämisessä.

Ympäristöministeriö on eduskunnan toiveen mukaisesti kartoittanut mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston maksupohjaa. Rahoituspohjan laajentamiseksi ei kuitenkaan todettu olevan toimivaa, taloudellisesti merkittävää ratkaisua:

Öljyala on esittänyt öljysuojamaksun keräämistä valmisteverona, jonka tuotto ohjattai-siin öljysuojarahastoon. Verot ovat kuitenkin yleiskatteellisia eikä niitä valtionvarainmi-nisteriön näkemyksen mukaan voida korvamerkitä tiettyyn käyttöön. Myös eduskunnan ympäristövaliokunta (YmVM 7/2012 vp – HE 120/2012 vp) selvitti valmisteveron soveltu-vuutta öljysuojamaksun kantaan, mutta valtiovarainministeriön esittämien periaatteellisten ja käytännön esteiden vuoksi vaihtoehdon tutkimista ei jatkettu enempää ja hallituksen esitys hyväksyttiin esityksen mukaisena.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on valmistellessaan Suomenlahden alusöljyvahin-kojen hallintaa ja vastuita koskevaa tuloksellisuustarkastuskertomusta ottanut myös esiin öljysuojarahaston rahoituspohjan laajentamismahdollisuuden. VTV:n tarkastuskertomus tulee julki alkuvuodesta 2014. Ympäristöministeriö tulee harkitsemaan sen pohjalta tar-vittaessa lisäselvityksen laatimista asiassa.

Hajajätevesiasetus ja haja-asutuksen jätevesien käsittely

HE 179/2010 vp — EV 288/2010 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 11.2.2011, että hallitus kumoaa voimassa olevan hajajätevesiasetuksen ja antaa uuden, tämän lainmuutoksen mukaisen asetuksen mahdollisimman pian tämän lainmuutoksen hyväksymisen jälkeen.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lain toimeenpanoa ja antaa asiasta ympäristövaliokunnalle selvityksen ennen siirtymäajan päättymistä.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus valmistelee mahdollisimman pian valtakunnallisen viemäröintitukiohjelman riittävine määrärahasokorotuksineen vähintään tämän lain ja uuden asetuksen voimaanpanolle asetettavan siirtymäajan loppuun saakka.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus yhteistyössä kuntien kanssa varmistaa riittävän ohjeistuksen kunnan viranomaisille lain tehokkaaksi toimeenpanemiseksi ja että hallitus turvaa kunnille riittävän neuvontamäärärahan kiinteistökohtaisen jätevesineuvonnan toteuttamiseen uuden asetuksen voimaanpanon siirtymäajan loppuun saakka.

5. Eduskunta edellytti, että hallitus nostaa korjausavustusmäärärahan myöntämisen perusteena olevia tulorajoja ja korjaus- ja energia-avustusmäärärahaa siten, että avustus edistää pienituloisten kotitalouksien jätevesien käsittelyn parantamistoimien toteuttamista.

Valtioneuvosto päätti 3.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Valtioneuvosto teki eduskunnan edellyttämät muutokset lainsäädäntöön vuonna 2011.

2. Haja-asutusalueiden jätevesien neuvontahankkeiden, joille on myönnetty valtion avustusta, raportointi on ohjeistettu. Neuvontahankkeiden loppuraporteista kootaan määräajoin valtakunnallinen yhteenveto. Suomen ympäristökeskuksessa 3.10.2013 laadittu tiivistelmä vuoden 2012 neuvontahankkeiden tuloksista toimitettiin ympäristövaliokunnalle vuoden 2014 talousarvion kuulemisen yhteydessä. Haja-asutuksen uusittujen jätevesisäännösten toimeenpanon seuranta järjestetään hyödyntäen neuvontahankkeista saatua valtakunnallista yhteenvetotietoa ja vesien hoidon toimenpideohjelman toteutuksen seurantaa siten, että eduskunnalle voidaan antaa asiasta selvitys ennen vuoden 2015 loppua.

3. Maa- ja metsätalousministeriö laati yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa kansallisen viemäröintiohjelman, joka hyväksyttiin ministeriöiden toimesta 17.12.2012. Viemäröintiohjelman mukaan haja-asutusalueiden viemäröintihankkeiden vuosittainen valtion tuen tarve on 12 miljoonaa euroa, jolla saataisiin noin 30 000 kotitaloutta viemäröinnin vuoden 2016 loppuun mennessä. Ohjelmassa on esitetty valtion tuen myöntämisen kriteereitä ja selvitetty tarpeeseen perustuva tuen alueellinen jako.

Haja-asutusalueilla on noin 330 000 vakituisesti asuttua kiinteistöä. Viemäröinnin laajentamisesta huolimatta jätevedet joudutaan vastaisuudessakin käsittelemään kiinteistökohtaisesti pääosassa haja-asutusalueita.

Vuonna 2013 viemäröintiöihjelman toteutusta edistettiin vesihuollon tuilla valtion talousarvion määrärahojen puitteissa. Viemäröintiöihjelman toteutumista tehdään väliarvio vuonna 2014.

4. Haja-asutuksen jätevesihuollon tehostamista käsittelevät muuttuneet säännökset on otettu huomioon hallinnon tiedotuksessa koulutuksessa. Tiedote- ja koulutusmateriaali tehtiin pääosin vuonna 2011. Haja-asutuksen jätevedet Lainsäädäntö ja käytäntö – ympäristöopas 2011 on toimitettu kuntien viranomaisille. Hajajätevesineuvojen koulutusmateriaalia on päivitetty neuvonnasta saatujen kokemusten perusteella ajan tasalle. Neuvonnan koulutusmateriaali on kaikkien saatavilla ympäristöhallinnon kotisivuilla.

Vuonna 2013 käytössä olleilla määrärahoilla annettiin hajajätevesineuvontaa kaikkien ELY-keskusten alueilla yhteistyössä alueen kuntien kanssa yhteensä noin 10 000 kohteeseen. Neuvontatyön jakamiseksi järjestöt ja yhteisöt ovat jättäneet ELY-keskuksiin avustushakemukset joulukuun alkuun 2013 mennessä.

5. Valtion talousarvion momentin 35.20.55 (Avustukset korjaustoimintaan) määräraha väheni olennaisesti vuonna 2012. Alentunut määrärahataso ei riittänyt pienituloisten kotitalouksien jätevesien käsittelyn parantamistoimien avustamiseen, joka loppui vuoden 2012 alussa. Asiasta kerrottiin ympäristövaliokunnalle kuulemisten yhteydessä.

Jätelain uudistuksen toimeenpano ja seuranta

HE 199/2010 vp — EV 360/2010 vp

Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti, että hallitus säätää asetuksilla riittävän kunnianhimoiset yhdyskuntajätteen, biojätteen, tuottajavastuuajätteen, rakennus- ja purkujätteen sekä mahdollisuuksien mukaan muun jätteen kierrätystavoitteet, seuraa tavoitteiden toteutumista ja kiristää tavoitteita ottaen huomioon teknologisen kehityksen.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lain tavoitteiden toteutumista kiinnittäen erityistä huomiota sekä jätteen synnyn ehkäisyyn että muutoinkin etusijajärjestyksen toteutumiseen.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa jätehuollon järjestämistä koskevan vastuunjaon vaikutuksia yksityisten yritysten ja kuntien jätelyhtiöiden toimintaedellytyksiin sekä kuntien mahdollisuuksiin huolehtia niiden vastuulle säädettyistä tehtävistä.

Valtioneuvosto päätti 16.6.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Vuoden 2013 aikana uudistettiin kuusi jätealan valtioneuvoston asetusta. Kaatopaikoista annetulla valtioneuvoston asetuksella (331/2013) kielletään biohajoavien ja muiden orgaanisten jätteiden sijoittaminen tavanomaisen jätteen kaatopaikalle käytännössä lähes kokonaan vuodesta 2016 lähtien. Asetuksella ohjataan jätettä kierrätykseen ja muuhun hyödyntämiseen. Jätteen polttamisesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (151/2013) säädetään jätteen polttolaitoksia ja jätteen rinnakkaispolttolaitoksia koskevia tiukkoja vaatimuksia, jotka osaltaan ohjaavat jätettä kierrätykseen. Tuottajavastuuseen liittyvillä val-

tioneuvoston asetuksilla (Vna juomapakkausten palautusjärjestelmistä 526/2013, Vna keräyspaperin erilliskeräyksestä ja kierrätyksestä 528/2013, Vna käytöstä poistettujen renkaiden erilliskeräyksestä ja hyödyntämisestä 527/2013) kiristettiin jonkin verran kierrätys- ja hyödyntämistavoitteita ja muutettiin tavoitteet tuottajia sitoviksi velvollisuuksiksi. Kaivannaisjätteistä annettuun valtioneuvoston asetukseen (190/2013) sisältyvällä kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman laatimisvelvollisuudella edistetään kaivannaisjätteiden kierrätystä.

Pakkauksia ja pakkausjätteitä koskeva valtioneuvoston asetus on tarkoitus viimeistellä eduskunnan asiasta antama lausuma (EV 213/2013 vp) huomioon ottaen ja antaa alkuvuodesta 2014. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromua koskeva asetus on tarkoitus antaa vuoden 2014 aikana mahdollisimman pian asiaan liittyvän jätelain muuttamisesta annettavan lain vahvistamisen jälkeen. Mainittua lain muutosta koskeva hallituksen esitys on tarkoitus saattaa eduskunnan käsiteltäväksi kevätistuntokaudella 2014. Muiden jätelajien osalta kierrätystavoitteita arvioidaan kyseisten asetusten valmistelun yhteydessä vuoden 2014 aikana.

2. Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa vuoteen 2020 asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan jatkuvasti. Seurannan toinen väliraportti julkaistaan alkuvuodesta 2014. Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa on useita jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä muutoinkin etusijajärjestyksen toteutumiseen liittyviä tavoitteita ja toimenpide-ehdotuksia. Valituilla indikaattoreilla voidaan siten myös seurata jätelain tavoitteiden toteutumista. Kansallinen materiaalihokkuusohjelma, jossa esitetyillä toimenpide-ehdotuksilla myös ehkäistään jätteen syntymistä, valmistui vuoden 2013 joulukuussa

3. Uuden jätelain toimivuuden arviointi käynnistettiin toukokuussa 2013. Arvioinnin ensi vaiheessa keskitytään erityisesti yhdyskuntajätehuoltoa koskevien säännösten toimivuuden arviointiin. Arvioinnissa otetaan huomioon myös hallituksen terveen kilpailun edistämishjelmassa esitetyt toimet jätelain soveltamiskäytäntöjen selvittämiseksi. Selvityksen on määrä valmistua maaliskuun 2014 loppuun mennessä.

Maankäyttö- ja rakennuslaki, sijainninhjaus kaavaratkaisuissa

HE 309/2010 vp — EV 365/2010 vp

Ympäristövaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarvioinnin yhteydessä mahdollista tarvetta säätää muiden toimintojen sijainnin ohjauksesta täsmällisemmin laissa ottaen huomioon valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden oikeudellisen aseman sekä selvittää maakuntakaavojen vahvistamisen menettelyyn liittyviä käytännön näkökohtia ja kehittämistarpeita.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa yleisesti lain täytäntöönpanon vaikutuksia palveluverkon ja palvelujen saatavuuden kehittymiseen ja kaupan kilpailuedellytyksiin, kehittää asianmukaisia tietojärjestelmiä sekä selvittää muiden, erityisesti taloudellisten, ohjauskeinojen käyttömahdollisuuksia tavoitteiden edistämiseksi.

4. Eduskunta edellytti, että lainsäädäntöä uudistettaessa maankäyttö ja rakentaminen sekä valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet saadaan nykyistä paremmin parlamentaariseen ohjaukseen. Alueiden kehittämisestä annetun lain (1651/2009) 5 ja 6 §:n mukaan maakunnan liitot vastaavat alueen kehittämisestä. Maankäyttö- ja rakennuslakia on arvioitava ja uudistettava kunnioittaen maakunnallista näkemystä kiinnittäen erityistä huomiota maakuntakaavojen vahvistamiseen. Suuria kauppakeskuksia koskevissa kaavamääräyksissä ja rakentamismääräyksissä on painotettava ilmastonmuutoksen torjuntaa edistäviä keinoja, kuten puurakentamista.

Valtioneuvosto päätti 31.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

2. ja 4. Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarviointi valmistui ja sen yhteydessä on tarkasteltu lausumassa esitettyjä alueidenkäytön suunnittelujärjestelmään liittyviä kysymyksiä sekä tehty niihin liittyviä päätelmiä huomioon otettavaksi jatkoselvittelyssä, toimintakäytäntöjen kehittämisessä sekä lain ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamisessa. Arvioinnissa on todettu, että VATteja uudistettaessa on tarpeen arvioida ja tarvittaessa tarkistaa niiden säädösperustaa perustuslain 80 §:n vaatimusten mukaisesti. Arviointiin perustuen käynnistetään myös selvitys, jossa tarkastellaan maakuntakaavojen vahvistusmenettelyn vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia kaavajärjestelmän toimivuuteen.

3. Lain täytäntöönpanoa seurataan hankkeista kertyvien kokemusten kautta ja kauppa on otettu huomioon myös seurantajärjestelmiä kehitettäessä. Ympäristöhallinnon verkkosivuilla on koottu Suomen ympäristökeskus SYKEN ylläpitämää tietoaaineistoa kaupan selvityksissä suunnittelussa ja vaikutusten arvioinnissa tarvittavista lähtöaineistoista. Sivustolta on saatavilla muun muassa aluerajauksia taajamien keskusta-alueista, alakeskuksista ja keskustojen ulkopuolisista kaupan alueista, rakennusten kerrosaloista kaupan alueilla ja keskusta-alueilla sekä kaupan työpaikkamääristä. Ympäristöministeriö osallistuu myös Tekesin Kestävä yhdyskunta -ohjelmaan sisältyvään Kaupan rakentamisen sääntely ja kaupan strategiat -tutkimushankkeeseen. Tutkimuksessa selvitetään sekä Suomessa että Englannissa tapahtuneita muutoksia kaupan sääntelyssä ja niiden vaikutuksia markkinoiden rakenteeseen ja kilpailuun. Tutkimuksen keskeinen tutkimuskohde on kaupan sääntelyn muutosprosessi julkisella sektorilla sekä yksityisen sektorin reagointi muutokseen. Hallitus päätti rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoon liittyen 29.11.2013, että kilpailun toimivuuteen liittyvä näkökulma sisällytetään maankäyttö- ja rakennuslakiin. Tähän liittyvä valmistelu käynnistetään keväällä 2014.

Merenhoidon suunnittelu ja toimeenpano

HE 323/2010 vp — EV 297/2010 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 9.2.2011, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin merenhoidon koskevien suunnitelmien riittäväksi integroimiseksi päällekkäisyyksien välttä-

miseksi ja varmistaa riittävien resurssien turvaamisen merenhoidon suunnitteluun ja toimeenpanoon.

Valtioneuvosto päätti 24.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Suomi laatii merivesiensä osalta yhden merenhoitosuunnitelman, jonka valmistelusta ympäristöministeriö vastaa yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön kanssa. Merenhoitosuunnitelman ensimmäinen osa meren nykytilan alustava arvio ja hyvän tilan tavoitteen määrittely on hyväksytty valtioneuvostossa vuonna 2012. Arviot on valmisteltu Suomen ympäristökeskuksen vetämänä laajassa yhteistyössä ympäristöministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen kanssa. Eri alojen tutkimuslaitokset ja muut tahot ovat olleet mukana arviointityössä. Valmistelua on koordinoitu kiinteästi myös vesienhoidon suunnittelutyön kanssa. Lisäksi merenhoidon ja vesienhoidon järjestämisestä annetun lain (272/2011) ja asetuksen perusteella Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus (ELY) toimii merenhoidon suunnittelua ja toimeenpanoa yhteen sovittavana ELY-keskuksena. Ympäristöministeriö on asettanut sekä asiantuntija- että yhteistyöryhmiä, joilla varmistetaan meren- ja vesienhoidon riittävä integrointi. Merenhoidon seurantaohjelmaa on valmisteltu laajalla eri hallinnonalojen ja tutkimuslaitosten yhteistyöllä ja se hyväksytään vuonna 2014. Sitä koskeva kuuleminen järjestetään keväällä 2014 ja päätös seurantaohjelmasta tehdään kesällä 2014. Merenhoidon toimenpideohjelmaa valmistellaan laajalla kokoonpanolla ja yhteistyössä vesienhoidon toimenpideohjelmavalmistelun kanssa. Erityisesti maalta peräisin olevan kuormituksen ja haitallisten aineiden vaikutusten vähentämistoimet on tarkoitus yhtenäistää niin, että valuma-alueella tehtävien toimissa otetaan huomioon myös Itämeressä näkyvät vaikutukset. Merenhoidon toimenpideohjelma valmistuu siten, että julkinen kuuleminen toimitetaan samanaikaisesti vesienhoidon kuulemisen kanssa loka–maaliskuussa 2014–2015. Päätös merenhoidon toimenpideohjelmasta on tarkoitus antaa joulukuussa 2015.

Valtion vuoden 2013 talousarvion momentin 35.10.22 (Eräät ympäristömenot) määrärahasta kohdennettiin noin 300 000 euroa turvaamaan merenhoidon suunnittelua ja toimeenpanoa. Määrärahaa on käytetty mm. merenhoidon suunnittelun edellyttämiin selvitystehtäviin.

Metropolialueen alueellinen eheys ja kilpailukyky

VNS 9/2010 vp — EK 48/2010 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta hyväksyi 25.2.2011 selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton:

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta ja

että eduskunta edellyttää valtioneuvoston tekevän seuraavan vaalikauden aikana tarvittavia päätöksiä, joilla vaikutetaan segregaatioon eli asuinalueiden eriytymiskehitykseen ja aluetta kehitetään alueellisesti eheäksi, yhdyskuntarakenteeltaan toimivaksi ja kansainvälisessä vertailussa entistä kilpailukykyi-

semmäksi alueeksi, joka voi edistää koko Suomen menestystä vielä nykyistäkin paremmin ja jossa kansalaisilla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa oman elinympäristönsä päätöksentekoon.

Valtioneuvosto päätti 17.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti metropolipolitiikkaa jatketaan ja lujitetaan.

Hallitus päätti iltakoulussaan 21.9.2011 metropolipolitiikan toteuttamisen periaatteista ja organisoinnista. Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä täsmensi organisointia perustettavien yhteistoimintaelinten kokoonpanojen osalta 13.10.2011. Metropolipolitiikan neuvottelukunta ja sihteeristö asetettiin 22.12.2011.

Hallituskaudella 2011–2015 metropolipolitiikan sisällöllisiä painopisteitä ovat hallinnon rakenteiden kehittäminen sekä maankäyttö, asuminen ja liikenne, kansainvälinen kilpailukyky, maahanmuuttokysymykset ja sosiaalinen eheys. Toteutuksessa otetaan lisäksi huomioon työvoimatarpeita palvelevat toimet ja koulutusmahdollisuudet.

Metropolipolitiikan painopisteiden täsmentäminen keskeisiksi hankkeiksi on käsitelty metropolipolitiikan neuvottelukunnassa 9.2.2012. Keskeisiä hankkeita ovat seudun maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskeva MAL-aiesopimus, uusi seudun kilpailukykyä koskeva aiesopimus, maahanmuuttajien työllistymistä ja kotouttamista koskevan aiesopimuksen tavoitteiden saavuttamisen turvaaminen, sosiaalisen eheyden kumppanuusohjelma, pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman 2012–2015 toteuttaminen metropolialueella sekä metropolialueen tarkoituksenmukaisen kunta- ja palvelurakenteen selvittäminen ja metropolialuetta koskevan erillisen lain tarpeen arviointi.

Helsingin seudun ja valtion välinen MAL-aiesopimus solmittiin 20.6.2012 ja kasvuso-
pimus allekirjoitettiin 20.12.2013. Aiesopimus maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen tehostamiseksi pääkaupunkiseudulla solmittiin 20.12.2012. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämistä koskevat aiesopimukset on solmittu Helsingin, Espoon ja Vantaan kanssa. Sosiaalisen eheyden kumppanuusohjelman sisältöesitys esiteltiin metropolipolitiikan neuvottelukunnalle 13.12.2013. Metropolialueen kuntajakoselvitysalueita ja metropolihallintoa koskeva esiselvitys valmistui 5.3.2013. Metropolihallintoa koskevaa lainsäädäntöä valmisteleva työryhmä asetettiin 4.10.2013. Päätös erityisen kuntajakoselvityksen toimitamisesta Espoon, Helsingin, Kauniaisten, Keravan ja Vantaan kaupunkien sekä Kirkkonummen, Sipoon, Tuusulan ja Vihdin kuntien välillä tehtiin 9.12.2013.

Rakennusten energiatodistuslain toimeenpano ja seuranta

HE 161/2012 vp — EV 167/2012 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että ympäristöministeriö seuraa rakennuksen energiatodistuslain täytäntöönpanoa ja energiatodistuksen hintatason määrääntymistä markkinoilla sekä hintatason kohtuullisuutta suhteessa siitä saatavaan hyötyyn ja antaa valiokunnalle selvityksen tilanteesta sekä laatijoiden pätevyyy-

destä ja todistusten laadusta sopivan ajan kuluessa lain voimaantulosta ottaen erityisesti huomioon mahdollisuuden tarkastella pientaloja koskevia käytäntöjä.

Valtioneuvosto päätti 17.1.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Olemassa olevien omakotitalojen energiatodistusten hinnat ovat syksyllä 2013 energiatodistusten laatijoilta kerättyjen tietojen perusteella keskimäärin 520 euroa ja yli 90 %:ssa kohteista alle 700 euroa. Todistusten hintataso vastaa lain valmistelun aikana arvioituja kustannuksia. Loppuhintaan vaikuttaa myös se, laskutetaanko matkakustannukset erikseen.

Laissa on säädetty todistusten laatijoiden pätevyydestä ja sen toteamisesta. Pätevyyden toteajat toteavat energiatodistusten laatijoilta vaadittavan koulutuksen tai sitä korvaavan työkokemuksen olemassaolon sekä hyväksyvät tai hylkäävät pakollisen kokeen. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus valvoo todistusten laatua ja laatijoiden toimintaa.

Nahkiaissalon lisälaajennusalueen liittäminen Koloveden kansallispuistoon

HE 181/2012 vp — EV 40/2013 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 16.4.2013, että hallitus selvittää Nahkiaissalon 100 hehtaarin alueen sisältämät luontoarvot ja muut suojelun laajentamiseen liittyvät seikat sekä arvioi tämän selvityksen perusteella, täyttyvätkö edellytykset alueen liittämiseksi Koloveden kansallispuistoon.

Valtioneuvosto päätti 6.6.2013 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Metsähallitus teki vuonna 2013 120 hehtaarin laajuisella Nahkiaissalon selvitysalueella METSO-kartoituksen. Alueelta kerättiin tässä yhteydessä tai kirjattiin myös muuta luontotietoa, jota yhdessä METSO-kartoitus- ja metsätaloustietojen kanssa käytetään kansallispuistoon liitettävän alueen rajauksen määrittämisessä. Mainittujen tietojen perustella selvitysalueella on noin 79 hehtaaria sellaista aluetta, joka täyttäisi kansallispuistoon liittämisen edellytykset. Lopullinen rajausta täsmennyys valtionmaiden talousmetsien METSO-lisäsuojelusta valtioneuvostossa päätettäessä. Tämän jälkeen Metsähallitus hakee luonnonsuojelulain (1096/1996) 22 §:n perusteella maanmittauslaitokselta kiinteistötoimitusta kyseisen alueen liittämiseksi lailla (402/2013) perustettuun Koloveden kansallispuiston suojelualuekiinteistöön. Metsästysjärjestelyissä noudatetaan hallituksen esityksessä todettuja periaatteita.

2 Toimenpiteet talousarviolausumien sekä kehyspäättöselonteosta annettujen kannanottojen johdosta

**Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2012 talousarvioon
(EK 31/2011 vp — HE 59/2011 vp, HE 119/2011 vp, HE 128/2011 vp)**

Säätutkaverkon laajentaminen

Momentti 31.50.01

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin säätutkaverkoston laajentamiseksi siten, että säävaroitustoiminnasta voidaan huolehtia alueellisesti kattavasti.

Valtioneuvoston kevään 2009 kehyspäättöksessä on osoitettu säätutkaverkoston uusimiseen yhteensä 6 milj. euron määräraha kahdeksan säätutkan korvaamiseksi vuosina 2012–2014. Käynnissä olevalla tutkaverkoston uusimisella voidaan parantaa tutkaverkoston kattavuutta ja korvaavalla kapasiteetilla poistaa verkoston häiriöalttiutta.

Vuoden 2013 kolmannessa lisätalousarviossa osoitettiin 1,5 milj. euron lisämääräraha säätutkan hankintaan, joka sijoitetaan Pohjois- ja Etelä-Karjalan sekä Etelä-Savon alueilla uudella Kitee–Kesälahti–Savonlinna-alueelle. Käynnissä olevasta säätutkaverkoston uusimisesta huolimatta tutkaverkoston alueellinen kattavuus kaikissa säätilanteissa ei tule varmistettua. Alueellisen kattavuuden varmistaminen ja tutkaverkoston suurimpien katvealueiden peittäminen edellyttää vielä kolmea uutta tutkaa, jotka sijoitettaisiin Länsi-/Keski-Suomeen, Itä-Suomeen ja Lappiin.

Ilmatieteen laitos on selvittänyt mahdollisuutta rahoittaa investointi vaihtoehtoisin keinoin. Laitoksen taloudellinen tilanne, asema nettobudjetoituna virastona sekä päätös avata laitoksen data-aineistot maksuttomaan käyttöön eivät anna mahdollisuutta rahoituksen järjestämiseen budjettitalouden ulkopuolelta. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ja ottaen huomioon jo olemassa olevan tutkaverkoston uusiminen, ei valtion talousarvion puitteissa ole nykyisellään mahdollisuutta saada rahoitusta lisätutkille luopumatta joistain muista laitoksen hankkeista.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2013 talousarvioon (EK 36/2012 vp — HE 95/2012 vp, HE 166/2012 vp)

Nuorisotakuu

Lausuma 1

Yleisperustelut

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa nuorten yhteiskuntatakuun toteutumista sekä resurssien riittävyyttä ja antaa asiasta selvityksen valtiovarainvaliokunnalle kevätistunto-kauden 2014 aikana.

Nuorisotakuun ensimmäisen toimintavuoden 2013 toimenpiteiden vaikuttavuudesta valmistuu tutkimus maaliskuussa 2014. Tutkimuksen tekee tarjouskilpailun perusteella valittu Kuntoutussäätiö. Tutkimuksessa selvitetään myös nuorisotakuun resurssien riittävyyttä.

Varhaiskasvatus

Lausuma 2

Momentti 29.01.01

Eduskunta edellyttää, että varhaiskasvatustalouden jatkovalmistelussa hallitus selvittää kaikkien varhaiskasvatukseen liittyvien tehtävien siirtämisen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ja huolehtii siitä, että varhaiskasvatuksen perusteiden laatiminen määritellään selkeästi Opetushallituksen tehtäväksi. Lisäksi Opetushallitukselle on turvattava riittävät resurssit sille siirtyvien tehtävien hoitamiseen.

Lasten päivähoidon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta siirrettiin lasten päivähoidosta annetun lain muutoksella (909/2012) sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön 1.1.2013. Lasten päivähoidosta annetun lain 9 §:n mukaan päivähoitoon liittyviä asiantuntijaviraston tehtäviä hoitaa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos toimii tehtävässään yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan parhaillaan. Hallitusohjelman mukaan säädetään laki varhaiskasvatuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän toimikaudelle 7.12.2012–28.2.2014. Lain valmistelun yhteydessä ratkaistaan myös ohjausjärjestelmään liittyvät kysymykset.

Oppijan verkkopalvelukokonaisuus

Lausuma 3

Momentti 29.01.02

Eduskunta edellyttää, että hallitus osoittaa kehyspäätöksessään riittävät resurssit Opetushallituksen vastaaman oppijan verkkopalvelukokonaisuuden kehittämiseen ja ylläpitoon. Palvelu on olennainen osa nuorten koulutustakuun toteutumista.

Eduskunta edellytti vuonna 2012, että hallitus osoittaa kehyspäätöksessään riittävät resurssit Opetushallituksen vastaaman oppijan verkkopalvelukokonaisuuden kehittämiseen ja ylläpitoon. Palvelu on olennainen osa nuorten yhteiskuntatakuun toteutumista. Valtion vuoden 2014 talousarviossa on Opetushallitukselle siirretty ja asetettu käyttöön oppijan verkkopalvelun käyttöönoton ja ylläpidon edellyttämä 3,275 miljoonan euron lisämääräraha.

Lainauskorvausmäärärahan korottaminen

Lausuma 4

Momentti 29.01.22

Eduskunta edellyttää, että lainauskorvauksiin varattu määräraha korotetaan asteittain sellaiselle tasolle, että tekijät saavat kohtuullisen korvauksen teostensa lainaamisesta.

Vuoden 2013 talousarvioesityksen eduskuntakäsittelyssä hyväksyttiin 200 000 euron korotus määrärahaan. Lainauskorvausmääräraha kasvoi siten 3 625 000 eurosta (2012) 3 825 000 euroon (2013).

Terveyshaittoja aiheuttavien kosteus- ja homevaurioiden poistaminen koulu- ja päiväkotirakennuksista

Lausuma 5

Momentti 29.10.34

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa koulurakennusten kasvavan korjausvelan ja homehaittojen poistamiseen tähtäävän kokonaisuohjelman puitteissa riittävän valtion rahoitusosuuden ja edistää alan koulutuksen kehittämistä ja pätevyysvaatimusten määrittelyä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut vuonna 2010 yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Kuntaliiton kanssa pitkän tähtäimen suunnitelman terveyshaittoja aiheuttavien kosteus- ja homevaurioiden poistamiseksi koulu- ja päiväkotirakennuksista.

Valtioneuvoston 12.12.2013 antamassa asetuksessa (875/2013) oppilaitosten ja päiväkotien sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin myönnettävästä avustuksesta on säädetty avustuksen käytölle tiukat ehdot, joilla pyritään varmistamaan rakentamisen laatua ja ehkäisemään epäonnistuneita korjauksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt Tampereen ammattikorkeakoulu Oy:lle avustuksen rakennusterveysalan koulutuksen kehittämissuunnitelman laatimiseksi yhteistyössä muiden ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kanssa. Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon rakennusterveyden tutkimus- ja kehittämistoiminnan olosuhteiden kehittäminen korkeakouluissa.

Pätevyysvaatimusten määrittelyä valmistelea ympäristöministeriö maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen yhteydessä.

Säästyvien määrärahojen käyttö

Lausuma 6

Luku 30.20

Eduskunta edellyttää, että budjettivuonna 2013 maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla pääluokassa 30 mahdollisesti säästävät määrärahat käytetään kyseisenä vuonna lisätalousarviomenettelyllä pääluokan 30 menoihin.

Pääluokan 30 vuoden 2013 talousarvioesitys laadittiin hyväksytyjen kehysten mukaisesti. Koska pääluokkaan kohdentuu valtiontalouden säästöjä, määrärahojen kohdentuminen eri momenteille on pyritty mitoittamaan mahdollisimman tarkasti.

Jos määrärahaa jää käyttämättä siirtomäärärahamentillä, on se käytettävissä momentin päätösosan mukaiseen tarkoitukseen määrärahan voimassaoloaikana, eikä määrärahoja näin ollen pääsääntöisesti säästy lausumassa tarkoitettulla tavalla.

Arviomäärärahamenttien (säädöksiin perustuvat) menot budjetoidaan arvioitua käyttöä vastaavasti, määrärahaa voidaan tarvittaessa ylittää. Arviomäärärahoissa tulkinta on, että lakiin perustuvat ylitykset hyväksytään ja käyttämättä jäävä määrärahaosuus ei ole säästöä (määräraha jää osin vain käyttämättä). Muutokset lisätalousarviomenettelyssä ovat poikkeuksia.

Vuonna 2013 maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan budjetoidut menot aleniivat lisätalousarvioissa nettomääräisesti 29,619 milj. eurolla. Suurin muutos oli maaseutuelinkeinojen korkotukeen tarvittavien määrärahojen (arviomääräraha) vähentäminen 40,9 milj. eurolla lisätalousarviossa (vähennys oli 70 % määrarahasta, vähennys sisällytettiin suuruutensa vuoksi lisätalousarvioon).

Liikenneverkon kehittämisohjelma

Lausuma 7

Momentti 31.10.77

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa kevään 2013 kehyspäätöksen jälkeen valtiovarainvaliokunnalle selvityksen liikennepoliittiseen selontekoon (VNS 2/2012 vp) sisältyvän liikenneverkon kehittämisohjelman toteuttamisesta ja rahoituksen turvaamisesta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on 24.6.2013 toimittanut valtiovarainvaliokunnalle asianomaisen selvityksen (LVM/1099/01/2014).

Esitetään, että tämä talousarviolausuma poistetaan.

Hanko–Hyvinkää-radan sähköistys

Lausuma 8

Momentti 31.10.77

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet Hanko–Hyvinkää-radan sähköistystä koskevan hankkeen käynnistämiseen.

Hanko–Hyvinkää-radan sähköistäminen on suunnittelukohteena liikennepoliittisen selonteon liikenneverkon kehittämisohjelmassa vuosille 2016–2022. Selonteon mukaisesti sen suunnitteluvalmiutta kehitetään. Liikennevirasto on yhteistyössä radan varren kuntien kanssa laatinut vuosina 2012–2013 ratasuunnitelman rataosuudelle. Suunnitelma on valmistunut kesällä 2013 ja se on laitettu hallinnolliseen käsittelyyn syksyllä 2013. Sähköistytksen kokonaiskustannukset ovat noin 50 miljoonaa euroa maarakennuskustannuksien tasossa 150, kun taso vuonna 2005=100 ja rakentamisaika on kolme vuotta. Hanke ei sisälly keväällä 2013 hyväksytyyn vuosia 2014–2017 koskevaan kehykseen. Hankkeelle on myönnetty suunnittelurahoitusta vuoden 2014 talousarvion yhteydessä. Rahoitusta on tarkoitus käyttää toteuttamisvalmiuden parantamiseen mm. tasoristeysten turvallisuuden parantamisen osalta.

Veteraanien kuntoutuksen määräraha

Lausuma 9

Momentti 33.50.57

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa vuosien 2014–2017 kehyspäätökseen riittävän määrärahan veteraanien vuosittaiseen kuntoutukseen.

Rintamaveteraanien vuosittaiseen kuntoutukseen päästään vaihtoehtoisesti avo- ja laitostuntoutusta tai kotiin vietäviä avopalveluja yhdistelemällä iäkkäiden veteraanien tar-

peiden mukaisesti. Ensisijaisena kuntoutusmallina perinteisen laituskuntoutuksen sijaan on avo- ja kotikuntoutus sekä kotiin vietävät tuki- ja kotipalvelut.

Määräraha on vuonna 2014 yhteensä 34,6 milj. euroa. Summa koostuu raha-automaattiyhdistyksen tuotosta rahoitettavasta 23 988 milj. eurosta (mom. 33.50.56) ja 10,6 milj. eurosta (mom. 33.50.57).

Vuosien 2014–2017 kehyspäätöksessä eduskunnan lisäys 6 milj. euroa momentille 33.50.57 on säilytetty kehyskaudelle. Lähtötasona on vuoden 2013 36,6 milj. euron taso ja sen perusteella säilytettäisiin veteraania kohden laskettu määräraha vähintään samalla tasolla. Veteraanien poistuma/vuosi on jo niin suuri (~15 %), että muutaman miljoonan euron vähennys/vuosi nostaa kuitenkin edelleen keskiarvoa. Veteraania kohden laskettu määräraha nousee vuonna 2014 edellisestä vuodesta n. 150 euroa. Pieni veteraania kohden laskettu nousu kompensoi veteraanien iästä johtuvaa palvelutarpeiden kasvua.

Vuosien 2013 (n. 380 euroa/ veteraani) ja 2014 (n. 150 euroa/veteraani) kuntoutusmäärärahojen nousu perustuu eduskunnan voimakkaaseen tahtoon lisätä määrärahoja. Valtiokonttori saa täsmälliset tiedot kuntien kuntoutusmäärärahan riittävydestä vasta huhtikuussa 2014, koska joulukuussa 2013 kunnissa tehdyt kuntoutuspäätökset voidaan toteuttaa maaliskuun 2014 loppuun asti.

Uusi lastensairaala

Lausuma 10

Luku 33.60

Eduskunta edellyttää, että Helsingin Meilahteen rakennettavan uuden lastensairaalan tarvitsema valtion rahoitusosuus otetaan huomioon seuraavassa, vuosia 2014–2017 koskevassa kehyspäätöksessä.

Hallituksen kehyspäätöksessä vuosiksi 2014–2017 on päätetty seuraavaa: ”Valtionavustus valtakunnallista julkista terveydenhoitoa antavan lastensairaalan perustamiskustannuksiin varataan 40 milj. euroa vuosille 2015–2016.”

Kohtuuhintaisen valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisääminen

Lausuma 11

Luku 35.20

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää lisätoimia kohtuuhintaisen valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi valtion talousarvion valtuuttamaan täyteen määrään saakka.

Valtioneuvosto linjasi valtiontalouden kehyspäätöksen vuosille 2014–2017 valmistelun yhteydessä merkittävästä asuntopoliittisesta kokonaisuudesta.

Valtion tukeman uudistuotannon osalta korkotukilainoituksen omavastuukorko laskettiin määräaikaaisesti 1 prosenttiin ja perusparannuksen korkotukilainoituksessa 2,35 prosenttiin. Lisäksi Helsingin seudulla otettiin käyttöön 10 000 euron asuntokohtainen käynnistysavustus normaalien tuettujen vuokra-asuntojen rakentamisessa.

Valtion omistamalle A-Kruunu Oy:lle varattiin vuoden 2013 ensimmäisessä lisätalousarviossa 30 miljoonaa euroa tarkoituksena ryhtyä rakentamaan tuettuja normaaleja vuokra-asuntoja Helsingin seudulle. Ympäristöministeriössä on valmisteltu toiminnan aloittamista.

Normaalin vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi ympäristöministeriössä on myös valmisteltu asuntopoliittisen kokonaisuuden mukaisesti vuokra-asuntotuotannon tuotantovaihtoehtojen monipuolistamiseksi nykyisen 40-vuotisen korkotukituotannon rinnalle uutta korkotukimallia, jossa kohdekohtaiset rajoitukset kestäisivät 20 vuotta. Valmistelu ministeriössä on toistaiseksi vielä kesken.

Eduskunnan kirjelmä valtioneuvoston valtionalouden kehyksistä vuosille 2014–2017 antaman selonteon johdosta (EK 18/2013 vp; VNS 3/2013 vp) sekä valtionalouden kehyksistä vuosille 2014–2017 27.3.2013 antaman valtioneuvoston selonteon täydentämisen johdosta (EK 18/2013 vp; VNS 4/2013 vp); kirjelmä esitelty valtio-neuvostossa 27.6.2013

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selkiyttää suunnitelmiaan julkistalouden tasapainottamiseksi keskipitkällä aikavälillä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Julkisen talouden tasapainottamiseksi ja kestävyysvajeen supistamiseen tähtäävissä toimissa erotetaan välittömät toimet, jotka sopeuttavat tuloja ja menoja, ja rakenteelliset toimet, jotka vaikuttavat työllisyyteen, tuottavuuteen ja talouden kasvuun pidemmällä aikavälillä.

Välittömät toimet vajeen supistamiseksi ovat tärkeitä, mutta koko vajeen kattaminen niiden avulla ei ole mahdollista eikä viisasta. Kaikkiaan hallitus on päättänyt valtionaloutta vahvistavista toimista, jotka ovat vuoden 2015 tasolla nettomääräisesti noin 4½ mrd euroa eli 2,2 % suhteessa BKT:een verrattuna edellisen vaalikauden viimeiseen kehyspäätökseen.

Hallitus päätti 29.8.2013 rakenteellisesta uudistusohjelmasta talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Ohjelma rakentuu konkreettisten, talouden kasvuperustaa ja julkisen palvelujärjestelmän tuottavuutta vahvistavien, työllisyysastetta kohottavien ja julkisen talouden kestävyysongelman ratkaisevien rakennepoliittisten toimien varaan. Ohjelmassa tavoite koko kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi ositetaan valtionaloutta, kuntien taloutta, työuria ja työn tarjontaa, rakenteellista työttömyyttä, koko talouden tuottavuuden kasvua ja kilpailukykyä sekä julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvua koskeviksi konkreettisiksi osatavoitteiksi. Toimet, joilla asetettuihin tavoitteisiin pyritään, kohdistetaan erityisesti taloudellisen toiminnan institutionaalisiin puitteisiin ja niiden luomiin kannusteisiin.

Ohjelman keskeiset kokonaisuudet ovat:

– Kuntien tehtävien ja veloitteiden karsinta ja sitä kautta syntyvä 1 mrd euron säästö kuntien menoissa sekä kuntien omat toimet talouden tasapainottamiseksi, ml. verotus ja tuottavuuden parantaminen.

– Kuntien rahoituskehys, joka luo puitteet pitää kuntatalouden rahoitus tasapainossa keskipitkällä aikavälillä.

– Sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio ja tehokas hallinto sekä toimet valtionhallinnon ja palvelurakenteiden uudistamiseksi, jotka luovat edellytykset palvelutuotannon tuottavuuden kasvulle.

– Työuria pidentävä eläkeuudistus ja työuran aloittamista aikaistavat ja työn tarjontaa lisäävät muut uudistukset.

– Toimet rakenteellisen työttömyyden alentamiseksi.

– Toimet asuntomarkkinoiden toiminnan tehostamiseksi.

– Valitus- ja lupamenettelyjen yksinkertaistaminen sekä terveen kilpailun ohjelman toimeenpano.

– Useampivuotinen erittäin maltillinen palkkaratkaisu.

Hallituksen asettamat tavoitteet ohjelman keskeisille kokonaisuuksille ja tavoitteet saavutettaessa syntyvät kestävyysvajetta pienentävät mahdolliset vaikutukset ovat seuraavat:

Toimenpidekokonaisuus	Tavoite	Mahdollinen kestävyysvaje vaikutus, %-yksikköä
Kuntien taloudenpito	+2 mrd	-1,0
Palvelutuotannon tuottavuuden kasvu	+0,5 %-yks.	-1,4
Työurat ja työn tarjonta	+2 vuotta	-1,4
Rakenteellinen työttömyys	-1 %-yks.	-0,3
Talouden tuotantopotentiaali	+1,5 %	-0,6
Yhteensä		-4,7

Esityksiä konkreettisiksi toimiksi valmisteltiin ministeriöissä näiden periaatteiden mukaisesti syksyn 2013 aikana. Hallitus täsmensi ohjelman toimeenpanon päätöksessään 29.11.2013. Ohjelman toimeenpano on jatkunut ministeriöissä tämän päätöksen mukaisesti.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii rakenteellisia toimia, joilla kurotaan umpeen kestävyysvajetta työllisyysastetta nostamalla. Tällöin pääpaino on kiinnitettävä niihin työikäisiin väestöryhmiin, joiden työllisyys on nyt muuta väestöä selvästi matalampaa. Hallituksen tulee myös arvioida mahdollisimman pikaisesti uusia toimia työn tarjonnan lisäämiseksi sosiaalisesti vastuullisella tavalla.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Hallituksen rakennepoliittisen ohjelmassa lausumassa esille otettu asia on otettu vahvasti huomioon. Ohjelmassa on useita toimenpiteitä, jotka vaikuttavat niihin työikäisen

väestön ryhmiin, joilla työllisyysaste on muuta väestöä alhaisempi, kuten esimerkiksi laaja toimenpidekokonaisuus ikääntyneiden työntekijöiden ja hakijoiden aseman parantamiseksi, kodinhoitotuen kohdentamisen muuttaminen, subjektiivisen päivähoido-oikeuden rajaaminen, vuorotteluvapaan tiukentaminen, vanhemmuuden kustannusten tasaus, kotouttamisohjelman toimeenpanon tehostaminen, välityömarkkinoiden vaikuttavuuden parantaminen, osatyökykyisten aseman parantaminen, pitkäkestoisen työllistämistuen myöntäminen ikääntyneille, työnvälityksen tehostaminen mm. työhönosoitusten lisäämisen avulla, heikossa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantaminen, osallistavan sosiaaliturvan kehittäminen sekä työttömyysturvan kannustavuuden lisääminen.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiinnittää vakavaa huomiota pitkittyvästä taantumasta johtuviin sosiaalisiin ongelmiin eriarvoisuuden ja syrjäytymiskehityksen pysäyttämiseksi ja työttömyyden torjumiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Soviteltua työttömyyspäivärahaa saava työtön voi vuoden 2014 alusta lähtien ansaita 300 euroa kuukaudessa ilman, että se pienentää hänen työttömyysetuuttaan. Muutos koskee sekä työmarkkinatukea, peruspäivärahaa että ansiopäivärahaa, ja sillä kannustetaan työttömiä ottamaan vastaan myös lyhytkestoisia ja osa-aikaisia töitä.

Kansaneläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytyksiä on muutettu niin, että nykyistä useampi työikäinen pääsee varhaisemmassa vaiheessa ammatilliseen kuntoutukseen. Kuntoutusta myönnettäessä huomioidaan sairauden lisäksi aikaisempaa laajemmin myös muut ihmisen elämäntilanteeseen vaikuttavat asiat. Lisäksi osatyökykyisten työhön paluuta ja työssä jatkamista tuetaan osasairauspäivärahakauden pidennyksellä.

Toimeentulotuen ja lastensuojelun määräaikojen toteutumista seurataan jatkossa säännönmukaisemmin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos pyytää kunnilta tai kuntayhtymiltä kaksi kertaa vuodessa tietoja siitä, kuinka toimeentulotukilaisissa ja lastensuojelulaisissa säännellyt asioiden käsittelymääräajat ovat toteutuneet.

Alle kolmevuotiaiden lasten vanhemmille maksettava osittainen hoitoraha korvataan uudella joustavalla hoitorahalla. Etuuden määrä porrastetaan kahteen tasoon sen saajan keskimääräisen viikoittaisen työssäoloajan mukaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelman (Kaste) hankkeissa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että tehokkailla palveluilla ja sosiaalityöllä voidaan torjua vaikeassa asemassa olevien ihmisten syrjäytymistä.

Hallitus toteuttaa yhtenä hallitusohjelman painopistealueena köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentämisen poikkihallinnollista toimenpideohjelmia. Ohjelmaan on koottu eri hallinnonalojen toimet köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentämiseksi. Sosiaali- ja terveyspoliittinen ministeriryhmä toimii ohjelman johtoryhmänä ja seuraa ohjelmaan koottujen osioiden toteutumista. Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi ohjelmaa.

Hallituksen päätökseen 29.11.2013 rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta sisältyy useita hankkeita ja uudistusehdotuksia, joilla voidaan tehokkaammin tarttua sosiaalisiin ongelmiin, syrjäytymisen ehkäisyyn sekä työttömyyden torjuntaan.

- Eduskunnalle annetaan keväällä 2014 lakiesitysalkoholilain uudistamisesta.
- Osatyökykyisten työssäkäyntiä helpotetaan luomalla saumaton palveluketju sekä työllistymisen, että työssä jatkamisen tukemiseksi.
- Puretaan esteitä, jotka liittyvät kuntoutuksen ensisijaisuuteen, kuntoutus-korvausten suuruuteen sekä kuntoutusedellytysten liialliseen rajaavuuteen.
- Sosiaalisia yrityksiä koskevaa lainsäädäntöä selvitetään.
- Korotetaan kuntoutuspsykoterapian korvaustasoja ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan vähimmäismäärää, nuorten kuntoutusrahaa ja yläikärajaa.
- Poistetaan lääkinnällisen kuntoutuksen vammaisetuskytkentä alle 65 -vuotiailta.
- Toteutetaan erillinen Osatyökykyiset työssä -ohjelma.
- Selvitetään sosiaaliturvaan liittyvien osallistavien elementtien vahvistamista.
- Ohjeistetaan työttömyysturvan ennakkomaksun käyttöä.
- Toteutetaan ansiotulojen suojaosuus yleisessä asumistukijärjestelmässä.
- Selvitetään sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoitusjärjestelmän uudistamista.
- Selkeytetään sosiaalihuollon ja työhallinnon välisiä vastuita heikossa työmarkkina- asemassa olevien henkilöiden tukemisessa.
- Arvioidaan KELAn ja kuntien yhteistyömahdollisuuksien lisäämistä toimeentulotuen laskennassa ja maksatuksessa.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selkeyttää vastuusuhteita nuorisotakuun toteuttamisessa ja pitää huolta siitä, että nuorelle todella tarjotaan työ- tai opiskelupaikka tai muuta vastaavaa työllistävää toimintaa. Suhdanne- ja työllisyyskehityksen niin vaatiessa hallituksella on oltava valmiutta lisätä nuorisotakuun toteuttamiseen suunnattuja voimavaroja.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on työ- ja elinkeinoministeriö yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Työ- ja elinkeinoministeriö koordinoi nuorisotakuun poikkihallinnollista toimeenpanoa ja vastaa nuorten työ- ja elinkeinopalveluista (TE-palvelu).

Nuorisotakuun toimintamalli edellyttää, että TE-hallinto tarjoaa jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja jokaiselle alle 25–29-vuotiaalle vastavalmistuneelle työttömälle nuorelle hänen omaan tilanteeseensa parhaiten sopivaa aktiivista vaihtoehtoa viimeistään silloin, kun työttömyys on jatkunut yhtäjaksoisesti kolme kuukautta. Kaikkien nuorille suunnattujen palvelujen tavoitteena on tukea nuorten kestäviä uraratkaisuja eikä ainoastaan katkaista nuorten työttömyyttä. Onnistunut lopputulos edellyttää myös nuorilta omaa aktiivisuutta.

Työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa tarjotaan seuraavia palveluja: työnhaku-valmennus, työhönvalmennus, uravalmennus, työvoimakoulutus, koulutuskokeilu, starttiraha (yritystä perustavalle) tai palkkatuettu työ (Sanssi-kortti). Työharjoittelun ja työelämävalmennuksen on korvannut työkokeilu. Työkokeiluun voidaan

ohjata ammattitaidottomia nuoria työ- ja koulutusvaihtoehtojen selvittämiseksi. Verkko- ja puhelinpalvelut ovat kaikkien nuorten käytettävissä (Koulutuslinja, koulutusneuvonta Facebookissa, Uralinja, AVO-ammatinvalintaohjelma, Ammattinetti jne).

Vuonna 2011 alkoi noin 210 100 ja vuonna 2012 alkoi noin 195 000 alle 25-vuotiaan nuoren työttömyysjaksoa. Vuonna 2013 alkoi 209 600 työttömyysjaksoa. Alkaneita työttömyysjaksoja oli vuonna 2013 noin 15 000 enemmän kuin vuonna 2012. Kasvaneesta työttömyydestä huolimatta ennen 3 kk työttömyyden ylittymistä TE-toimistoissa tehtiin työllistymissuunnitelma 92,6 prosentille nuorista alle 25v työttömistä työnhakijoista.

Nuorten lisääntynyt työttömyys vuonna 2013 heijastui myös aktivointiasteeseen, joka oli vuonna 2013 alle 25-vuotiaiden nuorten osalta 32,9 % (eli hieman alempi kuin vuonna 2012, jolloin aktivointiaste oli 34,4 %). Aktivointiaste vaihtelee eri elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskus) alueella: eniten aktivoitiin vuonna 2013 Pohjois-Karjalassa, jossa aktivointiaste oli nuorten kohdalla 40 prosenttia ja vähiten Pirkanmaalla, jossa aktivointiaste jäi 28,7 prosenttiin. Hallitus on sitoutunut vähintään 30 %:n aktivointiin.

TE-hallinnon tulostavoitteeseen ei vuonna 2013 päästy: nuorten työttömien virta yli kolmen kuukauden työttömyyteen oli koko maassa vuonna 2013 keskimäärin 25 %. Toisaalta toisin päin käännettynä tämä tarkoittaa, että 75 prosenttia nuorten työttömyysjaksoista päättyi ennen kolmea kuukautta. Tilanne vaihtelee alueittain: suurin virta yli 3 kk:n työttömyyteen oli Pirkanmaalla 33,7 % ja pienin Pohjois-Savossa 16,9 %. EU:n suosittelussa tavoiteajassa eli neljässä kuukaudessa työttömyys loppui koko maassa keskimäärin 83 prosentilla, viidessä kuukaudessa 88 prosentilla ja 6 kuukaudessa jo 92 prosentilla. Nuorten työttömyys on huomattavasti lyhyempää kuin muiden, ja nuorten pitkäaikais-työttömyys on vähäistä.

Resursointi

Nuorisotakuu toi 3,3 miljoonalla eurolla lisähenkilötyövuosia nuorten neuvonta- ja ohjauspalveluihin. Näiden lisäresurssien käyttöä on selvitetty ja havaittu, että lisäresurssi hidasti jonkin verran suunniteltuja henkilötyövuosivähennyksiä (64 htv), mutta uusia ohjausresursseja sillä saatiin valitettavan vähän (20 htv uusia rekrytointeja 64:stä, tilanne loppukevät 2013). Työmarkkinatilanteen heikentyminen on lisännyt TE-toimistojen asiakaspalveluhenkilöstön työtä ja resurssit ovat samanaikaisesti vähentyneet. Henkilökoh- taiseen ja räätälöityyn työotteeseen ei riitä aikaa, vaikka nuoret tätä tarvitsisivat. Nuorten palvelussa myös tiivis yhteistyö muiden hallinnonalojen, työnantajien ja kolmannen sektorin kanssa olisi erittäin tärkeää. Yhteistyö vaatii kuitenkin suurempaa panostusta kuin nyt on pystytty antamaan.

Aina nuori ei työ- ja toimintakykynsä asettamien rajoitusten vuoksi voi osallistua julkisiin TE-palveluihin. Tällöin TE-toimisto pyrkii huolehtimaan yhdessä muiden toimijoiden, erityisesti kunnan sosiaali- ja terveystoimen kanssa siitä, että nuori saa palveluja, jotka parantavat hänen mahdollisuuksiaan myöhemmin osallistua TE-palveluihin. Esimerkkejä tällaisista palveluista ovat sosiaalitoimen järjestämät toimet työpajalla, aktivointiehdon piiriin kuuluvan nuoren mahdollisuus osallistua kuntouttavaan työtoimintaan tai sosiaali- ja terveydenhuollon kuntouttavat palvelut.

Eduskunta edellytti vuonna 2013, että hallitus selkeyttää vastuusuhteita nuorisotakuun toteuttamisessa ja pitää huolta siitä, että nuorelle todella tarjontaan työ- tai opiskelupaikka tai muuta vastaavaa työllistävää toimintaa. Suhdanne- ja työllisyyskehityksen niin vaa- tiassa hallituksella on oltava valmiutta lisätä nuorisotakuun toteuttamiseen suunnattuja voimavaroja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa nuorisotakuuseen kuuluvan koulutustakuun toteuttamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt ja toteuttanut koulutusta- kuun toimeenpanemiseksi laajoja kehittämistoimia, kuten ammatillisen peruskoulutuksen riittävän tarjonnan turvaaminen, opiskelijavalintojen sekä sähköisten hakujärjestelmien uudistaminen, koulutuksen läpäisyn tehostaminen, koulutuksen työelämälähtöisyyden ja työpaikalla tapahtuvan opiskelun kehittäminen, ammatillisen koulutukseen ohjaavien ja valmistavien koulutusten kehittäminen, sekä joustavien koulutuspolkujen mahdollistami- nen mm. tutkintojärjestelmää uudistamalla ja oppilaitosmuotoista ja oppisopimusmuotoista koulutusta yhdistäviä koulutusmalleja kehittämällä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö teki päätökset ammatillisen peruskoulutuksen opiske- lijämäärien vähentämisestä ja uudelleen suuntaamisesta 27.6.2013. Ammatillisen perus- koulutuksen kokonaisopiskelijamääriä vähennetään vuoteen 2016 mennessä 1941 opis- kelijalla, kun opetus- ja kulttuuriministeriön aikaisemman suunnitelman (marraskuussa 2012) mukaan paikkoja olisi vähennetty 7351 opiskelijalla. Opiskelijamäärävähennysten kohtuullistamisen myötä nuorisotakuun toimeenpanon kannalta riittävä ammatillisen peruskoulutuksen tarjonta voidaan turvata maan kaikissa osissa. Ammatillisen perus- koulutuksen tarjontaa parannetaan alueilla, joilla on eniten koulutusta tarvitsevia nuoria ja työvoiman tarvetta. Uudellamaalla opiskelijamääriä lisätään vuoteen 2016 mennessä noin 3500 paikalla. Maakunnissa, joissa nuorisoiäluokat pienenevät, koulutustarjontaa vähennetään maltillisesti.

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijavalinnat uudistettiin vuoden 2013 alusta lukien. Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteita uudistettiin siten, että perusasteen päättäneet ja ilman toisen asteen tutkintoa olevat voidaan valita ensin toisen asteen opiskelijavalinnassa. Uutta asetusta sovellettiin ensimmäisen kerran syksyn 2013 yhteishaussa yhdessä uudistettujen sähköisten haku- ja valintapalveluiden (opintopolku.fi) kanssa. Sähköiset hakupalvelut laajennetaan kattamaan ammatilliseen koulutukseen valmistavat ja valmentavat koulutukset (pl. vammaisten valmentava ja kun- touttava koulutus), perusopetuksen lisäopetus sekä lukiokoulutukseen valmentava koulu- tus keväällä 2014. Yhteishakutietojen saamisen jälkeen on mahdollista arvioida koulutus- takuun toimivuutta opiskelijavalintojen näkökulmasta.

Kuntoutussäätiön vuodesta 2013 tekemä tutkimus valmistuu maaliskuussa 2014. Tut- kimuksen perusteella pystytään arvioimaan nuorisotakuun tähänastisia onnistumista ja mahdollisia muutostarpeita eri ministeriöiden vastuusuhteisiin ja toimintatapoihin.

5. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan sektoritutkimukseen kohdistuvia säästöjä arvioidaan uudelleen ja etsitään mm. menoja uudelleen kohdentamalla tavat, joilla toiminta voi jatkua vaurioitta ja tutkimuslaitokset pystyvät säilyttämään osaavan henkilökuntansa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Hallituksen kehyspäätöksessä vuosille 2014–2017 kohdennettiin 30 milj. euron säästö sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan sektoritutkimukseen kohdistuvana säästönä. Kehyspäätöksessä säästö kohdennettiin omalle tekniselle momentille ja sen kohdennus pääluokan sisällä sovittiin tarkennettavan vuosien 2015–2018 kehyspäätöksen yhteydessä. Kehyspäätöksen jälkeen keväällä 2013 ministeriö käynnisti välittömästi säästöjen kohdentamista koskevan valmistelutyön yhdessä hallinnonalan sektoritutkimuslaitosten kanssa. Valmistelussa kartoitettiin eri vaihtoehtoja säästöjen kohdentamiselle ja jaksottamiselle kehyskaudella. Tämän perusteella ministeriö esitti budjettiriiheen elokuussa säästöjen kohdentamista hallinnonalan sektoritutkimuslaitoksille ja muille pääluokan tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyville momenteille.

6. Eduskunta edellyttää, että kunta- ja sosiaali- ja terveystalouden uudistuksessa arvioidaan kaikille kansalaisille ulottuvien palveluiden ohella erittäin huolellisesti uudistuksen taloudelliset vaikutukset analyttisesti kaikkien toimenpiteiden osalta. Uudistuksessa tavoite on kestävyysvajeen supistaminen ja uudistusta on arvioitava myös siitä lähtökohdasta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen toteutusta ja eri vaihtoehtoja on selvitetty useassa eri työryhmässä. Näiden työryhmien työn, hallitusohjelman kirjausten ja hallituksen tekemien päätösten mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä laati ehdotuksensa eduskunnalle annettavaksi hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaiksi ja siihen liittyviksi leiksi. Esitykseen sisältyy alustava arvio esityksen taloudellisista vaikutuksista. Esitysluonnos on parhaillaan lausuntokierroksella, jonka määräaika päättyy 13.3.2014.

Lausuntokierroksen aikana Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laatii yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa laajan selvityksen esityksen vaikutuksista. Tässä selvityksessä otetaan huomioon lausumassa esitetyt seikat. Lausunnolla olevassa HE-luonnoksessa olevaa vaikutusarviota tullaan täydentämään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatiman selvityksen perusteella.

7. Eduskunta edellyttää, että raskaan liikenteen massojen ja mittojen korotuksen vaikuttavuus, hyödyt ja aikataulu arvioidaan uudelleen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Raskaan liikenteen massojen ja mittojen korotusten vaikuttavuutta, hyötyjä, hyötyjen toteutumisen aikataulua sekä mahdollisia lisärahoitustarpeita tieverkon ja siltojen kunnostukseen on arvioitu syksyn 2013 aikana.

Arviot raskaan liikenteen mittojen ja massojen korotusten vaikutuksesta tieverkolle ja kuljetuksille sekä tiestön kunnostukseen varatun rahoituksen riittävydestä ovat merkittävästi täsmentyneet asetuksen valmisteluvaiheesta. Tuolloin esitetyt muutoksesta johtuvat rahatarpeet ovat huomattavasti pienentyneet.

Muutoksella saavutettavien hyötyjen elinkeinoelämälle arvioidaan edelleen olevan noin 80–160 milj. euroa vuodessa eli 20 vuoden aikana noin 1,6–3,2 mrd. euroa. Näiden hyötyjen realisoituminen ei tapahdu hetkessä, vaan useamman vuoden aikana, kun yritykset siirtyvät uuteen kalustoon.

Tieverkon ylläpidosta vastuussa oleva Liikennevirasto on vuoden 2013 kuluessa tehnyt tarkempia mittauksia tieverkolla ja silloilla. Niiden perusteella voidaan todeta, että kaikkia painorajoitettuja siltoja, joiden määrä on muutoksen myötä kasvanut 500 painorajoitettuun siltaan, ei ole tarpeen vahvistaa ja toimenpiteet on järkevää ajoittaa sen mukaisesti, kun tiedetään elinkeinoelämän tarpeet kuljetusreiteillä sekä uusiin massoihin ja mittoihin siirtymisen volyyymi eri osilla tieverkkoa. Tilannetta seurataan yhdessä kuljetusalan kanssa, tietoa kerätään yrityksiltä kyselyillä. Myös ahtaiden alikulkujen poistamisessa edetään yhdessä alan kanssa tärkeimmät kohteet priorisoimalla.

Tierakenteet joutuvat jatkossa painavampien massojen rasituksille alttiiksi lähinnä siirtymäaikana, jolloin nykyiselle kalustolle on mahdollista hakea lisäyksiä kokonaispainoihin. Nykykalusto käyttää paljon yksittäispyöriä, joiden rasitus on useampikertainen paripyöriin verrattuna. Uusi asetus edellyttää paripyörien käyttöä yksittäispyörien sijaan.

Tierakenteiden kestävyyttä ja kuntotilan kehitystä seurataan aktiivisesti vuosittain. Vuosien mittaan tieto isompien massojen seurauksista tiestölle ja silloille täsmentyy. Eri toimijoiden kanssa seurataan liikennöintitarpeita ja suunnitellaan kuljetusreittien korjauksien priorisointia ja aikataulua.

8. Eduskunta edellyttää, että hallitus vuoden 2014 kevään kehysriihessä arvioi eläkejärjestelmän uudistamista koskevaa selvitystä, jonka laatimiseen hallitus on sitoutunut EU 2020 -strategian mukaisessa kansallisessa toimintaohjelmassa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa ovat todenneet seuraavaa:

Työeläkejärjestelmän uudistamisen taustaksi valmistui lokakuussa 2013 ylijohtaja Jukka Pekkarisen vetämän työryhmän työ, joka tarkastelee Suomen eläkejärjestelmän sopeutumista eliniän pitenemiseen. Hallituksen päätöksessä rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta hallitus totesi marraskuussa 2013, että työmarkkinakeskusjärjestöt neuvottelevat

työurien pidentämiseksi työurasopimuksessa sovitun mukaisesti ratkaisun seuraavaksi työeläkeuudistukseksi.

Työeläkeuudistuksen ja siihen liittyvän maksutasoratkaisun tavoitteena on edistää työllisyyttä, tukea julkisen talouden kestävyysvajeen ratkaisemista, parantaa työeläkejärjestelmän rahoituksellista kestävyyttä pitkällä aikavälillä sekä varmistaa riittävä eläketurva ja sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus. Järjestöt neuvottelevat ratkaisun syksyyn 2014 mennessä. Tavoitteena on, että työeläkeuudistukseen liittyvät hallituksen esitykset annetaan eduskunnalle heti vuoden 2015 eduskuntavaalien jälkeen ja uudistus tulee voimaan viimeistään vuoden 2017 alussa.

3 Tilimuistutuskertomus

Voimassa olevat kannanotot, joihin eduskunta on edellyttänyt hallitusta vastaamaan

EK 11/2008 vp — K 6/2008 vp — K 10/2008 vp — TrVM 1/2008 vp

4. Sähköinen tunnistaminen ja varmennepalveluiden puutteiden ja ongelmien korjaaminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Sähköisen tunnistamisen ja viranomaisten varmennepalveluiden yhdenmukaisempaa ja kustannus-tehokkaampaa uudelleen järjestämistä on vuosien 2012 ja 2013 aikana suunniteltu laajalla yhteis-työllä, jossa ovat olleet mukana valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, Suomen Kuntaliitto, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto, Suomessa toimivat pankit ja mobiilioperaattorit sekä IT-palveluja tarjoavia yrityksiä. Tässä laajassa yhteistyössä on päädytty siihen, että sähköisen tunnistamisen perusinfrastruktuurin mahdollista tuottamista ns. valtiovetoisella mallilla on tarvetta selvittää tarkemmin. Tätä työtä on tehty keskeisten sidosryhmien (erityisesti pankit ja mobiilioperaattorit) kanssa. Eri osapuolten sitoutuminen kartoitetaan vuonna 2014, jonka aikana, ryhdytään myös tarvittaviin jatkotoimenpiteisiin valtiovetoisen mallin järjestämisessä mukaan lukien organisoinnin tarkempi suunnittelu ja mahdollisten lainsäädäntömuutosten valmistelu. Suunnitelmissa on, että valtiovetoinen malli järjestettäisiin siten, että se mahdollistaisi tunnistusvälineiden osalta markkinaehtoisten ratkaisujen tarjoamisen. Parhaillaan meneillään olevan sähköiseen tunnistamiseen ja allekirjoittamiseen liittyvään EU-tason valmistelun ja EU:n suuren mittakaavan STORK-pilotin (EU:n jäsenvaltioiden rajat ylittävän sähköisen tunnistamisen ratkaisun) tuloksien perusteella valtiovarainministeriö pitää tarkoituksenmukaisena jatkaa kansalaisvarmenteen tarjoamista tässä vaiheessa ja asiaa tarkastellaan osana edellä mainitun valtiovetoisen mallin järjestämisen tarkempaa suunnittelua. Valtiovarainministeriö ja Valtiokonttori ovat vuoden 2013 kuluessa käyneet keskusteluja siitä, että Verohallinnon sekä työ- ja elinkeinoministeriön yhtei-

sen tunnistus.fi -palvelun käytöstä siirryttäisiin Valtionkonttorin Valtion IT- palvelukeskuksen tuottaman sähköisen tunnistamisen palvelun (VETUMA) käyttöön. Kansaneläkelaitos siirtyi VETUMA-palvelun käyttäjäksi loppuvuodesta 2013.

EK 15/2008 vp — M 2/2008 vp — TrVM 5/2008 vp

3. Riittävät voimavarat ja toimintaedellytykset aluehallinnon ohjaus- ja valvontatoiminnalle

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Kysymys liittyy informaatio-ohjauksen toimivuuteen sosiaali- ja terveydenhuollossa. Sosiaali- ja terveydenhuollon informaatio-ohjauksen toimivuudesta eduskunnan tarkastusvaliokunnalle vuonna 2008 tehdyssä selvityksessä on todettu, että aluehallinnossa (läninhallituksissa) kanteluiden lisääntymisen vuoksi on jouduttu painottamaan jälkikäteisvalvontaa eikä ohjauksen kannalta tarpeellista ennakoivaa ohjausta ja valvontaa ole voitu tehdä riittävästi. Samaan kysymykseen on vastattu sosiaali- ja terveysministeriön lausumavastauksissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävämäärät ovat edelleen lisääntyneet. Kanteluiden määrät ovat pysyneet korkealla tasolla, lisääntyneet 2010-luvulla. Painopisteen siirtäminen etukäteisvalvontaan ja ennalta ehkäisevään ohjaukseen on tavoitteena. Tämä on kirjattu aluehallintovirastojen strategia-asiakirjaan 2012–2015 sekä strategiaan tulossopimukseen 2012–2015. Aluehallinnon uudistamishankkeelle asetettiin merkittävät tuottavuustavoitteet. Aluehallintovirastoille on kohdentunut aiempien virastojen tuottavuustavoitteista sekä aluehallintouudistukselle asetetusta tuottavuustavoitteesta yhteensä 174 henkilötyövuotta vastaava vähennystavoite vuosille 2010–2015. Vähenevien voimavarojen ja lisääntyneiden tehtävien tilanteessa toimintaedellytysten turvaaminen ohjaus- ja valvontatoiminnalle ja ennaltaehkäisevälle ohjaukselle edellyttää kanteluiden määrän vähentämistä, asioiden siirtämistä ensisijaisesti muistutusmenettelyssä käsiteltäviksi sekä käsittelyprosessien tehostamista.

Aluehallintovirastojen toimintamäärärahoihin lisättiin vuoden 2013 talousarviossa kertaluontoisesti 1,725 miljoonaa euroa kohdennettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvontatehtäviin ja ympäristölupatehtäviin. Valtiontalouden kehyspäätöksessä vuosille 2014–2017 aluehallintovirastojen toimintamomentille osoitettiin vuosittainen 1,7 milj. euron lisäys sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta sekä ympäristölupatehtävien resurssien vahvistamiseen. Kyseisen lisärahoituksen turvin on mahdollista turvata kriittisimpien ja kaikkein kovimpien paineiden alla olevien aluehallintovirastojen tehtäväalueiden kuten sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan resurssien säilyminen vuoden 2013 tasolla jatkossa kehyskauden loppuun asti ts. tuottavuusvähennyksiä ei kohdenneta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tehtäviin. Tämän lisäksi valtiovarainministeriö on käynnistänyt marraskuussa 2013 projektin aluehallintovirastojen hallinnollisten tehtävien kokoamiseksi vuoden 2015 alusta lukien. Tehtävien kokoamisen tavoitteena on vähentää henkilöstötar-

vetta hallinnollisissa tehtävissä ja yhtenäistää toimintaa palvelujen laatu ja saatavuus turvaten. Tämä mahdollistaa osaltaan resurssien osoittamisen substanssitehtäviin.

Keväällä 2012 valmistui valtiovarainministeriön työryhmän mietintö hallintolain kantelusäännösten muuttamiseksi. Hallituksen esitys hallintolain muuttamisesta (HE 50/2013 vp) on annettu Eduskunnalle 16.5.2013. Esityksen tavoitteena on selkeyttää ja täsmentää hallintokantelumenettelyä koskevaa sääntelyä sekä lisätä laillisuusvalvonnan kokonaisvaikuttavuutta mahdollistamalla kanteluja käsittelevien viranomaisten valvontaresurssien käyttö ja suuntaaminen nykyistä paremmin.

Lailla aluehallintovirastoista annetun lain muuttamisesta (932/2013) lisättiin lakiin uusi 6 a §, joka mahdollistaa sen, että aluehallintoviraston virkamies voidaan toisen aluehallintoviraston pyynnöstä asettaa tilapäisesti ja virkamiehen virkapaikkaa muuttamatta toisen aluehallintoviraston käytettäväksi. Säännön mahdollistaa nykyistä joustavamman resurssien käytön aluehallintovirastojen välillä esimerkiksi käsittelyruuhka- tai erityisasiantuntemusta vaativissa tilanteissa.

Aluehallintovirastot kehittävät lupa- ja valvonta- sekä kantelujen käsittelyprosessejaan. Käynnissä on aluehallintovirastojen valtakunnallinen lupa- ja valvontaprosessien kehittämishanke, jonka tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa virastojen lupa- ja valvontaprosesseja. Etelä-Suomen aluehallintovirastossa on käynnistetty kanteluruuhkan purkamishanke. Hankkeen päämääränä on saada kanteluruuhka purettua siten, että kantelujen käsittelyajoissa päästään asetettujen tavoitteiden mukaiseen käsittelyaikaan ja vapauttaa resursseja ennalta ehkäisevään ohjaukseen ja valvontaan. Hankkeessa myös kehitetään sähköisiä työvälineitä kantelujen käsittelyyn.

Lisäksi valtion talousarvion momentilta 33.70.50 (Terveyden edistäminen) siirrettiin 420 000 euroa momentille 28.40.01 (aluehallintovirastojen toimintamenot) vuoden 2013 talousarviossa. Terveyden edistämisen määrärahalla on rahoitettu aluehallintovirastojen toteuttamia alkoholiohjelman toteuttamiseen ja muuhun terveyden edistämiseen liittyviä kokeilu- ja kehittämishankkeita. Toiminta on todettu tarpeelliseksi ja siksi se siirrettiin aluehallintovirastojen perustoiminnaksi. Siirto varmistaa terveyden edistämiseen ja päihdehaittojen ehkäisyyn liittyvän kehittämistoiminnan jatkumisen ja se samalla vähentää hallinnollista työtä sekä sosiaali- ja terveysministeriössä että aluehallintovirastoissa.

EK 21/2008 vp — K 15/2008 vp — TrVM 6/2008 vp

2. Julkishallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuus

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Tavoitteet ja linjaukset

Valtiovarainministeriön julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekninen toiminto (JulkICT-toiminto) vastaa asioiden valmistelusta, jotka koskevat julkisen hallinnon tietohallinnon

yleistä kehittämistä sekä ohjausta ja julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämistä ja varmistamista (Valtioneuvoston ohjesääntö 262/2003). Tietohallintolain mukaisesti valtiovarainministeriön tehtävänä on julkisen hallinnon viranomaisten tietohallinnon yleinen ohjaus. Tässä roolissa ministeriön tulee erityisesti huolehtia julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin suunnittelusta ja kuvaamisesta sekä julkisen hallinnon tietohallinnon yhteisen kokonaisarkkitehtuurin edellyttämien yhteentoimivuuden kuvausten ja määritysten laatimisesta ja ylläpidosta (Tietohallintolain 4 §:n 1 mom.). Lain tavoitteen toteuttamiseksi valtiovarainministeriö on laatinut kuvauksen julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurista. Valtiovarainministeriö on laatinut laajassa yhteistyössä julkisen hallinnon, järjestöjen ja ICT-alan yritysten kanssa Julkisen hallinnon ICT:n hyödyntämisen strategian (JulkICT-strategia). Strategian tavoitteena on mahdollistaa tehokkaasti järjestetyt ja laadukkaat ratkaisut julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden takaamiseksi ja yhteisten palvelujen tuottamiseksi. Tietohallintolain mukaan kunkin ministeriön tehtävänä on ohjata toimialansa tietohallinnon ja tietohallintohankkeiden kehittämistä ottaen huomioon tässä laissa säädetyt tarkoitukset ja velvoitteet (Tietohallintolain 4 §:n 3 mom.) ja ministeriöiden on huolehdittava, että sen toimialalle laaditaan ja ylläpidetään sen toimialan tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kuvaukset ja määritykset (Tietohallintolain 8 §:n 1 mom.). Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen tiedonhallinnan tavoitteena on asiakas- ja potilasinformaation saatavuus ajasta ja paikasta riippumattomasti sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, siis tietojärjestelmien saumaton tietojenvaihto. Kansalaisilla tulisi olla pääsy omiin potilastietoihinsa ja niiden käyttöä koskeviin lokitietoihin sekä luotettavaan terveystietoon. Sama tavoite koskee jatkossa myös sosiaalihuollon tietoja. Lisäksi heille tulee kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisiä palveluita.

Eduskunta on edellyttänyt kirjelmässään (EK 21/2008 vp), että julkishallinnon ja sen sisällä ensimmäisenä terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteentoimivuuks, yhteiset sovel-luspalvelut ja avoimet rajapinnat taataan siten, että tietojärjestelmien välinen tiedonvaihto toteutuu saumattomasti. Edellä mainittuja tavoitteita ja linjauksia toteutetaan terveydenhuollon kansallisessa sähköisen tiedonhallinnan (KanTa-hanke) ja sosiaalihuollon sähköisen tiedonhallinnan hankkeessa. Valtiovarainministeriön SADe-ohjelma keskittyy sähköisen asioinnin palveluihin ja julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseen. Valtiovarainministeriön asettamassa Kuntatieto-ohjelmassa kehitetään kuntasektorille JHS-suosituksia ja määrittelyitä kuntien palvelutuotantoa ohjaavien tietojen yhtenäistämiseksi.

Toimenpiteet

Valtiovarainministeriö on organisoinut julkisen hallinnon yhteisen kokonaisarkkitehtuurin kehittämisen ja hallinnoinnin Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan (JUHTA) jaostoon, joka ohjaa ja edistää kokonaisarkkitehtuurin ja yhteentoimivuuden kehitystä ministeriöissä ja kuntasektorilla. Julkisen hallinnon organisaatioihin on luotu kohdealueisiin perustuva arkkitehtuurin hallintarakenne ja julkisen hallinnon arkkitehtuurikoulutuksen on osallistunut noin 1 000 julkisessa hallinnossa työskentelevää

asiantuntijaa. Yhteentoimivuuden kuvauksia ja määrittämiä on laadittu ja julkaistu mm. perustietovarantoihin, palveluväylään ja sähköiseen asiointiin liittyen. Näitä ylätasoon tavoitetilan kuvauksia tarkennetaan kohdearkkitehtuurikuvauksissa, joissa määritellään kohdetoteutuksen palveluiden ja tietojärjestelmien välillä siirrettävät tiedot, niiden tietorakenteet sekä tiedonsiirron toteuttavien palveluiden tekniset rajapintakuvaukset. Näitä kohdearkkitehtuurikuvauksia on laadittu mm. terveyden ja hyvinvoinnin kohdealueella.

ICT2015-työryhmän 17.1.2013 julkaistussa raportissa ehdotetaan kansallisen palveluarkkitehtuurin rakentamista. Valtiovarainministeriö on laatinut suunnitelman kansallisen palveluarkkitehtuurin ja sen osien toteuttamiseksi. Palveluarkkitehtuurityöhön sisältyy kansallinen palveluväylä, kansallinen sähköinen tunnistusratkaisu sekä kansalaisten, yritysten ja viranomaisten tarvitsemat yhteiset palvelukanavat ja tietosuojan takaamiseksi kansalaisten osalta omien julkisen hallinnon rekisteritietojen katselu ja tiedon välityksen hallintapalvelu.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisten asiakastietojärjestelmien kansallinen kehittäminen tuo yhteiseen käyttöön sekä julkisen että yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä työterveyshuollon potilastiedot. Tämä on merkittävin yksittäinen keino parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon laatua ja lisätä tuottavuutta. Tietojärjestelmät luovat välttämättömän teknisen alustan kansallisille uusille sähköisille palveluille. Uusilla toimintatavoilla voidaan hillitä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksien nousua, hallita odotettavissa olevaa henkilökuntapulaa uudistamalla sekä ammattilaisten keskinäistä että kansalaisen ja ammattilaisen välistä työnjakoa. Näin voidaan parantaa väestön sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

Lähtökohtana on jo olemassa olevien tietojärjestelmien päivittäminen kansallisia vaatimuksia vastaaviksi, jotta ne voivat lähettää ja vastaanottaa tietoa standardimuodossa, avoimilla rajapinnoilla. Julkisen terveydenhuollon sähköisten potilastietojärjestelmien kattavuus on jo vuosia ollut 100%. Vuoden 2011 alusta voimaan tulleen lainsäädännön sekä valtion 2011–2014 kehysbudjetin myötä hankkeille saatiin uusi ohjausmalli sekä pitkäjänteinen rahoitus ja henkilöresursointi. Näin luotiin edellytykset jättevöttää ohjausta sekä parantaa hankehallintaa ja hyvien hallintotapojen noudattamista sekä keskushallinnon ja kentän vuorovaikutusta. Alueellisesti potilastietojen liikkuvuuden esteitä on purettu vuonna 2011 voimaan tulleella terveydenhuoltolailla (1326/2010). Lain 9 §:llä luotiin oikeudelliset edellytykset, jotka mahdollistavat sairaanhoitopiirin alueen kunnallisen terveydenhuollon (terveyskeskukset ja sairaanhoitopiirin sairaalat) potilastietojen luovutuksen ja käsittelyn potilasta hoidettaessa ilman potilaan erikseen antamaa suostumusta. Sääntöjen perusteella on mahdollista toteuttaa kunkin sairaanhoitopiirin alueella yhteinen potilastietorekisteri ja sen edellyttämät tekniset järjestelyt, jotka mahdollistavat joustavan potilastietojen käytön kaikissa kunnallisen terveydenhuollon toimintayksiköissä. Tähän liittyen on joidenkin sairaanhoitopiirien alueilla uudistettu potilastietojärjestelmät yhteiskäytön mahdollistamiseksi.

1. Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden asettaminen ja tulosten raportointi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitus on osana tulosohjauksen arviointi- (2009–2010) ja kehittämishankkeita (2011–2012) ja niiden täytäntöönpanoa (2012–) kohdistanut toimenpiteitä myös yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden asettamisen kehittämiseksi. Kehitystyö on erityisesti kohdistunut valtioneuvoston yhteisten tavoitteiden käsittelyyn. Hallitusohjelmasta tuleville tavoitteille (sis. poikkihallinnolliset tavoitteet) on olemassa hallitusohjelman seurantaan koskeva prosessi ja valtiovarainministeriö on vuonna 2014 jatkokehittämässä ja pilotoimassa yhteisten konsernitavoitteiden asettamista valtiovarainministeriön konsernipalveluiden osalta. Tulosohjauksen toimeenpanossa on myös laadittu malli yhteisestä tulosso- pimusohjasta (sis. yhteiset tavoitteet), jota voidaan hyödyntää tulostietojärjestelmä Net- ran avulla. Tulosohjauksen kehittämistyön seuraavassa vaiheessa on tarkoituksena myös kiinnittää huomiota tulostavoitteiden asettamiseen ja indikaattoreihin.

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden raportointi toteutetaan nyt toista kertaa uusimuotoisella hallituksen vuosikertomuksella. Hallituksen vuosikertomuksen tarkoi- tuksena on antaa aiempaa parempi, yhtenäisempi ja systemaattisempi kuva hallituksen toi- minnan tuloksellisuudesta, erityisesti yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden osalta. Kertomuksen laadintaohjeissa on viime vuosina pyydetty vaikuttavuusarviointien tulosten kiteyttämiseksi taulukkoesitystä ja viisiportaista laadullista asteikkoa. Vuotta 2012 kos- kevassa Hallituksen vuosikertomuksessa kaikki ministeriöt arvioivat hallinnonalojensa vaikuttavuustavoitteiden toteutumista vastaavalla tavalla ja pääosin yhtenäistä arviointi- asteikkoa käyttäen. Valtioneuvoston apulaiscontroller on todennut vuoden 2012 hallituk- sen vuosikertomukseen sisältyvässä arviointi- ja vahvistuslausumassaan, että hallituksen vuosikertomuksen osissa 1 ja 2 olevat tiedot antavat kokonaisuutena riittävän kattavat tie- dot vuoden 2012 talousarviossa esitettyjen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamisesta.

Hallituksen vuosikertomuksen jatkokehittämisessä otetaan huomioon eduskunnan eri yhteyksissä antama palaute lisätä vaikuttavuuden raportointia. Yhteistyötä eduskunnan kanssa tiivistetään eduskunnan tarpeiden kartoittamiseksi.

Kehittämistyötä on tehty myös valtioneuvoston kansliassa, erityisesti politiikkatoi- mien vaikuttavuusarvioinnin kehittämishankkeessa (POVI-hanke) ja Hallitusohjelman tehokkaan toimeenpanon menettelyjen kehittäminen (KOKKA-hanke, päättyi 04/2011).

4. **Julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusten ja hyötyjen vertailu kuntien oman toiminnan, ostopalvelun ja ulkoistetun palvelun kesken**

Sama kysymys oli vastattavana HVK 2012 / EK 30/2009 — K 15/2009 — TrVM 5/2009, kohta 4.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö yhdessä valtiovarainministeriö kanssa todennut seuraavaa:

Yksittäisissä hankkeissa on selvitetty palvelujen vaihtoehtoisten järjestämistapojen taloudellisia vaikutuksia, mutta yhtenäistä kattavaa selvitystä asiasta ei ole. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen johdolla toteutettiin äskettäin laaja, yli kaksi vuotta kestänyt tutkimus tilaaja-tuottaja -malleista. Vaikka se tuotti huomattavan määrän lisätietoa vaihtoehtoisista järjestämistavoista sekä niiden hyödyntämisestä ja vaikutuksista, se ei vastannut täysin em. eduskunnan vaateeseen saada vertailutietoja. Kuntien järjestämien palvelujen kustannusten vertailu helpottuu tulevaisuudessa tilastoinnin ja tietojärjestelmien kehittymisen myötä. Valtiovarainministeriö käynnisti syksyllä 2012 laajan kuntien talous- ja toimintatilastojen kehittämissuunnitelman (Kuntatieto-ohjelma). Ohjelman tavoitteena on saada kuntatoimijoita tuottamaan vertailukelpoisia kustannustietoja tuottamalla kuntien käyttöön yhtenäiset JHS-suositukset. Tilastoinnin ja samalla kustannusten vertailun edellytyksiä parantaa myös se, että valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmä-hankkeen kautta maahan saadaan yhtenäiset sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojärjestelmät ja sähköinen asiakirja-arkisto. Vaikka yksityisten palvelujen tuottajien palvelujen myyntihinnoista saadaan tietoja, niin on erittäin vaikea saada tietoa todellisista tuotantokustannuksista. Lisäksi on huomioitava, että vaihtoehtoisia järjestämistapoja arvioitaessa on yksittäisten palvelujen kustannusten selvittämisen sijasta oleellisempaa selvittää palvelukokonaisuuksien taloudellisia vaikutuksia palvelujen järjestämisvastuussa olevalle taholle kuin muillekin osapuolille.

EK 30/2010 vp — K 20/2010 vp — TrVM 8/2010 vp

3. **Verotukien raportointi**

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Verotukia on alettu kartoittaa Suomessa jo 1980-luvun loppupuolelta lähtien. Valtiovarainministeriön asettama projektiryhmä teki perusteellisen selvityksen verolainsäädäntöön sisällyttävistä verotuista. Projektiryhmän työstä julkaistiin valtiovarainministeriön julkaisusarjassa raportti (Verotuet Suomessa, 2/1988), jossa verotukien määrittelyn lisäksi kehitettiin laskentamenetelmiä. Viimeisin laaja-alainen verotukikartoitus tehtiin työryhmäselvityksenä valtiovarainministeriön ja Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) yhteistyönä vuonna 2010 (Verotuet Suomessa 2009–2012, VATT Muistiot 17, 2011, linkki: <http://www.vatt.fi/file/verotukiselvitys/m17.pdf>). Kartoituksessa käytiin läpi kun-

kin verolainsäädännön osalta verotukinormit ja kyseisillä normikriteereillä tunnistettavat verotuet ja vastaavasti verosanktiot. Lisäksi verotukien fiskaalisista vaikutuksista tehtiin laskelmat. VATT ja valtiovarainministeriön vero-osasto tuottavat yhteistyössä jatkossakin vuosittain yksityiskohtaisen tarkastelun verotukien määristä ja niiden fiskaalisista vaikutuksista. Laskelmat ovat kaikkien saatavilla VATT:in sivustoilla (www.vatt.fi). Suomen verojärjestelmään sisältyviä verotukia on myös tutkittu kansainvälisissä vertailuissa. Sekä OECD:n että EU:n katsaukset käsittelevät eri maiden verojärjestelmiä ja niihin liittyviä verotukia. Myös pohjoismaisissa yhteyksissä Suomi on osallistunut vertailuviin tutkimuksiin. Esimerkiksi työryhmään, joka julkaisi laajan selvityksen verotuista pohjoismaissa (Tax Expenditures in the Nordic Countries, 2010, linkki: http://www.skm.dk/public/dokumenter/Tal45/Skatter_og_afgifter86/Tax_Expenditures_in_the_Nordic_Countries.pdf). Lisäksi Suomessa järjestettiin keväällä 2012 pohjoismaisen verotieteellisen neuvoston kaksipäiväinen seminaari aiheesta verotuet juridisesta ja taloudellisesta näkökulmasta. Seminaarista tehtiin julkaisu ”Tax Expenditures”, joka on saatavissa www.djoef-forlag.dk. Verotukia on jo alettu säännöllisesti ja yhä yksityiskohtaisemmalla tasolla raportoida Eduskunnalle. Sekä talousarvioesityksissä (talousarvioesityksen yleisperustelut) vuodesta 2010 lähtien että valtion tilinpäätöskertomuksissa esitellään vuosittain verotukien määrät tehtäväryhmittäin. Viimeisimmässä tilinpäätöskertomuksessa vuodelta 2011 esitetään erillisinä lukuina tutkimustuloksia eräiden verotukien vaikutuksista työllisyyteen ja elinkeinotoimintaan. Verotukien vaikuttavuustutkimuksilla saadaan tietoa siitä, päästäänkö verotukien avulla haluttuihin tavoitteisiin. Tällä hetkellä VATT:issa on käynnissä mm. kotitalousvähennyksen ja ravintolaruuan ALV-alennuksen vaikuttavuustutkimukset. Valtion talousarvioesityksissä raportoidaan vuosittain verotukien määrät tehtäväalueittain. Paitsi verotukien määriä ja niiden fiskaalisia vaikutuksia, myös tutkimukseen perustuvaa tietoa verotukien vaikuttavuudesta raportoidaan lisäksi vuosittain valtion tilinpäätöskertomuksessa.

Verotuella tarkoitetaan kansalliseen määritelmään perustuvaa poikkeamaa verotuksen normaalista perusrakenteesta. Verotuen tavoitteena on tiettyjen toimintojen tai verovelvollisryhmien tukeminen vähennyksillä, verovapaudella, alennetuilla verokannoilla, veronhuojennuksilla tai veronmaksua lykkäävillä säännöksillä. Verotukien määrittely perustuu verolajikohtaisesti sovittuihin konventioihin. Verotuet lasketaan pääsääntöisesti menetety verotulon periaatteella, jolloin tuki on normista poikkeavasta verosäännöksestä aiheutuva verotulon menetys, kun muut säännökset pysyvät muuttumattomina.

Suomen verolainsäädäntöön liittyvät verotuet käytiin kattavasti läpi verolajeittain vuonna 2009, jolloin verotukien luokittelussa ja laskennassa tarvittavat normijärjestelmät määriteltiin. Selvitys on saatavissa Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) sivustolta (Verotuet Suomessa, VATT, Valmisteluraportit 5 lokakuu 2010). Sen jälkeen VATT on vuosittain päivittänyt kvantitatiiviset arviot verotukien määristä ja tasoista (myös nämä saatavissa VATTin sivustoilta). Lisäksi uusista verotuista tehdään vastaavat arviot yhteisesti sovittuun ja hyväksytyyn normijärjestelmän mukaisesti.

Verotuet ja niiden euromääräiset suuruusluokka-arviot raportoidaan säännönmukaisesti sekä valtion talousarvioesityksissä että vuosittain valtion tilinpäätöskertomuksessa. Halli-

tuksen vuosikertomuksessa käydään läpi tuoreimpia tutkimuksia eri verotukien vaikuttavuusanalyseistä. Tällä tavoin päätöksentekijät saavat tietoa verotukien vaikuttavuudesta.

Valtiovarainministeriö myös tilaa tutkimuksia verotukien vaikutuksista ja vaikuttavuudesta. Esimerkiksi VATT tekee parhaillaan tutkimusta T&K –verohuojennuksen kohtaanosta ja vaikutuksista sekä kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutuksista.

6. Lainsäädännön laadun turvaaminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi lisätä lainvalmistelun resursseja ministeriöissä, kehittää säädöskieltä sekä tehostaa avointa vuorovaikutusta, sääntelyvaihtoehtojen arviointia ja vaikuttavuuden arviointia. Hallitusohjelman strategisen toimeenpanosuunnitelman kärkihankkeisiin kuuluu laajoja lainsäädännön uudistushankkeita, joissa hallitusohjelman mukaan on tavoitteena sääntelyn selkeyttäminen ja vaihtoehtojen sääntelytapojen lisääminen. Kansliapäälliköt vastaavat lainvalmistelusta ja sen kehittämisestä ministeriöissään, ja kansliapäällikkökokouksella on keskeinen rooli hallitusohjelman toteutumisen koordinoinnissa. Asiantuntijatasoisen yhteistyöelimeksi hallitusohjelman lainvalmistelua koskevien tavoitteiden toimeenpanoon ja seurantaan on asetettu säädöspoliittikan yhteistyöryhmä, jossa ovat edustajat kaikista ministeriöistä.

Ministeriöt arvioivat v. 2012 säädösvalmistelun voimavarojen määrää ja riittävyyttä. Arvioiden mukaan kansallisten säädösten valmisteluun käytetään noin 11 % valtioneuvoston virkamiesten työpanoksesta. Henkilöstön, ajan ja osaamisen riittävyyttä koskevien ministeriöiden arvioiden mukaan merkittäviä puutteita voimavaroissa oli vähemmän kuin v. 2010 vastaavissa arvioissa.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksen (OPTL:n tutkimustiedonantoja 122:2013) mukaan vaikutusten arviointi on vuoden 2012 hallituksen esityksissä pysynyt lähestulkoon samalla tasolla vuoteen 2009 nähden. Vuoden 2012 hallituksen esityksissä vaikutuksia tunnistettiin eniten julkiseen talouteen (62 %), viranomaisiin (59 %) ja yrityksiin (38 %). Muita vaikutuksia arvioidaan edelleen kohtalaisen vähän.

Suomen säädöskokoelmassa julkaistiin 1 577 säädöstä v. 2011, pituudeltaan yhteensä 7 363 sivua. Säädösten määrä oli tuolloin viime vuosien tavanomaista tasoa, mutta sivumäärä oli kaikkien aikojen toiseksi korkein. Vuonna 2012 vastaavat luvut olivat poikkeuksellisen alhaiset, 1 092 säädöstä ja 3 606 sivua. Säädösten määrä on pitkällä aikavälillä tarkasteltuna ollut yleensä alhaisimmillaan hallituskauden alussa. Vuonna 2013 säädöskokoelmassa julkaistiin 1 331 säädöstä, pituudeltaan yhteensä 5 113 sivua.

Oikeusministeriön laintarkastusyksikkö tarkastaa säädösluonnosten lakitekniikkaa. Tarkastuksen kattavuus oli lakien osalta 86 % v. 2011, 94 % v. 2012 ja 90,4 % v. 2013.

Vuonna 2013 julkaistiin uudistettu Lainkirjoittajan opas, joka saatetaan sähköiseen muotoon v. 2014.

Kansalaisten ja hallinnon vuorovaikutukseen tarkoitettu verkkopalvelu, uusi otakantaa.fi -osallistumisympäristö avattiin v. 2012. Verkkopalvelu tarjoaa sähköisiä välineitä eduskunnalle tehtäviin kansalaisaloitteisiin, kuntalaisaloitteisiin sekä hallinnossa valmisteltavia

asioita koskevaan viestintään ja verkkokeskusteluihin. Vuonna 2013 on avattu kansalais- ja kuntalaisaloitteiden tekemiseen ja kannattamiseen liittyvät kansalaisaloite.fi ja kuntalaisaloite.fi -palvelut. Vuonna 2014 demokratiapalveluja täydennetään lausunnotmenettelyn sähköistämiseen liittyvällä lausuntopalvelu.fi -verkkopalvelulla.

EK 42/2010 vp – M 8/2010 vp – TrVM 9/2010 vp

1. Harmaan talouden torjunta laajalla toimenpideohjelmalla

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto on 19.1.2012 hyväksynyt periaatepäätöksen ”Tehostettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelma vuosille 2012–2015” http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20120119Tehost/VN_peripaeaete-paeaetoesehdotus_22.12.2011_2.pdf, jossa on kokonaisvaltaisesti arvioitu myös eduskunnan kannanottojen asiakokonaisuuksia ja otettu ne tarkoituksenmukaiseksi katsotussa laajuudessa ja muodossa osaksi mainittua torjuntaohjelmaa. Toimintaohjelmalla toteutetaan hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta harmaan talouden tehostetusta torjunnasta. Hallitusohjelman mukaan harmaan talouden torjunta on hallituksen kärkihankkeita. Ohjelman tavoitteena on vähentää harmaata taloutta ja talousrikollisuutta sekä tukea laillista yritystoimintaa ja tervettä kilpailua. Ohjelmalla turvataan verojen ja muiden maksujen kertymistä, julkisten palveluiden säilymistä ja varmistetaan julkisten palveluiden rahoituspohjaa. Toimintaohjelmalla tuetaan tervettä yrittäjyyttä ja työllisyyttä.

Harmaan talouden torjunnan ministerityöryhmä (pj. valtiovarainministeri Jutta Urpilainen) seuraa ohjelman toteutumista ja niiden vaikuttavuutta ja ryhtyy tarvittaessa lisätoimenpiteisiin. Lisäksi virkamiehistä koostuva talousrikostorjunnan johtoryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen eri viranomaisten suunnitelmia harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa sekä seurata ja raportoida säännöllisesti ministerityöryhmälle torjuntaohjelman etenemisestä ja mahdollisesti tarvittavista uusista toimenpide-ehdotuksista.

Kehysriihessä 21.3.2013 hallitus hyväksyi 11 uutta harmaan talouden torjunnan lisätoimenpidettä, joista 8 toimenpidettä oli käynnistynyt vuoden loppuun mennessä.

Valtaosa poliisille osoitetusta määräraahasta on osoitettu poliisin yksiköille vuosien 2010–2012 aikana perustettujen talousrikostutkijoiden virkojen (84 kpl) rahoittamiseen. Talousrikostorjuntaan osoitetun tehostamisrahan muu käyttäminen on jakaantunut pääasiallisesti neljään sektoriin. Määrärahaa on osoitettu mm. Liikkuvan poliisin toteuttamaan harmaan talouden valvontaan, Harmaa talous – Musta tulevaisuus -kampanjaan, talousrikostutkinnan koulutustilaisuuksiin sekä poliisilaitosten tutkinnan ylimääräisiin kuluihin ja kehittämistoimiin.

Poliisi on käyttänyt harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan osoitettuja määrärahoja aiempaa kattavammin. Poliisissa on tehostettu mm. raskaan liikenteen valvonnan yhteydessä kuljetusalalla ilmenevää harmaan talouden valvontaa, jonka ansiosta

on myös onnistuttu paljastamaan pimeää työvoimaa, kuljetusalan säännöksiä ja työelämän sopimuksia rikkovia yrittäjiä.

Poliisihallitus on kirjeellään 27.12.2012 kehottanut poliisilaitoksia tarkastamaan talousrikosyksiköissä tutkittavana olevien rikosasioiden luokittelun ja huolehtimaan siitä, ettei talousrikosyksiköiden tutkittavana ole muita, kuin vahvistetun talousrikosmääritelmän mukaisia rikosasioita. Lisäksi poliisihallitus on kirjeessään määrittänyt poliisilaitosten talousrikostutkintayksiköiden vähimmäisvahvuudet vuodelle 2013. Vuoden 2013 osalta Poliisihallitus on edellyttänyt, että poliisilaitoksilla on harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa 373 talousrikostutkijaa, Liikkuvassa poliisissa 1 ja Keskusrikospoliisissa 168 henkilöä.

2. Talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämishjelmiin sisältyvien hankkeiden toimeenpano ja niiden vaikutusten raportointi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on todennut seuraavaa:

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelman hankkeet ehkäisevät ennalta harmaata taloutta ja niiden toteuttamisella vähennetään rikosentekomahdollisuuksia, korotetaan kiinnijäämisriskiä ja lisätään viranomaisten reagointivalmiutta harmaan talouden paljastamisessa ja torjunnassa. Seuraamusjärjestelmän muutokset ja rikoksella saadun hyödyn tehostuva poisottaminen lisäävät kokonaisvaikuttavuutta. Hallituskauden aikana tehtävillä lainsäädäntömuutoksilla ja muilla toimenpiteillä korostetaan myös yritysten vastuuta harmaan talouden torjunnassa ohjaamalla yrityksiä valitsemaan luotettavia ja lakisääteiset velvoitteet hoitavia yhteistyökumppaneita.

Harmaan talouden torjunnan ministerityöryhmä seuraa ohjelman toteutumista ja niiden vaikuttavuutta ja ryhtyy tarvittaessa lisätoimenpiteisiin. Lisäksi virkamiehistä koostuva talousrikostorjunnan johtoryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen eri viranomaisten suunnitelmia harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa sekä seurata ja raportoida säännöllisesti ministerityöryhmälle torjuntaohjelman etenemisestä ja mahdollisesti tarvittavista uusista toimenpide-ehdotuksista.

Hallitus raportoi sopivalla tavalla eduskunnalle periaatepäätökseen sisältyvien hankkeiden etenemisestä ja toimeenpanosta. Toimintaohjelma on lähtenyt nopeasti liikkeelle ja sen sisältämät toimenpiteet ovat käynnissä tai valmisteilla. Osasta niistä eduskunta on jo hyväksynyt lainsäädännön muutoksia.

3. Harmaan talouden torjuntaan riittävät voimavarat

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelman mukaisesti talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaa on tehostettu merkittävästi. Vuoden 2013 valtion talousarviossa eri viranomaistahoille osoitettiin yhteisesti lisärahoitusta 20 milj. euroa, josta poliisin osuudeksi sovittiin ministeriöiden kesken 6,2 milj. euroa sisältäen vuosina 2010 ja 2011 perustettujen määräaikaisten virko-

jen rahoituksen. Poliisihallituksen tekemän selvityksen mukaan poliisin talousrikostutkinnassa työskenteli vuoden 2013 vaihteessa yhteensä 516 henkilöä, joista poliisilaitoksissa työskentelee 361, Liikkuvassa Poliisissa 1 ja Keskusrikospoliisissa 154. Poliisihallituksen kenttäkäynteihin, kirjallisiin selvityspyyntöihin sekä työajan seurantaan perustuvan selvityksen mukaan poliisin yksiköt ovat vuoden 2013 aikana kyenneet lisäämään edelliseen vuoteen verrattuna voimavaroja harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan 9 henkilötyövuoden verran.

Valtaosa poliisille osoitetusta määrärahasta on osoitettu poliisin yksiköille vuosien 2010–2013 aikana perustettujen talousrikostutkijoiden virkojen (94 kpl) rahoittamiseen. Talousrikostorjuntaan osoitetun tehostamisrahan muu käyttäminen on jakaantunut pääasiallisesti neljään sektoriin. Määrärahaa on osoitettu mm. Liikkuvan poliisin toteuttamaan harmaan talouden valvontaan, Harmaa talous – Musta tulevaisuus -kampanjaan, talousrikostutkinnan koululutustilaisuuksiin sekä poliisilaitosten tutkinnan ylimääräisiin kuluihin ja kehittämistoimiin.

Poliisi on käyttänyt harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan osoitettuja määrärahoja aiempaa kattavammin. Poliisissa on tehostettu mm. raskaan liikenteen valvonnan yhteydessä kuljetusalalla ilmenevää harmaan talouden valvontaa, jonka ansiosta on myös onnistuttu paljastamaan pimeää työvoimaa, kuljetusalan säännöksiä ja työelämän sopimuksia rikkovia yrittäjiä. Poliisihallitus on kirjeellään 20.9.2013 kehottanut poliisilaitoksia tarkastamaan talousrikosyksiköissä tutkittavana olevien rikosasioiden luokittelun ja huolehtimaan siitä, ettei talousrikosyksiköiden tutkittavana ole muita, kuin vahvistetun talousrikosmääritelmän mukaisia rikosasioita. Lisäksi poliisihallitus on kirjeessään määrittänyt poliisilaitosten talousrikostutkintayksiköiden vähimmäisvahvuudet vuodelle 2013. Vuoden 2013 osalta Poliisihallitus on edellyttänyt, että poliisilaitoksilla on harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa 373 talousrikostutkijaa, Liikkuvassa poliisissa 1 ja Keskusrikospoliisissa 168 henkilöä.

4. Tilaajavastuulain kokonaisarviointi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Osana valtioneuvoston periaatepäätöksenä 19.1.2012 hyväksyttyä tehostettua harmaan talouden ja talousrikollisuuden toimintaohjelmaa vuosille 2012–2015 hallitus edellyttää, että selvitetään tilaajavastuulain uudistamistarpeet ja selvitysten pohjalta valmistellaan kolmikantaisesti tarpeelliset ehdotukset (toimintaohjelman hanke 1).

Tilaajavastuulain uudistamista valmistelevalle kolmikantaiselle työryhmälle loppuraportti valmistuu alkuvuodesta 2014. Hallitus on osana rakennepoliittista ohjelmaansa linjannut, että hallituksen esitys tilaajavastuulain muuttamisesta annetaan eduskunnalle viimeistään syysistuntokaudella 2014.

5. Tietojenvaihtoa, tietojärjestelmiä sekä muita viranomaisyhteistyön edellytyksiä parannetaan harmaan talouden torjunnassa

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö on kuvauksessaan julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurista ohjeistanut arkkitehtuurien laatimista siten, että tietohallintolaissa tarkoitettuja julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin yhteentoimivuuden kuvauksia toteutetaan jokaisessa julkisen hallinnon yhteisen arkkitehtuurin kehittämisprojektissa. Tavoitetilan arkkitehtuurikuvausten toteutuksen yhteydessä määritellään arkkitehtuurityön kohteen yhteentoimivuuden tarpeet ja tavoitteet ylätasolla sekä palveluiden ja tietojärjestelmien välillä siirrettävät tiedot. Tavoitetilan tarkemmissa kohdearkkitehtuurikuvauksissa määritellään kohdetoteutuksen palveluiden ja tietojärjestelmien välillä siirrettävät tiedot, niiden tietorakenteet sekä tiedonsiirron toteuttavien palveluiden tekniset rajapintakuvaukset. Valtiovarainministeriö on kirjeessään 4.9.2012/11 muistuttanut ministeriöitä tietohallintolain asettamasta veloitteesta laatia ja ylläpitää toimialan tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kuvauksia ja määrittämiä yhteentoimivuuden toteuttamiseksi sekä pyytänyt ministeriöitä raporttoimaan toimialan kokonaisarkkitehtuurityön etenemisestä. Valtiovarainministeriö varasi myös sisäasiainministeriölle, oikeusministeriölle, työ- ja elinkeinoministeriölle ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle mahdollisuuden täydentää valtiovarainministeriön edellä olevaa vastausta.

Viranomaisten välistä tietojenvaihtoa erityisesti harmaan talouden torjunnassa edistetään niin sanotussa VTPR-hankkeessa (viranomaistietopalvelurajapinta-hanke), jota on selvitetty tarkemmin kohdassa 7.

6. Rekisteritietojen ajantasaisuuden, luotettavuuden ja saatavuuden parantamiseksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Osana harmaan talouden torjuntaohjelmaa hallitus edellyttää, että yritysten veloitteiden hoitamista helpotetaan. Harmaan talouden torjunnassa tarvittavien rekisteritietojen saatavuutta parannetaan. Tilajaavastuulain uudistamisen yhteydessä selvitetään mahdollisuudet saada tilajaavastuulain mukaisten veloitteiden täyttämiseen tarvittavat tiedot maksutta sekä vähentää niiden hankkimisesta yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Lisäksi selvitetään mahdollisuutta edistää viranomaisrekisterien ajantasaisuutta ja luotettavuutta (toimintaohjelman hanke 12). Lisäksi selvitetään ja valmistellaan tarvetta tarkistaa rangaistusasteikkoja ja kvalifioitujen tekomoitosten tarvetta rikosten törkeyden mukaan (toimintaohjelman hanke 17).

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö on ohjannut julkisen hallinnon yhteisten perustietovarantojen tietojen ajan-tasaisuuden, luotettavuuden ja saatavuuden parantamista määrittämällä tietojen avaamiselle ja käytölle yhteiset periaatteet sekä tuottamalla perustietovarantojen kehittämiseen ja tiedonsiirtorajapintojen toteutukseen liittyviä yhteisiä määräytyksiä ja linjauksia. Vuoden 2013 alusta on aloitettu siirtyminen julkishallinnon sisäisten vakio-
muotoisten tietoluovutusten maksuttomuuteen niissä tietojärjestelmissä, jotka sisältyvät tietohallintolakiin. Maksuttomuus koskee valtion virastojen ja laitosten, yliopistojen ja Kansaneläkelaitoksen sekä kuntien vakio-
muotoisia sähköisiä tietohankintoja Väestörekisterikeskuksesta, Maanmittauslaitoksesta ja Patentti- ja rekisterihallituksesta. Muutos parantaa hallinnon mahdollisuuksia käyttää ajantasaista rekisteritietoa ja vähentää päällekkäisten omien rekisterien ylläpitotarvetta. Mitä kattavampaa yhteisten rekisterien käyttö on, sitä enemmän myös käyttäjät kiinnittävät huomiota virheisiin ja puutteisiin, jolloin palautteen kautta voidaan parantaa tietojen laatua. Julkishallinnon tietovarantojen saatavuuden ja käytön edistämisen työryhmä on laatinut ehdotuksen perusrekisterien tietojen käsittelyä koskeviksi yleisiksi käyttöehdoiksi (Julkishallinnon tietoluovutusten periaatteet ja käytännöt). Valtiovarainministeriön julkaisuja 2/2012). Käyttöehtojen tarkoituksena on määritellä ja yhdenmukaistaa viranomaisten pitämistä yhteiskunnan perusrekistereistä luovutettujen tietojen käsittelyä ja perusrekisterien tietoihin myönnettujen käyttöoikeuksien sisältöä koskevat yleiset ja yhteiset periaatteet. Käyttöehtomalli on julkaistu ja saatavissa yhteentoimivuus-portaalissa. Valtiovarainministeriön ohjaamassa julkishallinnon perustietovarantojen rajapinnat (PERA) -työryhmässä (VM125:06/2007) suunniteltiin ja kuvattiin yhteinen tekninen ratkaisumalli, jolla eri tietovarannot tarjotaan tarvitsijoiden käytettäväksi. Ratkaisumallin tavoitteena on yhtenäistää tietovarantojen käyttöä, kun eri tietovarantopalveluiden tarjoajat rakentavat palveluidensa rajapinnat yhtenäisellä tavalla.

Vuonna 2013 valmistui perustietovarantojen viitearkkitehtuuri, joka on ohjeistus perustietojen tuottamisen, jakelun ja hyödyntämisen suunnitteluun. Viitearkkitehtuuri tarjoaa rakennemallin, jolla perustietovarantojen yhteentoimivuutta voidaan kehittää ja päällekkäisiä ratkaisuja poistaa. Viitearkkitehtuurin mukaisella suunnittelulla ja kehittämällä parannetaan perustietojen yhteentoimivuutta. Soveltamiskohteita ovat perustietojen haku prosessien, palvelujen ja järjestelmien käyttöön, organisaation ulkopuolelta tulevat tietojen päivitykset tietovarantoon ja tietojen jakelu ja käyttöön tarjoaminen yhtenäisellä tavalla organisaatioiden prosesseihin ja tietojärjestelmiin. Yhtenäisten, hallittujen prosessien kautta parannetaan tiedon laatua ja lyhennetään aikaa tiedon synnystä sen käyttöön-
ottoon. Valtiovarainministeriö varasi myös oikeusministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle mahdollisuuden täydentää työ- ja elinkeinoministeriön sekä valtiovarainministeriön edellä olevia vastauksia.

7. Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin tarkistaminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Kohta on otettu huomioon valmisteltaessa valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksyttyä tehostettua harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaa vuosille 2012–2015. Toimintaohjelman hankkeen 13 mukaan: ”Viranomaisten välisiä tiedonvaihdon esteitä puretaan ja tarvittavat viranomaisrekisterit saatetaan joustavasti harmaan talouden torjuntaviranomaisten käyttöön. Selvitetään viranomaisten mahdollisuutta antaa nykyistä laajemmin oma-aloitteisesti tarpeellisia tietoja vastuuviranomaiselle. Talousrikollisuuden ja harmaan talouden ehkäisemiseksi laajennetaan tarkemman selvityksen perusteella esimerkiksi ulkomaalaisasioita hoitavien viranomaisten sekä julkisia tukia ja elinkeinolupia myöntävien viranomaisten tiedonsaantioikeuksia. Tehtävän selvityksen perusteella mahdollistetaan rahanpesun torjunnan tietojen käyttö viranomaistoiminnassa nykyistä laajemmin. Saatujen kokemusten perusteella laajennetaan tarvittaessa Harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvitysten käyttöalaa harmaan talouden torjunnassa. Selvitetään viranomaisten toimintaedellytysten ja -valtuuksien kehittämistarpeita harmaan talouden torjunnassa ja ryhdytään selvitysten pohjalta tarpeellisiin toimiin kolmikantaisesti.” Päävastuutahoksi on nimetty sisäasiainministeriö ja muiksi vastuutahoiksi kunkin hallinnonalan ministeriöt. Osana mainittua harmaan talouden torjuntaohjelman hanketta on käynnistetty ns. VTPR-hanke (viranomais-tietopalvelurajapinta-hanke). Hankkeen yhteydessä selvitetään mahdollisuudet ja tarpeet kehittää Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön kautta tapahtuvaa viranomaisten tietojenvaihtoa. Samalla selvitetään viranomaisten tarpeet ja mahdollisuudet hyödyntää harmaan talouden selvitysyksikön palveluja. Hanke on käynnistynyt vuonna 2012 ja päättyy vuonna 2015.

Kevään 2013 kehysriihessä hallitus linjasi yhtenä harmaan talouden torjunnan lisätoimena harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvitysten käyttöalan laajentamista siten, että se kattaa kaikki keskeiset yritystuet ja elinkeinoluvat silloin, kun niiden edellytyksenä on se, että toimija on hoitanut lakisääteiset velvoitteensa.

8. Majoitus- ja ravinto-alalla käytettäviä tyyppihyväksytyjä kassakoneita koskevan lainsäädännön valmisteleminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Osana harmaan talouden toimintaohjelmaa hallitus edellyttää, että tehdään majoitus- ja ravitsemisalalla selvitys kassakoneiden manipuloinnin yleisyydestä sekä mahdollisuudesta torjua ohimyyntiä. Selvityksen pohjalta valmistellaan tarpeelliset säännökset velvollisuudesta käyttää tyyppihyväksytyjä kassakoneita sekä velvollisuudesta tarjota kuitti laiminlyönneistä aiheutuvine mahdollisine seuraamuksineen. Selvitetään vastaavanlai-

sen lainsäädännön tarve ja soveltuminen muilla käteistoimialoilla (toimintaohjelman hanke 8).

Kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annettu laki tuli voimaan vuoden 2014 alusta. Lain soveltamisalaa ei ole rajattu pelkästään majoitus- ja ravitsemisalaan. Tyyppi-hyväksytyjen kassakoneiden osalta Harmaan talouden selvitysyksikön laatima selvitys kassalaitteista ja tulonsalauksesta (ilmiöselvitys 13/2013) valmistui kesällä 2013.

9. Verovalvonnan tarpeiden huomiointi arvopapereiden moniportaissa hallintarekisteröinnissä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallituksen esitys arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistukseksi (HE 32/2012 vp) annettiin eduskunnalle huhtikuussa 2012. Lait tulivat voimaan 1.1.2013. Lainsäädännön valmistelun yhteydessä arvopapereiden moniportaista hallintaa koskeva sääntely erotettiin omaksi asiakokonaisuudekseen. Hankkeen toisessa vaiheessa arvioidaan mahdollisuuksia kehittää arvopapereiden moniportaista hallintaa. Lisäksi selvitetään kansainväliseen yhteistyöhön ja verotietojen vaihdon parantamiseen liittyviä kysymyksiä ja valmistellaan ehdotukset omistuksen julkisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Asiaa valmistellaan virkатыönä valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosaston, vero-osaston sekä Verohallinnon yhteistyönä. Virkamiesryhmä on kuullut valmistelun aikana muun muassa muita viranomaisia, kuten ulosottoviranomaista ja poliisia, rahoitusmarkkinoilla toimivien yritysten etujärjestöjä ja median edustajia. Työn arvioidaan valmistuvan vuoden 2014 aikana. Arvopapereiden moniportaista hallintaa koskevien lainsäädäntöehdotusten valmistelu on kesken osin Euroopan parlamentin ja neuvoston arvopaperikeskuksia koskevan asetusehdotuksen neuvottelujen viivästymisen sekä uusien kansainvälisistä verotietojen vaihtoa koskevien lainsäädäntöehdotusten ja sopimusneuvotteluiden vuoksi.

10. Törkeiden veropetosten ja muiden törkeiden talousrikosten enimmäisrangaistuksen koventaminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto on 19.1.2012 hyväksynyt periaatepäätöksen ”Tehostettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelma vuosille 2012–2015”, johon sisältyy rangaistusasteikkojen tarkistamisen tarpeen selvittämistä ja valmistelemista koskeva tavoite (numero 17).

Rangaistuskäytäntöä koskeva tiedon keruu on aloitettu ja oikeusministeriö tekee asiasta selvityksen.

11. Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Oikeushenkilön rangaistusvastuun arviointia ei sisällytetty tavoitteena valtioneuvoston 19.1.2012 hyväksymään tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaan, koska oikeushenkilön rangaistusvastuun sääntelyssä ei ole havaittu merkittäviä ongelmia.

12. ”Ne bis in idem” –oikeusperiaatteen soveltaminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on yhdessä valtiovarainministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Hallitus on antanut esityksen (HE 191/2012) eduskunnalle laiksi erillisellä päätöksellä määrättävästä veron- tai tullinkorotuksesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Hallituksen esityksessä lainsäädäntöön ehdotetaan tehtäväksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen ”ne bis in idem” -kiellon edellyttämät muutokset. Eduskunta on 22.10.2013 hyväksynyt hallituksen esitykseen sisältyvät lainmuutokset, jotka ovat tulleet voimaan 1.12.2013.

Hallitus pyrkii huomioimaan lainsäädäntötoimissaan, ettei talousrikosten seuraamusjärjestelmän ennalta ehkäisevää vaikutusta heikennetä.

Ne bis in idem on latinankielinen fraasi ja oikeusperiaate, joka tarkoittaa ”ei kahdesti samassa asiassa”. Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa säädetään siitä. Sen mukaan ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti.

13. Törkeää kiskonnantapaista työsyryntää koskevan säännöksen valmistelu

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston hyväksymään tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaan sisältyy kvalifioitujen tekemuotojen tarpeen rikosten törkeyden mukaan selvittämistä ja valmistelemista koskeva tavoite (numero 17). Tämä tavoite koskee nimenomaan tarvetta säätää törkeästä kiskonnantapaisesta työsyrynnästä oma tekemuoto.

Törkeää kiskonnantapaista työsyryntää koskeva selvitystyö sisältyy kohdassa 10 olevaan oikeusministeriön selvitykseen.

14. Pimeää palkkaa koskevien rikosjuttujen asianmukainen käsittely turvaamalla voimavarat poliisi-, syyttäjä- ja tuomioistuinlaitoksessa

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelman mukaan valvovien viranomaisten, kuten työsuojelun, verohallinnon ja keskusrikospoliisin resursseja vahvistetaan. Ulkomaalaistarkastajien määrää lisätään harmaan talouden torjuntaohjelman mukaisesti. Harmaan talouden valvontaan kohdennettuja työsuojelun valvontaresursseja on lisätty vuoden 2012 talousarviossa ja valtiontalouden kehitysissä vuosille 2013–2016. Poliisi on osaltaan ulottanut harmaan talouden valvonnan osaksi ulkomaalais- ja ravintolavalvontaa.

Poliisi käynnisti alkuvuodesta 2013 valmistelun, jonka tavoitteena oli tehdä yhdessä työsuojelu- tilaajavastuu- ja veroviranomaisten kanssa yhteisisku ydinvoimalatyömaalle Olkiluotoon. Valvonta toteutettiin maaliskuussa, jolloin todettiin noin 100 henkilöllä puutteita mm. veronumeron osalta. Poliisi käynnisti syyskuussa 2013 valmistelun, jonka tavoitteena oli tehdä yhdessä työsuojelu- tilaajavastuu- ja veroviranomaisten kanssa eri puolella Suomea yhteisiä valvontaiskuja rakennus, ravintola ja maatalousalalla viikolla 45 ulkomaisen työvoiman käytönlaajuuden selvittämiseksi.

Yhdessä suunniteltuja ja ajoitettuja ulkomaisen työvoiman väärinkäytön paljastamiseksi tehtäviä valvontaiskuja jatketaan vuoden 2014 aikana niin aluehallinto- kuin veroviranomaistenkin kanssa.

16. Selvitys säätää ilman kiinteää toimipaikkaa Suomessa toimivat ulkomalaiset yritykset lähdeverovelvollisiksi tai ennakonpidätyksenalaisiksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Kohta on otettu huomioon valmisteltaessa valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksyttyä tehostettua harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaa vuosille 2012–2015. Toimintaohjelman hankkeen 10 mukaan: ”Verotukseen liittyvien oikeuksien ja velvoitteiden tulee olla samat kaikilla Suomessa asuvilla työvoimaan osallistuvilla henkilöillä ja riippumattomia maahanmuuttajan asemasta verosopimukset ja kansainväliset verosäännökset huomioon ottaen. Tehdään kokonaisarvio ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan sääntelyn toimivuudesta ja puutteista. Selvityksen pohjalta valmistellaan työnantajien velvollisuus ennen työntekijän lähettämistä tehdä Suomen viranomaiselle ilmoitus lähetetyistä työntekijöistä sekä Suomessa toimivien ulkomaisen työnantajien velvollisuus rekisteröityä Suomeen EU:n lainsäädännön mahdollistamissa rajoissa. Lisäksi selvitetään, voidaanko ulkomaille rekisteröidyille yrityksille säätää velvollisuus periä lähdevero tai toimittaa ennakonpidätys niiden maksaessa Suomessa tehdystä työstä veronalaista palkkaa riippumatta siitä, onko yrityksellä Suomessa kiinteä toimipaikka vai ei.”Päävastuutahoksi on nimetty valtiovarainministeriö ja muiksi vastuutahoksi työ- ja elinkeinoministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Valtiovarainministeriössä on vuonna 2012 käynnistetty hankkeen mukainen selvitys. Valtiovarainmi-

nisteriössä on valmisteltu verotusta koskeva selvitysmuistio, joka on ollut lausuntokierrokselle alkuvuonna 2013. Lähetetyistä työntekijöistä annettavan ennakoilmoitusmenettelyn, ulkomaisille työnantajille säädettävän velvollisuuden peria lähdeveroa tai toimittaa ennakonpidätys Suomessa tehdystä työstä ja ulkomaisten yhteisöjen laajan rekisteröintivelvollisuuden sijaan työryhmä esitti pääasiallisina keinoina siirtymistä palkanmaksukausittaiseen palkkatietojen ilmoitusmenettelyyn sekä veronumeron käytön laajentamista. Lausuntokierroksen jälkeen selvitystyötä on tarkoitus jatkaa yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä sisäasiainministeriön kanssa ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan kokonaisarvion tekemiseksi. Tavoitteena on, että selvitys on kokonaisuudessaan valmis 2014 loppuun mennessä.

17. Ongelmakohdat liiketoimintakiellosta annettussa laissa ja sen soveltamiskäytännössä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto on 19.1.2012 hyväksynyt periaatepäätöksen ”Tehostettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelma vuosille 2012–2015”, johon sisältyy liiketoimintakiellon tehostamista koskeva tavoite (numero19).

”19. Ryhdytään toimenpiteisiin liiketoimintakiellon tehostamiseksi. Tehtävän selvityksen perusteella mahdollistetaan valvontaviranomaisten oikeus pyytää esitutkintaviranomaisia tutkimaan liiketoimintakiellon edellytykset myös muutoin kuin rikoksen esitutinnan yhteydessä, mahdollistetaan kaikille esitutkintaviranomaisille liiketoimintakiellon edellytysten tutkinta sekä laajennetaan viranomaisten oikeutta ja mahdollisuutta ilmoittaa esitutkintaviranomaisille liiketoimintakiellon mahdollisista rikkomisista. Selvitetään mahdollisuudet saattaa liiketoimintakiellossa olevat henkilöt erilliseen internetissä julkaistavaan rekisteriin.”

Liiketoimintakiellon ja sen valvonnan tehostamiseksi on suunniteltu ja toteutettu toimenpiteitä mm. valvontaiskuja. Poliisihallitus käynnisti syyskuussa 2013 mittavan liiketoimintakiellon valvontakampanjan, jossa tarkoituksena oli suorittaa liiketoimintakieltolain edellyttämät puhuttelut ja selvitykset kaikkien liiketoimintakieltolain määrättyjen henkilöiden osalta viikkojen 42–45 välisenä aikana. Valvonnassa puhutettiin ja kuulusteltiin 370 liiketoimintakiellossa olevaa ja paljastettiin 21 liiketoimintakiellon rikkomistapausta sekä toistakymmentä muuta merkittävää rikosta.

Laaja-alaisempi liiketoimintakieltolain koskeva lainsäädäntövalmistelu on oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluva asia.

18. Käännetyn todistustaakan käyttökelpoisuus menettämisseuraamuksen tuomitsemisessa

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston hyväksymään tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaan sisältyy rikoshyödyn tuomitsemisessa sovellettavaa käännetyn todistustaakan selvittämistä ja valmistelemista koskeva tavoite (numero 18).

Rikoshyödyn menettämistä koskevan direktiivin täytäntöönpanoa varten on tarkoitus asettaa oikeusministeriön työryhmä alkuvuodesta 2014. Työryhmän on tarkoitus selvittää myös käännetyn todistustaakan käyttöönottoa laajennetussa hyödyn menettämisessä.

19. Hallinnollisten seuraamusmaksujen käytön laajentaminen aloilla, joilla harmaa talous on laajaa

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on yhdessä valtiovarainministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Tätä kannanottoa toteuttaa hallituksen esitys (HE 191/2012) eduskunnalle laiksi erillisellä päätöksellä määrättävästä veron- tai tullinkorotuksesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Eduskunta on 22.10.2013 hyväksynyt hallituksen esitykseen sisältyvät lainmuutokset, jotka ovat tulleet voimaan 1.12.2013.

Oikeusministeriön oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013–2025 todetaan keskipitkän aikavälin tavoitteena, että hallinnollisten sanktioiden käyttöalan laajentamisen edellytykset selvitetään.

20. Käteisrahan ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen myös Euroopan sisärajaliikennettä koskevaksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Tullin laatiman selvityksen perusteella EU:n ulkorajoilla voimassa olevan ilmoittamisvelvollisuuden kaltainen järjestelmä edellyttäisi Tullia miehittämään ilmoitusten vastaanottamista varten sellaisiakin sisärajanylityspaikkoja, joissa ei nykyisin miehitystä tarvita. Pelkästään mahdollisten käteisrahan kuljettamisen ilmoitusten vastaanottamista varten miehityksen palauttaminen rajanylityspaikoille, joilla sellaista tarvetta ei varsinaisia tulilitehtäviä varten ole, ei nähdä perustelluksi. Lisäksi tarkasteltiin mallia, jossa matkustajan tulisi tullivirkailijan kysyessä sanktion uhalla kertoa, onko hänellä mukanaan tietyn määrään ylittävä summa käteisiä varoja. Tullilain (1466/1994) 3 §:n 5) kohdan mukaan sellainen rahanpesurikos, johon sisältyy omaisuuden maahantuontia ja maasta vientiä on nykyisinkin tullirikos, joten Tulli on toimivaltainen tällaisia tekoja torjumaan ja tekemään tarkastuksia, kun sillä on riittävä epäily teon tekeillä olosta myös sisärajoilla. Vaikka säädettäisiin rangaistuksen uhka sille, että matkustaja Tullin kysyessä antaa väärää tietoa, tulisi Tullin oikeuden tehdä tarkastuksia käteisrahan oikean määrän selvittä-

miseksi, joka tapauksessa säätää edellyttävän syytä epäillä, että ilmoitus on virheellinen. Tällaisen lisäsäätelyn käytännön hyöty näyttäisi jäävän vähäiseksi. Rahapesun selvitykeskus on nykyisinkin toimivaltainen myös Tullin sisärajoilla löytäminen käteisvarojen suhteen.

21. Ylipitkien talousrikosprosessien lyhentämiseksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on yhdessä sisäministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston hyväksymään tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaan sisältyy talousrikollisuuteen liittyvän rikosprosessin kokonaisuuden lyhentämistä koskeva tavoite (numero 16). Yhtenä tavoitteena on nopeuttaa laajojen rikosasioiden käsittelyä tiiviillä esitutkintaviranomaisten ja syyttäjän yhteistyöllä ja kehittämällä syyttäjän rajaamismahdollisuuksia.

Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys 58/2013 vp syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi. Esityksen tarkoituksena on tehostaa esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä kuitenkin turvaten epäillyn ja asianomistajan oikeudet. Prosessiekonomian kannalta suurin hyöty saataisiin vakavissa talousrikoksissa.

22. Harmaan talouden torjunta hallituksen lainsäädäntösuunnitelman laadinnassa

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Lainsäädäntösuunnitelman lainsäädäntöhankkeisiin sisältyvät harmaan talouden torjuntaan liittyvät lainsäädäntömuutokset.

23. Veronkiertämisen luonteisen verosuunnittelun ehkäiseminen lainsäädännössä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Lainsäädäntöä valmisteltaessa selvitettiin eri lainsäädäntövaihtoehtoja. Laki elinkeinotulon verotamisesta annetun lain muuttamisesta (983/2012) ja laki verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta (984/2012) tulivat voimaan 1.1.2013, ja lakeja sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2014 toimitettavassa verotuksessa. Muutoksella rajoitetaan yhteisöjen sekä avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden suorittamien korkomenojen vähennysoikeutta elinkeinotoiminnan tulolähteessä. Rajoitusta sovelletaan sekä kansallisiin että rajat ylittäviin korkosuorituksiin. Säätelyllä puututaan yritysten verosuunniteluun.

24. Voimavarojen kohdentaminen merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö on yhdessä oikeusministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto on 19.1.2012 hyväksynyt tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelman vuosille 2012–2015. Toimintaohjelmaan sisältyy kaikkiaan 22 hanketta. Säännöllisesti kokoontuvan poikkihallinnollisen Talousrikostorjunnan johtoryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen eri viranomaisten suunnitelmia harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa sekä seurata ja raportoida toimintaohjelman tuloksista harmaan talouden torjunnan ministerityöryhmälle, joka puolestaan voi tarvittaessa ryhtyä lisätoimenpiteisiin.

Kehysriihessä 21.3.2013 hallitus hyväksyi 11 uutta harmaan talouden torjunnan lisätoimenpidettä, joista 8 toimenpidettä oli käynnistynyt vuoden loppuun mennessä ja joiden toimeenpanoa talousrikostorjunnan johtoryhmä seuraa.

25. Tilimuistutusvastaukset eduskunnan kannanoton kohtiin 1–24

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Hallituksen vastaukset yksittäisiin kannanoton kohtiin sisältyvät edellä oleviin vastauksiin.

EK 50/2010 vp — K 21/2010 vp — TrVM 10/2010 vp

1. Valtiontalouden kehysten tietoperusta, avoimuus ja läpinäkyvyys

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin valtiontalouden kehysten tietoperustan, avoimuuden ja läpinäkyvyyden selkeyttämiseksi ja parantamiseksi. Kehysten tietoperustan on annettava eduskunnalle nykyistä paremmat edellytykset kehyksiä koskevalle päätöksenteolle ja kehysten noudattamista ja tavoitteiden toteutumista koskevalle seurannalle. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa asetettiin kehysten piiriin kuuluvien menojen enimmäismäärä vuoden 2015 tasolla sekä päätettiin vaalikauden 2012–2015 kehystä koskevista säännöistä. Vaalikauden kehys 2012–2015 asetettiin vuoden 2012 hintatasossa valtiontalouden tarkistetuissa kehyksissä 5.10.2011. Läpinäkyvyyden turvaamiseksi kehyspäätöksessä on pyritty esittämään yksityiskohtaisesti elementit, joiden myötä nykyinen vaalikauden kehys on johdettu edellisen hallituksen viimeisestä kehyspäätöksestä.

Keväällä 2012 hallitus päätti valtiontalouden kehukset vuosille 2013–2016. Tuolloin arviointiin hallitusohjelman finanssipoliittisten tavoitteiden toteutumista ja päätettiin lisäso-

peutustoimista. Päätetyt lisätoimenpiteet alensivat vaalikauden kehysmenoja vuoden 2015 tasolla 992 milj. eurolla vuoden 2013 hintatasossa, minkä lisäksi päätetyt indeksijäädytykset alentavat kehyksen hintatasokorjausta vaalikauden myöhemminä vuosina. Vaalikauden kokonaiskehystasoa korjattiin kehysmenosäästöjä vastaavasti alaspäin. Kehystasoa alennettiin kesken vaalikauden nyt ensimmäistä kertaa nykymuotoisen kehysjärjestelmän historian aikana. Kehyksen alentaminen, toisin kuin korottaminen, on mahdollista kesken vaalikauden heikentämättä kehyksen uskottavuutta. Muutos kehystasoon on pyritty esittämään läpinäkyvästi 4.4.2012 kehyspäätöksessä.

Kehysjärjestelmän läpinäkyvyyden lisäämiseksi vaalikauden 2012–2015 kehyksen ylläpitämisestä on kirjoitettu menetelmäkuvaus *Kehyskäsikirja – kuvaus vaalikauden kehyksen 2012–2015 laadinnasta ja ylläpidosta*, joka on käännetty myös englanniksi. Käsikirjassa selostetaan kehystason asettaminen, kehystä koskevat säännöt, kehyksen hintakorjauksen tekemisen vaiheet ja käytetyt indeksit sekä kehyksen rakennekorjausten periaatteet. Menetelmäkuvaus on julkaistu valtiovarainministeriön verkkosivuilla. Kaikki kehystasoon tehdyt hintataso- ja rakennekorjaukset raportoidaan valtion talousarvioesitysten yleisperusteluissa sekä vuosittaisissa kehyspäätöksissä. Raportointia on pyritty kehittämään ja sen selkeyttä ja yksityiskohtaisuutta parantamaan. Kuluvalle vaalikaudella on pyritty välttämään momenttien jakamista kahtia kehykseen kuuluvaan ja kehyksen ulkopuoliseen osaan, mikä parantaa järjestelmän läpinäkyvyyttä. Kehystason ylläpitäminen on pääsääntöisesti hoidettu momenttien jakamisen sijaan selkeästi raportoiduilla kehyksen rakennekorjauksilla. Vaalikauden kehyksen ja finanssipoliittisten tavoitteiden noudattamisesta raportoidaan vuosittain valtion tilinpäätöskertomuksessa. Raportointia laajennettiin vuoden 2010 tilinpäätöskertomuksessa muun muassa valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksessaan esittämien näkökohtien perusteella (*K 21/2010 vp Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Valtiontalouden kehysmenettelyn vaikuttavuus finanssipolitiikan hallintavälineenä*).

2. Rahastomuodon käytön edellytykset

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö on antanut asianomaisille rahastovastuullisille ministeriöille valmisteluohjeen, jossa edellyttänyt ministeriöitä käsittelemään rahastojen mahdollista sulautumista valtion talousarvioon tai jos sitä ei pidetä mahdollisena, niin rahastojen menojen ottamista valtiontalouden kehykseen. (Kehysjärjestelmän kehittäminen / Valtiovarainministeriön julkaisuja 17/2011, 25.3.2011)

Ministeriöt ovat antaneet vuoden 2012 Hallituksen vuosikertomukseen sisältyneet vastauksensa rahastoittain. Ministeriöt ovat jäljempänä toistaneet ja täydentäneet vastauksiaan.

Valtiovarainministeriö totesi vuoden 2012 Hallituksen vuosikertomuksessa, että seuraavassa vaiheessa on tarpeen arvioida finanssipolitiikan ja valtiontalouden näkökulmasta sekä perustuslain 87 §:n valossa rahastoja kokonaisuutena sekä toiminnan ja rahoituksen järjestämistä rahastomuodossa ottaen huomioon, mitä todetaan Valtiontalouden tarkas-

tusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan tarkastuksen vaalikauden 2011–2014 puoliväliraportti (K 2/2013 vp).

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on vastannut seuraavaa:

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta suoritettava vuosittain palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa. Palosuojelumaksuista saadut varat tuloutetaan valtion talousarvion ulkopuolella olevaan Palosuojelurahastoon.

Palosuojelurahastosta voidaan myöntää lain tarkoituksen toteuttamiseksi rahaston varojen ja vuosittaisen käyttösuunnitelman puitteissa yleis- ja erityisavustuksia pelastusalan järjestöille ja muille vastaaville yhteisöille sekä erityisavustuksia kunnille, pelastustoimen alueille ja sopimuspalokunnille.

Palosuojelurahastosta voidaan myöntää myös muille erityisavustuksia oppimateriaalin tuotantoon ja hankintaan, tietojenkäsittelyn kehittämiseen ja laitteiden hankintaan, kokeilu-, käynnistämis- tutkimus- ja kehittämistoimintaan, valistukseen ja neuvontaan sekä standardisointiin. Palosuojelurahaston hallituksen edustavuuden ja asiantuntevuuden avulla voidaan turvata se, että avustukset kohdistetaan vaikuttavimpiin tarkoituksiin tulipalojen ehkäisyssä ja niiden seurausten rajoittamisessa.

Sisäasiainministeriö katsoo, että Palosuojelurahaston ylläpidon perusteissa ei ole tapahtunut sellaisia olennaisia muutoksia, joiden perusteella rahastomuodon perusteet olisivat muuttuneet. Siksi Palosuojelurahasto tulisi pitää talousarvion ulkopuolisena rahastona ja kehysmenettelyn ulkopuolella. Tällä tavoin myös ylläpidetään aiheuttamisperiaatteen mukainen asiallinen yhteys palovakuutuksesta kerättävän maksun ja jaettavien varojen käyttötarkoituksen välillä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion eläkerahastoa (VER)

Valtion eläkerahaston osalta valtion 2011 tilinpäätöskertomuksen yhteydessä annetussa tilimuistutuskertomuksessa on todettu eduskunnan kannanoton EK 50/2010 vp tarkoittamassa arvioinnissa, että voimassa olevan perustuslain oloissa nykyisen kaltaista valtion eläkerahastoa ei todennäköisesti enää voitaisi perustaa ja että valtion eläkerahaston roolia tulisi arvioida uudelleen ja tarvittaessa selvittää. Valtion eläkevastuusta huolehtiminen vaatii talousarviokautta tai kehyskautta pitkäjännitteisempää varautumista, mikä

tulee rahastointia arvioitaessa erityisesti ottaa huomioon. Rahaston sulautumista valtion talousarvioon tai menojen ottamista valtiontalouden kehykseen ei tuossa vaiheessa arvioitu erikseen. Valtion eläkerahaston menoja ovat siirto valtion talousarvioon sekä rahaston toimintamenot. Siirto eläkerahastosta merkitään tuloksi valtion talousarviossa, eikä sen ottaminen menokehykseen näin ollen tule kyseeseen. Rahaston toimintamenojen ottamista valtiontalouden kehykseen erillisenä toimenpiteenä ei voi sellaisenaan pitää tarkoituksenmukaisena. Asiaa tulisi arvioida eläkerahaston rahaston roolin arvioimisen ja mahdollisen selkeyttämisen yhteydessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion vakuusrahasto

Valtion vakuusrahaston osalta valtiovarainministeriö on todennut eduskunnan kannanoton EK 50/2010 vp. tarkoittamassa arvioinnissa, että vakuusrahasto tulisi pitää talousarvion ulkopuolisena rahastona ja kehysmenettelyn ulkopuolella. Vakuusrahastolla ei ole tällä hetkellä muita menoja kuin rahaston valtuuston kokouksiin, tilintarkastukseen liittyvät menot ja Palkeiden maksut yhteensä hieman runsaat 30 000 euroa vuodessa. Rahasto saa tulonsa osaksi omistamistaan selvitystilassa olevista Yrityspankki Skop Oyj:stä ja Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy:stä ennakkojako-osuuksina tai pääomalaisten lunastuksina.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta maa- ja metsätalousministeriö on todennut seuraavaa:

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden kehittämisrahasto (jäljempänä Makera) perustettiin vuonna 1898 tilatoman väestön lainarahastoksi asutustarkoituksiin. Makeran nykyiset tehtävät on lueteltu laissa Maatilatalouden kehittämisrahastosta (657/1966).

Makeran varoja voidaan käyttää maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen. Tällöin Makeran varoin voidaan hankkia kiinteistöjä ja myydä niitä ja sen hallussa jo olevaa kiinteää omaisuutta rahaston varojen käyttökohteiden mukaisiin tarkoituksiin. Rahastosta voidaan antaa myös halpakorkoisia lainoja eli ns. valtionlainoja. Uusien lainojen myöntäminen on nykyisin vähäistä, mutta ei lakannut kokonaan. Pääosa rahaston varoista muodostuu edelleen aikaisemmin myönnettyjen lainojen pääomasta ja rahaston tulot niiden lyhennyksistä ja koroista. Pääosan rahaston varojen käytöstä nykyisin muodostavat avustukset, vakuustointi ja vähäisessä määrin tutkimuksen rahoittaminen.

Perustuslain 87 §:n hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp) perusteluissa jo olemassa olevista rahastoista on todettu: “Ehdotetut säännökset eivät vaikuttaisi nykyisten rahastojen asemaan, vaan ne jatkaisivat toimintaansa nykyiseen tapaan. Pykälän ensimmäisen virkkeen mukaisten rahaston perustamista koskevien edellytysten tulisi kuitenkin täyttyä laajennettaessa olennaisesti nykyisten rahastojen varoja tai käyttötarkoitusta. Lisäksi tällaisten muutosten hyväksymiseen vaadittaisiin vähintään kahden kolmasosan enemmistö annetuista äänistä pykälän toisen virkkeen mukaisesti.”

Makeran säilyttämisen edellytyksiä ja tarkoituksenmukaisuutta on selvitetty maa- ja metsätalousministeriön 24.1.2011 asettamassa työryhmässä, jonka määräaika päättyi 30.4.2012. Työryhmä esittämät vaihtoehdot lähtivät Makeran säilyttämisestä pääosin nykyisin tehtävin, rahaston lopettamisesta tai rahaston toiminnan osittaisesta muuttamisesta.

EU:n yhteinen maatalouspolitiikka on uudistumassa ja uusi rahoituskausi koskee vuosia 2014–2020. EU:sta johtuvien aikataulujen vuoksi uuden rahoituskauden säädöksiä päästään Suomessa soveltamaan vasta vuodesta 2015 alkaen. Työryhmän selvitystyössä todettiin, että mahdolliset muutokset Makeran toiminnassa on tarkoituksenmukaista ajoittaa rahastokauden vaihteeseen. Vuodesta 2015 alkaen EU:n osarahoittamat maatalouden investointi- ja aloitustuet rahoitetaan talousarvioista osana Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa. Kokonaan kansallisesti rahoitettavat maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset rahoitetaan Makerasta. Muilta osin Makeran toimintaa jatketaan nykyisin tavoin.

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa, että eduskunnalla on nykyisinkin merkittävää ohjausvaltaa Makeran toimintaan sen johdosta, että rahastosta rahoitettavat tuet perustuvat varsin yksityiskohtaiseen lainsäädäntöön. Lisäksi Makeran toiminnasta on annettu tietoja vuotuisen talousarvioesityksen yhteydessä.

Tukea maatalouden rakenteen parantamiseen tarvitaan jatkossakin. Porotalouden ja kolttien tukemiseen on edelleen tarkoituksenmukaista käyttää valtionlainoja. Valtiontausten merkitys on kasvanut viime vuosina. Samoin tutkimustoiminnan rahoittaminen nykyisiin kohteisiinsa Makeran varoin on jatkuvasti ajankohtaista. Samoin Makeran omaisuutta on edelleen hallittava ja maankäyttötoimintaa on tarkoituksenmukaista jatkaa, etenkin uusjakojen yhteydessä, joskin aikaisempaa rajoitetumpana.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta maa- ja metsätalousministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiontalouden interventiorahasto (MIRA)

Maatalouden interventiorahasto (MIRA) perustettiin maatalouden interventiorahastosta annetulla lailla (1206/1994) ja se aloitti toimintansa vuoden 1995 alusta lukien. Interventiorahasto on luonteeltaan rahasto, josta rahoitetaan väliaikaisesti Euroopan unionin lainsäädännöstä tulevat velvoitteet (interventio-ostot ja interventiovarastointi), jotka korvataan valtiolle jälkikäteen Euroopan unionin varoista. Vuoden 2014 alusta lukien rahastosta ei enää rahoiteta ruoka-avun menoja. Interventiorahasto hoitaa siten valtion pysyvää tehtävää. Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistus ei sisällä muutoksia

interventio toimintaan. Interventiorahastosta ei voida rahoittaa harkinnanvaraisesti muita kuin edellä mainituista toimenpiteistä aiheutuvia menoja. Väliaikainen rahoitus joudutaan käytännössä hoitamaan lainaa ottamalla.

Interventiorahaston lainanottotarvetta on käytännössä mahdotonta ennakoida etukäteen talousarvio- tai lisätalousarviomenettelyjen aikataulussa. Myöskään budjettitalouden piirissä olevat keinot (nettobudjetointi, monivuotinen budjetointi tai arvio- tai siirtomäärärahat) eivät sovellu tehtävän hoitamiseen. Lainakannan lyhentymisen riippuu komission päätöksistä avata myyntitarjouskilpailuja. Interventiorahaston lainanottotarve voi aktualisoitua hyvinkin lyhyellä aikavälillä, jolloin rahastomuodossa toimittaessa laina voidaan ottaa nopeasti ja joustavasti sekä edullisilla ehdoilla.

Siltä osin kuin Euroopan unioni ei korvaa interventiorahaston toimintaan kuuluvia menoja, nämä menot rahoitetaan valtion talousarvioon sisältyvin siirroin rahastoon. Tältä osin interventiorahaston varainkäyttö kuuluu siten eduskunnan budjettivaltaan. Edellä sanotun perusteella maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että maatalouden interventiorahaston osalta on olemassa perustuslain 87 §:ssä tarkoitetut perusteet järjestää toiminta ja rahoitus rahastomuodossa talousarvion ulkopuolella.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion televisio- ja radiorahasto

Eduskunta on kirjelmässään 50/2010 vp muun ohella edellyttänyt, että hallitus arvioi jokaisen talousarvion ulkopuolisen rahaston osalta erikseen, ovatko perustuslain 87 §:n tarkoittamat välttämättömät perusteet edelleen olemassa. Seuraavassa on esitetty arviointi valtion televisio- ja radiorahaston osalta.

Perustuslain 87 §:n mukaan lailla voidaan säätää valtion rahaston jättämisestä talousarvion ulkopuolelle, jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Perustuslain 87 §:n mukaan talousarvion ulko-puolisen rahaston perustamista sekä rahaston tai sen käyttötarkoituksen olennaista laajentamista tarkoittavan lakiehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan kahden kolmasosan enemmistö. Näitä edellytyksiä tulee tulkita tiukan pidättyvästi (PeVM 10/1998 vp, s. 24/I).

Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on järjestää Yleisradio Oy:n toiminnan rahoitus ja valtion televisio- ja radiorahaston hoito sekä muutoinkin edistää televisio- ja radiotoimintaa. Lain 3 §:n mukaan 1 §:ssä säädettyä tarkoitusta varten on valtion talousarvion ulkopuolinen valtion televisio- ja radiorahasto, jota hoitaa Viestintävirasto. Rahastolaki sisältää säännökset rahaston kerättävistä varoista ja varojen käytöstä sekä rahaston hallinnosta.

Valtion televisio- ja radiorahastosta rahoitetaan Yleisradio Oy:n julkinen palvelu, jolla on keskeinen merkitys sananvapauden toteutumisessa, kansanvaltaisen keskustelun ja päätöksenteon edistämisessä sekä alueellisen ja kansallisen kulttuurin ylläpitäjänä. Julkisen palvelun erityisasema on tunnustettu myös EU:n perustamissopimuksessa. Jäsenval-

tioiden julkisen yleisradiotoiminnan katsotaan liittyvän suoraan jokaisen yhteiskunnan demokraattisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin tarpeisiin samoin kuin tarpeeseen turvata viestinnän moniarvoisuus.

Yleisradio Oy:n rahoittaminen erillisen rahaston kautta vahvistaa yhtiön riippumattomuutta ja sananvapauden toteutumista Suomessa. Rahasto turvaa myös Yleisradio Oy:n rahoituksen pitkäjänteisyyden ja ennustettavuuden. Julkisen palvelun rahoitusta on viime vuosina arvioitu mm. parlamentaaristen työryhmien toimesta (Niemelän työryhmä 2003–2004 ja Lintilän työryhmä 2009). Työryhmien ehdotuksissa rahaston kautta tapahtuvaa rahoitusta on edelleen pidetty tarpeellisena.

Eduskuntaryhmien puheenjohtajat ja asunto- ja viestintäministeri Krista Kiuru sopivat julkilausumassaan 16.12.2011 Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoituksesta ja sisälöstä sekä Yleisradio Oy:n ohjauksesta ja valvonnasta. Tämän perusteella valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksessään 21.12.2011 uudistuksen keskeiset linjaukset ja toimenpiteet. Uudistuksen tavoitteet olivat seuraavat:

- Luodaan rahoitus- ja hallintomalli, joka pitkäjänteisesti turvaa Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kehittämisen ja riippumattomuuden nykyisen kaltaisessa laajuudessa.
- Järjestetään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoitus kestäväällä tavalla julkisen palvelun sisältötarjonnan ja sen kehittämisen taloudellisten toimintaedellytysten turvaamiseksi.
- Turvataan Yleisradio Oy:n sisältötuotannon riippumattomuus.

Edellä mainittujen linjausten perusteella valmisteltiin ja käsiteltiin hallituksen esitykset uudesta yleisradioverosta (HE 28/2012 vp, VaVM 14/2012 vp, EV 66/2012 vp) ja Yleisradio Oy:n julkista palvelua ja sen rahoitusta koskevista muutoksista (HE 29/2012 vp, LiVM 8/2012 vp, EV 64/2012 vp). Laki yleisradioverosta (484/2012), laki valtion televisio- ja radio-rahastosta annetun lain muuttamisesta (475/2012) ja laki Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta (474/2012) tulivat voimaan 1.1.2013.

Uudistuksen myötä velvollisuus maksaa televisiomaksu päättyi vuoden 2012 lopussa. Vuoden 2013 alusta lukien on alettu periä uutta yleisradioveroa, joka peritään täysi-ikäisiltä yleisesti verovelvollisilta henkilöiltä sekä yhteisöiltä verotettavan tulon perusteella. Veron määräytymisestä on säädetty yleisverolain 2 ja 3 §:issä.

Yleisradioveron tuotto tuloutetaan valtion talousarvioon ansio- ja pääoma-tuloveromentille (henkilön yleisradiovero) sekä yhteisöveromentille (yhteisön yleisradiovero). Vuoden 2013 talousarvioesityksessä oli arvioitu henkilöiltä kertyväksi verotuotoksi 475 milj. euroa vuositasolla (mom. 11.01.01. Ansio- ja pääomatuloverot). Yhteisöiltä puolestaan arvioitiin kertyvän 22 milj. euroa (mom. 11.01.02. Yhteisöverot) verotuotto.

Valtion talousarvioon on valtion televisio- ja radorahastosta annetun lain 3 §:n mukaisesti otettu määräraha (mom. 31.40.60 Siirto valtion televisio- ja radorahastoon) varojen siirtämiseksi valtion televisio- ja radorahastoon. Vuonna 2013 Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseen osoitettiin valtion televisio- ja radorahastosta annetun lain 3 §:n mukaan 500 miljoonaa euroa. Vuoden 2014 alusta määrärahaa on tarkistettu kustannustason muutosta vastaavasti.

Tavoitteena on, että yleisradioveron tuotto ja Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseen suoritettu määrää ainakin pidemmällä aikavälillä vastaisivat toisiaan.

Edellä kuvatun parlamentaarisen linjauksen mukaisesti rahansiirtoa käsitellään talousarviossa kehiksen ulkopuolisena menona.

Parlamentaarisen linjauksen mukaisesti valtion televisio- ja radorahaston rooli julkisen palvelun rahoituksessa on säilytetty. Rahaston avulla tietyt tulot (valtion talousarvioon tuloutuvat yleisradioverotulot) sidotaan tiettyihin menoihin (Yleisradio Oy:n lakisääteisen julkisen palvelun tuottamisen kustannukset). Edellä kuvatulla varojen keräystavan muutoksella ei muutettu rahaston käyttötarkoitusta tai laajennettu sitä olennaisesti, mikä todetaan muun ohella perustuslakivaliokunnan lausunnossa 14/2012 vp. Lisäksi uudessakin järjestelmässä rahastolla katsotaan edelleen olevan tärkeä rooli Yleisradio Oy:n riippumattomuuden turvaamisessa. Rahaston käyttösuunnitelman vahvistamiseen liittyvä menettely puolestaan omalta osaltaan lisää julkisen palveluun osoitettavien varojen käytön läpinäkyvyyttä.

Muutoksella vahvistettiin eduskunnan tosiasiallisia mahdollisuuksia vaikuttaa rahaston varojen käyttöön lainsäädäntövaltansa kautta. Valtion televisio- ja radorahastosta annettuun lakiin sisältyy 1.1.2013 lähtien säännös määrästä, joka vuosittain siirretään valtion talousarviosta rahastoon ja joka käytetään rahaston tarkoituksen toteuttamiseksi Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoittamiseen. Eduskunnan mahdollisuuksia saada tietoa Yleisradio Oy:n tarjoamasta julkisesta palvelusta on lisätty vuoden 2013 alusta lähtien edellyttämällä hallintoneuvostolta vuosittaista kertomusta eduskunnalle tarjotusta julkisesta palvelusta. Eduskunnalle toimitetaan tiedoksi myös Yleisradio Oy:stä annetun lain 12 a §:n mukainen valtioneuvostolle annettu lausunto.

Perustuslakivaliokunta totesi HE 29/2012 vp koskevassa lausunnossaan (PeVL 14/2012 vp), että perustuslain 87 §:n taustalla olevan eduskunnan budjettivallan suojaamistarkoituksen (HE 1/1998 vp, s. 139/II) kannalta on myös huomioitava, että ehdotuksen perusteella eduskunta päättää rahastoon ohjattavasta määrästä, joka siirretään edelleen Yleisradion toiminnan rahoittamiseen. Näin ollen valiokunta katsoi, ettei valtion televisio- ja radorahastosta annetun lain muutosehdotus ole eduskunnan budjetti-vallan näkökulmasta sillä tavoin olennainen, että se olisi hyväksyttävä perustuslain 87 §:ssä vaaditulla määräänemmistöllä.

Todettakoon, että valtiovarainvaliokunta otti mietinnössään VaVM 14/2012 vp kantaa parlamentaariseen linjaukseen seuraavasti: ”Valiokunta pitää näitä linjauksia olennaisena ja perusteltuna osana rahoitusratkaisua, vaikka tällaiset kohdistetut erillisverot eivät sinällään ole luonteva osa veron-järjestelmää. Poikkeuksellinen menettely on kuitenkin hyväksyttävissä tässä yksittäistapauksessa Yleisradion erityisaseman vuoksi. Julkinen palvelu tulee rahoittaa julkisin varoin, ja valittu ratkaisu on osoittautunut parhaaksi eri vaihtoehtoista. Olennaista on, että se poistaa pitkään jatkuneen epävarmuuden Yleisradion rahoituksesta avoimella ja kestäväällä tavalla.”

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto perustettiin vuonna 1988. Ydinjätehuollon periaatteena on, että ydinjätehuoltovelvolliset huolehtivat kaikista ydinjätehuollon toimenpiteistä ja niiden valmistelemisesta sekä vastaavat niiden kustannuksista (ydinenergialaki 990/1987, 9 §). Varautumisvelvollisuuden toteutumista varten ydinenergialaissa on säädetty varautumistoimenpiteistä. Suunnitelmat ydinjätehuollon toteuttamisesta ulottuvat ydinlaitosten suunnitellulle toiminta-ajalle. Laitosten suunniteltu käyttöikä on 60 vuotta. Siten käytöstä poisto ja sulkeminen toteutuisivat arviolta vuoden 2120 loppuun mennessä. Valtion ydinjätehuoltorahasto on yksi keskeinen toimija ydinjätehuollon taloudellisessa varautumisessa ja ydinenergia-alan asiantuntemuksen varmistamisessa. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan perustuslain 87 §:ssä tarkoitetut välttämättömät perusteet toiminnan jatkamiseksi rahastomuotoisena ovat siten olemassa Valtion ydinjätehuoltorahaston kohdalla.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuusrahaston kulut olivat vuonna 2013 noin 270 milj. euroa. Tästä summasta yli 90 prosenttia muodostuu varmuusvarastoinnista. Valtion varmuusvarastointi toteutettiin vuoteen 1986 asti budjettitalouden piirissä. Menettely osoittautui käytännössä hankalaksi ja epätarkoituksenmukaiseksi, jolloin päädyttiin budjettitalouden ulkopuoliseen rahastoon. Öljyä on varmuusvarastoituna Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) eri varastoissa noin 3,5 milj. tonnia. Varmuusvarastojen määrä vahvistetaan valtioneuvoston päätöksellä noin viiden vuoden välein. Lain mukaan Huoltovarmuuskeskus hinnoittelee suoritteensa liitetaloudellisin periaattein. Öljyssä tämä tarkoittaa hintatason määräytymistä kansainvälisten noteerausten mukaan. Työ- ja elinkeinoministeriön käsityksen mukaan HVK on onnistunut hyvin kauppatoimien ajoituksessa, varastojen kulujen hallinnassa ja laadunvalvonnassa. Ammattitaitoisen toiminnan lisäksi tulokseen on vaikuttanut se, että päätöksenteko on tapahtunut nopeasti tilanteen edellyttämällä tavalla. Huoltovarmuusrahaston olemassaolon aikana on rahastosta tuloutettu valtion budjettitalouteen 158 milj. euroa lähinnä huoltovarmuuden tavoitteiden alentamisen seurauksena. Lisäksi rahasto on tehnyt huoltovarmuutta parantavia investointeja noin 300 milj. eurolla (Gasumin ja Fingridin osakkeiden ostot, varmuusvarastojen osto Valtion Viljavarastolta). Huoltovarmuuden tavoitteet uusittiin vuonna 2013. Uusien tavoitteiden mukaan öljytuotteita ja viljaa myydään noin 350 milj. euron arvosta, mikä tuloutetaan valtion budjettiin vuosina 2014–2016. Mikäli huoltovarmuustoiminnasta halutaan sekä huoltovarmuutta turvaavaa

että tuottavaa, se edellyttää joustavaa päätöksentekoa ja vahvaa maksukykyä. Siten työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan huoltovarmuusrahaston toimintaa on syytä edelleen jatkaa budjetin ulkopuolisena rahastona.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahasto toimii valtion vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan puskurina. Toiminnan vastuut olivat vuoden 2013 lopussa noin 10,9 miljardia euroa ja toimintaan liittyvä riski 0,75 miljardia euroa. Vastaavasti valtiontakuurahastossa oli varoja noin 752 miljoonaa euroa ja Finnveran vientitakuu- ja valtion erityisrahoitustoiminnan rahastossa noin 357,8 miljoonaa euroa eli yhteensä noin 1,1 miljardia euroa (31.12.2013). Siten vastuukantaan liittyvät riskit on arvion mukaan katettu ottaen huomioon valtiontakuurahastossa ja Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastossa olevat varat. Suomen viennin rakenteen vuoksi yksittäiset suurimmat vientitakuuvastuut ovat erittäin suuria koko vientitakuukantaan nähden. Lisäksi vastuukanta on keskittynyt toimialakohtaisesti (telekommunikaatio 37 %, telakat ja varustamot 30 % ja metsäteollisuustoimiala). Merkittävä vastuiden kasvu tapahtui vuonna 2008 alkaneen rahamarkkina- ja talouskriisin seurauksena. Nykyisiä vientiluottovaltuuden ja vientitakuuvastuiden enimmäismääriä on tarkoitus korottaa merkittävästi vuoden 2014 aikana, jotta turvattaisiin suomalaisten yritysten vienninrahoituksen kilpailukyky. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan, ottaen huomioon valtion vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan volyyymi ja vastuiden suuruus, on rahastomuoto edelleen tarkoituksenmukaisin keino turvata valtion vientitakuista ja erityistakauksista aiheutuvat vastuut.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion asuntorahasto (VAR)

Ympäristöministeriö katsoo jäljempänä esitetyillä perusteilla, että perustuslain 87 §:n mukaiset välttämättömät perusteet valtion asuntorahaston pysyttämiseen valtion talousarvion ulkopuolella ovat olemassa. Ympäristöministeriö ei pidä perusteltuna asuntorahaston sulauttamista valtion talousarvioon eikä asuntorahaston menojen ottamista valtiontalouden kehukseen.

Valtion talousarvion ulkopuolinen valtion asuntorahasto, jäljempänä asuntorahasto, on perustettu ympäristöministeriön alaisuuteen lailla valtion asuntorahastosta (1144/1989) asunto-olojen kehittämistoimenpiteiden rahoittamiseksi. Valtio tukee asuntorahaston kautta sosiaalisen asuntotuotannon rahoittamista erilaisten tukitoimenpiteiden avulla.

Sosiaalisen asuntotuotannon tukemisella valtio pyrkii edesauttamaan jokaisen oikeutta asuntoon ja tukemaan asumisen omatoimista järjestämistä, Suomen perustuslain 19 §:ssä edellytetään.

Asuntorahastosta maksetaan tällä hetkellä asuntotuotannon korkotukilainoitukseen liittyviä korkotukia ja se vastaa näihin lainoihin liittyvistä takauksista sekä omistusasumiseen suunnatuista takauksista. Asuntorahastosta maksetaan myös erilaisia avustuksia. Viime vuosina keskeisimpiä tukikohteita ovat olleet erityistä tukea asumisensa järjestämisessä tarvitsevien väestöryhmien asuntoratkaisut. Asuntorahastosta on viime vuosina rahoitettu myös rakennusalan työllisyyden turvaamiseen tähdänneitä elvyttäviä tukitoimenpiteitä niin uudis- kuin korjausrakentamisessa.

Asuntorahasto saa varansa pääasiassa aiemmin myönnettyjen aravalainojen lyhenyksistä ja koroista ja sen kassavarat sijoitetaan osana valtion kassaa. Eduskunta vahvistaa talousarvion käsittelyn yhteydessä asuntorahaston varojen käytön vuotuiset valtuudet. Valtioneuvosto vahvistaa asuntorahaston varoista tuettavien lainojen hyväksymisvaltuuden vuosittaisen käyttösuunnitelman.

Asuntorahaston tehtävät kuuluvat pysyvästi valtion hoidettaviksi. Asuntorahaston toiminnan pysyttämiseksi valtion talousarvion ulkopuolella on olemassa perustuslain 87 §:ssä tarkoitettut välttämättömät perusteet. Asuntorakentamisen suhdannevaihtelut ovat välillä hyvinkin voimakkaita, mikä osaltaan vaikeuttaa rakentamisen tukemisesta syntyvien menoerien ennakointia, etenkin pidemmällä aikavälillä. Tämä edellyttää sosiaalisen asuntotuotannon tukemiseen varainkäytön joustavuutta, jonka rahastomuoto on mahdollistanut. Mahdollisuus nopeisiin toimenpiteisiin on perusteltua ja tarpeellista säilyttää erityisesti rakennusalan suurten suhdannevaihtelujen ja alan työllisyyden tukemisen näkökulmasta. Sosiaalisen asuntotuotannon rahoitusta koskeva aravalainsäädäntö on tällä hetkellä käytössä olevan korkotukilainoituksen ohella edelleen voimassa, vaikka uusia aravalainoja ei myönnetä. Sosiaalisen asuntotuotannon turvaaminen ja edistäminen erilaisissa markkinatilanteissa, myös laskusuhdanteen vallitessa ja erilaisissa rahoitusmarkkinoiden häiriötilanteissa toimii rahastomuotoisena tehokkaammin ja joustavammin kuin valtion kehys- ja budjettitalouden piirissä.

Asuntorakentamisen investointien muutokset eri suhdannetilanteissa ovat tyypillisesti suhteellisen suuria ja yleisen talouskehityksen ja työllisyyden kannalta merkittäviä. Asuntorahaston avulla on mahdollista joustavasti tasata suhdanneherkän asuntorakentamisen vaihtelua. Rahastorakenne on toiminut hyvin niin 1990-luvun laman aikana kuin myös viimeisimmän rahoitusmarkkinoiden kriisin aikana. 1990-luvulla rahastorakenne mahdollisti aravalainojen arvopaperistamisella valtion lainanoton ulkopuolisen varainhankinnan asuntotuotantoon. Vuosien 2009 ja 2010 taloudellisen taantumana aikana asuntorakentamisen elvytystoimet muun muassa rakennusalan työllisyyden turvaamiseksi toteutettiin pääosin asuntorahaston kautta. Asuntorahaston kautta tehdyillä tukitoimilla voitiin siten vaikuttaa asuntorakentamiseen, sen työllisyyteen ja asuntomarkkinoihin kohdistuneen suoran vaikutuksen ohella myös yleiseen taloudelliseen ja elinkeinoelämän kehitykseen.

Rahoitusmarkkinoiden muutokset vaikuttavat asuntomarkkinoihin. Asuntorahasto on perusteltua säilyttää nykyisessä rahastomuodossa ottaen huomioon asuntorakentamisen toimintaympäristön erityispiirteet. Tällainen erityispiirre on myös se, että nykyisin suu-

rin sosiaalisen asuntotuotannon rahoittaja on Kuntarahoitus Oyj. Luottolaitoksia koskeva sääntely on kiristymässä ja sillä voi olla vaikutuksia myös Kuntarahoituksen kautta tulevaan rahoitukseen ja sen kustannuksiin. Jos rahoituksen hinta nousee merkittävästi tai sen saatavuus vaikeutuu, voi olla perusteltua käyttää myös suoraa asuntorahaston lainoitusta.

Vuodesta 2005 lähtien asuntorahastosta on siirretty valtion talousarvioon yhteensä 1 368 milj. euroa. Siirrot ylittävät asuntorahaston vuosittaisen ylijäämän, joten rahaston varallisuus on pienentynyt ja siirtynyt tältä osin vähitellen budjettitalouden piiriin. Koska rahastovarallisuus koostuu ulkona olevista aravalainasaatavista (7,5 mrd. euroa v. 2012 lopussa ja vuosittainen kassavirta lyhennyksineen ja korkoineen on noin 600–700 milj. euroa) eikä rahastolla ole merkittäviä likvidejä varoja (128 milj. euroa v. 2012 lopussa), ei rahaston sisällyttäminen budjettitalouteen toisi lisätuloja tai -säästöjä valtiontalouteen. Asuntorahaston sitoumukset ja menot ovat pääosin pitkälle ajalle jaksottuvia, korkotasosta riippuvia korkotukimenoja sekä asuntorakentamisen investointeihin liittyviä avustuksia. Korkotukimenojen ottaminen budjettitalouden piiriin ei tuo tältä osin mitään lisäarvoa.

Eduskunnan vaikutusmahdollisuudet rahastotalouteen on turvattu, sillä se päättää talousarvion yhteydessä asuntorahaston toiminnan päälinjoista ja volyymeista. Nykyinen rahastorakenne on läpinäkyvä väline asuntorahoituksen tukemisessa. Talousarvioesityksessä ja valtion tilinpäätöksessä eduskunnalle annetaan keskeiset tiedot rahastotalouden kehityksestä. Asuntorahaston vuosittainen tilinpäätös kertoo lainoihin, korkotukiin ja avustuksiin kautta annetun tuotantotuen todellisen subvention määrän tarkasti. Läpinäkyvyys ja avoimuus tukien seurannassa edesauttaa valtion toimimista suhdanneherkillä markkinoilla ja mahdollistaa tuen määrän oikean mitoituksen sekä valtiolle perustuslaissa määrätyn tehtävän hoidon kansalaisten asumismahdollisuuksien edistämiseksi. Asuntotuotannon tukemisella budjettitalouden kautta ei ole saavutettavissa nykyistä parempaa läpinäkyvyyttä. Nykyistä sitovampi käsittely kehysten yhteydessä saattaisi johtaa menotason epätarkoituksenmukaiseen sitomiseen ottaen huomioon sosiaalisen asuntotuotannon toteutumisen jyrkät vuotuiset vaihtelut.

Sosiaalisen asuntotuotannon rahoituksen tukemisessa on joka tapauksessa otettava huomioon, että asuntopolitiikan pitkäjänteinen toteutus tuo parhaat tulokset. Asuntorahaston avulla on voitu luoda kestävä toimintalinja asuntorahoituksen tukemisessa. Nykyisen hallitusohjelman mukaan valtion asuntorahasto säilytetään valtion talousarvion ulkopuolisena rahastona ja sen rahoitusasema säilytetään vahvana.

Suomen asuntorahoitusjärjestelmän kansainvälisessä evaluoinnissa vuonna 2002 todettiin, että budjetin ulkopuolinen rahasto on hyvä väline ja tuo tarvittavaa pitkäjänteisyyttä asuntopolitiikan toteuttamiseen. Evaluoinnissa rahaston nykyinen rakenne ja varainhankintakeinot suositeltiin säilytettäväksi myös jatkossa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Öljysuojarahasto (ÖSRA)

Ympäristöministeriö katsoo, että öljyvahinkoihin ja öljyvahinkojen torjuntavalmiuden ylläpitoon liittyvän korvausjärjestelmän sekä öljypilaantuneiden kohteiden kunnostuksen toissijaisen rahoituksen järjestäminen rahastomallin mukaan on edelleen perusteltua. Öljysuojarahaston sulauttaminen kokonaisuutena valtion talousarvioon tai menojen ottaminen valtiontalouden kehykseen ei ole perusteltua.

Öljysuojarahastoon kerätään varat öljysuojamaksuina öljyn maahantuojilta ja kauttakuljettajilta. Maksun tuotto käytetään öljytuotteiden aiheuttamien vahinkojen ja niiden torjunnan sekä torjuntavalmiuden ylläpidon aiheuttamiin kustannuksiin. Kyse on tiettyyn elinkeinotoimintaan liittyvistä vahingoista ja vahinkoriskistä. Rahaston toiminnassa toteutuu aiheuttaja maksaa -periaate laajassa merkityksessä.

Öljysuojarahastosta on mahdollista saada korvausta öljyvahinkotilanteissa, joissa vastuu- ja korvauskysymykset ovat epäselviä tai vahingon aiheuttaja on tuntematon (vakuumuolteista toimintaa). Vastaavanlaisissa tilanteissa saattaa muiden vaarallisten aineiden kuin öljyn aiheuttamat torjunta- ja vahingonkorvauskustannukset tulla korvattaviksi valtion talousarviosta, mikäli pakollinen ympäristövahinkovakuutus ei ole sovellettavissa taikka se ei kata kaikkia muodostuvia kustannuksia. Vuoden 2013 ensimmäisessä ja neljännessä lisätalousarviossa on myönnetty yhteensä 8 miljoonan euron varat kahden konkurssiin toimintansa päättäneen yrityksen vaarallisten kemikaalien aiheuttaman jätteen hoitamiseen.

Öljysuojarahaston etuja talousarviotalouteen verrattuna ovat rahaston toiminnan itseinäisyys ja varainkäytön joustavuus. Rahastomallissa on lisäksi mahdollista sitoa tietyt menot ja tulot toisiinsa. Valtion talousarviossa verot ja maksut ovat yleiskatteellisia eikä niiden korvamerkintä ole valtion budjettiperiaatteiden mukaista.

Öljysuojarahaston maksamat korvaukset vaihtelevat vuosittain merkittävästi erityisesti korvattaviin investointeihin liittyen ja rahastomalli on tällaisessa tilanteessa joustava. Rahastolle säädetyt pääomarajat takaavat sen, ettei rahastoon kerätä suuria pääomia.

Öljysuojarahasto toimii myös öljyllä pilaantuneiden ns. isännättömien kohteiden kunnostuksen toissijaisena rahoitusjärjestelmänä. Rahaston hankkeina on kunnostettu useita pieniä, yksityisten omistamia kohteita. Rahastoon voidaan siirtää varoja näihin kuluihin valtion talousarviossa öljyjättemaksun kertymästä momentilta 35.10.60.

Öljysuojarahastolla ei ole varsinkaan öljysuojamaksun normaalikertymällä suurta finanssipoliittista merkitystä. Rahastosta maksettavat korvaukset ovat vuosittain noin 8–10 milj. euroa. Öljysuojamaksua peritään kolminkertaisena vuosina 2010–2015 ja tämän vuoksi rahaston korvaukset ovat selvästi korkeammalla tasolla noin vuoteen 2019 asti.

Öljysuojarahastosta valtiolle myönnettyt harkinnanvaraiset korvaukset öljyntorjuntavalmiushankintoihin ja öljysuojarahastolle tehtävä määrärahasiirto öljyjättemaksun kertymästä sisältyvät valtiontalouden kehyksiin. Öljysuojarahaston toiminnasta raportoidaan

vuosittain rahaston toimintakertomuksella sekä valtion tilinpäätöskertomuksen (vuosikertomuksen) yhteydessä.

3. Kehysmenettelyn rakenne ja uudet mekanismit liikenneinvestointeihin

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kehysmenettelyn rakenteen muuttamiseksi siten, että otetaan käyttöön mekanismi, joka mahdollistaa kannattavien ja itsensä takaisin maksavien liikenneinvestointien tekemisen ja välitarkastelun. Pääministeri Kataisen hallitusohjelman mukaisesti liikenneinvestointien erilaisia budjetointi- ja rahoitusmalleja selvitettiin valtiovarainministeriön johtamassa työryhmässä, jossa olivat jäseninä liikenne- ja viestintäministeriön, liikenneviraston, valtioneuvoston kanslian, ulkoasiainministeriön, sisäasiainministeriön, puolustusministeriön, valtiovarainministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön edustajat. Työryhmän toimikausi päättyi 15.3.2012.

Työryhmän tehtävänä oli selvittää edellytyksiä ns. uusien rahoitus- ja budjetointimallien hyödyntämiseen liikenneinvestoinneissa hallitusohjelman asettamissa puitteissa. Osana työtä työryhmä selvitti myös mahdollisuuksia aikaansaada väylähankkeissa valtiontaloudelle säästöjä ja muita hyötyjä työnimellä Infra Oy kulkevan valtionyhtiökonseptin avulla. Liikennehankkeiden rahoitus- tai budjetointimalleja työryhmä arvioi erityisesti julkisen talouden tasapainon, kustannustehokkuuden, hankkeiden hallinnoinnin tehokkuuden, hankkeiden toteutusta julkisella sektorilla tukevien kannustimien sekä investointitoiminnan vakauden ja pitkäjänteisyyden näkökulmista.

Valtiosihteeri Tuire Santamäki-Vuoren johtama työryhmä esitti seuraavat, keskeisiltä osiltaan myös hallituksen liikenne ja viestintäpoliittiseen selontekoon huhtikuussa 2012 sisällytetyt, ehdotukset:

Päätöksenteko

Liikennehankkeista tehtävien päätösten tulee perustua yhteiskuntataloudelliselle kannattavuudelle ja liikennepoliittiselle vaikuttavuudelle. Tältä pohjalta syntyy hankkeiden tärkeysjärjestys, ja niiden toteuttamismahdollisuuksia arvioidaan kokonaisuudessaan menokehysten puitteissa. Tämän jälkeen hankkeiden toteutus- ja rahoitusmalleja arvioidaan hankekohtaisesti selkeiden taloudellisuus- ja tehokkuuskriteerien pohjalta. Päätöksenteossa on huolehdittava siitä, ettei velkaperusteisten mallien käyttö johda julkisen talouden heikkenemiseen eikä aiheuta kohtuuttomia vastuusitoumuksia.

Talousarviorahoituksen kehittäminen

Perinteisen talousarviorahoituksen kehittämisen osalta työryhmä esitti seuraavia asioita, jotka joustavoittavat talousarviomenettelyä, mutta eivät vaaranna valtiontalouden menojen hallinnan edellytyksiä ja vakautta:

1. Momentin 31.10.77 (väyläverkon kehittäminen) osalta luovutaan kokonaan valtuusmenettelystä ja siirrytään 5-vuotiseen siirtomäärärahamenettelyyn. Momenteilla 31.10.78. (jälkirahoitushankkeet) ja 31.10.79. (elinkaarihankkeet) jatketaan valtuusmenettelyä.

2. Väylänpidon kehittämishankkeiden suunnitteluun osoitetaan erillinen rahoitus kehittämishanke- momentilla omana käyttökohteena. Kehittämishankemomentille (31.10.77) siirretään tarvittava määräraha perusväylänpidosta.

3. TEN-tuet ja ulkopuoliset rahoitusosuudet käsitellään jatkossa kehysten rakennekorjauksina. Tuet kohdistetaan kehittämishankkeisiin.

4. Talousarvioesityksen hanketaulukkoa täydennetään siten, että siitä näkyy selvästi sekä valtion että ulkopuolisten rahoitusosuus.

5. Investointimomentilta maksettavien menojen sisältöä täsmennetään.

6. Substanssilainsäädäntöä ajantasaistetaan ja selkeytetään väyläverkkojen vastuiden ja rahoituksen kannalta.

Elinkaarimallin kehittäminen

Mikäli liikenneväylähanke on todettu valtion kannalta edullisimmaksi toteuttaa elinkaarihankkeena, voi Infra Oy olla tilanteesta riippuen yksi keino alentaa elinkaarimallilla toteutettavien hankkeiden rahoituskustannuksia. Infra Oy saattaa myös helpottaa rahoituksen hankintaa ja koordinaatiota silloin, kun rahoitukseen osallistuu useita tahoja. Infra Oy -malliin liittyy kuitenkin vielä merkittäviä epävarmuustekijöitä ja ongelmia. Tämän takia työryhmä ei katsonut perustelluksi pysyvän instituution perustamista, mutta ei nähnyt työryhmän raportissa todettujen reunaehtojen täytyessä estettä Infra Oy:n kokeilemiselle tapauskohtaisesti. Infra Oy:n käytön tulee perustua huolelliseen tapauskohtaiseen valmisteluun ja vertailuun muiden rahoitus- ja toteutusvaihtoehtojen kanssa. Valmistelussa tulee erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että yksityisen sektorin tehokkuuskannustimet säilyvät riittävinä eikä valtion osuus riskeistä muodostu liian suureksi. Infra Oy:n mahdollinen hyödyntäminen tulee rajoittaa koskemaan ainoastaan elinkaarihankkeita. Näitä hankkeita tulee käsitellä samojen kehys- ja velkaantumisrajoitteiden puitteissa kuin muitakin valtion liikennehankkeita.

Valtion sisäinen lainananto liikennehankkeisiin

Valtion sisäisen lainanannon mallia ei ole toistaiseksi hahmoteltu ja sovitettu yksityiskohdaisesti Suomen olosuhteisiin. Tämän takia työryhmä ei ottanut kantaa sen soveltamiseen.

Valtioneuvoston liikennepoliittinen selonteko eduskunnalle valmistui 12.4.2012. Liikennepoliittisen selonteon valmistelun yhteydessä tehdyssä tarkastelussa todettiin, että nykyistä talousarviorahoitusta on mahdollisuus joustavoittaa siten, että hankehallinta helpottuu ja hankkeiden yhteiskuntataloudellisesti tehokas läpivienti pystytään varmistamaan. Ovea ei uusien rahoitusjärjestelyjen käyttöönotolta suljettu, mutta niiden rooli tulee löytyä normaalin talousarviorahoituksen rinnalta, tukemassa sen tehokasta käyttöä. Valtion investointihankkeiden osalta valmistellaan talousarviolainsäädännön muutosta, joka mahdollistaisi nykyistä pidemmän siirtomäärärahakauden käytön. Hallituksen esi-

tys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2014. Vuoden 2012 toisessa lisätalousarviossa budjetoitiin momentille 31.10.77 Väyläverkonkehittäminen erillinen rahoitus väylänpidon kehittämishankkeiden suunnitteluun omana käyttökohteena. Vuosien 2013 ja 2014 talousarvioissa käytäntö on jatkunut. Liikennehankkeiden ulkopuoliset rahoitusosuudet sekä TEN-tuet on kuluvalle vaalikaudella käsitelty Kehyksen rakennekorjauksina. Vuoden 2013 talousarvioesityksestä lukien budjetointia on selkeytetty esittämällä väyläverkon kehittämisen ja eräiden väylähankkeiden momenteilla selvitysosien taulukoissa selkeästi ulkopuoliset rahoitusosuudet. Liikenneinvestointien käsittelyä valtiontalouden kehysmenettelyssä on myös käsitelty valtiovarainministeriön työryhmämuistioissa Kehysjärjestelmän kehittäminen (VM 17/2011) sekä Kehyksen puitteissa – Finanssipolitiikan sääntöjen ja kehysmenettelyn kehittäminen (VM 5a/2007).

4. Verotukien sisällyttäminen kehysmenettelyyn

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Verotukien sisällyttämistä kehysmenettelyyn on käsitelty valtiovarainministeriön työryhmäjulkaisussa Kehysjärjestelmän kehittäminen (VM 17/2011) sekä laajemmin julkaisussa Kehyksen puitteissa – Finanssipolitiikan sääntöjen ja kehysmenettelyn kehittäminen (VM 5a/2007). Verotukia koskeva keskustelu ja seuranta on kehysnäkökulmasta tärkeä, sillä menoja säätelevä kehysjärjestelmä voi yllyttää käyttämään verotukia suorien menojen sijaan kehysten kiertämiseksi. Molemmat edellä mainitut työryhmät päätyivät kuitenkin ehdottamaan, ettei verotukia sisällytetä menoja koskevaan kehysmenettelyyn.

Verotukien ottamiseen osaksi kehysmenettelyä liittyy kuitenkin useita ongelmia. Suurin ongelma liittyy siihen, että verotukien etukäteisarviointi on vaikeata, koska tuet vaikuttavat käyttäytymiseen sekä hintoihin. Verotuki-kehystä ei voitaisi ennalta sitoa tiettyyn kiinteään tasoon, koska verovelvollisten käyttäytymistä ei voida täysin ennakoita. Myös verotukien hyödyntämisen seuranta on joissakin tapauksissa varsin hankalaa ja monimutkaista. Esimerkiksi yhteisöverotuksessa ei aina saada yksittäisten tukien hyödyntämisestä tietoa, koska tietoja ei kerätä näin yksityiskohtaisella tasolla. Ongelmana on myös se, että jotkut verotuet vaikuttavat toinen toisiinsa ja tällöin niiden erottelu on vaikeaa. Verotukien kokonaismäärää arvioitaessa on otettava huomioon, että osa tuista on päällekkäisiä eikä esim. verotuen poistaminen välttämättä lisää verotuloja vastaavalla määrällä kuin yksittäisen verotuen kustannukseksi on arvioitu.

Verotukien laskentaa vaikeuttaa myös se, verotuen käsite ei ole yksiselitteinen vaan kukin verotuki määritellään erillisesti suhteessa kyseisen lainsäädännön ns. normijärjestelmään. Normin määrittely ei voi olla yhtenäistä johtuen verolajia koskevan verolainsäädännön sille ominaisista erityispiirteistä. Verotuki ei myöskään sen yleensä ohjaavan luonteensa vuoksi sovi kehysmenettelyn piiriin. Verotuet määrittävät osin verorasituksen kohtaantoa. Kehykset taas säätelevät nimenomaan menojen kokonaistasoja, eikä niinkään niiden kohtaantoa. Riski verotukien lisääntyvään käyttöön on kuitenkin olemassa. Verotukien seuranta on pyritty tehostamaan. Tieto verotuista on laajentunut syksyllä 2010 valmistuneen verotukiselvityksen myötä sekä edelleen vuoden 2011 lopulla valmistuneesta

selvityksestä (VATT, Verotuet Suomessa 2009–2012). Raporttia on määrä päivittää vuosittain. Tietoa verotuista esitetään myös aiempaa laajemmin talousarvioesityksissä sekä valtion tilinpäätöskertomuksissa.

5. Kehysrajoite kuntasektorin menojen lisäykselle

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta edellyttää kuntatalouden kestävyuden turvaamiseksi, että hallitus sisällyttää valtiontalouden kehyksiin pitävän rajoitteen sille, kuinka paljon valtio voi kehyskauden aikana osoittaa lainsäädäntö- ja muilla toimilla menoja kuntasektorille.

Valtiontalouden kehyspäätöksen yhteydessä valmisteltava peruspalveluohjelma sisältää arvion kuntatalouden kehitysnäkymistä ja kuntien toimintaympäristön muutoksista sekä toimenpiteet kuntien tulojen ja menojen tasapainottamiseksi. Vuosittainen kehyspäätös sisältää kuntatalouden kehitysarvion sekä päätökset kuntien valtionavuista kehyskaudella. Kuntien valtionavut ovat kehysmenettelyn piirissä, mikä suoraan ja välillisesti rajoittaa myös kunnille osoitettavien menojen kasvua. Vain eräät valtionavut, kuten veroperustemuutoksista aiheutuvat verotulomenetysten kompensaatiot ja valtionavut toimeentulotukimenoihin, ovat kehysmenettelyn ulkopuolella. Käyttötalouden valtionosuudet kuitenkin kattavat kuntasektorin toimintamenoista ainoastaan viidenneksen, joten kuntien omilla verotuloilla ja päätöksillä on suuri merkitys menojen kasvuun. Lisäksi kuntien tulopohjan epävakaus on ongelmallista menojen hallinnan näkökulmasta. Erityisesti suhdannevaihteluista aiheutuva kuntien tilapäisen tulokasvun menoja pysyvästi lisäävä vaikutus voi korkeasuhdanteessa olla tuntuva.

Kunnille voidaan antaa tehtäviä ainoastaan lainsäädännöllä. Lisäksi valtion tulee huolehtia siitä, että kunnilla on tosiasialliset mahdollisuudet huolehtia tehtävien hoitamisesta. Lainsäädännöllä annettuihin tehtäviin valtio maksaa kunnille valtionapuja lailla säädetyn prosentin mukaisesti. Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaan hallituskaudella voidaan antaa kunnille muun muassa sosiaali- ja terveystalouden lisätehtäviä. Kehyspäätökseen sisältyvässä kuntatalouden arviossa on otettu huomioon tehtävämuutosten vaikutus kuntien tuloihin ja menoihin. Hallitus linjasi rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanon yhteydessä (29.11.2013), että se pidättäytyy uusien, kuntien menoja lisäävien tehtävien ja veloitteiden antamisesta ilman, että se päättää samalla vastaavansuuruisista tehtävien ja veloitteiden karsimisista tai uusien annettavien tehtävien ja veloitteiden täysimääräisestä rahoittamisesta. Periaatetta sovelletaan kehyspäätökseen nähden uusiin hankkeisiin. Tämän lisäksi kehyskauteen jo sisältyviä kuntien menoja lisääviä hankkeita arvioidaan kriittisesti kehyspäätöksen yhteydessä. Lisäksi hallitus on päättänyt kuntien tehtävien ja veloitteiden vähentämisestä. Tavoitteena on saavuttaa yhden miljardin euron vähennys kuntien toimintamenoissa vuoden 2017 tasossa.

Hallitus linjasi rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanon yhteydessä, että kuntatalouden tasapainon turvaamiseksi otetaan käyttöön uusi kuntatalouden ohjausjärjestelmä, joka olisi pitkäjänteisyytensä ja sitovuutensa osalta verrattavissa nykyiseen valtiontalouden kehysmenettelyyn. Kuntatalouden makro-ohjausta on tarkoitus toteuttaa osana julkisen

talouden kokonaisohjausta. Viime aikoina erityisesti Euroopan Unionin talouspolitiikan säätelyn kehittymisen myötä on syntynyt aiempaa suurempi paine kehittää kansallista, koko julkista taloutta koskevaa finanssipoliittista säätelyä, ml. menokehdykset. Ns. budjetti-kehysdirektiivi on kansallisesti toimeenpantu vuoden 2014 alussa valtioneuvoston asetuksella (120/2014) julkisen talouden suunnitelmasta. Asetus sisältää mm. vaatimuksen asettaa kuntataloutta koskeva rahoitusasematavoite ja sen kanssa johdonmukainen euromääräinen menotavoite valtion toimenpiteistä kuntataloudelle aiheutuvalle menojen muutokselle. Vaatimus tulee voimaan vuoden 2015 alusta.

Tavoitteena on, että myös kuntalain kokonaisuudistus tulisi voimaan 2015 alusta. Kuntalain uudistuksessa kunnan alijäämän kattamisvelvoitetta on tarkoitus kiristää ja ulottaa se koskemaan myös kuntayhtymiä. Samalla peruspalveluohjelma ja -budjetti korvataan valtion ja kuntien neuvottelumenettelyssä laadittavalla kuntatalousohjelmalla, jonka laadinta kytkeytyy julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvioesityksen laadintaan.

6. Kehysmenettelyn joustavuuden lisäys

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kehysmenettelyn joustavuuden lisäämiseksi siten, että määrärahoja voidaan kohdentaa nykyistä paremmin hallinnonalojen sisällä ja niiden välillä.

Valtiontalouden kehysjärjestelmässä sitova vaalikauden kehys asetetaan kehysmenojen kokonaistasolle. Kehyspäätöksessä valtionalouden kokonaismenokehys on jaettu hallinnonaloittain, mutta hallinnonaloittaiset kehdykset eivät ole sitovia. Vuosittaisissa kehyspäätöksissä seurataan vain kehysmenojen pysymistä asetetun kokonaiskaton alla, eikä hallinnonaloittaisten kehysten toteutumista. Kokonaiskehdyksen ja hallinnonalojen kehysten yhteissumman väliin on jätetty jakamaton varaus sekä vuosittainen 200 milj. euron lisätalousarviovaraus ennakoimattomia menotarpeita varten. Kehdyksen joustavuutta on käsitelty valtiovarainministeriön työryhmäjulkaisussa Kehysjärjestelmän kehittäminen (VM 17/2011). Itse kehysjärjestelmä ei estä uudelleenkohdennuksia hallinnonalojen välillä. Etenkin edellisillä vaalikausilla vallinnut joustamattomuus hallinnonalojen välillä on lähinnä johtunut päätöksentekokulttuurista, jossa osapuolet ovat pitäneet kiinni määrärahavaruuksistaan ja muutoksista on haluttu päättää koalitiiossa yhteisymmärryksessä. Jos uudelleenkohdennuksia tehdään vain yksimielisesti, ne helposti estyvät, koska luovuttava taho yleensä vastustaa niitä. Tilanne olisi sama ilman kehysjärjestelmääkin. Kuluvalla vaalikaudella hallituksen päätöksentekokulttuuriin on kuulunut tiukka menokuri ja menojen uudelleenkohdennuksista sopiminen. Hallitus on rahoittanut lisäpanostuksensa uudelleenkohdennuksin. Hallitus päätti valtionalouden vahvistamiseksi laajamittaisista sopeutus-toimista. Ensimmäiset sopeutustoimet, jotka alentavat kehysmenojen tasoa nettomääräisesti noin 1,2 mrd. eurolla vuoden 2015 tasolla verrattuna edellisen hallituksen viimeiseen kehyspäätökseen, päätettiin hallitusohjelmassa. Kehysmenosäästöjä tehtiin yli 2 mrd. eurolla samalla kun kärkihankkeiksi nostettiin mm. nuorten yhteiskuntatakuu, työllistämistoimet

ja harmaan talouden torjunta, joihin kohdennettiin lisämäärärahoja. Hallitusohjelman ja vaalikauden ensimmäisen kehyspäätöksen myötä uudelleenkohdennusta siten tapahtui.

Keväällä 2012 hallitus päätti vuosien 2013–2016 kehyspäätöksen yhteydessä uusista sopeutustoimista ja menopanostuksista. Vuoden 2015 tasolla nettomääräisesti noin 1,2 mrd. euroon nousevat uudet kehysmenosäästöt kohdistuivat mm. kuntien valtionosuuksiin sekä indeksikorotusten tekemättä jättämissiin, kun taas lisäpanostuksia kohdennettiin mm. nuorten aikuisten osaamisohjelmaan, työllistämistoimiin sekä työttömyysturvaan liittyviin uudistuksiin. Myös keväällä 2013 hallitus päätti uusista menosäästöistä ja toisaalta lisäpanostuksista erityisesti kasvun tukemiseen. Käytännössä hallitus on siten osoittanut, että etenkin kehysmenojen tason kokonaisvaltaisen uudelleenharkinnan yhteydessä painopistemuutoksia voidaan tehdä eikä kehysjärjestelmä ole sille esteenä. Lisäksi kuluvalle vaalikaudella hallinnonalojen resurssien käyttöä arvioidaan vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmassa. Tähän liittyen ministeriöt ovat syksyllä 2012 valmistelleet hallinnonalojensa ydintoimintoanalyysit, joilla pyritään valtion toimintojen uudistamiseen siten, että perustehtäviä ja -palveluita voidaan hoitaa hyvin myös tulevaisuudessa. Toisaalta kuluvalle vaalikaudella toteutettavassa keskushallinnon uudistushankkeessa on tavoitteena yhtenäistää valtioneuvoston politiikka-, lainsäädäntö- ja resurssiohjausta, tukea nykyistä paremmin hallituksen strategisen näkemyksen toimeenpanoa ja vaikuttavuutta julkisessa hallinnossa ja yhteiskunnassa sekä lisätä henkilöstön ja taloudellisten resurssien liikkuvuutta ja edistää yhtenäisen toimintakulttuurin syntymistä valtionhallinnossa.

EK 53/2010 vp — M 9/2010 vp — TrVM 11/2010 vp

2. Uudistetun omistajaohjauksetomuksen sisältö

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Valtion omistajaohjausta koskevaa raportointia on kehitetty kertomusmenettelyn uudistamistyön osana. Valtio-omisteisia kaupallisesti toimivia yhtiöitä käsittelevän salkun ja valtion erityistehtäviä toteuttavia yhtiöitä koskevat tiedot on esitetty kertomusvuodelta 2013 hallituksen vuosikertomuksessa. Raportti sisältää tietoa myös yritysvastuun edistämisestä valtio-omisteisissa yhtiöissä.

Valtioneuvoston kanslia jatkaa edelleen vuosikertomuksen tekemistä valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa olevien yhtiöiden osalta. Vuosikertomuksessa yhtiöt käsitellään yhtiökohtaisesti. Lisäksi raportoidaan omistajaohjauksesta ja -politiikasta yleisesti. Vuosikertomus toimitetaan eduskuntaan kansanedustajille ja ryhmäkanslioihin sekä kirjastoon.

Yhdistetyn kertomuksen sisältöä koskevaa kehitystyötä ja valmistelua tehdään valtiovarainministeriön ja valtioneuvoston kanslian johdolla yhteistyössä ministeriöiden kanssa. Kertomuksen sisällön kehittämistä jatketaan valtioneuvoston kanslian, valtiovarainministeriön sekä muiden ministeriöiden kanssa saadun palautteen, eduskunnan kannanottojen

sekä valmistelun antamien kokemusten pohjalta. Työ tulee jakautumaan usealle vuodelle ja sen etenemistä seurataan vuosittain.

EK 25/2011 vp — K 17/2011 vp — TrVM 5/2011 vp

1. Sujuvampaan lainvalmisteluun -hankkeen käytännön vaikutukset

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelman mukaan Sujuvampaan lainvalmisteluun -hankkeen viitoittamat valtioneuvoston hyvän lainvalmisteluprosessin menettelytavat otetaan käyttöön. Hallitus on hyväksynyt hallitusohjelman strategisen toimeenpanosuunnitelman, jonka kärkihankkeisiin kuuluvat lainsäädäntöhankkeet muodostavat hallituksen lainsäädäntösuunnitelman. Erityisesti näissä hankkeissa on tavoitteena noudattaa Sujuvampaan lainvalmisteluun -hankkeen viitoittamia hyvän lainvalmisteluprosessin menettelytapoja.

Ministeriöiden käyttöön on v. 2013 julkaistu sähköinen Lainvalmistelun prosessiopas, joka on valmisteltu Sujuvampaan lainvalmisteluun -hankkeessa valmistuneen lainvalmisteluprosessin mallin pohjalta. Opas on tarkoitettu lainvalmisteluhankkeiden suunnittelua, toteutusta ja seurantaa varten.

Sujuvampaan lainvalmisteluun -hankkeessa on v. 2012 määritelty lainvalmistelutyössä tarvittava osaaminen osaamiskartan muotoon. Vuonna 2013 on uudistettu lainvalmistelukoulutus. Uuden koulutusohjelman tavoitteena on laajentaa ja syventää lainvalmistelutyötä tekevien asiantuntijoiden osaamista sekä yhtenäistää lainvalmistelukäytäntöjä ja menettelytapoja valtioneuvostossa. Koulutusohjelma pohjautuu lainvalmistelun osaamiskartan osaamisalueisiin. Se sisältää tietoa lainvalmisteluprosessin hallinnasta, vaihtoehtojen ja vaikutusten arvioinnista, oikeudellisesta osaamisesta ja lainvalmistelun viestintä- ja yhteistyötaidoista. Syksyllä 2013 käynnistynyt koulutusohjelma on pilotti, ja sen toteuttaa HAUS kehittämiskeskus Oy. Lisäksi lainvalmistelutyötä tekeville asiantuntijoille on syksyllä 2013 perustettu valtioneuvoston yhteiseen mentorointiohjelmaan oma mentorointiryhmä. Vuonna 2013 on uudistettu myös säädösvalmisteluprosessissa avustavan henkilöstön koulutusohjelma, joka käynnistyy v. 2014, ja sen toteuttaa HAUS kehittämiskeskus Oy.

Kansliapäällikkökokouksessa on keväällä 2013 sovittu, että kaikki ministeriöt ottavat yhteisen lainvalmisteluprosessin käyttöön ja että ministeriöiden virkamiehiä koulutetaan lainvalmisteluprosessista. Lisäksi on todettu, että ministeriöt ovat itse vastuussa Lainvalmistelun prosessioppaan, HAUS:n kurssien ja Lainkirjoittajan oppaan hyödyntämisestä ja että kansliapäällikkökokouksessa käsitellään v. 2014, mitä muutoksia näillä toimilla on saatu aikaan.

2. Oikeus- ja sisäasiainhallinnon yhteinen asianhallinta- ja tietojärjestelmä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on todennut seuraavaa:

Sisäasiainministeriö raportoi kaksi vuotta sitten eduskunnalle sisäasiainministeriön ja oikeusministeriön yhteisen tietojärjestelmäkokonaisuuden käyttöönoton valmistelutilanteesta. Sen lisäksi sisäasiainministeriö totesi vuosi sitten, että valtiovarainministeriön julkisen hallinnon ICT-toiminnon kannan ja tietohallintolain 8 §:n mukaan poliisihallinnon VITJA-järjestelmän ja oikeushallinnon AIPA-järjestelmän yhteentoimivuus on varmistettava. Tältä osin SM totesi, että eri sektoreiden yhteisen tietojärjestelmäkokonaisuuden toimivuus varmistetaan hallinnonalojen välisellä yhteistyöllä. Sisäasiainministeriön ja oikeusministeriön tavoite tässä kysymyksessä on edelleen yhteinen; oikeusprosessin joutuisuuden parantaminen sekä saumaton sähköinen tiedonkulku rikosasiaketjun päästä päähän.

VITJA-hankkeelle oli suunniteltu kaksi käyttöönottovaihetta; VITJAn ensimmäisessä vaiheessa oli suunniteltu käyttöönotettavaksi rekisteröityjen tuntomerkkiedot (RETU) vuoden 2013 aikana. VITJAn toisen käyttöönottovaiheen, VITJA 2014:n, sisältötavoitteena on ollut vuoden 2014 alussa poliisin nykyisen PATJA-järjestelmän korvaavat toiminnot valvonta- ja hälytyspalvelutehtävissä ja esitutkinnassa.

Järjestelmän toimituksessa ei ole pystytty toteuttamaan aikataulussa suunniteltua sisältöä, joka vastaisi sekä Poliisihallituksen, että Haltikin järjestelmälle asettamiin laatuvaatimuksiin. Näin ollen VITJA-järjestelmän käyttöönottovaiheiden sisältö ja aikataulutus on jouduttu suunnittelemaan uudestaan.

Tammikuun 28. päivänä 2014 otettiin käyttöön VITJA–RETU-järjestelmä. Toisesta käyttöönottovaiheesta päätetään erikseen vuoden 2014 alkupuoliskon aikana.

Poliisihallituksessa on varmistettu, että muutokset VITJAn käyttöönotossa vuoden 2014 alussa eivät aiheuttaneet muutostarpeita lakiuudistusten voimaantulolle. Uusien poliisi-, pakkokeino- ja esitutkintalakien edellyttämät vaatimukset voidaan väliaikaisesti täyttää poliisin nykyiseen PATJA-järjestelmään tehdyillä muutoksilla ja toiminnallisella ohjeistuksella.

VITJA- ja oikeusministeriön AIPA-hankkeiden välillä on tehty tiivistä yhteistyötä, jottei aikataulumuutoksista aiheudu tiedonvälityksen katkoksia. Tällä hetkellä AIPAn käyttöönottoaikataulu poliisihallinnon tietämyksen mukaan näyttäisi asettuvan vuoden 2015 puoliväliin. Ensimmäisessä vaiheessa tulee koordinoita hankkeiden välillä summaarisen menettelyn tiedonvaihto.

1. Valtionavustuslain säännösten soveltaminen käytännössä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriön budjettiosasto on kirjeellään VM/1506/03.03.00/2012, 27.9.2012 lähettänyt valtioneuvoston kanslialle ja ministeriöille kyselyn hallinnonalan valtionapujärjestelmistä, joihin ainakin joiltain osin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001), pl. valtionavustuslain 3 §:ssä säädettyt tuet ja EU:n kokonaan tai osittain rahoittamat tuet. Ministeriöitä pyydettiin arvioimaan hallinnonolansa näkökulmasta viitekohdassa mainitun eduskunnan kirjelmän kannanotossa 1. esiintuotuja seikkoja ja raportoimaan valtiovarainministeriön budjettiosastolle erityisesti seuraavista asioista:

- onko ministeriö ottanut huomioon tarkastusvaliokunnan mietinnössä esiin tulleet ongelmat,
- miten ministeriö huolehtii siitä, että hallinnonalan toimijoiden osaamista ja koulutusta parannetaan niin, että jatkossa ao. säännökset tunnetaan, niitä noudatetaan ja valvotaan sekä
- miten valtionavustuslain 15 ja 36 §:ä on käytännössä sovellettu ja onko kilpailuvaiikutuksia arvioitu?

Valtioneuvoston kanslia ja ministeriöt ovat toimittaneet vastauksensa kyselyyn. Hallitus on antanut 20.12.2012 eduskunnalle selvityksen (TRO 1/2013 vp), jossa hallitus on raportoinut eduskunnan kannanoton kohdissa 1 ja 2 edellytettyjen toimenpiteiden toteutumisesta vuoden 2012 aikana. Lisäksi tutkitaan erilaisten tuki- ja valtionapujärjestelmien kilpailuvaikutusten tunnistamisen ja arvioinnin selvittämismahdollisuuksia.

Valtiovarainministeriön budjettiosasto on järjestänyt valtioneuvoston kanslialle ja ministeriöille valtionavustusten kehittämistä käsittelevän seminaarin 10.12.2013. Seminaari järjestettiin osana vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmaa (VATU).

Seminaarissa käsiteltiin valtionavustuksia hallinnollisen taakan keventämisen sekä vaikuttavuuden parantamisen näkökulmasta luentoja ja työryhmätyöskentelyn muodossa. Työryhmät esittivät ehdotuksia jatkotoimenpiteiksi liittyen valtionavustuksia koskevan lainsäädännön muuttamiseen, valtionapukäsikirjan laatimiseen, talousarviotekstien arviointiin ja kehittämiseen, tietojärjestelmien yhteensopivuuteen sekä vaikuttavuuden seurantaavälineiden luomiseen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut lisäksi seuraavaa:

Valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osasto valmistelee kuntien yhdistymiseen liittyvää selvitysavustusta koskevia päätöksiä. Lisäksi osastolla on valmisteltu vuosina 2002–2006 kuntajaon muutosten yhteydessä investointi- ja kehittämishankkeiden tukea koskevia päätöksiä sekä vuosina 2005–2012 kuntien yhteistoiminta-avustusta koskevia päätöksiä. Kaikkiin näihin avustuksiin on sovellettu valtionavustuslakia, ml. lain

15 ja 36 §:iä. Kuhunkin avustukseen liittyy erillinen raportointivelvoite, jonka perusteella avustusten käyttöä, vaikuttavuutta ja tarvetta voidaan jatkuvasti arvioida.

Kuntien yhteistoiminta-avustus

Kuntien harkinnanvaraista yhteistoiminta-avustusta koskeva lainsäädäntö oli voimassa vuosina 2005–2012. Vuonna 2013 avustusta ei enää myönnetty.

Avustus kuntien yhdistymisselvitysten kustannuksiin

Valtiovarainministeriö on vuosina 2004–2012 myöntänyt vuosittain avustusta kuntien yhdistymiseen liittyvistä selvityksistä aiheutuviin kustannuksiin. Avustusta on myönnetty hakemuksesta selvitykseen osallistuneille kunnille selvityksestä aiheutuviin erillis-kustannuksiin, kuten esim. ulkopuolisen konsultin suorittamaan selvitystyöhön, mutta ei kuntien tavanomaisen virka- ja luottamushenkilötyön puitteissa tapahtuvan toimintaan. Avustuksen määrä on voinut olla korkeintaan 70 % selvityksen hyväksyttävistä arvonn-lisäverottomista kustannuksista, kuitenkin enintään 40 000 euroa. Avustuksen myöntä-misen ehtona on ollut, että kunnat sitoutuvat toteuttamaan esiselvityksen hakemuksessa esitetyn mukaisesti.

Tiedot toteutuneesta esiselvityksestä ja sen kustannuksista on tullut toimittaa valtio-varainministeriöön selvityksen päätyttyä. Loppuraportoinnissa on tullut todentaa selvi-tyksen toteutuneet kokonaiskustannukset ja mahdollisesti käyttämättä jäänyt tai liikaa maksettu avustus tai sen osa on tullut palauttaa. Esiselvitysavustuksen vaikuttavuutta on seurattu vuosittain. Seurannassa on havaittu, että avustuksella on madallettu kynnystä yhdistymisselvitykseen lähtemiseen, ja avustusta saaneista selvityksistä noin 50 % on joh-tanut kuntien yhdistymiseen.

Heinäkuussa 2013 voimaan tulleen kuntarakennelain myötä kunnille on tullut velvol-lisuus selvittää kuntien yhdistymistä laissa määriteltyjen selvityksperusteiden mukaisesti. Kuntarakennelain mukaan kunnalle maksetaan avustusta laissa säädettyjen selvityksperus-teiden osoittamalla selvitysalueella tai ministeriön päätöksen perusteella niistä poikkeavalla alueella toteutettavan yhdistymisselvityksen kustannuksiin Avustuksen määrä on enintään 50 000 euroa selvitystä kohden. Lisäksi maksetaan enintään 10 000 euron lisäosa uuden kunnan talouden tervehdyttämiskeinojen selvittämiseen, mikäli selvityksessä on mukana talouden kriisikunta tai kriisiytyvä kunta.

Investointi- ja kehittämishankkeiden tuki

Investointi- ja kehittämishankkeiden tukea on myönnetty vuosina 2002–2006 kuntien yhdistymisen yhteydessä 28 kunnalle, yhteensä 35 461 000 euroa. Tukea myönnettiin sil-loisen kuntajakolain 40 §:n perusteella kehittämishankkeisiin, joilla pyrittiin taloudelli-suuden ja tehokkuuden parantamiseen sovittamalla yhteen kuntien palvelurakenteita tai vahvistamaan elinkeinopohjaa. Investointi- ja kehittämishankkeiden tuki oli enintään 1 700 000 euroa kuntajaon muutosta kohden. Vuosina 2003–2006 voimaantulleissa kunta-

jaon muutoksissa investointi- ja kehittämishankkeiden tuki on maksettu kertaluontoisena suorituksena kuntajaon muutoksen tullessa voimaan.

Valtiontalouden tarkastusvirasto kiinnitti huomiota investointi- ja kehittämishankkeiden tuen maksukäytäntöihin vuonna 2005. Investointi- ja kehittämishankkeiden tuen maksamista koskevaa käytäntöä muutettiin 1.1.2007 ja sen jälkeen voimaan tulevissa kuntajaon muutoksissa siten, että tuki on maksettu jokaisen tuettavan kohteen osalta kahdessa erässä: ensimmäinen erä (50 %) siinä vaiheessa, kun kohteen investointi tai kehittäminen on käynnistetty ja toinen erä (50 %) siinä vaiheessa, kun kohteen investointi tai kehittäminen on saatu päätökseen.

Investointi- ja kehittämishankkeiden tukea saaneilta kunnilta edellytettiin vuosittaista selvitystä hankkeiden etenemisestä ja siitä, missä ajassa kyseiset hankkeet oli tarkoitus toteuttaa. Takarajana hankkeiden valmistumiselle on katsottu olevan yhdistymissopimuksen voimassaoloaika (tuolloin voimassa olleen kuntajakolainsäädännön mukaan viisi vuotta). Hankkeiden päättyessä kunnilta on edellytetty valtionavustus selvitystä, joka sisältää valtionavustus päätöksen ja valtionavustuslain noudattamisen valvomiseksi oikeat ja riittävät tiedot. Tuen käyttämisestä muuhun käyttötarkoitukseen kuin siihen, mihin se on alun perin myönnetty, ei ole hyväksytty. Tuki, jota ei ole pystytty kohdentamaan päätöksen mukaisesti, on peritty takaisin. Joissakin tapauksissa tuen käyttötarkoituksen muuttamisesta on tehty erillinen päätös silloin, kun tuen käyttö alkuperäiseen kohteeseen on osoittautunut epätarkoituksenmukaiseksi tai mahdottomaksi. Investointi- ja kehittämishankkeiden tukea saaneet kunnat ovat päättäneet ja loppuraportoineet hankkeensa lukuun ottamatta yhtä kuntaa.

2. Sosiaali- ja terveyshuollon tietojärjestelmät ja rahoitus

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä valtiovarainministeriön kanssa todennut seuraavaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on aloittanut jo 2000-luvun alussa tietojärjestelmien yhteensopivuuden kehittämisen kansallisten koodistojen ja rajapintojen standardoinnilla. Työ sai järjestelmälliset puitteet vuonna 2007 voimaan tulleiden lakien asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007) sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007) myötä. Omat erikoislait ovat tarpeen julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011, tietohallintolaki) lisäksi, koska suuri osa terveydenhuollosta on yksityistä toimintaa, jota tietohallintolaki ei koske.

Lakien toimeenpano (Kanta-hanke) on edennyt suunnitelmien mukaisesti. Sähköinen lääkemääräys on kattavasti käytössä apteekeissa ja julkisessa terveydenhuollossa ja niitä kirjoitetaan tällä hetkellä noin 100 000 kappaletta päivässä. Potilastiedon arkisto on käytössä yhdellä alueella ja käyttöä laajennetaan vielä keväällä 2014. Julkisen terveydenhuollon määräaika on alkusyksystä ja on todennäköistä, että liittymissummaa puretaan sen jälkeenkin, koska suuri osa liittyjistä haluaa liittyä aivan takarajalla.

Sosiaalihuollon sähköisiin asiakirjoihin liittyvä erityislaki on valmisteilla ja siinä määritellään myös sosiaali- ja terveydenhuollon tietojenvaihto. Lain toimeenpano alkaa vuonna 2015.

Valtiovarainministeriön ensisijaisena tietohallintolain mukaisena ohjauskeinona toimialakohtaisen kokonaisarkkitehtuurin kehittämisessä on informaatio-ohjaus. Informaatio-ohjaus tapahtuu kokonaisarkkitehtuurin suunnitteluun ja kuvaamiseen liittyvänä ohjauksena, yhteentoimivuuden kuvausten ja määritysten laatimisena ja ylläpitämisenä sekä yhteisten palvelujen ja tietohallintoon liittyvien yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisten toimenpiteiden ohjauksena. Yhteisen arkkitehtuurityön tavoitteena on luoda julkiseen hallintoon riittävä osaaminen ja yhtenäistää kehitystyön suunnittelumenetelmät tasolle, joka mahdollistaa yhteentoimivuuden määrittämisen ja kuvaamisen sen toteuttamisen vaatimalle tasolle. Kohdealueiden arkkitehtuurityötä tukemaan valtiovarainministeriö on asettanut keväällä 2013 Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan (JUHTA) yhteyteen kokonaisarkkitehtuurijaoston.

Hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa ja ICT2015-työryhmän raportissa ehdotetaan kansallisen palveluarkkitehtuurin rakentamista. Valtiovarainministeriö on laatinut suunnitelman kansallisen palveluarkkitehtuurin ja sen osien toteuttamiseksi. Palveluarkkitehtuurityöhön sisältyy kansallinen palveluväylä, kansallinen sähköinen tunnistusratkaisu sekä kansalaisten, yritysten ja viranomaisten tarvitsemat yhteiset palvelukanavat ja tietosuojan takaamiseksi kansalaisten osalta omien julkisen hallinnon rekisteritietojen katselu ja tiedon välityksen hallintapalvelu. Arkkitehtuurin ja sen keskeisen osan, palveluväylän, tavoitteena on luoda palveluita nykyistä helpommin yli organisaatorajojen. Tavoitteen edistämiseksi valtiovarainministeriö on käynnistänyt kansallisen palvelutoiminnan tavoitteita ja palvelutoiminnassa tarvittavaa tiedonsiirtoa tukevan väyläratkaisun suunnittelutyön. Palveluväylän toteutusvaihtoehtojen suunnittelua varten on laadittu syksyllä 2013 viitearkkitehtuuri määrittelemään mahdollinen kansallinen ratkaisu, jonka tavoitteena on muodostaa tiedonvälityskokonaisuus, jossa eri toimintaympäristöjen palveluiden tarvitsema tieto olisi saatavilla avoimien rajapintojen yli kaikille tietoja tarvitseville palveluille niin, että kukin väylään liitetty vastaisi siitä, että muiden tarvitsemat tiedot ovat saatavissa välitysalustan kautta yhtenäisesti sovittujen rajapintojen avulla.

EK 18/2012 vp — K 10/2012 vp — K 14/2012 vp — TrVM 4/2012 vp

1. Arvioidusta verovajeesta ja verojäämien määrästä ja muutoksista raportointinen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriön ja Verohallinnon välisten voimassa olevien tulosohtausasiakirjojen mukaan Verohallinnon keskeinen perustehtävä on verotulojen turvaaminen ja verovajeen vähentäminen. Verohallinto turvaa verotulojen kertymää edistämällä veronmaksu- myönteisyyttä, antamalla ennakoivaa ohjausta ja hoitamalla verovalvonnan uskottavasti. Verovajeeseen vaikuttavista ilmiöistä on tarpeen saada jatkossa enemmän tietoa, jotta resursseja ja toimenpiteitä voidaan kohdentaa mahdollisimman tehokkaasti ja oikealla tavalla. Valtiovarainministeriö ja Verohallinto ovat tulossopimuksessaan sopineet, että

Verohallinto käynnistää yhteistyössä ulkopuolisten tahojen kanssa selvityksen menetelmien kehittämiseksi verovajeen suuruuden ja sen osatekijöiden arvioimiseksi. Tavoitteena on, että verovajetta koskevia tietoja pystyttäisiin antamaan vuodelta 2013 annettavassa tilinpäätöskertomuksessa.

Verovajeella tarkoitetaan lainmukaisen verokertymän ja toteutuneen verokertymän erotusta. Vero-vaje aiheutuu mm. asiakkaiden maksukyvyttömyydestä, osaamattomuudesta, tahattomista virheistä sekä tahallisuudesta eli harmaasta taloudesta. Verovaje jaetaan kahteen erään, verojäämiin sekä ilmoitusvirheisiin ja –laiminlyönteihin. Verojäämät syntyvät, kun verovelvollinen ei pysty maksa-maan ilmoittamiaan veroja, tai Tullin ja Verohallinnon valvonta- ja perintätoimien perusteella määrättyjä veroja.

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on valtion tilinpäätöskertomuksesta vuodelta 2011 antamassaan mietinnössä käsitellyt verovajetta. Tarkastusvaliokunta on mietinnössään todennut mm., että vero-vajeeseen vaikuttavista tekijöistä tulee jatkossa saada nykyistä tarkempaa tietoa, jotta verovajeen pienentämiseen käytettäviä resursseja ja toimenpiteitä voidaan kohdentaa mahdollisimman tehokkaasti ja oikealla tavalla. Tarkastusvaliokunnan ehdotuksen pohjalta eduskunta esitti kannanoton 26.9.2012, jossa se edellyttää, että ”...hallitus raportoi arvioidusta verovajeesta ja verojäämien määrästä, muutoksista ja muutoksiin keskeisesti vaikuttavista tekijöistä sekä verovajeen ja verojäämien pienentämiseen käytettyjen toimien vaikuttavuudesta vuosittain valtion tilinpäätöskertomuksessa ja ensimmäisen kerran vuodelta 2013 annettavassa tilinpäätöskertomuksessa valtion talouden tilaan ja verotuloihin vaikuttavien tekijöiden yhteydessä.”

2. Valtion toimitilapalvelujen toteutus

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion omassa käytössä olevien tilojen omistajahallinto on jo 1990-luvun lopulla tehtyjen linjausten mukaisesti keskitetty liikelaitosmuodossa toimivalle Senaatti-kiinteistöille. Samalla käyttöön on otettu valtion omassa käytössä olevien tilojen vuokrausta koskevat periaatteet. Virastot ja laitokset voivat valita toimitilat joko valtion omassa käytössä olevista tiloista tai ulkopuoliselta tilantarjoajalta. Valtion omassa käytössä olevien tilojen tarjonta on kuitenkin aina selvitettävä ennen kuin sitoudutaan ulkopuolisen vuokranantajan tiloihin. Valtion virastojen ja laitosten koko käytössä olevasta toimitilakannasta ulkopuolisilta/yksityisiltä vuokranantajilta on vuokrattu arviolta noin 1/6 tiloista.

Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on valtion sisäisenä (in house) toimitila-asiantuntija tuottaa valtionhallinnolle toimitilat ja niihin liittyvät palvelut tehokkaasti ja vastuullisesti valtion kokonaiset huomioiden. Keskitetty toimintamalli tuo mittakaavaetuja ja mahdollistaa tilojen käytön sekä uudelleenkäytön tarkastelun yli hallinnonalojen, mikä on tärkeää erityisesti rakennemuutostilanteissa. Virastojen toimitilajohtamista ja -suunnittelua tukevia palveluja ovat työympäristön kehittämisprojektit, tilanhankinnat markkinoilta, toimitilaverkostojen konseptoinnit, toimitilastrategian laatimiset, toimitilajohtamiseen liittyvä konsultointi sekä toimitilojen edelleenvuokrauspalvelu.

Senaatti-kiinteistöt aloitti vuonna 2010 valtiovarainministeriön pyynnöstä yhteistyössä ministeriöiden, virastojen ja laitosten kanssa valtionhallinnon toimitilätietojen keräämisen hallinnoimaansa tilatietojärjestelmään (ns. Hallinnon tilahallinta (HTH)-projekti). Projektissa on kerätty valtionhallinnon vuokrasopimukset ja näihin perustuvat tiedot valtion käytössä olevista toimitiloista sekä otettu käyttöön tietopalvelu, johon kuuluu viraston omien tilojen katseluun ja tietojen päivittämiseen tarkoitettu väline sekä Konsernikanava, joka sisältää yhteenveto- ja tunnuslukuja koko valtion toimitiloista. Puolustusvoimat ja Puolustushallinnon rakennuslaitos eivät vielä ole liittyneet tietopalveluun. Yhteinen tietopohja mahdollistaa virasto-, hallinnonala- ja valtiotasoisien tilatiedon vertailun ja raportoinnin sekä tukee toimitilajohtamista ja tavoitteiden seurainta.

Vuokramarkkinoilla, oli kyseessä valtion omien tilojen vuokrauksessa tai yksityiseltä tehtävästä tilojen vuokrauksesta, tehtyjen sopimusten sitovuus on järjestelmän toimivuuden kannalta oleellista. Yhteisymmärryksessä vuokranantajan kanssa tehtävät sopimusten uudelleenjärjestelyt ovat myös osa luontevaa kiinteistönomistajan toimintaa. Hallitus on marraskuussa 2012 täsmentänyt jo aiemmin voimassa ollutta linjaustaan, jolla virastojen ja laitosten toimitila-asioita voidaan ratkoa niissä tilanteissa, joissa virastolle tai laitokselle on jäänyt tarpeettomia tiloja niille yllätyksellisistä ja hallituksen linjauksista peräisin olevista tilanteista johtuen. Linjauksen tavoitteena on varmistaa, että virasto tai laitos ei joudu kohtuuttomaan tilanteeseen yllättävien muutosten osalta, kuitenkin niin, että sillä säilyy vastuu ja harkinta vuokrasopimukseen sitouduttaessa (esim. sopimuksen pituus). Täsmennetty linjaus selkeyttää uudelleenjärjestely- ja muutostilanteiden hoitamista. Linjauksen lähtökohtana on kertakorvausmalli jossa virasto tai laitos pyrkii sopimaan vuokranantajan kanssa ehdoista, joilla virastolle tai laitokselle tarpeettomien tilojen vuokrasopimus voidaan päättää ennakkoisesti. Virastolle tai laitokselle esitetään tapauskohtaisesti budjetissa lisämäärärahaa tähän tarkoitukseen, kuitenkin niin että virastolla tai laitoksella säilyy tietty omavastuuosuus. Poistuvan vuokrakustannuksen aiheuttamasta säästöstä puolet voidaan palauttaa hallinnonalalle. Linjausta voidaan soveltaa sekä valtion omien tilojen että ulkopuolisen tilantarjoajan vuokrasopimuksiin. Kertakorvausmallia on sovellettu Puolustusvoimauudistuksen sekä Häätäkeskusuudistuksen yhteydessä. Puolustusvoimille on kehyskaudella 2014–2017 osoitettu vuokrasopimusten ennakkoiseen päättymiseen liittyen yhteensä n. 3,9 miljoonaa euroa. Senaatti-kiinteistöjen toiminnan tavoitteisiin kuuluu panostus sellaisiin ratkaisuihin, joilla tuetaan virastojen toiminnallisia muutoksia. Virastot ja laitokset voivat hyödyntää Senaatti-kiinteistöjen asiantuntijuutta myös tilanteissa, joissa viraston tai laitoksen on neuvoteltava yksityisten vuokranantajien kanssa tehtyjen vuokrasopimusten muutoksista ja esim. korvaavan vuokralaisen hankkimisesta.

Sellaiset tyhjäksi jääneet toimitilat, joille ei löydy tarkoituksenmukaista valtiokäyttöä, pyritään myymään julkisin ja avoimin menettelyin. Senaatti-kiinteistöjen aktiivinen myyntitoiminta tarpeettomista kiinteistöistä luopumiseksi parantaa valtion pääomankäytön tehokkuutta. Valtion kiinteistöomaisuuden käyttöaste vuonna 2012 oli 96,4 prosenttia.

1. Rakentamisen ohjauksen ja neuvonnan uudistaminen kosteuden hallitsemiseksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Ympäristöministeriö selvittää asiaa mietinnön mukaisesti erityisesti rakennuksen elinkaaren aikaisen ohjauksen kannalta. Selvityksessä otetaan huomioon myös maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisarviointi.

Ympäristöministeriö on esittänyt rakentamisen ohjaamisen keskittämistä ympäristöministeriöön osana valtion hallinnonalojen yhteistä vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmaa (ns. VATU-hanke).

Pääministeri Kataisen hallituksen päätös rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta 29.11.2013 sisältää rakennusvalvontatoimeen liittyvän kohdan. Rakennusvalvontatoimen asiantuntemusta ja yhtenäistä toimintatapaa vahvistetaan kokoamalla rakennusvalvonta isommiksi yksiköiksi. Uudet rakennusvalvontayksiköt kattaisivat toimintansa täysimääräisesti lupamaksuilla. Uudistus on tarkoitus toteuttaa vuoden 2016 aikana. Rakennusvalvonnan suuremmilla yksiköillä luotaisiin edellytykset nykyistä paremmalle palvelutasolle ja yhtenäisemmille käytännöille säännösten soveltamisessa ja viranomaisvalvonnassa. Tämä osaltaan edistäisi rakentamisen laatua.

Ympäristöministeriössä on parhaillaan kehitteillä myös Rakennetun ympäristön ja asumisen palvelukokonaisuus (SADe-hanke), joka tarjoaa asumiseen ja rakentamiseen liittyviä lupa-, haku-, tieto- ja analyysipalveluita verkossa.

Ympäristöministeriö aloittaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n kanssa keskustelut rakennusten elinkaaren aikaisen ja rakentamisen kosteudenhallintaan keskittyvän informaatio- ja neuvontajärjestelmän soveltuvuudesta viraston tehtäväalaan. Vuoden 2013 aikana ympäristöministeriö on neuvotellut Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n kanssa Korjaustieto.fi -verkkopalvelun ylläpidosta ja on sovittu, että Korjaustieto.fi -palvelun toimitusvastuu siirtyy vuoden 2014 aikana ARA:lle. Ympäristöministeriö käynnisti Korjaustieto.fi -verkkopalvelun v. 2011. Verkkopalvelun tarkoituksena on tarjota kiinteistönomistajille (asunto-osakeyhtiöt ja pientalot) luotettavaa ja käyttäjälähtöistä tietoa kiinteistöjen ylläpidosta ja korjaamisesta.

2. Rakennusterveyden koulutuksen kehittämissuunnitelma

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Opetus- ja kulttuuriministeriössä valtakunnallisen rakennusterveyden koulutuksen kehittämissuunnitelman laatiminen rahoitetaan lisätalousarvion korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot momentille (29.40.20) rakennusterveyttä tukevan ja rakennusarkkitehtikoulutuksen suunnittelua varten myönnetyllä lisämäärärahalla (200 000 euroa). Raha on myönnetty Tampereen ammattikorkeakoululle, joka koordinoi suunnitelman

laatimista. Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt raportoimaan rahan käytöstä 31.3.2016 mennessä.

Ammattikorkeakoulut keskuudessaan valmistelevat ehdotuksen rakennusterveyden koulutuksen kehittämissuunnitelmaksi yhteistyössä yliopistojen kanssa. Rakennusalan peruskoulutusten sisältöjen kehittämisessä tulee lähtökohtana olla laadultaan ja määrältään riittävän laajat terveellisen rakentamien turvaavat opetussisällöt ja osaaminen. Myös alkavan rakennusarkkitehtikoulutuksen opetussuunnitelmaa kehitettäessä on varmistettava rakennusterveyttä edistävien sisältöjen ottaminen koulutukseen. Lisä- ja täydennyskoulutuksella mahdollistetaan ammattitaidon uudistaminen ja viranomaisten edellyttämän osaamisen hankkiminen. Suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa myös huomioon rakennusterveyden tutkimus- ja kehittämistoiminnan olosuhteiden kehittäminen korkeakouluissa. Suunnitelman laadinnassa ja sen toteuttamisessa tehdään yhteistyötä sosiaali- ja terveysministeriön ja ympäristöministeriön edustajien kanssa.

Ammatillisen koulutuksen keskeisimpiä viime vuosikymmenen uudistuksia on ollut työelämälähtöisyyden kehittäminen. Ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaisesti työssäoppiminen on osa ammatillista koulutusta. Se on koulutuksen järjestämismuoto, jossa osa tutkinnon tavoitteista opitaan työpaikalla oikeaa työtä tehden. Koulutuspolitiikan tarkoituksena on ollut vakiinnuttaa työssäoppiminen osaksi ammatillista peruskoulutusta.

Opetushallitus on huomionnut rakennusten kosteus- ja homevauriot ja niiden korjaamisen ammatillisessa koulutuksessa muokkaamalla tutkintojen perusteita ja kehittämällä oppimateriaalia. Kosteus- ja homevauriokorjaaminen huomioidaan tutkinnon perusteissa. Ammatillisen koulutuksen rakennusalan, kiinteistöpalvelualan ja talotekniikka-alan perustutkintojen perusteet on uudistettu työelämän tarpeiden mukaisesti. Korjausrakentamisen osaamistarpeet on otettu uusissa perusteissa huomioon. Tulevaisuuden rakennusalan osaajilla on siten entistä vahvempi perusta myös korjausrakentamisen tehtäviin. Voimassa olevaan talonrakennusalan erikoisammattitutkintoon tehtiin tutkinnon osa-kosteus- ja homevauriokorjaamisesta. Lisäksi työn alla ovat talonrakennusalan ammattitutkinto ja rakennustuotannon ammattitutkinto, joissa home- ja kosteusvaurio-osaaminen otetaan huomioon.

Opetushallitus on tehnyt Tampereen yliopiston kanssa sopimuksen rakennusfysiikan oppi-kirjan tekemisestä työntekijätasolle, sillä rakennusfysiikan tietämyksessä on katsottu olevan suuria puutteita.

Opetushallituksen koulutustoimikunta teetti ennakoitiselvityksen korjausrakentamisalojen osaamisesta. Selvitys (Ahonen, Hakala: Korjausrakentamisalojen osaamisen selvitys, Hämeen AMK, Ammatillinen opettajakorkeakoulu 2013) on haettavissa Opetushallituksen verkkosivuilta (http://www.oph.fi/download/151962_Korjausrakentamisalojen_osaamisen_selvitys.pdf).

Opetus- ja kulttuuriministeriö on määritellyt kosteus- ja homevaurioiden korjaamisessa tarvittavan osaamisen yhdeksi opetustoimen henkilöstölle valtion rahoittamassa täydennyskoulutuksessa huomioitavaksi painopistealueeksi, jotta rakennus- ja kiinteistöhoitoalojen opettajilla olisi myös käytössään viimeisintä tietoa omissa, tuleville alan työntekijöille järjestettävissä koulutuksissa.

Aluehallintovirastot ovat järjestäneet vuonna 2013 lyhytkestoista täydennyskoulutusta kosteus- ja homevaurioiden korjaamisessa tarvittavan tietoisuuden lisäämiseksi koulutuksen hallinnon edustajille ja sidosryhmille. Rakennus- ja kiinteistöhuoltoalojen opettajille ryhdytään kokoamaan ammattitaitoa kehittävää lyhyt- ja pitkäkestoista täydennyskoulutusta vuoden 2014 aikana. Myös sivistysjohdolle järjestetään lyhytkestoista täydennyskoulutusta kosteus- ja homevaurioiden selvittämisessä, korjausrakennuttamisessa ja terveyshaittojen minimoimisessa tarvittavassa osaamisessa. Lyhyt- ja pitkäkestoista täydennyskoulutusta tuottavat aluehallintovirastot ja Opetushallitus. Koulutusten suunnittelussa tehdään yhteistyötä mm. ympäristöministeriön ja Työterveyslaitoksen asiantuntijoiden kanssa.

Valtakunnallisten kosteus- ja hometalkoiden puitteissa kehittämissuunnitelmaa on laadittu vuodesta 2011 lähtien. Yksi kosteus- ja hometalkoiden laajimmista hankkeista on ollut rakennusterveyteen ja kosteusvaurioiden ja muiden sisäilmaongelmien kuntotutkimukseen ja korjaamiseen liittyvän koulutuksen ja pätevytyksen synkronointihanke. Hankkeessa on laadittu koulutus- ja pätevytysuunnitelma kosteus- ja homevaurioiden korjausprosessiin osallistuville rakennusten kuntotutkijoille, korjaussuunnittelijoille, työnjohtajille ja valvojille sekä terveydensuojelusektoria palveleville rakennusterveysasiantuntijoille. Heiltä vaaditaan erikoisosaamista, joka sisältää rakennustekniikan lisäksi sisäympäristötekijät ja -olosuhteet terveysvaikutuksineen ja siten terveys korostuu yhtenä olennaisena suunnittelu- perusteena. Hankkeen ehdotukset on julkaistu huhtikuussa 2013 Terveiden talojen erikoisjoukot -raporttina (http://uutiset.hometalkoot.fi/talkoissa_nikkaroitua).

Kosteus- ja hometalkoot on syksyllä 2013 kilpailuttanut jatkohankkeen, jonka tehtävä on suunnitella ja synkronoida Terveiden talojen erikoisjoukot -raportissa esitetyn mukaisesti rakennusalan asiantuntijoiden lisäkoulutus eri puolilla Suomea. Samaan aikaan on käynnistynyt myös opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksessa rakennusalan asiantuntijoiden tutkinnon sisällä tapahtuvan rakennusterveysalan opetuksen kehittäminen. Talkoiden jatkohanke pyrkii vuosina 2014–2015 huolehtimaan näiden kahden projektin yhteensovittamisesta päällekkäisyyksien estämiseksi.

3. Rakennusten terveellisyys ja rakennusalan pätevyysvaatimukset

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on ympäristöministeriö yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Ympäristöministeriössä valmistellaan parhaillaan maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, MRL) muutoksiin (958/2013, 41/2014) perustuvia asetuksia. Maankäyttö- ja rakennuslain muutos 958/2013 tuli voimaan 1.1.2013. Muutoksen myötä rakennuksen terveellisyyteen liittyvät asiat huomioidaan entistä paremmin laissa ja sen nojalla annettavissa asetuksissa. Uuden 117 c §:n mukaisesti rakennus on suunniteltava ja rakennettava siten, että rakennus on terveellinen ja turvallinen rakennuksen sisäilma, kosteus-, lämpö- ja valaistusolosuhteet sekä vesihuolto huomioon ottaen. Jatkossa ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa uuden rakennuksen rakentamista, rakennuksen korjaus- ja muutostyötä sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muutosta varten tarvittavia tarkempia säännöksiä rakennukselta edellytettävistä terveellisyyteen liittyvistä fysikaalisista, kemiallisista

ja mikrobiologisista olosuhteista, taloteknisistä järjestelmistä ja laitteistoista sekä rakennustuotteista.

Uusin maankäyttö- ja rakennuslain muutos (41/2014) tulee voimaan 1.9.2014 ja se liittyy keskeisesti kohtaan 3. Tässä yhteydessä on huolehdittu, että korjausrakentamisen erityispiirteiden huomioon ottaminen tapahtuu läpi suunnittelu-, rakentamis- ja valvontaprosessin. Näitä erityispiirteitä painotetaan monissa kohdin, jotta eri syistä tehtävien korjaus- ja muutostöiden suunnittelussa, toteutuksessa ja valvonnassa tarvittava erityisosaaminen ja erityistoimenpiteet tulevat huomioon otetuiksi. Lainmuutokseen sisältyy myös selkeät tehtävien vaativuusluokkiin perustuvat pätevyysvaatimukset pääsuunnittelijalle, rakennussuunnittelijalle, erityissuunnittelijalle, vastaavalle työnjohtajalla ja erityisalojen työnjohtajille. Näiden toimijoiden tehtävien vaativuusluokituksesta annettavat asetukset ovat valmistelussa. Suunnittelutehtävien vaativuusluokitukseen lisätään erityissuunnittelijana toimivan kosteusvaurion korjaussuunnittelijan suunnittelutehtävä. Se osaltaan tuo esille kosteus- ja homekorjausten suunnittelussa edellytettävää erityisosaamista ottaa rakennusten terveellisyysseikat paremmin huomioon. Samoin rakennustyönjohtotehtävien vaativuusluokituksessa otetaan huomioon tämä kohta. Erityisesti rakennusalan pätevyysvaatimuksiin liittyvien asetusten valmistelussa tehdään yhteistyötä opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, jotta rakennusalan pätevyysvaatimukset ovat yhdenmukaisia terveydensuojelua ja työsuojelua koskevien säädösten kanssa.

Myös ympäristöministeriön uudet asetukset pääpiirustuksista, selvityksistä ja erityissuunnitelmista ja rakennustyön viranomaisvalvonnasta ja teknisestä tarkastuksesta ovat valmistelussa. Näiden asetusten sisällössä otetaan huomioon kannanoton edellyttämät seikat. Asetusluonnokset lähetetään lausunnolle kevättalvella 2014. Tämän lisäksi on käynnissä Suomen rakentamismääräyskokoelman terveellisyteen liittyvien kosteutta (RakMK C2) sekä vesi- ja viemärilaitteistoja käsittelevien osien (RakMK D1) uusiminen. Uusimistyö on käynnistetty nykymääräysten toimivuuden arvioinnilla. Tavoitteena on, että uudet rakennusten terveellisyteen liittyvät asetukset lähetetään lausunnolle syksyllä 2014.

Asetusvalmistelun lisäksi ympäristöministeriö valmistelee kosteus- ja homevauriokorjaamisen pätevyysliittymiä ohjeita, jotka annetaan maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen voimaan tullessa 1.9.2014.

Lisäksi voidaan todeta, että korjaus- ja muutostöiden suunnittelijalta edellytetään 120 e §:n mukaan myös kokemusta korjausten tai muutostöiden suunnittelusta. Lisäksi 120 §:n mukaan suunnittelijoilla on oltava riittävät lähtötiedot suunnittelun perustaksi korjaus- ja muutostöiden kohteena olevasta rakennuksesta. Tämän lisäksi myös ulkopuoliseen tarkastukseen (MRL 150 c §) ja erityismenettelyyn (150 d §) liittyvät maankäyttö- ja rakennuslain säännökset edistävät erityisesti terveellisyden kannalta asianmukaista rakentamista sekä kosteus- ja homevaurioiden korjaamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee terveydensuojelulakiin muutosta, jossa terveyden-suojeluviranhaltijoiden apuna käytettävien ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyden arviointi siirrettäisiin kunnilta valtakunnalliseksi sertifiointiksi. Sertifiointin lisäksi säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella kyseisten asiantuntijoiden koulutuksen osaamistavoitteista. Osaamistavoitteet sisältäisivät opetuskokonaisuuksia rakennusfysiikasta, kuntotutkimusmenetelmistä, juridiikasta, rakennetekniikasta, rakennustuotannosta,

ilmanvaihto- ja ilmastointitekniikasta, sisäympäristön epäpuhtauksista ja olosuhteista, tutkimusmenetelmistä ja terveysvaikutuksista. Kyseiset osaamistavoitteet vastaisivat käytännössä nykyistä rakennusterveysasiantuntijakoulutusta. Jatkossa on pyrkimyksenä se, että opintokokonaisuuksia voisi suorittaa eripuolilla Suomea perusopinnoissa tai moduloituna täydennyskoulutuksena.

Sertifiointista on käyty keskustelua myös työsuojelulainsäädännön osalta, tarkoituksena on viitata työsuojelulainsäädännössä ja työterveydenhuollon lainsäädännössä tähän terveyden-suojelulaissa säädettyyn kohtaan. Tällöin työsuojeluvälvönnan tukena voitaisiin käyttää asiantuntijoita terveydensuojelun kanssa yhdenmukaisesti. Asia on esitelty työturvallisuus-säännöksiä valmisteleavassa neuvottelukunnassa ja työterveyshuollon neuvottelukunnassa. Asia ei kuitenkaan edennyt tässä vaiheessa säädösvalmisteluun. Terveydensuojelulain muutoksen valmistelu on käynnissä ja laki on tarkoitus saada eduskunnan käsiteltäväksi kevätistuntokaudella 2014 ja asetus syksyllä 2014.

Vaikka ehdotettavan terveydensuojelulainmuutoksen vaatimukset koskisivat varsinaisesti ulkopuolisia asiantuntijoita, eli konsultteja, olisi kuitenkin tärkeää, että myös kaikilla ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueilla olisi ainakin yksi terveydensuojeluviranomaisen palveluksessa oleva viranhaltija, jolla olisi sama pätevyys kuin ulkopuolisilta asiantuntijoilta edellytettäisiin. Tämä antaisi viranomaiselle varmuutta terveyshaittojen tunnistamisessa ja haittojen poistamiseksi tehtävien ratkaisujen tekemisessä sekä prosessin hallinnassa. Siten parannettaisiin viranomaisten valmiuksia myös ulkopuolisten asiantuntijoiden tutkimusten arviointiin. Tämä tarkoittaisi käytännössä myös sitä, että asumisterveys olisi yksi valvonnan sektori, jossa olisi erikoistuneet terveydensuojelun viranhaltijat. Tämän tavoitteen tueksi sosiaali- ja terveysministeriö on tukenut terveydensuojeluviranhaltijoiden kouluttautumista rakennusterveysasiantuntijoiksi 3 000 eurolla tarkastajaa kohden.

Ympäristöministeriö tuottaa uutta ohjaus- ja neuvontamateriaalia kuntotutkijoille näiden pätevyyden ja osaamisen kehittämiseksi. Ympäristöministeriö on käynnistänyt kesällä 2013 kosteus- ja homevaurioituneen rakennuksen kuntotutkimuksesta kertovan oppaan päivittämisen. Opas on ollut keskeinen kuntotutkimuksen julkaisu, joka sisältää kootusti keskeistä kuntotutkimukseen liittyvää rakennusfysiikkatietoutta. Uusittu opas valmistuu vuonna 2014. Tämän jälkeen päivitetään vastaava kosteus- ja homevaurioituneen rakennuksen korjauksesta kertova opas.

4. Rakennusten terveellisyden valvonta

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Ympäristöministeriö selvittää tosiasiallisia keinoja rakennusten terveellisyttä koskevien säästöjen ja määräysten noudattamiseksi. Samalla selvitetään myös rakennushankkeen vaihekohtaisen dokumentoinnin parantamista erityisesti tarkastusasiakirjamenettelyä kehittämällä.

Jyrki Kataisen hallituksen päätös rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta 29.11.2013 sisältää rakennusvalvontatoimeen liittyvän kohdan, jota on selostettu edellä kohdan 1 yhteydessä.

5. Rakennustyömaiden kosteudenhallinnan parantaminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen (41/2014) nojalla annettava, valmistelussa oleva ympäristöministeriön asetus pääpiirustuksista, selvityksistä ja erityissuunnitelmista tulee sisältämään mm. työmaan sää- ja olosuhdesuojaussuunnitelmaa ja kosteudenhallintasuunnitelmaa koskevaa tarkempaa sääntelyä. Työmaan kosteudenhallintaan sekä sää- ja olosuhdesuojaukseen liittyvää sääntelyä ja kehitystarpeita tarkastellaan Suomen rakentamismääräyskokoelman kosteutta käsittelevän osan uusimisen yhteydessä vuonna 2014 (ks. kohta 3).

Ympäristöministeriö lisää myös informaatio-ohjauksen keinoin tietoisuutta rakennustyömaiden parhaista käytännöistä työmaiden kosteudenhallintaan liittyen. Kuntien rakennusvalvontaviranomaiset ovatkin jo omilla toimillaan kiinnittäneet entistä enemmän huomiota rakentamisen kosteudenhallintaan liittyvään neuvontaan ja ohjaukseen. Esimerkiksi Helsingin kaupungin rakennusvalvontavirasto on aloittanut rakennustyömaiden kosteudenhallintaan ja asianmukaiseen sää- ja olosuhdesuojaukseen keskittyvät tarkastukset työmailla. Tarkastusten yhteydessä annetaan vastaaville työnjohtajille suullisia tai kirjallisia huomautuksia, jos rakennustyömaan kosteudenhallinnassa on ilmennyt puutteita. Näillä toimilla parannetaan rakennustyömaiden kosteusturvallisuutta. Vastavasti Oulun rakennusvalvontavirastossa on panostettu katkeamattomaan kuivaketjuun rakentamisessa. Kuivaketjuperiaate vastaa elintarvikkeiden katkeamatonta kylmäketjuperiaatetta. Oulun kaupunki on julkaissut rakennusvalvonnan ohjeen rakentamisprosessin kosteudenhallinnasta. Jatkossa parhaita käytäntöjä tullaan kokoamaan ja levittämään kannanoton mukaisesti. Tätä edistää kohdassa 1 esitetty tavoite suuremmista ylikunnallisista rakennusvalvontayksiköistä.

Ympäristöministeriö tekee kiinteää yhteistyötä rakennusalan eri toimijoiden kanssa pyrkien kehittämään entistä parempia toimintamalleja ongelmakohtien parantamiseksi. Suojauksen kannalta keskeiseen tilaajaosaamiseen on kiinnitetty huomiota kosteus- ja hometalkoissa. Kosteus- ja hometalkoot tuotti vuonna 2013 yhteistyössä Mittaviiva Oy:n sekä Talonrakennusteollisuus ry:n ja Rakennustietosäätiön kanssa opetusmateriaalia rakennustyömaiden ja rakennusmateriaalien kuivanapidosta ja rakenteiden kuivaamisesta. Toinen opetusmateriaali on suunnattu rakennusalan ammattilaisille ja suuremmille työmaille ja toinen puolestaan pientalotyömaille ja pienrakentajille. Nämä opetusmateriaalit löytyvät kosteus- ja hometalkoiden verkkopalvelusta.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA on ohjeistanut kosteus- ja hometalkoiden myötävaikutuksella omiin rakennuttamisohjeisiinsa rakennuksen kosteudenhallinnan ja kuivanapidon vaatimukset (Rakennuttamisohje, ARA 22.10.2013).

Kosteus- ja hometalkoiden yhteistyöprojektina on käynnissä Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry Kuivat tilat -klinikkatoiminta, jossa mallinnetaan keinoja kuivien ja terveiden rakennusten tilaamiseen.

6. Rakennushankkeiden vahingonaiheuttajien vastuu

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Oikeusministeriössä ryhdytään vuoden 2014 aikana selvittämään rakennushankkeiden vahingonkorvaus- ja rikosoikeudellisen vastuun riittävyttä oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvan lainsäädännön osalta.

7. Toimintatavat ja menetelmät kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmistelussa terveydensuojelulain päivitys ja Asumisterveysohjeen uudistaminen sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi. Lakiesitys ja asetusluonnos ovat olleet lausunnolla syksyllä 2013. Lakiehdotus on tarkoitus saada eduskunnan käsiteltäväksi kevälistuntokaudella 2014.

Terveydensuojelulakiin olisi tarkoitus lisätä terveydensuojeluviranomaisille mahdollisuus edellyttää kiinteistön omistajan tekemään tai teettämään riskialttiille rakenteille kuntotutkimuksia mahdollisten piilevien terveyshaittaa aiheuttavien vaurioiden selvittämiseksi. Asetukseen on tarkoitus sisällyttää vain luotettavia menetelmiä terveyshaittojen selvittämiseksi niin kuin nykyisessäkin ohjeistuksessa on. Asetuksessa on lisäksi tarkoitus säätää terveys-haitan arvioimiseksi käytettävistä mittausmenetelmistä ja niiden käyttämisestä. Valmistelussa olevaan asetukseen on tarkoitus jättää mahdollisuus uusien menetelmien kehittämiselle, mutta asetuksessa tulisi säätämään siitä, että ennen kuin menetelmää voidaan käyttää terveyshaitan arviointiin, on mittausmenetelmän luotettavuus ja toistettavuus terveyshaittojen selvittämiseksi osoitettava asiantuntevan ja riippumattoman sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän toimijan toimesta.

Valvira tulee tekemään asetukselle soveltamisohjeen, johon on tarkoitus sisällyttää tarkemmin tietoja asetuksessa säädetyistä asioista ja siitä, mitä tällä hetkellä tiedetään ja ei tiedetä.

Tämän lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö pyytää Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta yhdessä Työterveyslaitoksen kanssa selvittämään mahdollisuudet yhdenmukaistaa asuntojen, muiden oleskelutilojen ja työpaikkojen terveydellisten olosuhteiden toimenpiderajojen käyttöä. Yhtenäiset menettelytavat on tarkoitus sisällyttää sekä asumisterveysasetukseen että työsuojelun valvontaohjeistukseen.

Kosteus- ja hometalkoiden hankkeena laadittiin vuonna 2011 Työterveyslaitoksen johdolla tilaaajan ohje sisäilmasto-ongelman selvittämiseen. Ohjeessa työpaikkarakennuksen omistajan tai työnantajan edustajaa opastetaan sisäilmaongelmien selvittämisen prosessin hallinnassa. Vuonna 2013 valmistui vastaava ohje asunto-osakeyhtiöitä varten.

Kosteus- ja hometalkoissa laadittiin homekoiratoiminnan selkeyttämiseksi ohjeet tilaajalle ja homekoiran ohjaajalle. Ohjeet julkaistiin keväällä 2013. Ohjeiden tavoitteena on yhdenmukaistaa homekoiraohjaajien toimintamalleja sekä selventää palvelun sisältöä tilaajille selkeämmäksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja kosteus- ja hometalkoot olivat mukana rahoittamassa vuonna 2013 päättynyttä Toxtest-hanketta, jossa pyrittiin parantamaan vaurioiden selvittämisen tutkimusmenetelmiä. Usean vuoden hanke ei kuitenkaan päätynyt riittävän luotettavaan uuteen menetelmään ja asia vaatiikin tieteellistä jatkotutkimusta.

8. Tiedottaminen kosteus- ja homevaurioituneista rakennuksista ihmisten altistumisajan lyhentämiseksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Kohdassa esitettyjä asioita voidaan tehostaa yleisen tiedottamisen lisäksi muun muassa terveydensuojeluviranomaisten ohjauksen ja neuvonnan sekä viranomaisvalvonnan avulla. Sosiaali- ja terveysministeriö tulee painottamaan kansalaisten ohjauksen ja neuvonnan tärkeyttä viranomaisvalvonnessa.

Sisäilmaongelmista aiheutuvat terveyshaitat tulisi tunnistaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta vakavammilta seurauksilta voidaan välttyä. Ihmisten altistumisaikaa kosteus- ja homevaurioituneissa rakennuksissa voidaan lyhentää tehostamalla terveyshaittojen tunnistamista ja selvittämistä. Suuri osa terveyshaittaa aiheuttavista kosteus- ja homevaurioista on piilossa rakenteiden sisällä ja piilevien vaurioiden tehokas selvittäminen on siksi tärkeää. Osana kosteus- ja hometalkoita terveydensuojeluviranomaisille on laadittu ohje piilevien kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi viranomaisten tekemissä asunontarkastuksissa. Tämän ohjeistuksen periaatteet on tarkoitus sisällyttää myös Valviran viranomaisohjeistuksiin.

Syksyllä 2013 on toteutettu sosiaali- ja terveysministeriön ja kosteus- ja hometalkoiden rahoittamana Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Työterveyslaitoksen ja Lääkäriseura Duodecimin toteuttama lääkärien sisäilmakoulutuskiertue. Koulutuksessa välitettiin terveydenhuollon ammattilaisille, erityisesti lääkäreille, tietoa ja työkaluja sisäilmaongelmien tunnistamiseen ja hallintaan sekä sisäilmaongelmista aiheutuvan terveyshaitan arvioon. Samalla pyrittiin lisäämään terveydenhuollon yhteistyötä ympäristöterveydenhuollon kanssa. Asiasta valmistellaan myös verkkoopetusmateriaalia.

Kosteus- ja hometalkoiden tuottamalla sivustolla www.hometalkoot.fi neuvotaan omakotitaloasujia huoltamaan talojaan, jotta niihin ei syntyisi kosteus- ja homevaurioita. Sivustolla opastetaan myös havainnoimaan mahdollisia kosteusriskejä ja homevaurioita ennen kuin ne ehtivät aiheuttaa terveyshaittoja. Vastaavanlaisen sivuston tekeminen kerrostaloasukkaita varten on alkamassa vuonna 2014. Talkoiden organisoimissa roadshow-tapahtumissa on opetettu kosteusvaurioiden ennaltaehkäisyä ja terveyshaittojen tunnistamista yli 10 000 ihmiselle viimeisen neljän vuoden aikana ja toiminta jatkuu edelleen.

Kun ihmiselle tulee vastaan sisäilmaongelma, tilanteen hallitsemiseksi tarvitaan sujuvasti etenevän prosessin lisäksi myös asiaan liittyvää oikeaa tietoa ja oikein esitettynä. Kansalaiset hakevat nykyisin tietoa yleensä internetistä, joka sisältää hyvin monen tasoista tietoa, osin väärääkin. Sosiaali- ja terveysministeriön [www-sivuille](http://www.sivuille) on alettu rakentaa kosteus- ja homevaurioihin liittyviä sivuja, joissa voidaan ohjata kansalaisia luotettavan tiedon

pariin ja välittää oikeaa tietoa. Myös Terveyden ja hyvinvoinninlaitos on kehittänyt omia www-sivujaan tästä näkökulmasta.

9. Valtion tuet kunnille tukemaan rakennusten suunnitelmallista ja ennakoivaa kunnossapitoa

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttivat vuonna 2011 yhdessä hankkeen, jossa arvioitiin valtionavustusta saaneita korjaushankkeita. Arvioinnissa todettiin korjaushankkeissa paljon puutteita. Sosiaali- ja terveysalan rakennusten ja kuntien koulurakennusten kosteusvaurioiden korjaamisen osalta tukijärjestelmiä kehitettiin valtakunnallisten kosteus- ja hometalkoiden pilottihankkeessa vuonna 2012. Kosteus- ja hometalkoiden, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyönä kehitettiin kriteerit vuoden 2012 valtionavustusten myöntämisen perusteeksi. Näiden kriteerien avulla pyrittiin varmistamaan se, että rakennusten nykytila ja kosteusvaurioiden syyt selvitetään riittävin kuntotutkimuksin ennen korjaustöiden suunnittelun aloittamista. Kyseisen hankkeen avulla voitiin todeta, että korjaustöiden laatuun on mahdollista vaikuttaa.

Pilottihankkeen jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö laativat yhteistyössä ehdot valtionavustuksen myöntämisen edellytyksille ja avustuksen käytölle. Ehdoista säädettiin kahdella valtioneuvoston asetuksella 12. joulukuuta 2013 oppilaitosten ja päiväkotien sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin myönnettävästä valtionavustuksesta (875/2013) ja 19. joulukuuta 2013 sosiaali- ja terveydenhuollon kunnallisten toimintayksiköiden sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin myönnettävästä valtionavustuksesta (1099/2013). Asetuksissa annettujen ehtojen tarkoituksena on ohjata kuntia, kuntayhtymiä ja koulutuksen järjestäjiä mm. arvioimaan rakennustensa kunto ja selvittämään sisäilmaongelmien ja kosteusvaurioiden syyt huolellisesti ja kokonaisvaltaisesti sekä teettämään sellaiset korjaussuunnitelmat, joiden mukaan kaikki esiin tulleet sisäilmaongelmat ja kosteusvauriot sekä niiden syyt voidaan poistaa. Lisäksi ehtojen mukaan rakennuttajan tulee edellyttää rakennustyöltä riittäviä laadunvarmistus-, kosteudenhallinta- ja pölynhallintatoimenpiteitä sekä korjausten onnistumisen jälkiseurantaa.

Valtionavustusviranomaiset arvioivat hankkeiden toteuttamiskelpoisuuden asetettujen ehtojen perusteella ja jakavat avustuksen kunnille tai kuntayhtymille sen mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan oppilaitosten ja kirjastojen perustamishankkeita koskevat valtionavustusasiat on 1.1.2014 alkaen siirretty aluehallintovirastoihin, jotka ovat toimivaltaisia valtionapuviranomaisia myös sosiaali- ja terveydenhuoltoalan toimintayksikköjen perustamishankkeita koskevista asioista.

Valtionavustuslain (688/2001) 20 §:n mukaan valtionavustuksen saajan tulee palauttaa valtionavustus tai sen osa, jos sitä ei voida käyttää päätöksessä edellytetyllä tavalla. Em. lain 20 §:n mukaan valtionapuviranomaisen on lopetettava avustuksen maksaminen ja perittävä jo maksettu avustus takaisin, jos valtionavustuksen saaja on mm. antanut harhaanjohtavan tiedon tai olennaisella tavalla rikkonut valtionavustuksen käyttämistä koskevia

säännöksiä tai päätöksessä mainittuja ehtoja. Valtionavustuslain säädökset ovat riittävät avustuksen takaisin perimiseksi. Asetuksessa (875/2013) säädetyt avustuksen käytön ehdot ovat tiukat. Lisäksi avustuspäätöksiin voidaan sisällyttää hankekohtaisia ehtoja. Avustuksen käytön riittävällä valvonnalla voidaan varmistaa, että ehtoja rikottaessa avustukset peritään takaisin valtiolle.

Valtionavustuskriteerien tarkempaa vaikutusta kosteus- ja homevauriokorjausten laatuun arvioidaan parhaillaan, sillä opetus- ja kulttuuriministeriö on yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa rahoittanut Tampereen teknillisen yliopiston toteuttamaa tutkimushanketta vuonna 2012 valtionavustusta kosteusvauriokorjauksiin saaneiden hankkeiden toteutuksen onnistumisesta ja arvioinnista. Tutkimus valmistuu maaliskuun lopussa 2014. Avustusten käytölle asetettavia ehtoja tullaan jatkossa kehittämään sekä em. tutkimuksesta saatavan tiedon että vuosina 2012 ja 2013 lisätalousarvion määrärahoilla tuetuista hankkeista saatavan kokemuksen perusteella.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tarkoituksena on antaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 37 §:n 2 momentin perusteella määräys hankesuunnitelmaa ja muita hakemusasiakirjoja koskeva määräys hankkeen teknisen laadun ja turvallisuuden arvioimiseksi edellyttäen, että perustamishankkeisiin voidaan avustuksia myöntää vielä vuoden 2014 jälkeen. Talouspoliittinen ministerivaliokunta on 30.10.2013 linjannut, että valtionosuusuudistuksen yhteydessä oppilaitosten ja kirjastojen perustamishankkeisiin myönnettävät valtionavustukset siirretään valtionosuusjärjestelmään vuodesta 2015 alkaen.

Valtioneuvosto on toimissaan ottanut huomioon eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätöksessä (dnro 2822/4/10) ilmenevän selkeän periaatteen, että kunnan taloudelliset syyt eivät poista julkisen vallan velvoitetta huolehtia työvoiman suojelusta, väestön terveyden edistämisestä eikä vastuusta huolehtia oppilaiden opiskeluympäristön turvallisuudesta. Sekä opetus- ja kulttuuriministeriö että sosiaali- ja terveysministeriö tiedottivat kuntia kyseisestä päätöksestä 12.12.2013 valtionavustukseen liittyvän tiedottamisen yhteydessä.

Myös Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA on kiinnittänyt huomiota omiin tukiohjeisiinsa, ks. kohta 5.

Kosteus- ja hometalkoissa on järjestetty kuntapäätäjille suunnattua koulutusta, jossa on pyritty välittämään kuntapäätäjille tietoa kiinteistöjen ennakoivasta kunnossapidosta, kosteus- ja homevaurioiden korjaamisesta, kiinteistöstrategioista sekä myös muista eduskunnan tarkastusvaliokunnan esittämistä asioista.

10. Pitkän tähtäimen suunnitelma päiväkotien, koulujen ja sosiaali- ja terveydenhuollon rakennusten kunnostamiseksi ja terveyshaittojen vähentämiseksi

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Suomen Kuntaliitto laativat vuodenvaihteessa 2011 ja 2012 suunnitelman kuntien omistamien koulujen, päiväkotien sekä sosiaali- ja terveyssektorin rakennusten terveyshaittoja aiheuttavien kosteusvaurioiden poistamiseksi ja sisäilmaongelmien haltuun ottamiseksi valtioneuvoston 12.5.2010

periaatepäätöksen edellyttämällä tavalla. Suunnitelmassa esitettiin 100 miljoonan euron valtionavustusta kuntien kosteus- ja homevaurioiden korjaamiseen seuraavan kymmenen vuoden aikana ja valtionavustuksen myöntämiseen tiukkoja korjaushankkeen laatuun liittyviä ehtoja. Myös kosteus- ja hometalkoot oli mukana em. suunnitelman laatimisessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä Suomen kuntaliitto päivittävät suunnitelman tarpeellisilta osiltaan kevään 2014 aikana.

Hallituksen vuoden 2013 III lisätalousarvioesityksessä on osoitettu 15 miljoonan euron valtion avustus kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon rakennusten sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin ja vastaavasti 35 miljoonan euron valtionavustus yleissivistävien oppilaitosten ja päiväkotien sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin.

11. Sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden ihmisten hoitoon pääsy

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sisäilmaongelmista oireileville on tarkoitus laatia Käypähoito -suositus, jossa huomioitaisiin myös ympäristöherkkyys.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnissä ympäristöherkkyysverkosto, jossa valmistellaan kannanottoa ympäristöherkkyteen. Ympäristöherkkyysverkosto on esittänyt ympäristöherkkyydelle omaa ICD-koodia. Ehdotus on ollut lausunnolla ja se on esitelty Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen koodistopalvelun johtoryhmälle joulukuussa 2013. Tämän lisäksi ympäristöherkkyysverkoston tarkoituksena on pohtia ympäristöherkkyteen liittyviä sosiaaliturva-asioita.

Osana työtapaturma- ja ammattitautilainsäädännön uudistamistyötä sosiaali- ja terveysministeriössä selvitetään paraikaa mahdollisuuksia, joilla työntekijän työpaikan vaihtoa voitaisiin tukea tilanteessa, jossa työntekijän työnteko estyy työpaikan kosteusvauriomikrobien työntekijälle aiheuttaman muun sairauden kuin ammattitautin vuoksi.

Kosteus- ja hometalkoot toteutti loka-marraskuussa 2013 yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa lääkäreille suunnatun koulutuskiertueen, johon osallistui yli 500 terveysalan ammattilaista, pääasiassa lääkäreitä (ks. kohta 8).

12. Kosteus- ja hometalkoot

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Kosteus- ja hometalkoiden jatkamiselle on myönnetty lisärahoitusta 900 000 euroa vuodelle 2014. Lisäksi on myönnetty 1,2 milj. euron määräraha kannanottojen muiden toimenpiteiden toteuttamiseen. Tämä tukee osaltaan myös kosteus- ja hometalkoita.

Kosteus- ja hometalkoiden ohjausryhmän toimikausi päättyi 31.12.2013, mutta ympäristöministeriö asettaa ryhmän uudelleen vuoden 2014 alussa. Talkoiden toiminnassa on ollut mukana eri ministeriöt ja lukuisa joukko alan muita toimijoita. Kosteus- ja hometalkoot on raportoinut vuosittain jäsenilleen. Vuosiraportti on saatavissa erikseen pyydettäessä ympäristöministeriöstä.

13. Rakennusalan tutkimus- ja kehittämistoiminta

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta on opetus- ja kulttuuriministeriö yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa todennut seuraavaa:

Rakennusterveyteen liittyvää tai sitä sivuavaa tutkimusta tehdään tutkijalähtöisenä tutkimuksena yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja Suomen Akatemian rahoittamana tutkimuksena. Muutamissa yliopistojen tutkijakouluissa käsitellään myös aihealuetta. Suomen Akademia on rahoittanut aiemmin aihepiiriä koskevia tutkimusohjelmia (mm. ekologisen rakentamisen ja ympäristöterveyden tutkimusohjelma). Vuonna 2013 Suomen Akatemian rahoittamassa tutkimuksessa ei jo meneillään olevien tutkimushankkeiden lisäksi ole käynnistetty uusia tutkijalähtöisiä hankkeita tai ohjelmia, joissa rakennusterveyteen liittyvät aihepiirit olisivat esillä.

Eduskunnan edellyttämiin toimiin liittyen opetus- ja kulttuuriministeriö on edellyttänyt, että ammattikorkeakoulujen rakennusterveyden koulutuksen kehittämissuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon myös tutkimus- ja kehittämisolosuhteiden parantaminen.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla toimivalla Tekesillä on ollut ja on edelleen paljon aktiviteetteja rakennusten kosteus- ja homeongelmiin liittyvällä alueella. Tekes on rahoittanut mm. sisäympäristöohjelmaa RYM Oy:lle vuosina 2011–2014. Parhailaan Tekesillä on käynnissä Huippuostajat-ohjelma, joka keskittyy mm. innovatiivisiin julkisiin hankintoihin. Hankintojen kehittäminen ja niiden kautta toimintamallien uudistaminen on tehokas keino kehittää rakennusalaä käytännössä. Avaintoimijoita hankintojen kehittämisessä ovat kiinteistöjen omistajat kuten kaupungit, kunnat ja valtiolliset omistajat. Huippuostajat-ohjelman aikana Tekesillä voisi olla mahdollisuus toteuttaa edelläkävijätoimijoiden kanssa muutamia pilottikohteita osaamisen konkretisoimiseksi ja laatu- ja elinkaariperustaisten hankintamallien kehittämiseksi.

14. Rakennusten laatu sekä kokonaisvastuu puutteiden korjaamisesta

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Ympäristöministeriö asettaa asiassa hallituskaudelle 2014–2015 seurantaryhmän, jonka tehtävänä on edistää ja seurata eduskunnan kannanotoista aiheutuvien toimenpiteiden suunnittelua ja toimeenpanoa sekä varmistaa tiedonvaihto eri ministeriöiden välillä. Seurantaryhmässä käsitellään tarvittavassa laajuudessa myös eri ministeriöiden yhteistä raportointia sekä viestintää.

Tavoitteenasettelua euroalueen tulevaisuudesta

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Talous- ja rahaliittoa ja talouspolitiikan koordinaatiota (vakaus- ja kasvusopimus) koskeva toimivaltajako Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden välillä ei ole muuttunut sinä aikana, kun Suomi on ollut Euroopan unionin jäsenvaltio. Kuluneiden vuosien aikana talouspolitiikan koordinaatiota on kehitetty, mutta se on tapahtunut olemassa olevien perussopimusten puitteissa. Eräiltä osin vakaus- ja kasvusopimusta koskevaan toissijaiseen lainsäädäntöön tehdyt muutokset ovat itse asiassa pyrkineet siihen, että jäsenvaltioiden kansallista omistajuutta koordinaatiomenettelyjen täytäntöönpanossa on pyritty lisäämään. Tämä koskee sekä vuoden 2005 että vuoden 2011 uudistuksia, jolloin sovitettiin myös kansallisia budjettikehikoita koskevasta direktiivistä. Myös sopimus talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta velvoitti jäsenvaltiot viemään yhteisesti hyväksytyt säännöt kansalliseen lainsäädäntöön.

Ne periaatteet, joihin perussopimukseen sisältyvät talouspolitiikan koordinaatiota koskevat säädökset, toissijainen EU-lainsäädäntö sekä uusi kansallinen lainsäädäntö nojaavat, ovat yleisesti hyväksytyjä hyvän taloudenpidon ja terveen talouspolitiikan periaatteita, jotka ehkäisevät liiallisia julkisen talouden alijäämiä ja hallitsematonta velkaantumista.

Arvio, jonka mukaan vaiheittaiset muutokset EU-sääntelyssä olisivat vaikuttaneet eduskunnan budjettivaltaan, perustunee kahteen rinnakkaiseen kehityssuuntaan, jotka ovat vaikuttaneet talouden ja talouspolitiikan toimintaympäristöön viime vuosina.

Uusi toissijainen lainsäädäntö (six pack, two pack) on perustunut siihen, että olemassa olevan toimivallan puitteissa on ollut mahdollista syventää ja tiivistää koordinaatiota ja on ollut tarpeen täsmentää jo käytössä olevia menettelyjä. Erityisesti painopiste on ollut vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän haaran vahvistamisessa. Tämän seurauksena myös jäsenvaltioiden raportointi-velvollisuus on lisääntynyt. Viimeksi tämän on tullut esiin, kun syksyllä 2013 euroalueen jäsenvaltiot laativat ensimmäistä kertaa alustavat budjettisuunnitelmansa, joista komissio antoi lausunnon ja euroryhmä kävi keskustelun. Uusi menettely osoitti kuitenkin sen, mitä ovat Unionin toimivaltaa koskevat rajat budjettipolitiikassa. Komissio ja euroryhmä saattavat vaatia jäsenvaltiota muuttamaan budjettiaan, jos suunnitelma poikkeaa vakaus- ja kasvusopimuksen tavoitteista, mutta jäsenvaltiota ei voida velvoittaa muuttamaan budjettiesitystään. Komission taholta on todettu myös se, että nykyisen toimivaltajaon perusteella talouspolitiikan koordinaation syventäminen ei ole mahdollista vaan eteneminen tätä pitemmälle edellyttäisi perussopimuksen muuttamista.

Toinen syy, minkä vuoksi saattaa vaikuttaa siltä, että kansallinen suvereniteetti on kaventunut, on talous- ja rahoituskriisistä, joka on pitkittänyt ja rasittanut yhä enemmän Suomen ja muiden euro-alueen jäsenvaltioiden julkista taloutta sekä johtanut lisääntyvään velkaantumiseen. Julkisen talouden tila oli Suomessa varsin hyvä kriisin käynnistytessä. Tämän seurauksena finanssipolitiikka on voinut osaltaan tukea kasvua ja työllisyyttä vaikeina aikoina. Samalla se on merkinnyt vähittäistä alijäämien kasvua ja velkaantumista.

Vakaus- ja kasvusopimuksen lähtökohta onkin ollut se, että hyvinä aikoina tulee varautua siihen, että huonoina aikoina finanssipolitiikkaa ei tarvitsisi tarpeettomasti kiristää. Sopimus on rakennettu siten, että jäsenvaltioiden julkista taloutta koskeva valvonta tiivistyy sitä mukaa, kun julkisen talouden tila etäänny lähtökohtana pidetystä tasapainotilasta. Julkisen talouden tilan heikentyessä on ollut luonnollista, että Unionin ja euroalueen piirissä myös Suomen julkisen talouden vakauteen ja kestävyYTEEN on kiinnitetty lisääntyvissä määrin huomiota.

Tämä on yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen mukaista eikä tarkoita sitä, että eduskunnan budjettivalta olisi yleisesti ottaen ja pysyvällä tavalla vähentymässä. Suomen näkökulmasta tärkeää on se, että komissio ja neuvosto noudattavat tiukasti EU-lainsäädäntöä ja kaikkia jäsenvaltioita kohdellaan tasapuolisesti. Talous- ja rahoituskriisin seurauksena pääosaa jäsenvaltioista koskee päätös liiallisesta alijäämästä, minkä vuoksi näiden valtioiden finanssipoliittinen liikkumavara on rajoitettu ja ne on alistettu komission ja neuvoston tiukemmalle valvonnalle. Toistaiseksi Suomi on ollut lyhyttä ajanjaksoa lukuun ottamatta tämän menettelyn ulkopuolella, mikä on mahdollistanut sen, että olemme voineet määrittää finanssipolitiikan linjan itsenäisesti.

Vakaus- ja kasvusopimuksen tarkoitus on ollut vahvistaa jäsenvaltioiden finanssipolitiikkaan kohdistuvaa luottamusta. Tämä on osoittautunut erityisen tärkeäksi kriisin olosuhteissa. Osoituksena tästä on se, että monet jäsenvaltiot ovat pyrkineet kaikesta huolimatta pääsemään eroon liiallisista alijäämistään ja noudattaneet sopimuksen ehtoja nyt huonoina aikoina paremmin kuin niitä edeltävinä hyvinä aikoina. Tunnettu tosiasia on se, että talouspolitiikan pahimmat virheet tehdään hyvinä aikoina, mistä saadaan kärsiä, kun huonot ajat koittavat. Toisin kuin joskus on väitetty vakaus- ja kasvusopimus ei ole ”pakkopaita”, joka on joustamaton ja ajaa jäsenvaltiot huonojen aikojen koittaessa perikatoon. Tästä on osoituksena se, että monien vaikeassa taloustilanteessa olevien maiden sopeutukselle on voitu sääntöjen puitteissa antaa lisäaikaa.

Kolmannen maaryhmän muodostavat ns. ohjelmamaat, joiden on ollut pakko sopeuttaa politiikka-toimensa ja kansallinen päätöksentekonsa ns. yhteisymmärryspöytäkirjoissa sovittuihin ahtaisiin puitteisiin. Näyttää siltä, että kriisin purkautuessa myös näiden jäsenvaltioiden tilanne asteittain helpottaa ja ne saavat jatkossa yhä enemmän päätäntövaltaa kansallisessa budjettipolitiikassaan.

Toisin sanoen parhaiten kansallinen päätösvaltaa voidaan turvata siten, että budjettipolitiikassa tähdätään julkisen talouden tasapainoon ja varmistetaan pitkän aikavälin kestävyys. EU-tason säännöt antavat Unionille mahdollisuuden puuttua finanssipolitiikan orientaatioon ainoastaan, jos jäsenvaltion julkisen talouden tasapaino poikkeaa merkittävästi kansallisella tasolla asetetuista tavoitteista. On syytä painottaa myös sitä, että oma osuutensa siinä, että Suomi muiden jäsenvaltioiden tavoin pyrkii kaikin tavoin vahvistamaan julkista talouttaan ja talouspolitiikan uskottavuutta, on sillä, että rahoitusmarkkinoilla jäsenvaltioiden toimia seurataan kaiken aikaa. Mahdolliset poikkeamat, jotka heikentävät luottamusta, voivat johtaa nopeastikin korkotason reaktioihin.

Eurooppa-neuvosto käynnisti talous- ja rahaliiton tulevaisuutta koskevan työn kesällä 2012. Tämän jälkeen on suunnitelman toisen haaran – pankkiunionin – valmistelut läheneet etenemään nopeasti. Sen sijaan suunnitelman toinen haara – finanssiunioni - on

edennyt vain vaivoin. Kysymys on ollut lähinnä talousuudistusten ex ante –koordinaatiosta ja sopimusluontoisista järjestelyistä, joilla ei ole vaikututa budjettipolitiikan päätöksentekoon. Sama koskee myös ns. solidaarisuusmekanismeja koskevia suunnitelmia. Syy siihen, minkä vuoksi suunnitelman kaksi haaraa ovat edenneet eri tahtiin, on se, että pankkiunionin tarpeellisuutta voidaan perustella toissijaisuudella ja sillä että pankkisektorilla markkinaintegraatio on syventynyt kuluneiden vuosien aikana ja siitä aiheutuvat rajat ylittävät vaikutukset ovat ilmeiset. Finanssiunionille ei löydy vastaavia perusteluita eikä voida osoittaa, että keskitetty finanssipoliittinen päätöksenteko euroalueella vahvistaisi budjettikuria tai finanssipolitiikan tehokkuutta. Tästä syystä on tuskin odotettavissa, että finanssiunioni etenisi lähivuosina tuntuvasti ja vaikuttaisi sitä kautta eduskunnan budjettivaltaan.

Valtiovarainministeriö on pyrkinyt kaiken aikaa pitämään eduskuntaa informoituna tapahtumista, jotka koskevat Unionin ja euroalueen kehittämistä. Tämä koskee myös kriisinhallintaa ja siihen liittyviä vastuita. Tähän kokonaisuuteen liittyvistä Euroopan keskuspankkijärjestelmää koskevista riskeistä ja vastuista on raportoinut Suomen Pankki, jolle nämä asiat kuuluvat vakiintuneen työnjaon mukaisesti.

EK 20/2013 — M 8/2013 — TrVM 7/2013 — TRO 3/2012 vp

Eduskunnan kirjelmä valtionyhtiöiden ylimmän johdon palkitsemisesta

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Valtio-omistaja on voimakkaasti korostanut kohtuullisuuden merkitystä valtio-omisteisten yhtiöiden toimitusjohtajien palkitsemisessa samalla pitäen omalta osaltaan huolen siitä, ettei yhtiöiden mahdollisuudet kilpailla osaavista johtajista heikenny. Johdon ammattitaito on täysin kiistatta erittäin kriittinen tekijä yhtiön kehitykselle voimakkaasti kilpailluilla markkinoilla erityisesti juuri nyt, kun yleinen taloustilanne vaatii johdolta erityistä kykyä ja herkkyyttä luotsata yhtiöitä läpi vaikeiden aikojen.

Palkitsemisen kohtuullisuutta on korostettu muun muassa kahdessa edellisessä talouspoliittisen ministerivaliokunnan palkitsemiskannanotossa. Uusimmassa linjataan, että uutta toimitusjohtajaa rekrytoitaessa peruspalkan on lähtökohtaisesti oltava edeltävää matalammalla tasolla. Tästä voi poiketa vain perustellusta syystä. Lisäksi omistajaohjaus keskustelee säännöllisesti yhtiöiden hallitusten kanssa palkitsemislinjauksista sekä niihin liittyvistä tekijöistä.

Syksyllä 2013 omistajaohjausministeri Heidi Hautala tapasi valtio-omisteisten kaupallisten yhtiöiden hallitusten puheenjohtajat ja korosti toimitusjohtajien peruspalkkojen maltillisen kehityksen merkitystä. Puheenjohtajat jakoivat ministerin näkemyksen kohtuullisuudesta erityisesti juuri nyt, kun useat yhtiöt ovat joutuneet tukeutumaan erilaisiin tehostustoimiin kyetäkseen pitämään huolta taloudellisista toimintaedellytyksistään.

Peruspalkka on edelleen keskeisin elementti toimitusjohtajien kokonaispalkitsemisessa. Vuonna 2013 raportoidun mukaan pienissä yhtiöissä se vastasi noin 95 % kokonaispalkitsemisesta, keskisuurissa yhtiöissä noin kaksi kolmannesta ja suurissa yhtiöissä vajaa 50 %.

Valtion omistamissa listaamattomissa yhtiöissä vastaava osuus oli keskimäärin noin 85 % ja pörssiyhtiöissä 40–50 %.

Valtion omistamissa kaupallisissa yhtiöissä toimitusjohtajien kokonaispalkitseminen on kehittynyt maltillisesti. Vuonna 2013 raportoidun perusteella peruspalkat nousivat keskimäärin 0,3 % edellisvuodesta, kun yleisen markkinatason nousu oli keskimäärin 6 %. Peruspalkkojen vähäisen nousun lisäksi maksetut vuosibonukset selvästi vähenivät ja maksetut pitkän aikavälin kannustinpalkkiot pysyivät keskimäärin lähes ennallaan.

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
p. 0295 16001
f. 09 1602 2165
julkaisut@vnk.fi
www.vnk.fi/julkaisut

ISBN Nid. 978-952-287-083-4
ISBN PDF 978-952-287-084-1
ISBN EPUB 978-952-287-100-8
ISSN Nid. 0782-6028
ISSN PDF 1799-7828